

PRÍRUČKA

Príručka o európskom práve týkajúcom sa práv dieťaťa

vydanie 2022

COUNCIL OF EUROPE

Rukopis bol dokončený vo februári 2022.

Agentúra Európskej únie pre základné práva/Rada Európy ani iná osoba, ktorá koná v mene Agentúry Európskej únie pre základné práva/Rady Európy, nenesie zodpovednosť za možné použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2026

© Agentúra Európskej únie pre základné práva a Rada Európy, 2026

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Agentúry Európskej únie pre základné práva/Rady Európy, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

Fotografie (na obálke a vo vnútri publikácie): © iStockphoto

Rada Európy: ISBN 978-92-871-9769-6

FRA – print: ISBN 978-92-9489-326-0 doi:10.2811/165 TK-09-21-398-SK-C

FRA – PDF: ISBN 978-92-9489-341-3 doi:10.2811/642133 TK-09-21-398-SK-N

Printed by Imprimerie Bietlot in Belgium

PRINTED ON ELEMENTAL CHLORINE-FREE BLEACHED PAPER (ECF)

Táto príručka bola vypracovaná v anglickom jazyku. Rada Európy a Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) nenesú žiadnu zodpovednosť za kvalitu prekladov do iných jazykov. Stanoviská vyjadrené v tejto príručke nie sú pre ESLP a Radu Európy záväzné. V príručke sú uvedené odkazy na výber komentárov a príručiek. Rada Európy a ESLP nenesú žiadnu zodpovednosť za obsah týchto publikácií a ich zaradenie do tohto zoznamu žiadnym spôsobom neznamená schválenie týchto publikácií. Ďalšie publikácie sú uvedené na internetových stránkach knižnice ELSLP na adrese: www.echr.coe.int a ďalšie zdroje sú dostupné na webovom sídle coe.int/children.

Príručka o európskom práve týkajúcom sa práv dieťaťa

vydanie 2022

Predslov

Toto druhé vydanie príručky o európskom práve týkajúcom sa práv dieťaťa spoločne zostavili Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) a Rada Európy (útvar pre práva dieťaťa, odbor pre Európsku sociálnu chartu a kancelária Európskeho súdu pre ľudské práva). Ide o piatu príručku v rade príručiek o európskych právnych predpisoch, ktoré spoločne vypracúvajú naše organizácie. Predchádzajúce príručky boli venované európskemu právu týkajúcemu sa právnych predpisov o nediskriminácii, azyle, hraniciach a imigrácii a o ochrane osobných údajov a prístupe k spravodlivosti.

Od uverejnenia prvého vydania v roku 2015 došlo k viacerým legislatívnym zmenám, ako aj k prijatiu dôležitej judikatúry týkajúcej sa práv dieťaťa. EÚ napríklad prvýkrát prijala právne predpisy o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní. Súdny dvor EÚ (SDEÚ) objasnil právne otázky týkajúce sa napríklad návratu detí, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín. Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) vydal niekoľko dôležitých rozsudkov, najmä v oblasti násillia páchaného na deťoch a zadržiavania migrujúcich detí.

Deti sú plnohodnotnými nositeľmi ľudských práv a cieľom tejto príručky je zvýšiť informovanosť o právnych normách, ktoré tieto práva v Európe chránia a podporujú. V Zmluve o Európskej únii sa stanovuje povinnosť Únie podporovať ochranu práv dieťaťa. Charta základných práv, nariadenia a smernice, ako aj judikatúra Súdneho dvora EÚ prispeli k ďalšiemu vymedzeniu ochrany týchto práv.

V Rade Európy sa veľký počet dohovorov a ich príslušných zmluvných orgánov zameriava na osobitné aspekty ochrany práv dieťaťa vrátane ochrany pred sexuálnym zneužívaním a vykorisťovaním, počítačovej kriminality, obchodovania s ľuďmi, rodovo motivovaného násillia a ochrany osobných údajov. Tieto dohovory prispievajú k rozšíreniu ochrany, ktorá sa deťom priznáva na základe Európskeho dohovoru o ľudských právach a Európskej sociálnej charty vrátane judikatúry ESLP a rozhodnutí Európskeho výboru pre sociálne práva.

Táto príručka je určená pre právnych odborníkov, sudcov, verejných prokurátorov, orgány zaoberajúce sa ochranou detí a iných odborníkov z praxe a organizácie zodpovedné za zabezpečenie právnej ochrany práv dieťaťa. Veríme, že táto príručka im poskytne znalosti potrebné na začlenenie hľadiska práv dieťaťa do všetkých ich rozhodnutí a situácií.

Snežana Samardžić-Markovićová

generálna riaditeľka pre demokraciu
Rada Európy

Sirpa Rautiová

riaditeľka Agentúry Európskej
únie pre základné práva

Obsah

PREDSLOV	3
SKRATKY	11
AKO POUŽÍVAŤ TÚTO PRÍRUČKU	13
1 ÚVOD DO EURÓPSKEHO PRÁVA TÝKAJÚCEHO SA PRÁV DETÍ: SÚVISLOSTI A HLAVNÉ ZÁSADY	15
1.1. Základné pojmy	18
Hlavné body	18
1.1.1. Rozsah európskeho práva týkajúceho sa práv dieťaťa	18
1.1.2. Dieťa ako nositeľ práv	19
1.2. Súvislosti v oblasti práv dieťaťa v Európe	21
Hlavné body	21
1.2.1. Európska únia: vývoj práva týkajúceho sa práv detí a rozsah ochrany	21
1.2.2. Rada Európy: vývoj práva týkajúceho sa práv detí a rozsah ochrany	24
1.3. Európske právo v oblasti práv detí a Dohovor OSN o právach dieťaťa	28
Hlavný bod	28
1.4. Úloha európskych súdov vo výklade a v presadzovaní práv detí	31
Hlavné body	31
1.4.1. Súdny dvor Európskej únie	31
1.4.2. Európsky súd pre ľudské práva	32
1.5. Európsky výbor pre sociálne práva	33
Hlavný bod	33
2 OBČIANSKE PRÁVA A SLOBODY	35
2.1. Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania	37
Hlavný bod	37
2.2. Práva rodičov a sloboda náboženského vyznania ich detí	39
Hlavné body	39
2.3. Sloboda prejavu a právo na informácie	42
Hlavný bod	42
2.4. Právo byť vypočutý	44

Hlavné body	44
2.5. Právo na slobodu zhromažďovania a združovania	49
Hlavné body	49
3 ROVNOSŤ A NEDISKRIMINÁCIA	51
3.1. Európske antidiskriminačné právo	54
Hlavné body	54
3.2. Nediskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu	58
Hlavné body	58
3.3. Nediskriminácia na základe štátnej príslušnosti a postavenia pristáhovalca	62
Hlavné body	62
3.4. Nediskriminácia na základe zdravotného postihnutia	64
Hlavné body	64
3.5. Nediskriminácia na základe iných chránených dôvodov	68
Hlavné body	68
4 OTÁZKY OSOBNÉJ IDENTITY	73
4.1. Registrácia narodenia a právo na meno	75
Hlavný bod	75
4.2. Právo poznať svoj pôvod	77
Hlavné body	77
4.2.1. Určenie otcovstva	77
4.2.2. Zistenie svojho pôvodu: osvojenie	81
4.3. Občianstvo	82
Hlavné body	82
5 RODINNÝ ŽIVOT	87
5.1. Právo na rešpektovanie rodinného života	89
Hlavné body	89
5.2. Právo dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov	91
Hlavné body	91
5.3. Právo na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu	94
Hlavné body	94
5.4. Neoprávnené premiestnenie detí cez hranice – únos detí	103
Hlavné body	103

6	NÁHRADNÁ STAROSTLIVOSŤ A OSVOJENIE	111
6.1.	Náhradná starostlivosť: všeobecné zásady	113
	Hlavné body	113
6.2.	Umiestnenie detí do náhradnej starostlivosti	117
	Hlavné body	117
6.3.	Osvojenie	123
	Hlavné body	123
7	OCHRANA DETÍ PRED NÁSILÍM A VYKORISŤOVANÍM	131
7.1.	Násilie doma, v školách, online a v iných prostrediach	135
	Hlavné body	135
	7.1.1. Rozsah štátnej zodpovednosti	136
	7.1.2. Zneužívanie v škole	140
	7.1.3. Sexuálne zneužívanie	142
	7.1.4. Domáce násilie a zanedbávanie dieťaťa	148
7.2.	Vykorisťovanie detí	151
	Hlavný bod	151
	7.2.1. Nútená práca	151
	7.2.2. Obchodovanie s deťmi	154
	7.2.3. Sexuálne vykorisťovanie	159
7.3.	Vysokorizikové skupiny	162
	Hlavný bod	162
7.4.	Nezvestné deti	165
	Hlavný bod	165
8	HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE A KULTÚRNE PRÁVA A PRIMERANÁ ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ	167
8.1.	Prístupy k hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam	171
	Hlavné body	171
8.2.	Právo na vzdelanie	173
	Hlavné body	173
	8.2.1. Právo migrujúcich detí na vzdelanie	176
8.3.	Právo na zdravie	181
	Hlavné body	181
8.4.	Právo na bývanie	188
	Hlavné body	188

8.5.	Právo na primeranú životnú úroveň a právo na sociálne zabezpečenie	192
	Hlavné body	192
9	MIGRÁCIA A AZYL	197
9.1.	Vstup a pobyt	201
	Hlavné body	201
9.2.	Posúdenie veku	205
	Hlavné body	205
9.3.	Zlúčenie rodiny pre deti odlúčené od rodiny	208
	Hlavné body	208
9.4.	Zaistenie	213
	Hlavné body	213
9.5.	Vyhostenie	217
	Hlavné body	217
9.6.	Prístup k spravodlivosti	222
	Hlavný bod	222
10	OCHRANA OSOBNÝCH ÚDAJOV A OCHRANA SPOTREBITELĽA	225
10.1.	Deti a ochrana osobných údajov	227
	Hlavné body	227
	10.1.1. Európske právne predpisy o ochrane údajov	227
10.2.	Ochrana detí ako spotrebiteľov	234
	Hlavné body	234
	10.2.1. Práva spotrebiteľov	234
	10.2.2. Nekalé obchodné praktiky zamerané na deti	236
	10.2.3. Bezpečnosť výrobkov	236
	10.2.4. Klinické skúšanie na deťoch	237
	10.2.5. Potraviny určené pre dojčatá a malé deti	238
	10.2.6. Bezpečnosť hračiek	239
	10.2.7. Deti a reklama	239
11	PRÁVA DETÍ V RÁMCI TRESTNEJ JUSTÍCIE A ALTERNATÍVNEHO (NIE TRESTNÉHO) KONANIA	241
11.1.	Záruky spravodlivého procesu	243
	Hlavné body	243
	11.1.1. Účinná účasť	248
	11.1.2. Prístup k obhajcovi	250

11.2. Práva mladistvých páchatel'ov v súvislosti so zaistením	252
Hlavné body	252
11.2.1. Formy zaistenia (vecné a procesné záruky)	253
11.2.2. Podmienky zaistenia	257
11.2.3. Ochrana pred zneužívaním a zlým zaobchádzaním	259
11.3. Ochrana detí ako obetí a svedkov	260
Hlavný bod	260
ODPORÚČANÁ LITERATÚRA	269
JUDIKATÚRA	283
AKO HĽADAŤ JUDIKATÚRU EURÓPSKÝCH SÚDOV	295
PRÁVNE NÁSTROJE, NA KTORÉ SA ODKAZUJE	301
Právne nástroje OSN	301
Právne nástroje Rady Európy	301
Právne nástroje EÚ	304

Skratky

CDENF	Riadiaci výbor Rady Európy pre práva dieťaťa
CRD	Smernica o právach spotrebiteľov
CRPD	Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
EDLP	Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (všeobecne známy ako Európsky dohovor o ľudských právach)
EDPB	Európsky výbor pre ochranu údajov
EHS	Európsky hospodársky priestor
ESC	Európska sociálna charta
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
EÚ	Európska únia
EVSP	Európsky výbor pre sociálne práva
FCNM	Rámcový dohovor Rady Európy na ochranu národnostných menšín
FRA	Agentúra Európskej únie pre základné práva
GDPR	všeobecné nariadenie o ochrane údajov
GRETA	Skupina expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi
LGBTIQ	lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové, intersexuálne a queer osoby
MOP	Medzinárodná organizácia práce
MVO	mimovládne organizácie
OSN	Organizácia Spojených národov
SD	Súdny dvor
SDEÚ	Súdny dvor Európskej únie (do decembra 2009 Súdny dvor Európskych spoločenstiev, SD)
VK	Veľká komora (Európskeho súdu pre ľudské práva)

ZEÚ	Zmluva o Európskej únii
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie

Ako používať túto príručku

Táto príručka poskytuje prehľad základných práv detí v Európskej únii (EÚ) a členských štátoch Rady Európy. Má široký rozsah pôsobnosti a aktualizuje **prvé vydanie** uverejnené v roku 2015. Práva detí predstavujú medziodvetvovú oblasť práva. V príručke sú deti uznané ako nositelia všetkých ľudských/základných práv, ako aj subjekty osobitných úprav vzhľadom na ich osobitné charakteristiky. Zameriava sa na oblasti práva s osobitným významom pre deti.

Táto príručka je určená na pomoc odborníkom z právnej praxe, ktorí sa nešpecializujú v oblasti práv detí, vrátane právnikov, sudcov, prokurátorov, sociálnych pracovníkov a iných pracovníkov vnútroštátnych orgánov, ako aj mimovládnych organizácií (MVO) a iných orgánov, ktorí môžu byť konfrontovaní s právnymi otázkami súvisiacimi s týmito témami. Odkazuje na právo EÚ a Rady Európy súvisiace s týmito témami. Vysvetľuje, ako je každá otázka upravená podľa práva EÚ, ako aj podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), Európskej sociálnej charty (ESC) a iných nástrojov Rady Európy. V každej kapitole je najprv uvedená tabuľka rozhodného práva podľa dvoch samostatných európskych právnych systémov. Potom sú predstavené právne predpisy každého z dvoch systémov vo vzťahu k jednotlivým preberaným témam s cieľom umožniť čitateľovi zistiť, kde sa tieto dva právne systémy približujú a kde sa líšia. Ak je to relevantné, odkazuje sa aj na Dohovor OSN o právach dieťaťa (CRC) a na iné medzinárodné nástroje.

Odborníci z nečlenských štátov EÚ, ktoré sú však členmi Rady Európy, a teda zmluvnými stranami EDLP, môžu prejsť priamo do oddielov Rady Európy, kde nájdu informácie relevantné pre ich krajinu. Odborníci v členských štátoch EÚ budú musieť používať oba oddiely, pretože tieto štáty sú viazané oboma právnymi poriadkami. Pre tých, ktorí potrebujú viac informácií o konkrétnom probléme, je v oddiele príručky s názvom Doplňujúca literatúra uvedený zoznam odkazov na odbornejšie materiály.

Uplatňovanie práva EDLP sa predstavuje prostredníctvom stručných odkazov na vybrané veci Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) vzťahujúce sa na témy, ktorým je v tejto príručke venovaná pozornosť. Boli vybrané spomedzi existujúcich rozsudkov a rozhodnutí ESLP o otázkach práv detí. Tento súbor judikatúry je doplnený odkazmi na iné relevantné nástroje a normy Rady Európy.

Právo EÚ je zakotvené v prijatých legislatívnych opatreniach, príslušných ustanoveniach zmlúv, a najmä v Charte základných práv Európskej únie, ako sa vykladajú v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ, do decembra 2009 známy ako Súdny dvor Európskych spoločenstiev, SD).

V judikatúre, ktorá sa opisuje alebo cituje v tejto príručke, sa uvádzajú príklady významného súboru judikatúry ESLP aj SDEÚ. Príručka zahŕňa vývoj práva do septembra 2021, pokiaľ to umožňuje jej obmedzený rozsah a skutočnosť, že predstavuje skôr úvod do danej problematiky.

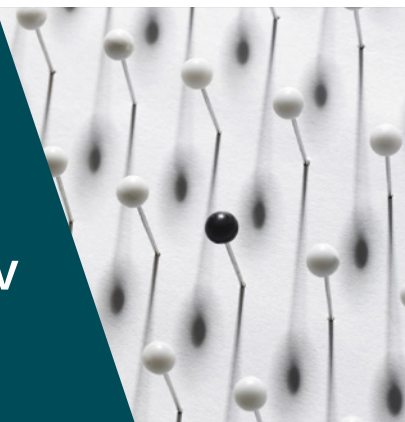
Príručka sa začína úvodnou kapitolou, v ktorej sa stručne vysvetľuje úloha týchto dvoch právnych systémov, ako sú ustanovené právom Rady Európy a právom EÚ, a desať vecných kapitol, v ktorých sa rozoberajú tieto otázky:

- občianske práva a slobody,
- rovnosť a nediskriminácia,
- otázky osobnej identity,
- rodinný život,
- náhradná starostlivosť a osvojenie,
- ochrana detí pred násilím a vykorisťovaním,
- hospodárske, sociálne a kultúrne práva,
- migrácia a azyl,
- ochrana osobných údajov a spotrebiteľa,
- práva detí v rámci trestnej justície a alternatívneho konania.

Každá kapitola obsahuje krížové odkazy na iné témy a kapitoly, čo umožňuje lepšie pochopiť uplatniteľný právny rámec. Na začiatku každého oddielu sú uvedené kľúčové body.

1

Úvod do európskeho práva týkajúceho sa práv detí: súvislosti a hlavné zásady

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv, články 24 a 32 Zmluva o Európskej únii, článok 3 ods. 3	Dieťa ako nositeľ práv	Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, článok 4 písm. d) Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (Lanzarotský dohovor), článok 3 písm. a)
Charta základných práv, článok 24 ods. 2 SDEÚ, C-244/06, <i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG</i> , 2008 SDEÚ, C-112/20, <i>M.A./État belge</i> , 11. marca 2021	Najlepší záujem dieťaťa	Lanzarotský dohovor, článok 30 ods. 1 EVSP, <i>International Commission of Jurists (ICJ) a European Council for Refugees and Exiles (ECRE)/Grécko</i> , č. 173/2018, 2021
Charta základných práv, článok 24 ods. 1	Právo detí na účasť a vypočutie	Lanzarotský dohovor, článok 9 Dohovor o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny: Dohovor o ľudských právach a biomedicíne (dohovor z Ovieda), článok 6
Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii (2011/93/EÚ)	Ochrana pred násilím a/alebo sexuálnym násilím	EDLP, články 2 (právo na život), 3 (mučenie, neludské a ponižujúce zaobchádzanie) a 8 (fyzická integrita) Lanzarotský dohovor
Charta základných práv, článok 14 ods. 2 (právo na vzdelanie)	Právo na bezplatnú povinnú školskú dochádzku	ESC (revidovaná), článok 17 ods. 2 (právo na primeranú sociálnu, právnu a hospodársku ochranu) Protokol č. 1 k EDLP, článok 2

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv, článok 21 (nediskriminácia)	Zákaz diskriminácie na základe veku	EDLP, článok 14 (zákaz diskriminácie) Protokol č. 12 k EDLP, článok 1
Charta základných práv EÚ, článok 7 (rešpektovanie súkromného a rodinného života) a článok 24 ods. 3 (styk s rodičmi)	Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života	EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva Dohovor o osvojení detí (revidovaný) Dohovor o styku týkajúcom sa detí Dohovor o výkone práv detí ESLP, Maslov/Rakúsko [VK], č. 1638/03, 2008 (vyhostenie žiadateľa odsúdeného za trestné činy ako dieťa)

V tejto úvodnej kapitole je vysvetlené, ako sa právo týkajúce sa práv detí vyvinulo na európskej úrovni, ktorými hlavnými zásadami sa riadi jeho uplatňovanie a ktoré hlavné aspekty práv detí európske právo upravuje. Vymedzuje tiež súvislosti pre analýzu jednotlivých tém v ďalších kapitolách.

Rada Európy vznikla po druhej svetovej vojne a spojila európske štáty s cieľom presadzovať ľudské práva, demokraciu a zásady právneho štátu v Európe. V súčasnosti sa Rada Európy skladá zo 47 členských štátov vrátane všetkých členských štátov EÚ. Rada Európy prijala v roku 1950 [EDLP](#)¹. EDLP bol prvým nástrojom, ktorý vyjasnil a stanovil záväzný charakter práv stanovených vo [Všeobecnej deklarácii ľudských práv](#). EDLP sa vzťahuje rovnako na dospelých ako aj na deti. Stanovuje absolútne práva, ktoré štáty nikdy nemôžu porušovať, ako je právo na život alebo zákaz mučenia, a chráni určité práva a slobody, ktoré môžu byť obmedzené zákonom len vtedy, ak je to nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, napríklad právo na slobodu a bezpečnosť alebo právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života.

V článku 19 EDLP sa zriadil ESLP ako súdny mechanizmus na zabezpečenie toho, aby si štáty plnili záväzky, ktoré im vyplývajú z EDLP.

¹ Rada Európy (1995), [Európsky dohovor o ľudských právach](#), ktorý bol prijatý 4. novembra 1950 a nadobudol platnosť 3. septembra 1953.

ESLP posudzuje sťažnosti jednotlivcov, skupín osôb alebo právnických osôb na údajné porušenia EDLP. Môže sa zaoberať aj medzištátnymi vecami predloženými jedným členským štátom alebo viacerými členskými štátmi Rady Európy proti inému členskému štátu. Okrem toho od vstupu [protokolu č. 16 k EDLP](#) do platnosti 1. augusta 2018 môžu najvyššie súdy zmluvného štátu požiadať Súdny dvor o vydanie poradného stanoviska k zásadným otázkam týkajúcim sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd vymedzených v EDLP alebo v jeho protokoloch.

Štáty majú medzinárodný záväzok zabezpečiť, aby ich úradníci dodržiavali EDLP. Všetky členské štáty Rady Európy už zapracovali EDLP do svojho vnútroštátneho práva alebo ho uviedli do platnosti, čo znamená, že ich sudcovia a úradníci musia konať v súlade s ustanoveniami EDLP.

[ESC](#)² (revidovaná v roku 1996³) je ďalšou významnou zmluvou Rady Európy v oblasti ľudských práv na ochranu sociálnych práv, ktorá obsahuje osobitné ustanovenia o právach detí. Na dodržiavanie záväzkov vyplývajúcich z charty zmluvnými štátmi dohliada Európsky výbor pre sociálne práva (EVSP), ktorý bol zvolený Výborom ministrov Rady Európy, aby monitoroval dodržiavanie Charty na základe dvoch vzájomne sa dopĺňajúcich mechanizmov: prostredníctvom kolektívnych sťažností podaných sociálnymi partnermi a mimovládnyimi organizáciami a prostredníctvom národných správ vypracovaných zmluvnými štátmi. Štáty musia rešpektovať rozhodnutia a závery EVSP, aj keď nie sú priamo vykonateľné vo vnútroštátnych právnych systémoch.

EÚ sa vyvinula z troch európskych organizácií zriadených v 50. rokoch 20. storočia. Pôvodné zmluvy Európskych spoločenstiev neobsahovali žiadny odkaz na ľudské práva alebo ich ochranu. Keďže sa však začali predkladať Súdnemu dvoru (v súčasnosti SDEÚ) veci týkajúce sa údajného porušovania ľudských práv na základe právnych predpisov Spoločenstva, koncom 60. a začiatkom 70. rokov 20. storočia Súdny dvor vypracoval súbor sudcovského práva známy ako všeobecné zásady práva Spoločenstva. Podľa SDEÚ majú tieto všeobecné zásady odzrkadľovať obsah ochrany ľudských práv uvedený vo vnútroštátnych ústavách a zmluvách o ľudských právach, najmä v EDLP, a SDEÚ by zabezpečoval súlad právnych predpisov Spoločenstva s týmito zásadami.

Systém EÚ na ochranu ľudských práv sa vyvinul z judikatúry Súdneho dvora EÚ prostredníctvom zmien zmlúv, ktorých cieľom bolo potvrdiť ochranu základných

2 Rada Európy (1961), [Európska sociálna charta](#), CETS č. 35, 18. októbra 1961.

3 Rada Európy (1996), [Európska sociálna charta \(revidovaná\)](#), CETS č. 163, 3. mája 1996.

práv v EÚ. Maastrichtská zmluva obsahovala odkaz na EDĽP a spoločné ústavné tradície členských štátov ako všeobecné zásady práva EÚ, zatiaľ čo Amsterdamská zmluva potvrdila, že EÚ je založená na týchto zásadách [v Lisabonskej zmluve sú uvedené ako „hodnoty“ v článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ)].

Charta základných práv Európskej únie prijatá v roku 2000 zakotvuje celý rad občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv. Nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 získala charta rovnakú právnu váhu ako zmluvy, čo znamená, že inštitúcie EÚ sú povinné ju dodržiavať. Členské štáty EÚ musia chartu dodržiavať pri vykonávaní právnych predpisov EÚ. Pri porovnaní týchto odkazov so znením príslušných ustanovení vo vnútroštátnych ústavách vyplýva, že charta podľa všetkého ponúka pozoruhodne podrobný súbor práv dieťaťa.⁴

Všetky členské štáty EÚ a členské štáty Rady Európy sú zmluvnými stranami [Dohovoru OSN o právach dieťaťa \(CRC\)](#)⁵. Hlavné zásady Dohovoru o právach dieťaťa, ako sú zásada najlepšieho záujmu dieťaťa, zákaz diskriminácie, právo na prežitie, život a rozvoj a právo dieťaťa na vypočutie, boli začlenené do právnych nástrojov EÚ a Rady Európy.

1.1. Základné pojmy

Hlavné body

- Dieťaťom sa rozumie každá osoba mladšia ako 18 rokov.
- Deti sú nositeľmi práv, nielen osobami, ktorým sa poskytuje ochrana.

1.1.1. Rozsah európskeho práva týkajúceho sa práv dieťaťa

Táto časť sa zameriava na právne záväzné nástroje prijaté Radou Európy a EÚ, ako aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora

4 Pozri Toggenburg, G. N. (2019), *Die Rechte der Kinder und der Mehrwert der EU-Grundrechtecharta*, *Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht*, iFamZ, august 2019, s. 263 – 265.

5 Organizácia Spojených národov, [Dohovor o právach dieťaťa](#), prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie rezolúciou Valného zhromaždenia OSN 44/25 z 20. novembra 1989, nadobudnutie platnosti 2. septembra 1990 v súlade s článkom 49.

Európskej únie a iných príslušných monitorovacích orgánov. V relevantných prípadoch sa odkazuje na iné európske zdroje, ktoré majú vplyv na vývoj európskeho práva týkajúceho sa práv detí vrátane kľúčových politických dokumentov, usmernení alebo iných nezáväzných nástrojov/nástrojov tzv. soft-law.

Deti ako nositelia práv požívajú všetky ľudské/základné práva a vzhľadom na ich osobitné charakteristiky a potreby sa na ne vzťahujú aj osobitné predpisy. Vzhľadom na obmedzenú spôsobilosť detí na právne úkony veľká časť európskej judikatúry je odvodená zo súdnych sporov iniciovaných rodičmi alebo právnymi zástupcami detí. Cieľom tejto príručky je ilustrovať, ako sa právo prispôsobuje osobitným právam detí, ale zároveň sa v nej objasňuje význam rodičov/poručníkov alebo iných zákonných zástupcov a podľa potreby sa zmieňuje o prípadoch, keď sú práva a povinnosti zverené do rúk osôb starajúcich sa o deti. V takých prípadoch sa uplatňuje prístup podľa [Dohovoru o právach dieťaťa](#), konkrétne že rodičovské práva a povinnosti je potrebné vykonávať v prvom rade v najlepšom záujme dieťaťa a v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

1.1.2. Dieťa ako nositeľ práv

V medzinárodnom práve sa v článku 1 Dohovoru o právach dieťaťa stanovuje, že „za dieťa sa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov“. Toto je právne kritérium, ktoré sa v súčasnosti používa, a to aj v Európe, na vymedzenie toho, kto je dieťa.

V práve EÚ neexistuje jednotné formálne vymedzenie „dieťaťa“ stanovené v ktorejkoľvek zmluve, sekundárnych právnych predpisoch alebo judikatúre. Vo väčšine právnych nástrojov EÚ sa používa vymedzenie pojmu dieťaťa ako osoby mladšej ako 18 rokov. Niektoré iné však používajú širšiu definíciu. Napríklad v práve EÚ, ktorým sa upravuje právo na voľný pohyb občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov, sú „deti“ vymedzené ako „priami potomkovia, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými osobami“⁶. Tieto predpisy teda v zásade podporujú biologické a ekonomické poňatie na rozdiel od poňatia založeného na nepľnoletosti.

6 [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES](#) z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, ú. v. ES 158, 30. apríla 2004 a ú. v. EÚ L 158, 29.4.2004, článok 2 ods. 2 písm. c).

V niektorých právnych predpisoch EÚ sa deťom pripisujú odlišné práva podľa ich veku. Napríklad v [smernici 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci](#) (smernica o mladých pracovníkoch)⁷, ktorou sa upravuje prístup detí k formálnemu zamestnaniu a jeho podmienky v rámci členských štátov EÚ, sa rozlišuje medzi „mladými ľuďmi“ (zastrešujúci pojem pre všetky osoby do 18 rokov), „mladistvými“ (každá mladá osoba vo veku najmenej 15 rokov ale menej ako 18 rokov, na ktorú sa už nevzťahuje riadna povinná školská dochádzka) a „deťmi“ (vymedzenými ako osoby do 15 rokov, na ktoré sa v zásade vzťahuje zákaz formálneho zamestnania).

Iné oblasti práva EÚ, najmä oblasti, v ktorých opatrenia EÚ dopĺňajú opatrenia členských štátov (ako je sociálne zabezpečenie, imigrácia a vzdelávanie) sa v prípade určenia toho, kto je dieťať, podriaďujú vnútroštátnemu právu. V týchto súvislostiach sa všeobecne používa vymedzenie uvedené v Dohovore o právach dieťaťa.

V práve Rady Európy sa vo väčšine nástrojov týkajúcich sa detí používa vymedzenie dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa. K príkladom patrí článok 4 písm. d) [Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#)⁸ alebo článok 3 písm. a) [Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním](#) (Lanzarotský dohovor)⁹.

EDLP neobsahuje vymedzenie pojmu dieťa, ale článkom 1 sa členské štáty zaväzujú zaistiť práva z dohovoru „každému“ v ich jurisdikcii. V článku 14 EDLP sa zaručuje požívanie práv stanovených v tomto dohovore „bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode“ vrátane dôvodu veku¹⁰. ESLP prijíma podania od detí a v ich mene bez ohľadu na ich vek¹¹. Vo svojej judikatúre prijal vymedzenie pojmu dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa¹², či podporil poňatie „do 18 rokov veku“.

7 [Smernica 94/33/ES](#) z 22. júna 1994 o ochrane mladých ľudí pri práci, Ú. v. ES L 216, 1994, s. 12, článok 3.

8 Rada Európy, [Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#), CETS č. 197, 16. máj 2005.

9 Rada Európy, [Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním](#), CETS č. 201, 25. október 2007.

10 ESLP, [Schwizgebel/Švajčiarsko](#), č. 25762/07, 10. júna 2010. Pozri aj FRA a ESLP (2018), [Príručka o európskom antidiskriminačnom práve](#), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 21. marca 2018, s. 103.

11 Pozri napríklad ESLP, [Marckx/Belgicko](#), č. 6833/74, 13. júna 1979, v ktorom dieťa – žiadateľ mal šesť rokov, keď súd vydal rozsudok. Pozri tiež ESLP, [C/Chorvátsko](#), č. 80117/17, 8. októbra 2020.

12 Pozri napríklad ESLP, [Güveç/Turecko](#), č. 70337/01, 20. januára 2009; ESLP, [Çoşelav/Turecko](#), č. 1413/07, 9. októbra 2012.

Rovnaké vymedzenie sa vzťahuje na [ESC](#) a na jej výklad zo strany EVSP¹³.

1.2. Súvislosti v oblasti práv dieťaťa v Európe

Hlavné body

- Právo EÚ chráni práva dieťaťa prostredníctvom primárneho a sekundárneho práva v rôznych oblastiach, ako sú ochrana spotrebiteľa, azyl a migrácia, spolupráca v občianskych a trestných veciach a ochrana údajov.
- Právo Rady Európy je založené na niekoľkých dohovoroch zameraných na práva detí, ako aj právne nezáväzných nástrojoch, ako sú odporúčania Výboru ministrov.

EÚ aj Rada Európy prijali právne predpisy vo viacerých oblastiach týkajúcich sa práv dieťaťa. Medzi Radou Európy a EÚ je osobitne silná medziinštitucionálna spolupráca. Vývoj európskeho práva je ovplyvnený aj významnými nástrojmi prijatými medzinárodnými inštitúciami, ako je Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného¹⁴.

1.2.1. Európska únia: vývoj práva týkajúceho sa práv detí a rozsah ochrany

Z historického hľadiska sa odkaz na práva dieťaťa v právnych predpisoch EÚ zväčša zameriaval na úpravu osobitných aspektov všeobecnejších hospodárskych a politických iniciatív týkajúcich sa detí oblasti ochrany spotrebiteľa¹⁵ a voľného pohybu osôb¹⁶. Zavedenie [Charty základných práv Európskej únie](#)

¹³ EVSP, *Defence for Children International (DCI)/Holandsko*, č. 47/2008, 20. októbra 2009, bod 25.

¹⁴ Pozri napríklad [kapitolu 5](#), v ktorej sa uvádza, ako rodinné právo EÚ upravujúce cezhraničné únosy detí funguje s Dohovorom z 25. októbra 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (Haagsky dohovor o únosoch detí); v rámci svojho [mandátu \(2020 – 2021\)](#) má spoluprácu a synergie s EÚ zabezpečiť Riadiaci výbor pre práva dieťaťa (CDENF).

¹⁵ Napríklad [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/48/ES](#) z 18. júna 2009 o bezpečnosti hračiek, Ú. v. EÚ L 170, 2009, ktorou sa presadzujú bezpečnostné opatrenia pre detské hračky.

¹⁶ Napríklad [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES](#) z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.

v roku 2000, nadobudnutie platnosti [Lisabonskej zmluvy](#) v roku 2009¹⁷ a strategický politický vývoj, ako napríklad prijatie stratégie EÚ v oblasti práv dieťaťa na roky 2021 – 2024, dali oblasti zameranej na práva dieťaťa v EÚ nový impulz.

Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy, 1. decembra 2009, má charta rovnaké právne postavenie ako zmluvy EÚ (článok 6 ZEÚ). Inštitúciám EÚ pri všetkých ich činnostiach a jej členským štátom pri vykonávaní práva EÚ ukladá povinnosť chrániť práva, ktoré sú v nej zakotvené. Charta obsahuje prvé podrobné odkazy na práva detí na konštitučnej úrovni EÚ, a to aj prostredníctvom uznania práva detí na bezplatnú povinnú školskú dochádzku (článok 14 ods. 2), zákazu diskriminácie z dôvodu veku (článok 21) a zákazu akejkoľvek detskej práce a vykorisťujúcej práce mladých ľudí (článok 32). Dôležité je, že charta obsahuje osobitné ustanovenie o právach dieťaťa (článok 24), v ktorom sa uvádzajú kľúčové zásady týkajúce sa práv detí: právo na ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho (článok 24 ods. 1); právo slobodne vyjadriť svoje názory a na zohľadňovanie ich názorov s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť (článok 24 ods. 1); právo na to, aby sa pri všetkých opatreniach, ktoré sa ich týkajú, v prvom rade brali do úvahy ich najlepšie záujmy (článok 24 ods. 2); právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s oboma rodičmi, ak to nie je v rozpore s ich záujmami (článok 24 ods. 3); a právo na súkromný a rodinný život (článok 7). Pri porovnaní týchto odkazov so znením príslušných ustanovení vo vnútroštátnych ústavách vyplýva, že charta podľa všetkého ponúka pozoruhodne podrobný súbor práv detí¹⁸.

Podľa článku 51 ods. 2 charty a článku 6 ods. 1 ZEÚ charta nemôže rozširovať právomoci EÚ ani meniť či zavádzať novú právomoc alebo úlohu pre EÚ.

Lisabonskou zmluvou sa zlepšil potenciál EÚ pri presadzovaní práv detí, v poslednom rade tým, že „ochranu práv dieťaťa“ zaviedla ako stanovený všeobecný cieľ EÚ (článok 3 ods. 3 ZEÚ) a ako dôležitý aspekt politiky EÚ v oblasti vonkajších vzťahov (článok 3 ods. 5 ZEÚ). V [Zmluve o fungovaní Európskej Únie \(ZFEÚ\)](#)¹⁹ sú zahrnuté aj konkrétnejšie odkazy na deti, čím sa EÚ umožňuje

17 Článok 3 [Lisabonskej zmluvy](#), ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, podpísaná v Lisabone, 13. decembra 2007, Ú. v. EÚ C 306, 2007, s. 1 – 271.

18 Pozri Toggenburg, G. N. (2019), „Die Rechte der Kinder und der Mehrwert der EU-Grundrechtecharta“, *Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht*, iFamZ, august 2019, s. 263 – 265.

19 Pozri konsolidované znenia [Zmluvy o fungovaní Európskej únie \(ZFEÚ\)](#), Ú. v. EÚ C 326, 2012.

prijímať legislatívne opatrenia zamerané na boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a obchodovaniu s ľuďmi [článok 79 ods. 2 písm. d) a článok 83 ods. 1].

To viedlo k prijatiu [smernice o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí, sexuálnemu vykorisťovaniu detí a detskej pornografii](#)²⁰ a [smernice o prevencii a boji proti obchodovaniu s ľuďmi a o ochrane jeho obetí](#)²¹, ktoré takisto obsahujú ustanovenia týkajúce sa osobitných potrieb detských obetí. Okrem toho sa v [smernici, ktorou sa ustanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov](#) venuje viacero ustanovení deťom.²² Navyše sa v novej smernici stanovujú [procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#).²³

Súbežne s právnym vývojom sa objavujú dôležité politické nástroje týkajúce sa práv dieťaťa, najprv v kontexte programu vonkajšej spolupráce EÚ a potom v súvislosti s vnútornými otázkami. V roku 2021 bola prijatá [stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa](#)²⁴, ako aj osobitné opatrenia na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí v rámci [Európskej záruky pre deti](#). V stratégii EÚ v oblasti práv dieťaťa sa Komisia zaoberá pretrvávajúcimi a novými výzvami a navrhuje konkrétne prioritné opatrenia v šiestich kľúčových oblastiach:

- participácia dieťaťa na politickom a demokratickom živote,
- sociálno-ekonomická inklúzia, zdravie a vzdelávanie,
- boj proti násiliu páchanému na deťoch a zabezpečenie ochrany detí,
- súdnictvo zohľadňujúce potreby detí,
- digitálna a informačná spoločnosť,

20 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/93/EÚ](#), Ú. v. EÚ L 335, 2011, s. 1.

21 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/36/EÚ](#), Ú. v. EÚ L 101, 2011, s. 1.

22 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), [smernica 2012/29/EÚ](#), Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 57.

23 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica 2016/800/EÚ](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1.

24 EÚ, Európska komisia (2021), [Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa na roky 2021–2024](#).

- globálny rozmer.

Bezpečné, chránené a dôveryhodné digitálne prostredie je základným kameňom európskej digitálnej spoločnosti. Predovšetkým deti by mali mať možnosť využívať bezprecedentné príležitosti digitálneho veku, aby sa stali sebavedomými, kompetentnými a aktívnymi digitálnymi občanmi. Aktualizácia [Európskej stratégie vytvárania lepšieho internetu pre deti](#)²⁵ v roku 2022 obsahuje zložku digitálnych práv zastrešujúcej stratégie v oblasti práv dieťaťa.

Záruka pre deti rieši chudobu a sociálne vylúčenie detí prostredníctvom opatrení v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, výživy a bývania.²⁶

EÚ môže vytvárať právne predpisy len v rozsahu právomocí pridelených na základe zmlúv (články 2 – 4 ZFEÚ). Keďže práva detí sú medziodvetvové, právomoc EÚ je potrebné určovať individuálne v jednotlivých prípadoch. Oblasti s významom pre práva detí, v ktorých EÚ k dnešnému dňu v rozsiahlej miere vytvára právne predpisy, sú:

- ochrana spotrebiteľov,
- azyl a migrácia,
- spolupráca v občianskoprávných a trestných záležitostiach,
- ochrana osobných údajov.

1.2.2. Rada Európy: vývoj práva týkajúceho sa práv detí a rozsah ochrany

Rada Európy má od svojho založenia jasný mandát, a síce chrániť a podporovať ľudské práva. Jej primárnou zmluvou o ľudských právach, ktorú ratifikovali všetky členské štáty Rady Európy, je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo [EDLP](#) a jeho dodatkové protokoly, obsahujúce osobitné odkazy na deti. Hlavné sú tieto: článkom 5 ods. 1 písm. d) sa zabezpečuje

²⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/policies/european-strategy-better-internet-children>.

²⁶ Rada Európskej únie (2021), *Odporúčanie Rady (EÚ) 2021/1004 zo 14. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti*, ST/9106/2021/INIT, Ú. v. EÚ L 223, 22.6.2021, s. 14 – 23.

zákonné pozbavenie dieťaťa slobody na účely výchovného dohľadu, článkom 6 ods. 1 sa obmedzuje právo na verejné vypočutie, ak je to v záujme mladistvých, článkom 2 protokolu č. 1 sa zabezpečuje právo na vzdelávanie a vyžaduje sa, aby štáty rešpektovali náboženské a filozofické presvedčenie rodičov vo vzdelávaní svojich detí. Okrem toho sú všetky ostatné všeobecné ustanovenia EDLP uplatniteľné na každého vrátane detí. Ukázalo sa, že niektoré sú osobitne relevantné pre deti. Napríklad článok 8, ktorým sa zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, a článok 3, ktorým sa zakazuje mučenie, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie a trestanie. Využívaním interpretatívnych prístupov, ktoré sú zamerané na povinnosti zakotvené v ustanoveniach EDLP, vytvoril ESĽP veľký súbor judikatúry zaoberajúcej sa právami detí, ktorá obsahuje časté odkazy na Dohovor o právach dieťaťa. V tejto súvislosti ESĽP analyzuje žiadosti individuálne, a preto neposkytuje komplexný prehľad práv detí podľa EDLP.

Ďalšou hlavnou zmluvou Rady Európy o ľudských právach, [Európskou sociálnou chartou](#) (ESC) (revidovaná v roku 1996), sa zabezpečuje ochrana sociálnych práv a obsahuje osobitnú úpravu práv detí. Osobitne dôležité z pohľadu práv dieťaťa sú dve jej ustanovenia: v článku 7 sa stanovuje povinnosť chrániť deti pred ekonomickým vykorisťovaním; v článku 17 sa od štátov vyžaduje, aby prijali všetky primerané a potrebné opatrenia určené na zabezpečenie toho, aby bola deťom poskytovaná starostlivosť, pomoc, vzdelávanie a odborná príprava, ktoré potrebujú (vrátane bezplatného primárneho a sekundárneho vzdelávania), na ochranu detí a mladých ľudí pred zanedbávaním, násilím alebo vykorisťovaním a na zabezpečenie ochrany pre deti, ktoré nemajú podporu svojej rodiny. Na vykonávanie ESC dohliada EVSP, ktorý sa skladá z 15 nezávislých expertov volených Výborom ministrov Rady Európy. EVSP monitoruje súlad vnútroštátnych právnych predpisov a postupov s ESC.

Okrem toho prijala Rada Európy niekoľko zmlúv, v ktorých sa riešia rôzne osobitné otázky týkajúce sa práv detí, vrátane týchto:

- [Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním \(Lanzarotský dohovor\)](#),
- [Dohovor o výkone práv detí](#)²⁷,

27 Rada Európy (1996), [Európsky dohovor o výkone práv detí](#), CETS č. 160, 25. januára 1996.

- [Dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva](#)²⁸,
- [Dohovor o osvojení detí](#), revidovaný v roku 2008²⁹,
- [Dohovor o styku týkajúcom sa detí](#)³⁰,
- [Dohovor o predchádzaní násiliu voči ženám a domácejmu násiliu a o boji proti nemu](#) (Istanbulský dohovor)³¹.

Na politickej úrovni Rada Európy od roku 2006 vykonáva program „Európa pre deti a s deťmi“ – prierezový akčný plán, do ktorého sú zapojené národné vlády, občianska spoločnosť, EÚ a iné medzinárodné organizácie a zainteresované strany. Medzivládnu prácu v tejto oblasti riadi riadiaci výbor pre práva dieťaťa (CDENF), zriadený v roku 2020 ako nástupca predchádzajúceho ad hoc výboru pre práva dieťaťa (2016 – 2019). Program podporuje holistický a integrovaný prístup k právam detí a začlenenie práv dieťaťa do všetkých príslušných oblastí politiky Rady Európy.³²

V rámci tohto programu Výbor ministrov Rady Európy prijal niekoľko právne nezáväzných nástrojov, ktoré ponúkajú praktické usmernenia na doplnenie záväzných európskych právnych opatrení týkajúcich sa detí vrátane týchto dokumentov:

- [Odporúčanie o integrovaných vnútroštátnych stratégiách v oblasti ochrany detí pred násilím](#)³³,
- [Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#)³⁴,

28 Rada Európy (1975), [Európsky dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva](#), CETS č. 85, 15. októbra 1975.

29 Rada Európy (2008), [Dohovor o osvojení detí \(revidovaný\)](#), CETS č. 202, 27. novembra 2008.

30 Rada Európy (2003), [Dohovor o styku týkajúcom sa detí](#), CETS č. 192, 15. mája 2003.

31 Rada Európy (2011), [Dohovor o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu](#), CETS č. 210, 11. mája 2011.

32 Rada Európy, [webová stránka venovaná právam detí](#).

33 Rada Európy, Výbor ministrov (2009), [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec\(2009\)10 členským štátom o integrovaných vnútroštátnych stratégiách na ochranu detí pred násilím](#), 18. novembra 2009.

34 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), [Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#), 17. novembra 2010.

- Usmernenia o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí³⁵,
- Odporúčanie o právach detí a sociálnych službách zohľadňujúcich potreby detí a rodín³⁶,
- Odporúčanie o účasti detí a mladých ľudí do 18 rokov³⁷,
- Odporúčanie týkajúce sa detí s uväznenými rodičmi³⁸,
- Odporúčanie o účinnom opatrovníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodičov³⁹,
- Odporúčanie o usmerneniach na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí⁴⁰.

Medzivládna práca Rady Európy v oblasti práv dieťaťa sa riadi nadväzujúcimi stratégiami v oblasti práv dieťaťa. Stratégia Rady Európy v oblasti práv dieťaťa sa vykonáva v súčinnosti s prioritami a opatreniami navrhnutými v iných stratégiách a akčných plánoch Rady Európy, ako sú *stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia (2017 – 2023)*, *stratégia boja proti terorizmu (2018 – 2022)*, *stratégia pre rodovú rovnosť (2018 – 2023)*, *strategický akčný plán pre začlenenie Rómov a Travellerov (2020 – 2025)*, *strategický akčný plán pre ľudské práva a technológie v biomedicíne (2020 – 2025)*, *stratégia pre sektor mládeže*

35 Rada Európy, Výbor ministrov (2011), *Usmernenia o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí*, 21. septembra 2011.

36 Rada Európy, Výbor ministrov (2011), *odporúčanie Rec (2011)12 o právach detí a sociálnych službách zohľadňujúcich potreby detí a rodín*, 16. novembra 2011.

37 Rada Európy, Výbor ministrov (2012), *odporúčanie Rec(2012)2 o účasti detí a mladých ľudí do 18 rokov*, 28. marca 2012.

38 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), *odporúčanie Rec(2018)5 týkajúce sa detí s uväznenými rodičmi*, 4. apríla 2018.

39 Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *odporúčanie Rec(2019)11 o účinnom opatrovníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodičov*, 11. decembra 2019.

40 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), *Recommendation Rec(2018)7 on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment* [odporúčanie Rec(2018)7 o usmerneniach na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí], 4. júla 2018.

do roku 2030 a akčný plán na ochranu zraniteľných osôb v kontexte migrácie a azylu v Európe (2021 – 2025).⁴¹

Nová stratégia v oblasti práv dieťaťa (2022 – 2027) má šesť kľúčových prioritných oblastí: ochrana pred násilím; rovnosť príležitostí a sociálne začlenenie; prístup k technológiám a ich bezpečné používanie pre všetky deti; súdnictvo zohľadňujúce potreby detí; poskytnutie hlasu každému dieťaťu; a práva detí v krízových a núdzových situáciách.

1.3. Európske právo v oblasti práv detí a Dohovor OSN o právach dieťaťa

Hlavný bod

- Európske právo v oblasti práv detí je vo veľkej miere založené na Dohovore OSN o právach dieťaťa.

Skutočnosť, že všetky členské štáty Rady Európy sú zmluvnými stranami Dohovoru o právach dieťaťa, dodáva tomuto dohovoru na európskej úrovni dôležitosť. Členským štátom ukladá spoločné právne záväzky a formuje spôsob, akým európske inštitúcie rozvíjajú a uplatňujú práva detí.

Dohovor o právach dieťaťa sa tak stal referenčným kritériom pre rozvoj európskeho práva v oblasti práv detí a výsledkom je, že Rada Európy a EÚ sa čoraz viac opierajú o jeho vplyv. Najmä začlenenie zásad a ustanovení Dohovoru

41 Rada Európy, *Disability Strategy 2017 – 2023* (Stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia na roky 2017 – 2023), 30. novembra 2016; Rada Európy, *Counter-Terrorism Strategy (2018 – 2022)* [Stratégia boja proti terorizmu (2018 – 2022)], CM(2018)86, 4. júla 2018; Rada Európy, *Gender Equality Strategy 2018 – 2023* (Stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2018 – 2023), 7. marca 2018; Rada Európy, Výbor pre bioetiku (DH-BIO), *Strategic Action Plan on Human Rights and Technologies in Biomedicine (2020 – 2025)* [Strategický akčný plán pre ľudské práva a technológie v biomedicíne (2020 – 2025)], CM(2019)198, 18. decembra 2019; Rada Európy, Výbor ministrov, *Youth Sector Strategy 2030* [Stratégia pre sektor mládeže do 2030], CM/Res(2020)2, 22. januára 2020; Rada Európy, Výbor ministrov (2020)], *Council of Europe Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion (2020 – 2025)* [Strategický akčný plán pre začlenenie Rómov a Travellerov (2020 – 2025)], CM(2019)161-final, 22. januára 2020; Rada Európy, Výbor ministrov (2021), *Action Plan on protecting vulnerable persons in the context of migration and asylum in Europe (2021 – 2025)* [Akčný plán na ochranu zraniteľných osôb v kontexte migrácie a azylu v Európe (2021 – 2025)], CM(2021)67, 5. mája 2021.

o právach dieťaťa do záväzných nástrojov a judikatúry na európskej úrovni otvára účinnejšie spôsoby presadzovania pre tých, ktorí sa v Európe usilujú o uplatnenie práv detí. Výbor OSN pre práva dieťaťa, ktorý monitoruje vykonávanie dohovoru a jeho opčných protokolov a poskytuje usmernenia k výkladu Dohovoru OSN o právach dieťaťa prostredníctvom svojich všeobecných komentárov, má pre EÚ a Radu Európy veľký význam. Konkrétne odkazy na najrelevantnejšie dokumenty výboru OSN sú zahrnuté v tejto príručke.

EÚ sa nemôže stať zmluvnou stranou Dohovoru o právach dieťaťa, pretože sa v dohovore nestanovuje, aby mohli k nemu pristúpiť iné subjekty ako štáty. EÚ sa však popri zmluvách EÚ opiera o „všeobecné zásady práva EÚ“ (písané a nepísané zásady odvodené zo spoločných, konštitučných tradícií členských štátov) ako na zdroje práva EÚ. SDEÚ potvrdil, že žiadny záväzok vyplývajúci z členstva v EÚ by nemal byť v rozpore so záväzkami členských štátov odvodenými z ich domácich ústav a medzinárodných záväzkov týkajúcich sa ľudských práv.⁴² Keďže Dohovor o právach dieťaťa ratifikovali všetky členské štáty EÚ, EÚ je viazaná dodržiavať jeho zásady a ustanovenia, a to minimálne v súvislosti s vecami, ktoré patria do rozsahu právomoci EÚ.

Tento záväzok je posilnený inými zmluvami EÚ a najmä Chartou základných práv EÚ. Článok 24 charty je priamo inšpirovaný ustanoveniami Dohovoru o právach dieťaťa vrátane dvoch „všeobecných zásad Dohovoru o právach dieťaťa“⁴³, najmä zásadou najlepšieho záujmu dieťaťa (článok 3 Dohovoru o právach dieťaťa) a zásadou účasti dieťaťa (článok 12 Dohovoru o právach dieťaťa)⁴⁴. Na úrovni EÚ legislatívne nástroje týkajúce sa detí takmer bez výnimky zahŕňajú buď výslovné odvolanie sa na články, alebo zásady Dohovoru o právach dieťaťa, ako sú „najlepšie záujmy“, právo dieťaťa na účasť v rozhodnutiach, ktoré naň majú vplyv, alebo právo na ochranu pred diskrimináciou. SDEÚ sa tiež často odvolával na prepojenie medzi zmluvami EÚ a Dohovorom o právach dieťaťa.⁴⁵

42 Napríklad SDEÚ, C-4/73, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung/Komisia Európskych spoločstiev*, 14. mája 1974.

43 Výbor pre práva dieťaťa, *General Comment No. 5, General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child* [Všeobecný komentár č. 5 (2003), Všeobecné vykonávacie opatrenia Dohovoru o právach dieťaťa], 27. novembra 2003, článok 12.

44 *Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ*, Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17.

45 Pozri napríklad SDEÚ, C-112/20, *M.A./État belge*, 11. marca 2021, bod 37.

Rada Európy ako organizácia nie je právne viazaná Dohovorom o právach dieťaťa ani jeho opčnými protokolmi⁴⁶, hoci zmluvnými stranami tohto dohovoru sú všetky členské štáty Rady Európy. Keďže EDLP sa má vykladať v súlade so všeobecnými zásadami medzinárodného práva, mali by sa zohľadniť všetky príslušné pravidlá medzinárodného práva uplatniteľné vo vzťahoch medzi zmluvnými štátmi EDLP; konkrétnejšie, povinnosti, ktoré EDLP ukladá zmluvným štátom v oblasti práv dieťaťa, sa musia vykladať vzhľadom na Dohovor o právach dieťaťa.⁴⁷ ESLP sa takisto výslovne odvolával na Dohovor o právach dieťaťa vo svojich rozhodnutiach.⁴⁸ Okrem toho, činnosti v oblasti určovania noriem a tvorby zmlúv Rady Európy sú ovplyvnené zásadami a ustanoveniami Dohovoru o právach dieťaťa. Napríklad **Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí** sú priamo vytvorené na základe rôznych ustanovení Dohovoru o právach dieťaťa, a v neposlednom rade aj sprievodných všeobecných komentárov Výboru OSN pre práva dieťaťa.⁴⁹

46 Organizácia Spojených národov (2000), *Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch*, rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/54/263 z 25. mája 2000; Organizácia Spojených národov (2011), *Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení*, rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/66/138 z 19. decembra 2011; Organizácia Spojených národov (2000), *Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii*, rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/54/263 z 25. mája 2000.

47 ESLP, *Harroudj/Francúzsko*, č. 43631/09, 4. októbra 2012, ods. 42.

48 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ) a European Council for Refugees and Exiles (ECRE)/Grécko*, sťažnosť č. 173/2018, 21. januára 2021, bod 158; EVSP, *World Organisation against Torture (OMCT)/Irsko*, sťažnosť č. 18/2003, 7. decembra 2004, body 61 – 63; EVSP, *Defence for Children International (DCI)/Holandsko*, sťažnosť č. 47/2008, 20. októbra 2009; EVSP, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Francúzsko*, sťažnosť č. 14/2003, 8. septembra 2004.

49 Pozri Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2007), *General Comment No. 10 (2007): Children's rights in juvenile justice* [Všeobecný komentár č. 10 (2007): práva detí v rámci súdnictva pre mladistvých], CRC/C/GC/10, 25. apríla 2007; OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2009), *General Comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard* [Všeobecný komentár č. 12 (2009): právo dieťaťa byť vypočuté], CRC/C/GC/12, 1. júla 2009; Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2013), *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration* [Všeobecný komentár č. 14 (2013): právo dieťaťa na to, aby boli jeho najlepšie záujmy na prvom mieste (článok 3 ods.1)], CRC/C/GC/14, 29. mája 2013; Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2021), *General Comment No. 25 (2021): on children's rights in relation to the digital environment* [Všeobecný komentár č. 25 (2021): práva dieťaťa vo vzťahu k digitálnemu prostrediu], CRC/C/GC/25, 24. marca 2021; Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2019), *General Comment No. 24 (2019): Children's rights in the child justice system* [Všeobecný komentár č. 24 (2019) Práva detí v súdnictve pre mladistvých], CRC/C/GC/24, 18. septembra 2019.

1.4. Úloha európskych súdov vo výklade a v presadzovaní práv detí

Hlavné body

- SDEÚ, často na základe Dohovoru o právach dieťaťa, vydáva rozhodnutia týkajúce sa práv detí v oblastiach, ako sú migrácia, voľný pohyb, obvyklý pobyt a nediskriminácia.
- ESĽP má rozsiahlu judikatúru v oblasti práv detí. Na väčšinu týchto vecí sa vzťahuje článok 8 EDĽP, ktorý zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života.

1.4.1. Súdny dvor Európskej únie

Vo veciach práv detí dosiaľ SDEÚ posudzoval najmä tzv. návrhy na začatie prejudiciálneho konania (článok 267 ZFEÚ). Ide o postupy, v ktorých vnútroštátny súd požiada SDEÚ o výklad primárneho práva EÚ (t. j. zmlúv) alebo sekundárneho práva EÚ (t. j. rozhodnutí, právnych predpisov), ktoré sú relevantné v prebiehajúcom vnútroštátnom konaní.

SDEÚ čoraz častejšie vydáva rozsudky týkajúce sa práv detí v rôznych oblastiach, ako sú voľný pohyb, občianstvo EÚ, migrácia, starostlivosť v rodinnom prostredí, obvyklý pobyt, rodinný život a nediskriminácia.

SDEÚ sa odvolal na [Dohovor o právach dieťaťa](#) s cieľom určiť, ako by sa malo vykladať právo EÚ vo vzťahu k deťom. Urobil tak napríklad vo veci [Dynamic Medien GmbH/Avides Media AG](#)⁵⁰, v ktorej sa SDEÚ odvoláva na článok 17 Dohovoru o právach dieťaťa, v ktorom sa signatárske štáty vyzývajú, aby vypracovali vhodné usmernenia na ochranu detí pred informáciami a materiálmi vytvorenými médiami, ktoré poškodzujú ich blaho.⁵¹ SDEÚ sa odvolal aj na článok 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa o najlepšom záujme dieťaťa a na jeho zohľadnenie v článku 24 Charty základných práv vo veci [M. A./État belge](#)⁵².

50 SDEÚ, C-244/06, [Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG](#), 14. februára 2008.

51 SDEÚ, C-244/06, [Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG](#), 14. februára 2008, body 42 a 52.

52 SDEÚ, C-112/20, [M.A./État belge](#), 11. marca 2021, bod 37.

V rámci iných vecí sa SDEÚ zmieňoval o všeobecných zásadách v oblasti práv detí, ktoré sú tiež zahrnuté v ustanoveniach Dohovoru o právach dieťaťa (ako sú najlepšie záujmy dieťaťa a právo na vypočutie), pri vypracúvaní svojich rozsudkov, a to najmä v súvislosti s prípadmi cezhraničných únosov detí.⁵³

Odhládnuť od toho je EÚ tradične opatrná v udeľovaní rozhodujúcej účinnosti Dohovoru o právach dieťaťa, najmä v politicky citlivejších oblastiach, ako je imigračná kontrola⁵⁴, aj keď sa to v nedávnej judikatúre mení, čo je predmetom nasledujúcich kapitol. Od prijatia Charty základných práv EÚ odkazy SDEÚ na jej články o ochrane práv detí často rezonujú s odkazmi na Dohovor o právach dieťaťa vzhľadom na podobnosť medzi týmito ustanoveniami.

1.4.2. Európsky súd pre ľudské práva

ESLP rozhoduje najmä o jednotlivých podaniach predložených v súlade s článkom 35 a 35 EDLP. Jurisdikcia ESLP zahŕňa všetky veci týkajúce sa výkladu a uplatňovania EDLP a jeho protokolov (článok 32 EDLP). [Protokol č. 16 k EDLP](#), ktorý nadobudol platnosť v roku 2018, umožňuje najvyšším súdom členských štátov, ktoré ratifikovali jeho znenie, požiadať ESLP, aby poskytol poradné stanoviská k zásadným otázkam týkajúcim sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd vymedzených v EDLP alebo jeho protokoloch.

ESLP má rozsiahlu judikatúru v oblasti práv detí a posúdil najmä mnohé prípady podľa článku 8 EDLP (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Ďalšie veci v oblasti práv dieťaťa boli posúdené v rámci celého radu záruk v oblasti ľudských práv chránených EDLP, ako sú zákaz neľudského a ponižujúceho zaobchádzania (článok 3 EDLP) alebo právo na spravodlivé súdne konanie (článok 6 EDLP).

ESLP sa pri riešení návrhov podaných deťmi alebo v ich mene pravidelne odvoláva na Dohovor o právach dieťaťa. V niektorých prípadoch mali zásady týkajúce sa práv detí, ktoré sú uvedené v Dohovore o právach dieťaťa, veľký vplyv na argumentáciu ESLP, najmä pokiaľ ide o výklad článku 6 EDLP (právo na spravodlivé súdne konanie) súdmi v súvislosti so zaobchádzaním deťmi, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom (pozri kapitolu 11).

53 SDEÚ, C-491/10 PPU, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*, 22. decembra 2010. Pozri podrobnejšie [kapitolu 5](#).

54 SDEÚ, C-540/03, *Európsky parlament/Rada Európskej únie* [VK], 27. júna 2006.

Príklad: *Maslov/Rakúsko*⁵⁵ sa týka vyhodenia žiadateľa, ktorý bol ako dieťa odsúdený za niekoľko trestných činov. ESĽP rozhodol, že pokiaľ ide o opatrenia na vyhodenie mladistvého páchatela, povinnosť zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa zahŕňa povinnosť umožniť znovuzачlenenie dieťaťa v súlade s článkom 40 Dohovoru o právach dieťaťa. Podľa ESĽP by sa znovuzачlenenie nedosiahlo zhoršením rodinných alebo sociálnych väzieb dieťaťa vyhodením.⁵⁶ Dohovor o právach dieťaťa je teda jedným z dôvodov, na základe ktorých sa dospelo k záveru, že vyhodenie predstavovalo nepriemeraný zásah do práv žiadateľa podľa článku 8 EDĽP (rešpektovanie rodinného života).

1.5. Európsky výbor pre sociálne práva

Hlavný bod

- EVSP vydal stanoviská na základe kolektívnych sťažností vo viacerých oblastiach práv dieťaťa vrátane prípadov súvisiacich s vykorisťovaním, migráciou alebo deťmi, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom.

EVSP rozhoduje o súlade vnútroštátneho práva a praxe s [Európskou sociálnou chartou](#) buď prostredníctvom postupu kolektívneho podávania sťažností, alebo vnútroštátneho predkladania správ.⁵⁷ Do kolektívnych sťažností proti štátom, ktoré sú zmluvnou stranou ESC a prijali postup podávania sťažností, sa môžu zapojiť určené vnútroštátne a medzinárodné organizácie. Sťažnosti sa doteraz zaoberali otázkami týkajúcimi sa ekonomického vykorisťovania detí⁵⁸, fyzickej integrity detí⁵⁹, zdravotných práv migrujúcich detí⁶⁰, prístupu detí so

55 ESĽP, *Maslov/Rakúsko* [VK], č. 1638/0323, 23. júna 2008.

56 Tamže, bod 83.

57 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ) a European Council for Refugees and Exiles (ECRE)/Grécko*, 26. januára 2021.

58 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ)/Portugalsko*, sťažnosť č. 1/1998, 9. septembra 1999.

59 EVSP, *World Organisation against Torture (OMCT)/Grécko*, sťažnosť č. 17/2003, 7. decembra 2004; EVSP, *Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd/Irsko*, sťažnosť č. 93/2013, 4. februára 2013.

60 EVSP, *Defence for Children International/Belgicko*, sťažnosť č. 69/2011, 23. októbra 2012.

zdravotným postihnutím k vzdelávaniu⁶¹, detí, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom⁶², a práv maloletých osôb bez sprievodu⁶³.

Príklad: Vo veci *International Commission of Jurists (ICJ) a European Council for Refugees and Exiles (ECRE)/Grécko*⁶⁴ Súdny dvor a ECRE tvrdili, že Grécko nezabezpečilo ochranu migrujúcich detí bez sprievodu v Grécku a migrujúcich detí so sprievodom na severovýchodných ostrovoch v Egejskom mori, pretože okrem iného boli preplnené prijímacie zariadenia. EVSP zistil porušenia ESC z dôvodu neposkytnutia primeraného a vhodného ubytovania deťom utečencov a deťom žiadajúcim o azyl na ostrovoch, nedostatku dostatočného dlhodobého ubytovania a prístrešia pre deti utečencov bez sprievodu a deti žiadajúce o azyl na pevnine, chýbajúceho účinného systému opatrovníctva pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodičov, zaistenia migrujúcich detí bez sprievodu v rámci systému „ochrannej starostlivosti“, nedostatočného prístupu k vzdelávaniu a nedostatočnej zdravotnej starostlivosti pre migrujúce deti so sprievodom a bez sprievodu na ostrovoch.

61 EVSP, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko*, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008, bod 35.

62 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ)/Česká republika*, sťažnosť č. 148/2017, 20. marca 2017.

63 EVSP, *European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC)/Česká republika*, č. 157/2017, 17. júna 2020.

64 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ) a European Council for Refugees and Exiles (ECRE)/Grécko*, č. 173/2018, 21. januára 2021.

2

Občianske práva a slobody

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, články 10 (sloboda náboženstva) a 14 (právo na vzdelanie)	Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania	EDĽP, články 9 (sloboda náboženstva) a 14 (zákaz diskriminácie) Článok 2 protokolu č. 1 (právo rodičov zabezpečiť výchovu svojich detí v súlade s ich presvedčením) ESLP, <i>Dogru/Francúzsko</i>, č. 27058/05, 2008 (nosenie islamskej šatky na štátnej strednej škole) ESLP, <i>Kervanci/Francúzsko</i>, č. 31645/04, 2008 (nosenie islamskej šatky na štátnej strednej škole) ESLP, <i>Grzelak/Poľsko</i>, č. 7710/02, 2010 (alternatívy k vyučovaniu náboženstva na základných a stredných školách) ESLP, <i>Lautsi a i./Taliansko</i> [VK], č. 30814/06, 2011 (umiestnenie krížov v štátnych školách) ESLP, <i>Osmanoğlu a Kocaba/Švajčiarsko</i>, č. 29086/12, 2017 (výnimka z povinných spoločných plaveckých výcvikov) ESLP, <i>Stavropoulos a i./Grécko</i>, č. 52484/18, 2020 (právo byť povinný prejavovať svoje presvedčenie)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 11 (sloboda prejavu)	Sloboda prejavu a právo na informácie	EDLP, článok 10 (sloboda prejavu) ESLP, <i>Handyside/Spojené kráľovstvo</i> , č. 5493/72, 1976 (zákaz knihy pre deti) ESLP, <i>Gaskin/Spojené kráľovstvo</i> , č. 10454/83, 1989 (prístup ku spisom vedeným počas detstva)
Charta základných práv EÚ, článok 24 (práva dieťaťa) Nariadenie Brusel IIa (prepracované znenie) (2019/1111/EÚ) Smernica o procesných zárukách (2016/800/EÚ) Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí (2011/93/EÚ) SDEÚ, <i>Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz</i> , 2010 (právo byť vypočutý, medzinárodný únos dieťaťa)	Právo byť vypočutý	EDLP, článok 6 (spravidlivé súdne konanie) Európsky dohovor o výkone práv detí, články 3, 4, 6 a 7 Lanzarotský dohovor, články 9 a 14 ESLP, <i>M. a M./Chorvátsko</i> , č. 10161/13, 3. septembra 2015 (právo byť vypočutý vo veciach týkajúcich sa starostlivosti o dieťa) ESLP, <i>Sahin/Nemecko</i> [VK], č. 30943/96, 2003 (vypočutie dieťaťa na súde v konaní o prístupe)
Charta základných práv, článok 12 (sloboda zhromažďovania a združovania)	Právo na slobodu zhromažďovania a združovania	EDLP, článok 11 (sloboda zhromažďovania a združovania) ESLP, <i>Strana kresťanských demokratov/Moldavsko</i> , č. 28793/02, 2006 (účasť na zhromaždeniach na verejnom priestranstve)

Všetky osoby vrátane detí požívajú občianske práva a slobody stanovené v rôznych nástrojoch, najmä v [Charte základných práv EÚ](#) a v [EDLP](#) tak, ako sú vykladané ESLP. V tejto kapitole sa uvádza prehľad práv a slobôd, ktoré majú vplyv na práva detí. Analyzuje sa v nej právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania ([oddiel 2.1](#)), na slobodu prejavu a informácií ([oddiel 2.3](#)), právo dieťaťa byť vypočuté ([oddiel 2.4](#)) a právo na slobodu zhromažďovania a združovania ([oddiel 2.5](#)).

2.1. Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania

Hlavný bod

- EDĽP a Charta základných práv EÚ zaručujú slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania, čo zahŕňa právo na zmenu náboženského vyznania alebo viery a slobodu prejavovať náboženské vyznanie alebo vieru bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním úkonov a zachovávaním obradov.

V práve EÚ sa v článku 10 [Charty základných práv EÚ](#) zaručuje sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Toto právo zahŕňa slobodu zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru a slobodu sám alebo v spoločensťve s inými a verejne alebo súkromne prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním úkonov a zachovávaním obradov. Právo na výhradu vo svedomí sa uznáva v súlade s vnútroštátnymi zákonmi (článok 10 ods. 2 charty).

V práve Rady Európy sa v článku 9 [EDĽP](#) zabezpečuje právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Z judikatúry ESĽP boli odvodené tri rozmery práva na slobodu náboženského vyznania: vnútorný rozmer, sloboda zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru a sloboda prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru. Prvé dva rozmery sú absolútne a štáty ich nesmú obmedziť za žiadnych okolností.⁶⁵ Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať len takým obmedzeniam, ktoré sú stanovené zákonom, sledujú legitímny cieľ a sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti (článok 9 ods. 2 EDĽP).

Vo svojej judikatúre sa ESĽP zaoberal slobodou myslenia, svedomia a náboženského vyznania detí najmä v súvislosti s právom na vzdelanie a systémom štátnych škôl.

⁶⁵ ESĽP, *Darby/Švédsko*, č. 11581/85, 23. októbra 1990.

Príklad: Prípady *Dogru/Francúzsko* a *Kervanci/Francúzsko*⁶⁶ sa týkajú vylúčenia dvoch dievčat vo veku 11 a 12 rokov z prvého ročníka francúzskej štátnej strednej školy, pretože si odmietli dať dolu svoje šatky z hlavy počas hodín telesnej výchovy. ESLP zistil, že účelom obmedzenia práva žiadateľov prejavovať svoje náboženské presvedčenie bolo dodržiavať požiadavky sekulárnosti na štátnych školách. Podľa vnútroštátnych orgánov nosenie závoja, ako je islamská šatka, bolo nezlučiteľné s hodinami športu zo zdravotných a bezpečnostných príčin. ESLP to považuje za primerané, pretože škola uviedla do rovnováhy náboženské presvedčenie žiadateľov a požiadavky na ochranu práv a slobôd ostatných a na verejný poriadok. V súlade s tým dospel k záveru, že zásah do slobody žiakov na prejavovanie ich náboženského vyznania bol odôvodnený a primeraný vzhľadom na sledovaný cieľ. Rozhodol preto, že nedošlo k porušeniu článku 9 EDLP.

Príklad: Vec *Grzelak/Polsko*⁶⁷ sa týka neposkytnutia vyučovania etiky a príslušných známok žiakovi ospravedlnenému z náboženskej výchovy. Počas celého jeho štúdia na primárnej a sekundárnej úrovni (vo veku sedem až 18 rokov) žiadateľ nemal hodiny náboženskej výchovy v súlade so želaniami jeho rodičov, ktorí boli bez vyznania. Z dôvodu veľmi nízkeho záujmu žiakov sa nikdy neorganizovali hodiny etiky, a dostával školské vysvedčenia a certifikáty, ktoré obsahovali prázdny riadok namiesto známky z náboženstva/etiky. Podľa ESLP skutočnosť chýbajúcej známky z náboženstva/etiky na školských vysvedčeniach chlapca spadajú pod pôsobnosť negatívneho aspektu slobody myslenia, svedomia a náboženského vyznania, pretože vysvedčenia by mohli naznačovať to, že nemá náboženskú príslušnosť. Išlo preto o formu neodôvodnenej stigmatizácie. Rozdiel v prístupe k neveriacim, ktorí chceli navštevovať hodiny etiky, a k žiakom, ktorí navštevovali hodiny náboženstva, preto nebol objektívne a primerane odôvodnený, ani neexistoval odôvodnený vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom. Miera voľnej úvahy štátu bola v tejto veci prekročená, pretože samotná podstata práva žiadateľa neprejavovať svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie bola porušená, v rozpore s článkom 14 EDLP vnímaného v spojení s článkom 9 EDLP.

66 ESLP, *Dogru/Francúzsko*, č. 27058/05, 4. decembra 2008; ESLP, *Kervanci/Francúzsko*, č. 31645/04, 4. decembra 2008.

67 ESLP, *Grzelak/Polsko*, č. 7710/02, 15. júna 2010.

2.2. Práva rodičov a sloboda náboženského vyznania ich detí

Hlavné body

- Rodičia majú právo zabezpečiť, aby vzdelanie a výchova ich detí bola v súlade s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením.
- Rodičia majú právo a povinnosť poskytnúť usmernenie svojim deťom pri výkone práva dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania spôsobom, ktorý je v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Práva rodičov v kontexte slobody náboženského vyznania ich detí sa riešia v európskom práve inak ako v [Dohovore o právach dieťaťa](#).

Podľa práva EÚ sa musia náležite rešpektovať práva rodičov na zabezpečenie vzdelávania a výchovy ich detí v súlade s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením (článok 14 ods. 3 [Charty základných práv EÚ](#)).

Podľa práva Rady Európy, najmä článku 2 [protokolu č. 1 k EDLP](#), musia štáty vziať do úvahy (náboženské) presvedčenie rodičov pri vzdelávaní a výchove. Podľa ESLP je táto povinnosť široká, pretože sa nevzťahuje len na obsah a realizáciu učebných osnov, ale aj na plnenie všetkých funkcií, ktoré štát zabezpečuje.⁶⁸ Patrí sem organizácia a financovanie verejného vzdelávania, stanovovanie a plánovanie učebných osnov, poskytovanie informácií alebo znalostí zaradených do osnov objektívnym, kritickým a pluralistickým systémom (štátu sa teda zakazuje presadzovať indoktrináciu, ktorá by mohla nerešpektovať náboženské a filozofické presvedčenie rodičov), ako aj organizácia školského prostredia vrátane prítomnosti náboženských symbolov, akými sú napr. kríže v štátnych školách. ESLP posudzoval aj veci, v ktorých by záujmy dieťaťa v rámci vzdelávania mohli byť v rozpore s náboženskými záujmami jeho rodičov.

⁶⁸ Pozri príslušnú judikatúru ESLP: ESLP, *Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen/Dánsko*, č. 5095/71, 5920/72 a 5926/72, 7. decembra 1976; ESLP, *Valsamis/Grécko*, č. 21787/93, 18. decembra 1996; ESLP, *Folgerø a i./Nórsko* [VK], č. 15472/02, 29. júna 2007; ESLP, *Hasan a Eylem Zengin/Turecko*, č. 1448/04, 9. októbra 2007; ESLP, *Lautsi a i./Taliansko* [VK], č. 30814/06, 18. marca 2011.

Príklad: *Vec Lautsi a i./Taliansko*⁶⁹ sa týka umiestnenia krížov v triedach štátnej školy. Matka sa sťažovala, že prítomnosť krížov v triedach štátnej školy, ktorú navštevujú jej deti, porušuje zásadu sekularizmu, podľa ktorej chce vzdelávať svoje deti. Veľká komora EŠLP dospela k záveru, že závisí od štátu, aby v rámci svojich funkcií v oblasti vzdelávania a výchovy rozhodol, či by mali byť v triedach štátnych škôl prítomné kríže, a že táto vec patrí do rozsahu pôsobnosti druhej vety článku 2 protokolu č. 1 k EŠLP. Súd uviedol, že v zásade toto rozhodnutie patrí do rozsahu voľnej úvahy žalovaného členského štátu a že neexistuje európsky konsenzus o prítomnosti náboženských symbolov v štátnych školách. Je pravda, že prítomnosť krížov v triedach štátnych škôl – znak, ktorý bezpochyby naznačuje kresťanstvo – viditeľne vyzdvihuje väčšinové náboženstvo krajiny v školskom prostredí. Samotná táto skutočnosť však nestačí na to, aby bolo možné hovoriť o postupe indoktrinácie zo strany žalovaného štátu. Podľa EŠLP je kríž na stene vo svojej podstate pasívny symbol, ktorý nemôže byť považovaný za symbol majúci vplyv na žiakov v porovnaní s vplyvom reči alebo účasti na náboženských činnostiach. V súlade s tým dospela veľká komora k záveru, že rozhodnutím o zachovaní krížov v triedach štátnej školy, ktoré navštevovali deti žiadateľky, konali orgány v rámci rozsahu svojej voľnej úvahy, a teda rešpektovali právo rodičov na zabezpečenie vzdelávania a výchovy v súlade s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.

Príklad: *Vec Osmanoglu a Kocaba/Švajčiarsko*⁷⁰ sa týka moslimských rodičov, ktorým bola uložená pokuta za to, že odmietli umožniť svojim dcéram zúčastniť sa na povinných zmiešaných plaveckých výcvikoch na základnej škole. Žiadatelia sa sťažovali, že to predstavuje porušenie ich práva prejavovať svoje náboženské vyznanie podľa článku 9 (protokol č. 1 k EŠLP nebol ratifikovaný Švajčiarskom). EŠLP zohľadnil skutočnosť, že orgány ponúkli veľmi flexibilné opatrenia s cieľom znížiť vplyv účasti detí na výchove s ohľadom na náboženské presvedčenie ich rodičov; dcéram sa okrem iného umožnilo nosiť burkini a mohli sa prezliekať a sprchovať bez prítomnosti chlapcov. Pokuty, ktorým predchádzali upozornenia, sa nezdali byť neprimerané a žiadatelia mali prístup k postupu na preskúmanie ich žiadosti

69 EŠLP, *Lautsi a i./Taliansko* [VK], č. 30814/06, 18. marca 2011.

70 EŠLP, *Osmanoglu a Kocaba/Švajčiarsko*, č. 29086/12, 10. januára 2017.

o výnimku. Z toho vyplýva, že orgány v prejednávanej veci neprekročili hranicu značnej miery voľnej úvahy, ktorá im bola priznaná.⁷¹

Príklad: Vo veci *Stavropoulos a iní/Grécko*⁷² žiadatelia, ktorými boli rodičia a ich dcéra tvrdili, že zápis narodenia dieťaťa predstavuje porušenie ich práva na slobodu náboženského vyznania. V dokumente bola vedľa mena dieťaťa rukou dopísaná poznámka (so slovom „meno“) a časť týkajúca sa pokrstenia nebola vyplnená. Súd sa stotožnil so žiadateľmi v tom, že daná poznámka mala osobitný význam, a to konkrétne, že dcéra nebola pokrstená. Zahrnutie takýchto informácií do rodného listu, ktorý je verejným a často používaným dokumentom, vystavilo držiteľku riziku diskriminačných situácií pri styku so správnymi orgánmi. Okrem toho v danej veci nebolo dopísanie rukou písanej poznámky stanovené zákonom; preto nebolo potrebné skúmať, či tento zásah sledoval legitímny cieľ a bol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“, aby bolo možné konštatovať porušenie článku 9 EDLP.

Podľa medzinárodného práva sa v článku 14 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa vyžaduje od zmluvných štátov, aby rešpektovali práva a povinnosti rodičov usmerniť dieťa pri výkone jeho práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania spôsobom, ktorý je v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami. Znenie článku 14 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa je v súlade so všeobecnou koncepciou rodičovských práv a povinností uvedených v Dohovore o právach dieťaťa: že rodičovské práva a povinnosti musia byť vykonávané v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami (článok 5 Dohovoru o právach dieťaťa) a založené na najlepšom záujme dieťaťa (článok 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa). V článku 14 ods. 3 Charty základných práv EÚ sa tiež uznáva právo rodičov zabezpečiť vzdelávanie a výchovu svojich detí v zhode s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením.

⁷¹ Pozri aj ESLP, *Papageorgiou a i./Grécko*, č. 4762/18 a 6140/18, 31. októbra 2019; ESLP, *Perovy/Rusko*, č. 47429/09, 20. októbra 2020.

⁷² ESLP, *Stavropoulos a i./Grécko*, č. 52484/18, 25. júna 2020.

2.3. Sloboda prejavu a právo na informácie

Hlavný bod

- Chartou základných práv EÚ aj EDLP sa zaručuje právo na slobodu prejavu, ktorá zahŕňa slobodu zastávať názory a dostávať a odovzdávať informácie a myšlienky bez zásahu verejných orgánov.

Podľa práva EÚ zahŕňa právo na slobodu prejavu slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania verejnej moci a bez ohľadu na hranice (článok 11 [Charty základných práv EÚ](#)).

Podľa práva Rady Európy je sloboda prejavu zaručená článkom 10 [EDLP](#) a môže byť obmedzená, len ak je obmedzenie stanovené zákonom, s cieľom presadzovať jeden z legitímnych cieľov uvedených v článku 10 ods. 2, a ak je potrebné v demokratickej spoločnosti.

ESLP vo svojej judikatúre zdôraznil, že „sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných základov [demokratickej] spoločnosti, jednu zo základných podmienok pre jej napredovanie a pre rozvoj každého človeka [...] nevzťahuje iba na ‚informácie‘ alebo ‚myšlienky‘, ktoré sú prijímané so súhlasom alebo sú považované za neškodné alebo neutrálne, ale aj na všetky informácie a myšlienky, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť obyvateľstva“.⁷³

Príklad: Vo veci *Handyside/Spojené kráľovstvo*⁷⁴ ESLP rozhodol, že zákaz, ktorý udelili orgány knihe s názvom *Little Red School Book*, bol v súlade s výnimkou stanovenou v článku 10 ods. 2 ESLP o ochrane morálky. Vec sa týka práva na prijímanie informácií vhodných pre vek a zrelosť dieťaťa – čo je aspekt práva na slobodu prejavu, ktorý je osobitne relevantný v prípade detí. Kniha, ktorá bola preložená z dánčiny, bola napísaná pre deti predškolského veku a spochybňovala súbor spoločenských noriem vrátane sexualitý a drog. Mladí ľudia v kritickej fáze svojho vývinu mohli interpretovať určité pasáže knihy ako podnietenie k vykonávaniu niektorých činností predčasne, čo by mohlo byť pre nich škodlivé, alebo dokonca k páchaniu

⁷³ Pozri napríklad ESLP, *Handyside/Spojené kráľovstvo*, č. 5493/72, 7. decembra 1976, bod 49.

⁷⁴ Tamže.

niektorých trestných činov. Podľa EŠLP boli príslušní anglickí sudcovia preto „oprávnení pri výkone svojej voľnej úvahy v danom čase usúdiť, že by kniha mala škodlivé účinky na morálku mnohých detí a dospievajúcich, ktorí by si ju prečítali“.

Iné veci týkajúce sa detí podľa článku 10 EDLP sa týkajú práva detí, ktoré boli umiestnené do starostlivosti, na prístup k informáciám.

Príklad: *Vec Gaskin/Spojené kráľovstvo*⁷⁵ sa týka osoby, ktorá bola umiestnená do starostlivosti počas väčšiny svojho detstva, počas ktorého miestny orgán viedol dôverné záznamy. Patrili k nim rôzne správy od praktických lekárov, učiteľov v škole, polície a probačných úradníkov, sociálnych pracovníkov, pracovníkov opatrovníckych služieb, náhradných rodičov a zamestnancov internátnej školy, ktorú navštevoval. Keď sťažovateľ žiadal o prístup k týmto záznamom na účel konania vo veci náhrady škody za osobnú ujmu proti miestnemu orgánu, bol mu prístup zamietnutý. Dôvernosť týchto záznamov bola odôvodnená vo verejnom záujme pre riadne fungovanie služby starostlivosti o dieťa, ktorá by bola ohrozená, ak by prispievatelia do týchto záznamov neboli v budúcnosti ochotní vyjadrovať sa vo svojich správach úprimne. EŠLP akceptoval, že osoby, ktoré boli ako deti v štátnej starostlivosti, majú životne dôležitý záujem „o získanie informácií potrebných na poznanie a chápanie svojho detstva a raného vývoja“.⁷⁶ Aj keď treba zaručiť dôvernosť verejných záznamov, systém, ako je britský, ktorý podmienil prístup ku záznamom súhlasom prispievateľa, by mohol byť v zásade v súlade s článkom 8 EDLP, ak boli zaistené záujmy jednotlivca snažiaceho sa o prístup ku záznamom, keď prispievateľ k záznamom nebol k dispozícii alebo nenáležite odmietol súhlas. V takom prípade by mal v konečnom dôsledku rozhodnúť nezávislý orgán, či by sa mal prístup udeliť. V tomto prípade nemal žiadateľ k dispozícii takýto postup a súd zistil porušenie práv žiadateľa podľa článku 8 EDLP. EŠLP však nezistil porušenie článku 10 EDLP a zdôraznil, že právom na slobodu prijímať informácie sa vláde zakazuje obmedzovať osobu v prijímaní informácií, ktoré ostatní chcú alebo môžu byť ochotní šíriť, ale neukladá štátu povinnosť šíriť predmetné informácie jednotlivcovi.

⁷⁵ EŠLP, *Gaskin/Spojené kráľovstvo*, č. 10454/83, 7. júla 1989.

⁷⁶ Tamže, bod 49.

Dohovor o právach dieťaťa podľa článku 13 ods. 1 uznáva právo dieťaťa na slobodu prejavu, čo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie každého druhu bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo inými prostriedkami podľa voľby dieťaťa.

2.4. Právo byť vypočutý

Hlavné body

- Dohovor o právach dieťaťa uznáva právo dieťaťa slobodne vyjadrovať svoje vlastné názory vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho týkajú, ako jednu zo svojich všeobecných zásad.
- Podľa Charty základných práv EÚ deti majú právo slobodne vyjadrovať svoje názory a tieto názory sa majú zohľadňovať pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť.
- Podľa EDLP to, či vnútroštátny súd dieťa musí vypočuť, musí byť posúdené na základe konkrétnych okolností každého prípadu a v závislosti od veku a vyspelosti dieťaťa.

V práve EÚ sa v článku 24 ods. 1 [Charty základných práv EÚ](#) stanovuje, že deti môžu slobodne vyjadrovať svoje názory a tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť. Toto ustanovenie sa uplatňuje všeobecne a nie je obmedzené na konkrétne konanie. SDEÚ častokrát vyložil význam tohto ustanovenia v spojení s [nariadením Brusel IIa](#).

Príklad: *Vec Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*⁷⁷ sa týka odsunu maloletého dieťaťa zo Španielska do Nemecka v rozpore s rozhodnutiami o zverení do osobnej starostlivosti. SDEÚ dostal otázku, či nemecký súd (t. j. súd krajiny, do ktorej bolo dieťa odsunuté) mohol napadnúť vykonávací rozkaz španielskeho súdu (krajiny pôvodu) na základe toho, že dieťa nebolo vypočuté, čím sa dopustil porušenia článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 (Brusel IIa) a článku 24 Charty základných práv EÚ. Keď dieťa vyjadrilo svoje názory v rámci konania pred nemeckým súdom,

⁷⁷ SDEÚ, C-491/10 PPU, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*, 22. decembra 2010; pozri tiež [oddiel 5.4](#), ktorý obsahuje ďalšie podrobnosti tohto rozhodnutia a fungovanie prepracovaného nariadenia Brusel IIa.

uviedlo, že s návratom nesúhlasí. SDEÚ argumentoval, že vypočutie dieťaťa nie je absolútnym právom, ale že ak súd rozhodne, že je potrebné, musí poskytnúť dieťaťu skutočnú a účinnú možnosť vyjadriť svoje názory. Takisto rozhodol, že právo dieťaťa byť vypočuté, ktoré je ustanovené v charte a nariadení Brusel IIa, si vyžaduje, aby právne postupy a podmienky, ktorými sa umožňujú deťom slobodne vyjadrovať svoje názory, boli deťom k dispozícii, a aby súd získal tieto názory. Takisto je potrebné, aby súd prijal všetky primerané opatrenia na zabezpečenie týchto vypočutí so zreteľom na najlepšie záujmy dieťaťa a okolnosti každého jednotlivého prípadu. Ak má dieťa bydlisko v inom členskom štáte, výsluch dieťaťa sa môže, ako sa uvádza v odôvodnení 20 nariadenia Brusel IIa, uskutočniť podľa ustanovení nariadenia Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach. Podľa rozhodnutia SDEÚ však orgány krajiny, do ktorej bolo dieťa odsunuté (Nemecka), nemohli namietat voči vráteniu dieťaťa na základe porušenia práva byť vypočutý v krajine pôvodu (Španielsku).

Právo na vypočutie sa odráža v rôznych legislatívnych aktoch. Podľa článku 21 prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa majú deti, ktoré sú schopné formulovať svoje názory, právo na to, aby im bola poskytnutá skutočná a účinná možnosť vyjadriť svoje názory, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu.⁷⁸ Ich názorom sa musí pripisovať náležitá váha v závislosti od ich veku a vyspelosti. Toto právo sa uplatňuje nielen vo veciach rodičovských práv a povinností, ale aj v konaní o návrate podľa [Haagskeho dohovoru z roku 1980](#) o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí.⁷⁹

Podľa [smernice EÚ o procesných zárukách](#) musia členské štáty zabezpečiť, aby deti mali právo byť prítomné na súdnom konaní pred súdom vo svojej veci, a musia prijať všetky potrebné opatrenia, ktoré im umožnia účinne sa zúčastniť na súdnom konaní, a to aj tým, že im poskytnú príležitosť byť vypočuté

78 EÚ, Rada Európskej únie, nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1.

79 Pozri aj článok 26 nariadenia Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1.

a vyjadriť svoje názory.⁸⁰ V [smernici EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí](#) sa takisto stanovuje niekoľko procesných záruk na zabezpečenie ochrany detskej obete počas výsluchov v trestnom konaní.⁸¹

Podľa práva Rady Európy ESĽP nevykladá právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života (článok 8 [EDĽP](#)) tak, že si vždy vyžaduje, aby bolo dieťa vždy vypočuté na súde.⁸² Všeobecne platí, že úlohou vnútroštátnych súdov je posudzovať dôkazy, ktoré sú im predkladané, a to vrátane prostriedkov na zistenie príslušných skutočností. Domáce súdy nie sú povinné vždy vypočuť dieťa na súde vo veciach styku s rodičom, ktorý nemá právo starostlivosti. Túto otázku treba posúdiť na základe konkrétnych okolností každého prípadu s osobitným zreteľom na vek a vyspelosť daného dieťaťa. Okrem toho ESĽP často podľa procesného aspektu článku 8 zaistí, aby orgány prijali náležité opatrenia na to, aby sa ich rozhodnutia opierali o potrebné ochranné opatrenia.

Príklad: *Vec M. a M./Chorvátsko*⁸³ sa týka sporu o starostlivosť o dieťa vrátane obvinení zo zneužívania detí otcom. ESĽP sa obzvlášť pozastavil nad skutočnosťou, že dieťa vo veku 13 a pol roka ešte stále nebolo vypočuté v konaní o starostlivosť o dieťa, ktoré doteraz trvalo viac ako štyri roky, a preto jej (dieťaťu) nebola poskytnutá možnosť vyjadriť sa pred súdmi k tomu, s ktorým rodičom chcela žiť. Nemožno konštatovať, že deti schopné sformulovať svoje vlastné názory boli dostatočne zapojené do rozhodovacieho procesu, ak im nebola poskytnutá možnosť byť vypočuté, a teda vyjadriť svoje názory. Vymedzená autonómia v prípade detí, ktorá sa postupne zvyšuje tým, čím sú vyspelejšie, sa uplatňuje prostredníctvom ich práva na vyjadrenie názoru a vypočutie. Za konkrétnych okolností tejto veci nebolo rešpektované želanie prvej žiadateľky, pokiaľ ide o to,

80 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1, článok 16.

81 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV](#), Ú. v. EÚ L 335, 2011, s. 1, článok 20.

82 Pozri aj ESĽP, *N.T.S. a i./Gruzínsko*, č. 71776/12, 2. februára 2016; ESĽP, *Iglesias Casarrubios a Cantalapiedra Iglesias/Španielsko*, č. 23298/12, 11. októbra 2016; ESĽP, *C/Chorvátsko*, č. 80117/17, 8. októbra 2020; ESĽP, *M.N. a i./Belgicko*, č. 3599/18, 5. marca 2020; ESĽP, *Petrov a X/Rusko*, č. 23608/16, 23. októbra 2018.

83 ESĽP, *M. a M./Chorvátsko*, č. 10161/13, 3. septembra 2015.

s ktorým rodičom chcela žiť, a tým sa porušilo jej právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa článku 8.

Príklad: Vo veci *Sahin/Nemecko*⁸⁴ matka úplne zakázala kontakt medzi žiadateľom a jeho štvorročnou dcérou. Nemecký krajiný súd rozhodol, že udelenie styku otca s jeho dcérou by bolo pre dieťa škodlivé z dôvodu vážneho napätia medzi rodičmi. Rozhodol tak bez vypočutia dieťaťa v otázke, či sa chce naďalej vídať s otcom. V otázke vypočutia dieťaťa na súde sa ESĽP odvolal na vysvetlenie experta pred krajiným súdom v Nemecku. Po niekoľkých stretnutiach s dieťaťom, matkou a žiadateľom sa expert domnieval, že proces kladenia otázok dieťaťu by mohol preň predstavovať riziko, ktorému by sa nedalo predísť ani osobitnými opatreniami na súde. ESĽP rozhodol, že za týchto okolností neznamenali procesné požiadavky vyplývajúce z článku 8 EĽP vypočuť dieťa na súde povinnosť priameho kladenia otázok dieťaťu vo veci jeho vzťahu s otcom.

Viacere záväzné a právne nezáväzné nástroje Rady Európy obsahujú ustanovenia týkajúce sa práva dieťaťa byť vypočuté v rôznych súvislostiach. [Európsky dohovor o výkone práv detí](#) sa zaoberá právom detí na slobodné vyjadrenie ich názorov.⁸⁵ Tento dohovor priznáva deťom osobitné procesné práva v rodinných konaniach pred justičným orgánom, najmä v konaniach týkajúcich sa vykonávania rodičovských práv a povinností, ako sú pobyt a styk s deťmi. Článkom 3 dohovoru sa udeľuje deťom právo byť informované a vyjadriť svoje názory v konaní ako procesné právo. Článkom 4 sa dieťaťu udeľuje právo požiadať o ustanovenie osobitného zástupcu v konaní pred justičným orgánom, ktoré sa ho týka. V súlade s článkom 6 sa musia orgány ubezpečiť, že dieťa dostalo všetky relevantné informácie, vo vhodných prípadoch konzultuje s dieťaťom osobne, a umožní dieťaťu vyjadriť svoje názory. Rovnako aj v [usmerneniach Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#) sa kladie dôraz na dodržiavanie práv detí na vypočutie vo všetkých konaniach, ktoré ich zahŕňajú alebo sa ich týkajú.⁸⁶

84 ESĽP, *Sahin/Nemecko* [VK], č. 30943/96, 8. júla 2003, bod 73: Vo veci osobitného aspektu vnútroštátnych súdov, ktoré musia posúdiť dôkazy, ktoré získali, ako aj vo veci relevantnosti dôkazov, ktoré chcú odporcovia predložiť, pozri tiež ESĽP, *Vidal/Belgicko*, č. 12351/86, 22. apríla 1992, bod 33.

85 Rada Európy (1996), [Európsky dohovor o výkone práv detí](#), CETS č. 160, 25. januára 1996.

86 Pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov Rady Európy (2010), [Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#), 17. novembra 2010.

Lanzarotský dohovor sa v článku 9 zaoberá účasťou detí na vývoji a vykonávaní štátnych politík, programov alebo iných iniciatív týkajúcich sa boja proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí. V článku 14 ods. 1 toho istého dohovoru sa stanovuje, že pomoc obetiam musí náležite zohľadňovať názory, potreby a obavy dieťaťa.⁸⁷

V **odporúčaní Rady Európy o účasti detí a mladých ľudí vo veku do 18 rokov** sa uvádza ich právo na vypočutie vo všetkých prostrediach vrátane škôl, komunit a rodiny, ako aj na vnútroštátnej a európskej úrovni.⁸⁸ Obsahuje aj usmernenia pre členské štáty pri vykonávaní odporúčania, ako je ochrana práva detí a mladých ľudí na účasť, podpora účasti a príslušné informovanie detí a mladých ľudí a vytváranie priestoru na účasť. **Nástroj Rady Európy na hodnotenie účasti detí** poskytuje konkrétne a merateľné ukazovatele na meranie pokroku pri vykonávaní tohto odporúčania.⁸⁹

V medzinárodnom práve sa článkom 12 ods. 1 **Dohovoru o právach dieťaťa** potvrdzuje, že dieťa, ktoré je schopné vytvárať si vlastné názory, má právo slobodne vyjadriť tieto názory vo všetkých otázkach, ktoré sa ho týkajú. Názorom dieťaťa by sa mala venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Okrem toho sa v článku 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa stanovuje, že dieťaťu musí byť poskytnutá možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

87 Rada Európy (2007), **Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním**, CETS č. 201, 25. októbra 2007.

88 Rada Európy, Výbor ministrov (2012), **Odporúčanie CM/Rec(2012)2 o účasti detí a mladých ľudí do 18 rokov**, 28. marca 2012.

89 Rada Európy, oddelenie pre práva detí a oddelenie mládeže (2016), **Child Participation Assessment Tool** (Nástroj na hodnotenie účasti detí), marec 2016.

2.5. Právo na slobodu zhromažďovania a združovania

Hlavné body

- Chartou základných práv EÚ, ako aj EDLP sa zaručuje sloboda zhromažďovania a združovania.
- ESĽP výslovne potvrdil právo detí zúčastňovať sa verejných zhromaždení.

V práve EÚ sa v článku 12 [Charty základných práv EÚ](#) stanovuje, že každý má právo pokojne sa zhromažďovať a slobodne sa združovať s inými na všetkých úrovniach, najmä v súvislosti s politickými, odborárskymi a občianskymi otázkami. Z toho vyplýva, že každý má právo zakladať na ochranu svojich záujmov odbory alebo vstupovať do nich.

V práve Rady Európy sa článkom 11 ods. 1 [EDLP](#) zaručuje právo na slobodu zhromažďovania a združovania, ktorá je podmienená obmedzeniami v článku 11 ods. 2.

ESĽP výslovne potvrdil právo detí zúčastňovať sa zhromaždení na verejných priestranstvách. Ako súd uviedol vo veci [Strana kresťanských demokratov/Moldavsko](#)⁹⁰, bolo by v rozpore so slobodou rodičov a detí zhromažďovať sa, ak by sa im bránilo v účasti na podujatiach, najmä na účel protestov proti politike vlády týkajúcej sa školstva.

Podľa medzinárodného práva sa jednotlivé deti, ako aj detské organizácie môžu oprieť o ochranu, ktorú poskytuje článok 15 [Dohovoru o právach dieťaťa](#), ktorý obsahuje právo na slobodu pokojného združovania a zhromažďovania. Na základe tohto ustanovenia sa rôznym združeniam, v ktorých sa angažujú deti, poskytla medzinárodná ochrana.

⁹⁰ ESĽP, [Strana kresťanských demokratov/Moldavsko](#), č. 28793/02, 14. februára 2006.

3

Rovnosť a nediskriminácia

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv, hlava III (Rovnosť) vrátane článkov 20 (rovnosť pred zákonom), 21 (nediskriminácia) a 23 (rovnosť medzi ženami a mužmi) ZFEÚ, článok 19 Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní (2000/78/ES) Smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES) Smernica 2006/54/ES (prepracované znenie) o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania Smernica Rady 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaní	Rovnosť a nediskriminácia	EDĽP, článok 14 Protokol č. 12 k EDĽP, článok 1 (nediskriminácia) ESC (revidovaná), článok E (nediskriminácia) Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (FCNM), článok 4 Lanzarotský dohovor, článok 2
Smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES)	Nediskriminácia na základe rasy a etnického pôvodu	EDĽP, článok 14 v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDĽP FCNM, články 4 a 12 ESĽP, <i>D.H. a i./Česká republika</i> [VK], č. 57325/00, 2007 (umiestňovanie rómskych detí do osobitných škôl)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES)		ESLP, <i>Oršuš a i./Chorvátsko</i> [VK], č. 15766/03, 2010 (výhradne rómske triedy na základných školách) EDLP, <i>Catan a i./Moldavsko a Rusko</i>, č. 43370/04 a ďalšie, 19. októbra 2012 (politika separatistických orgánov) ESLP, <i>Ádám a i./Rumunsko</i>, č. 81114/17 a ďalšie, 13. októbra 2020 (dodatočné skúšky pre etnickú skupinu) EVSP, <i>European Roma Rights Centre (ERRC) proti Írsku</i>, č. 100/2013, 1. decembra 2015
Charta základných práv EÚ, článok 21 ZFEÚ, článok 45 Smernica o občianstve (2004/38/ES) Smernica o dlhodobom pobyte (2003/109/ES) Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES) Smernica o jednotnom povolení (2011/98/EÚ) SDEÚ, C-200/02, <i>Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen/Secretary of State for the Home Department</i>, 2004 (práva na pobyt rodičov z tretej krajiny)	Nediskriminácia na základe štátnej príslušnosti a statusu prisťahovalca	EDLP, článok 14 v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDLP Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, články 4 a 12 ESLP, <i>Ponomaryovi/Bulharsko</i>, č. 5335/05, 2011 (školské poplatky pre osoby s dočasným pobytom)
Charta základných práv, článok 21 Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní (2000/78/ES) SDEÚ, C-303/06, <i>S. Coleman/Attridge Law a Steve Law</i> [VK], 2008	Nediskriminácia na základe zdravotného postihnutia	EDLP, článok 14, protokol č. 12 k EDLP, článok 1 (nediskriminácia) ESC, článok 17 ods. 2 ESLP, <i>Çam/Turecko</i>, č. 51500/08, 23. februára 2016 (zamietnutie prijatia do hudobnej školy z dôvodu zrakového postihnutia) ESLP, <i>G.L./Taliansko</i>, č. 59751/15, 10. septembra 2020 (neposkytnutie špecializovanej podpory pri vzdelávaní pre autistického žiaka)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 21 Smernica o právach obetí (2012/29/EÚ) Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní (2000/78/ES) SDEÚ, C-303/06, <i>S. Coleman/Attridge Law a Steve Law</i> [VK], 2008	Nediskriminácia na základe iných chránených dôvodov	Lanzarotský dohovor, článok 2 EDLP, článok 14 Protokol č. 12 k EDLP, článok 1 (nediskriminácia) ESLP, <i>Bayev a i./Rusko</i> , č. 67667/09, 20. júna 2017 (svojvoľné právne predpisy proti homosexualite) ESLP, <i>P.V./Španielsko</i> , č. 35159/09, 30. novembra 2010 (obmedzenie kontaktu z dôvodu emocionálnej nestability vyplývajúcej zo zmeny pohlavia) ESLP, <i>D.G./Írsko</i> , č. 39474/98, 16. mája 2002 (neposkytnutie vekovo primeraného väzenského zariadenia pre mladého páchatel'a) ESLP, <i>Bouamar/Belgicko</i> , č. 9106/80, 29. februára 1988 (neposkytnutie vekovo primeraného väzenského zariadenia pre mladého páchatel'a) ESLP, <i>Fabris/Francúzsko</i> [VK], č. 16574/08, 2013 (dedičské práva pre deti narodené mimo manželstva) ESLP, <i>Mazurek/Francúzsko</i> , č. 34406/97, 1. februára 2000 (dedičské práva pre deti narodené mimo manželstva)

Zákaz diskriminácie je základnou zásadou každej demokratickej spoločnosti. Inštitúcie EÚ prijali súbor smerníc na boj proti diskriminácii, ktoré sa týkajú aj detí. ESLP vypracoval rozsiahly súbor judikatúry o zákaze diskriminácie podľa článku 14 EDLP v spojení s ostatnými článkami dohovoru a v obmedzenejšom rozsahu podľa článku 1 protokolu č. 12.

EVSP sa domnieva, že funkcia článku E ESC o nediskriminácii je podobná funkcii článku 14 EDLP: nemá nezávislú existenciu a musí byť spojený s jedným z vecných ustanovení ESC.⁹¹

91 EVSP, *Syndicat des Agrégés de l'Enseignement Supérieur (SAGES)/Francúzsko*, sťažnosť č. 26/2004, 15. júna 2005, bod 34.

V tejto kapitole sa riešia zásady rovnosti a nediskriminácie so zameraním na dôvody, v prípade ktorých bola vypracovaná judikatúra týkajúca sa detí. Na úvod poskytuje všeobecné informácie o európskom práve o nediskriminácii (oddiel 3.1), a potom sa zameriava na otázku rovnosti a nediskriminácie detí na základe etnického pôvodu (oddiel 3.2), štátnej príslušnosti a statusu prisťahovalca (oddiel 3.3), zdravotného postihnutia (oddiel 3.4) a iných chránených dôvodov vrátane rodu, rodovej identity a sexuálnej orientácie, jazyka a osobnej identity (oddiel 3.5).

3.1. Európske antidiskriminačné právo

Hlavné body

- Diskriminácia z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie je vo všeobecnosti v Európe zakázaná.⁹²
- V EÚ sa v Charte základných práv zakazuje „akákoľvek diskriminácia z akéhokoľvek dôvodu ako napr. pohlavie, rasa, farba pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženstvo alebo viera, politické alebo iné zmýšľanie, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia“. V rámci rozsahu pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, je zakázaná aj akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti.
- Sekundárne právo EÚ zakazuje diskrimináciu na základe pohlavia (smernice o rodovej rovnosti); na základe etnického alebo rasového pôvodu vo viacerých oblastiach života (smernica o rasovej rovnosti); a v zamestnaní a povolani na základe veku, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, náboženstva alebo viery (smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní).
- Článok 14 EDLP zakazuje diskrimináciu v súvislosti s uplatňovaním iného práva zaručeného dohovorom. Podľa protokolu č. 12 sa zákaz diskriminácie stal samostatným právom.
- Viaceré nástroje Rady Európy zdôrazňujú potrebu zabezpečiť nediskrimináciu vzhľadom na konkrétne okolnosti alebo skupiny.

V práve EÚ je zákaz diskriminácie v článku 21 **Charty základných práv EÚ** samostatnou zásadou a vzťahuje sa aj na situácie, na ktoré sa iné ustanovenie

92 Pre prehľad európskeho antidiskriminačného práva, ktoré tvoria smernice o nediskriminácii EÚ a článok 14 protokolu č. 12 k EDLP, pozri FRA a ESLP (2018), *Príručka o európskom antidiskriminačnom práve*, február 2018.

charty nevzťahuje. V tomto ustanovení je výslovne zakázaná diskriminácia založená na týchto dôvodoch: pohlavie, rasa, farba pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženstvo alebo viera, politické alebo iné zmýšľanie, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia. V článku 2 ZEÚ sa uvádza, že nediskriminácia, rovnosť, ľudská dôstojnosť, spravodlivosť a tolerancia medzi mužmi a ženami sú spoločné hodnoty všetkých členských štátov. Článok 19 ZFEÚ sa vzťahuje na diskrimináciu z dôvodu pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie. Nediskriminácia je samostatnou zásadou, ktorá platí aj pre situácie, na ktoré sa nevzťahuje žiadne iné ustanovenie charty. Dôvody, na základe ktorých je týmto ustanovením výslovne zakázaná diskriminácia, zahŕňajú pohlavie, rasu, farbu pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženstvo alebo vieru, politický alebo iný názor, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod, zdravotné postihnutie, vek a sexuálnu orientáciu. Článok 19 ZFEÚ sa vzťahuje na dôvody na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženského vyznania alebo viery, postihnutia, veku a sexuálnej orientácie.

Niekoľkými smernicami EÚ sa zakazuje diskriminácia v oblastiach zamestnania, systému sociálneho zabezpečenia a prístupu k tovarom a službám, pričom tieto všetky sú potenciálne relevantné v prípade detí. [Smernicou Rady 2000/78/ES](#), ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní)⁹³, sa zakazuje diskriminácia z dôvodov náboženského presvedčenia alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie. [Smernicou Rady 2000/43/ES](#), ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (smernica o rasovej rovnosti), sa zakazuje diskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu nielen v súvislosti so zamestnaním a prístupom k tovarom a službám, ale aj v súvislosti so systémom sociálneho zabezpečenia (vrátane sociálnej ochrany, sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti) a so vzdelávaním.⁹⁴ Ďalšími smernicami sa vykonáva zásada rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami vo veciach zamestnania

93 EÚ, Rada Európskej únie (2000), [smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani](#), Ú. v. ES L 303, 2000.

94 EÚ, Rada Európskej únie (2000), [smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod](#), Ú. v. ES L 180, 2000.

a povolania alebo samostatnej zárobkovej činnosti (smernice 2006/54/ES⁹⁵ a 2010/41/EÚ⁹⁶) a v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu (smernica o rovnakom prístupe k tovaru a službám)⁹⁷. Smernica Rady 79/7/EHS o postupnom vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami sa uplatňuje v oblasti sociálneho zabezpečenia.⁹⁸ Cieľom smernice o rovnakom zaobchádzaní, ktorú Komisia navrhla v roku 2008, je vyplniť medzery v právnych predpisoch v oblasti rovnosti⁹⁹.

V rámci EDLP zaručuje článok 14 rovnosť, pokiaľ ide o „užívanie [...] práv a slobôd“ stanovených v EDLP. ESLP má preto právomoc skúmať sťažnosti na diskrimináciu, len ak spadajú do oblasti niektorého z práv chránených EDLP. Protokol č. 12 (ktorý doteraz ratifikovalo 20 členských štátov) zakazuje diskrimináciu, pokiaľ ide o „užívanie všetkých práv ustanovených zákonom“ a „akýmkoľvek verejným orgánom“, a má tak širší rozsah pôsobnosti než článok 14, ktorý sa týka len práv zaručených dohovorom.

K ustanoveniam stanoveným v oboch nástrojoch patrí neúplný zoznam dôvodov, na základe ktorých je zakázaná diskriminácia: pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženské vyznanie, politický alebo iný názor, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie. Ak ESLP zistí, že s osobami v podobnom postavení sa zaobchádza rozdielne, preskúma, či to možno objektívne a primerane odôvodniť.¹⁰⁰

95 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2006), [smernica 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitosti a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania](#) (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 204, 2006.

96 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2010), [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby a o zrušení smernice Rady 86/613/EHS](#), Ú. v. EÚ L 180, 2010.

97 EÚ, Rada Európskej únie (2004), [smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu](#), Ú. v. EÚ L 373, 2004.

98 EÚ, Rada Európskej únie (1978), [smernica Rady 79/7/EHS z 19. decembra 1978 o postupnom vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením](#), Ú. v. ES L 6, 1979.

99 EÚ, Rada Európska únie (2008), [návrh smernice Rady o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu](#), SEC(2008) 2180, SEC(2008) 2181, COM(2008) 426, 2. júla 2008.

100 Pre prehľad judikatúry ESPL, pozri FRA a ESPL (2018), [Príručka o európskom antidiskriminačnom práve](#), február 2018.

Článok E ESC takisto obsahuje neúplný zoznam dôvodov, na základe ktorých je zakázaná diskriminácia: rasa, farba pleti, pohlavie, jazyk, náboženské vyznanie, politický alebo iný názor, štátna príslušnosť alebo sociálny pôvod, zdravie, príslušnosť k národnostnej menšine alebo pôvod. V dodatku k ESC, ktorý je relevantný pre tento článok, sa objasňuje, že rozdielne zaobchádzanie založené na objektívnom a primeranom odôvodnení zahŕňa požiadavku určitého veku alebo schopnosti prístupu k niektorým formám vzdelávania.¹⁰¹

Podľa článku 4 Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (FCN-M)¹⁰² zmluvné štáty garantujú osobám patriacim k národnostným menšinám právo rovnosti pred zákonom a rovnakú ochranu zákonom a zakazujú diskrimináciu na základe príslušnosti k národnostnej menšine. Zaväzujú sa takisto v prípade potreby prijať primerané opatrenia na podporu úplnej a účinnej rovnosti medzi osobami patriacimi k národnostnej menšine a osobami patriacimi k väčšine vo všetkých oblastiach hospodárskeho, spoločenského, politického a kultúrneho života.

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii je jedinečný orgán na monitorovanie ľudských práv, ktorý sa špecializuje na otázky týkajúce sa boja proti rasizmu, diskriminácii, xenofóbii, antisemitizmu a neznášanlivosti v Európe.¹⁰³ V rámci monitorovania jednotlivých krajín táto komisia skúma situáciu týkajúcu sa prejavov rasizmu a neznášanlivosti v každom členskom štáte Rady Európy.

Článok 2 Lanzarotského dohovoru zaručuje, že vykonávanie jeho ustanovení, najmä uplatňovanie opatrení na ochranu práv obetí sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, bude zabezpečené bez akejkoľvek diskriminácie.

Zdržať sa diskriminačného zaobchádzania niekedy na dosiahnutie rovnakého zaobchádzania nepostačuje. V niektorých situáciách možno prijať opatrenia na napravenie existujúcich a pretrvávajúcich nerovností. V kontexte OSN sa tieto osobitné opatrenia nazývajú „špeciálne opatrenia“, zatiaľ čo v práve EÚ sa uvádzajú „osobitné opatrenia“ alebo „pozitívne opatrenie“. ESLP hovorí o „pozitívnych povinnostiach“. Prijatie takýchto špeciálnych opatrení vládami umožní zabezpečiť skôr „skutočnú rovnosť“, t. j. rovnaké využívanie príležitostí

101 Rada Európy (1996), Európska sociálna charta (revidovaná), *Vysvetľujúca správa*, bod 136.

102 Rada Európy (1995), *Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín* (FCNM), CETS č. 157, 1. februára 1995.

103 Viac informácií nájdete na [webovej stránke Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii](#).

na prístup k výhodám v spoločnosti, než len „formálnu rovnosť“. Ak vlády, zamestnávateľia a poskytovatelia služieb neposúdia primeranosť prijatia špeciálnych opatrení, zvyšujú riziko, že ich pravidlá a postupy môžu predstavovať nepriamu diskrimináciu.

V nasledujúcich oddieloch sa analyzujú dôvody diskriminácie, v prípade ktorých sa preukázala osobitná relevantnosť v prípade detí.

3.2. Nediskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu

Hlavné body

- V Európe je zakázaná diskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu.
- EÚ má osobitný právny nástroj (smernica o rasovej rovnosti), ktorý zakazuje priamu a nepriamu diskrimináciu, ako aj obťažovanie vo všetkých oblastiach života.

V práve EÚ sa [smernicou o rasovej rovnosti](#) zakazuje diskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu nielen v súvislosti so zamestnaním, ale aj pri poskytovaní tovarov a služieb, v prístupe k záchrannej sociálnej sieti, vzdelávaní a sociálnemu zabezpečeniu. Rómovia, ako osobitne veľká a zraniteľná etnická skupina, patria priamo do rozsahu pôsobnosti smernice. Kľúčovým prvkom úsilia o boj proti diskriminácii Rómov bolo prijatie osobitného rámca EÚ pre integráciu Rómov pre vnútroštátne stratégie v roku 2011¹⁰⁴. V roku 2020 naň naviazal druhý [strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2020 – 2030](#)¹⁰⁵. Rómske deti sú obzvlášť postihnuté priamou a nepriamou diskrimináciou, ako aj obťažovaním, v oblasti vzdelávania, prístupu k zamestnaniu a bývaniu, zdravotnej starostlivosti, informovanosti a prístupu k spravodlivosti. Dosiahnutie úplnej rovnosti v praxi si môže za určitých

104 EÚ, Európska komisia (2011), [Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020](#), COM(2011) 173 final, Brusel, 5. apríla 2011.

105 EÚ, Európska komisia (2020), [Únia rovnosti: strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov](#), COM(2020) 620 final, 10. októbra 2020.

okolností vyžadovať pozitívne opatrenia zamerané na Rómov, najmä v uvedených piatich hlavných oblastiach.¹⁰⁶

V práve Rady Európy ESLP rozhodol v niekoľkých zásadných prípadoch týkajúcich sa odlišného zaobchádzania s rómskymi deťmi vo vzdelávacom systéme. Tieto veci boli analyzované podľa článku 14 v spojení s článkom 2 [protokolu č. 1 k EDLP](#). ESLP rozhodol, že nadmerné zastúpenie alebo segregácia rómskych detí v osobitných školách alebo triedach by mohla byť objektívne opodstatnená len zavedením náležitých ochranných opatrení týkajúcich sa umiestňovania detí do týchto škôl alebo tried, ako sú skúšky osobitne určené pre rómske deti a citlivé voči ich potrebám, náležité hodnotenie a sledovanie napredovania tak, aby sa začlenenie do bežných tried uskutočnilo ihneď po odstránení ťažkostí s učením, a pozitívne opatrenia na riešenie problémov s učením. Pri neexistencii účinných protisegregačných opatrení preto nemohlo byť trvanie segregácie rómskych detí vo vzdelávaní v bežnej škole s riadnym programom opodstatnené.¹⁰⁷ Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporúča, aby sa história Rómov a/alebo Travellerov zahrnula do školských osnov a učebných materiálov.¹⁰⁸

Príklad: Vo veci *D.H. a i./Česká republika*¹⁰⁹ ESLP konštatoval, že do osobitných škôl pre deti s problémami učenia sa bez opodstatnenia umiestňuje neprimeraný počet rómskych detí. Súd vyjadril obavy týkajúce sa nižšej úrovne učebných osnov týchto škôl a segregácie, ktorú systém zapríčiniť. Rómske deti dostávali vzdelanie, ktoré zhoršilo ich ťažkosti a ohrozilo ich následný osobný rozvoj namiesto toho, aby im pomohlo zaradiť sa do bežného systému vzdelávania a rozvíjalo zručnosti, ktoré by zjednodušili život v rámci väčšinového obyvateľstva. V dôsledku toho ESLP zistil porušenie článku 14 EDLP v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDLP.

106 EÚ, Európska komisia (2014), *Spoločná správa o uplatňovaní smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod a smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade, COM(2014) 2 final, Brusel, 17. januára 2014.*

107 ESLP, *Lavida a i./Grécko*, č. 7973/10, 30. mája 2013.

108 Rada Európy, Výbor ministrov (2020), *Odporúčanie CM/Rec(2020)2 Výboru ministrov členským štátom o začlenení dejín Rómov a/alebo Travellerov do učebných osnov a vzdelávacích materiálov*, 1. júla 2020.

109 ESLP, *D.H. a i./Česká republika* [VK], č. 57325/00, 13. novembra 2007, body 206 – 210.

Príklad: Vo veci *Oršuš a i./Chorvátsko*¹¹⁰ ESLP posudzoval existenciu čisto rómskych tried v bežných základných školách. Dočasné umiestnenie detí v samostatnej triede z dôvodu ich nedostatočného ovládania vyučovacieho jazyka v zásade nie je samo osebe diskriminačné. Toto umiestnenie možno vnímať ako prispôbenie vzdelávacieho systému špeciálnym potrebám detí s jazykovými ťažkosťami. Ak sa však toto umiestnenie neprimerane alebo výhradne týka členov osobitnej etnickej skupiny, musia byť zavedené ochranné opatrenia. Pokiaľ ide o počiatočné umiestnenie do osobitných tried, ESLP uviedol, že umiestnenie nebolo súčasťou všeobecného postupu na riešenie problémov detí s nedostatočnou znalosťou jazyka a že sa neuskutočnilo osobitné skúšanie jazykových schopností detí. Pokiaľ ide o učebné osnovy, podľa ktorých sa učili, pre niektoré deti nebol pripravený žiadny osobitný program (t. j. špeciálne jazykové kurzy), aby mohli v čo najkratšom čase nadobudnúť potrebné jazykové zručnosti. Neexistoval postup na preradenie ani monitorovanie, aby sa zabezpečilo okamžité a automatické preradenie do zmiešanej triedy, len čo rómske deti dosiahnu primeranú úroveň jazykových znalostí. V dôsledku toho ESLP konštatoval, že toto bolo v rozpore s článkom 14 EDLP v spojení s článkom 2 protokolu č. 1.

ESLP rozhodoval aj v iných veciach týkajúcich sa diskriminácie detí v školskom prostredí.

Príklad: Vo veci *Catan a i./Moldavsko a Rusko*¹¹¹ sa ESLP zamerail na jazykovú politiku zavedenú na školách separatistickými orgánmi v Podnestersku, ktorej cieľom bola rusifikácia. Po nútenom zatvorení a premiestnení škôl vyučujúcich v moldavskom jazyku (používajúcom latinku) sa rodičia museli rozhodnúť, či pošlú svoje deti do škôl, v ktorých sa učili pomocou umelej kombinácie moldavského jazyka a cyriliky a používali učebné materiály vytvorené v čase existencie Sovietskeho zväzu, alebo či pošlú svoje deti do škôl, ktoré boli menej dobre vybavené a na menej prístupnom mieste, na ceste do ktorých boli vystavené obťažovaniu a zastrašovaniu. Nútené zatvorenie škôl a následné obťažovanie sa považovalo za neodôvodnený zásah do práva detí na vzdelanie, čo predstavovalo porušenie článku 2 protokolu č. 1 k EDLP.¹¹²

110 ESLP, *Oršuš a i./Chorvátsko* [VK], č. 15766/03, 16. marca 2010, bod 157.

111 EDLP, *Catan a i./Moldavsko a Rusko* [VK], čísla 43370/04, 8252/05 a 18454/06, 19. októbra 2012.

112 Tamže, body 141 – 144.

Príklad: Vo veci *Ádám a i./Rumunsko*¹¹³ sa etnickí maďarskí študenti, ktorí navštevovali školu vo svojom materinskom jazyku v Rumunsku, sťažovali, že museli absolvovať dve dodatočné skúšky vo svojom materinskom jazyku počas rovnakého a pomerne krátkeho obdobia stanoveného na maturitné skúšky v celej krajine. ESLP na úvod zdôraznil, že v príslušných nástrojoch Rady Európy sa výslovne uznáva, že ochrana a podpora menšinových jazykov by nemala byť na úkor úradných jazykov a potreby sa ich naučiť. Okrem toho dve dodatočné skúšky, ktoré museli žiadatelia absolvovať, boli priamym a nevyhnutným dôsledkom ich vedomej a dobrovoľnej voľby študovať v inom jazyku a toho, že im štát ponúkol takúto príležitosť. ESLP bol presvedčený, že žiadatelia neboli uvedení do inej situácie, ktorá by bola dostatočne významná na účely článku 1 protokolu č. 12. Nezistilo sa žiadne porušenie dohovoru.

EVSP rozhodol, že aj keď môžu byť pravidlá vzdelávania rómskych detí sprevádzané pružnými štruktúrami na zohľadnenie rozmanitosti skupiny a môže sa v nich zohľadňovať to, že niektoré skupiny majú kočovný alebo polokočovný životný štýl, nemali by existovať oddelené školy pre rómske deti.¹¹⁴

Príklad: *Vec European Roma Rights Centre (ERRC)/Írsko*¹¹⁵ sa týka dodržiavania ESC zo strany Írska, pokiaľ ide o ubytovanie Travellerov, najmä pokiaľ ide o podmienky bývania a vysťahovanie Travellerov, a pokiaľ ide o deti Travellerov, aj pokiaľ ide o sociálnu, právnu a hospodársku ochranu. ERRC tvrdilo, že vláda porušila článok 17 tým, že deťom Travellerov odoprela právo na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu, najmä pokiaľ ide o školskú dochádzku.

Podľa článku 4 ods. 2 a 3 FCNM sa osobitné opatrenia prijaté na podporu účinnej rovnosti osôb patriacich k národnostným menšinám nepovažujú za diskriminačné. V súlade s článkom 12 ods. 3 FCNM sa strany, ktoré podpísali dohovor, okrem toho výslovne zaväzujú podporovať rovnaké príležitosti v oblasti prístupu ku vzdelávaniu na všetkých stupňoch pre osoby patriace k národnostným menšinám. Poradný výbor FCNM pravidelne posudzuje rovnaký prístup rómskych detí ku vzdelávaniu v súlade s týmto ustanovením.¹¹⁶

¹¹³ ESLP, *Ádám a i./Rumunsko*, č. 81114/17, 13. októbra 2020.

¹¹⁴ EVSP, *Závery 2003 – Bulharsko*, článok 17 ods. 2, 2003/def/BGR/17/2/EN, 30. júna 2003.

¹¹⁵ EVSP, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Írsko*, č. 100/2013, 1. decembra 2015.

¹¹⁶ Pozri Radu Európy, Poradný výbor FCNM (2006), *Komentár ku vzdelávaniu podľa Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín* (2006), ACFC/25DOC(2006)002.

3.3. Nediskriminácia na základe štátnej príslušnosti a postavenia prisťahovalca

Hlavné body

- Európske právo zakazuje diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti.
- Podľa práva EÚ sa zakazuje diskriminácia na základe štátnej príslušnosti v súvislosti s voľným pohybom osôb podľa článku 45 ZFEÚ (sloboda pohybu a sloboda pobytu). V rozsahu pôsobnosti práva EÚ je podľa článku 21 ods. 2 Charty základných práv EÚ zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti. EDLP zaručuje požívanie práv všetkým osobám v rámci jurisdikcie členského štátu.

Podľa práva EÚ je diskriminácia na základe štátnej príslušnosti v rozsahu pôsobnosti zmlúv zakázaná (článok 18 ZFEÚ, článok 21 ods. 2 Charty základných práv EÚ). Tieto články sú relevantné pre všetkých občanov EÚ v súvislosti s ustanovením o európskom občianstve a pre osoby s dlhodobým pobytom, ktoré nie sú občanmi EÚ. Okrem toho právo EÚ zakazuje diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti, najmä v súvislosti s voľným pohybom osôb (smernica o občianstve¹¹⁷; článok 45 ZFEÚ)¹¹⁸. Štátni príslušníci tretích krajín (t. j. osoby, ktoré sú občanmi štátu, ktorý nie je členom EÚ) požívajú právo na rovnaké zaobchádzanie v zásade v rovnakých oblastiach, ktoré sú zahrnuté v smerniciach o nediskriminácii, keď sa považujú za „osoby s dlhodobým pobytom“. Na to, aby sa mohli považovať za osoby s dlhodobým pobytom sa v **smernici o štátnych príslušníkoch tretích krajín** okrem iného vyžaduje splnenie podmienky existencie zákonného pobytu trvajúceho päť rokov.¹¹⁹ Okrem toho sa smernicou 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny (**smernica o zlúčení rodiny**)¹²⁰ umožňuje, aby sa k štátnym príslušníkom tretích krajín so zákonným pobytom

117 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2004), **smernica 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov**, Ú. v. EÚ L 158, 2004.

118 Agentúra pre základné práva (2018), **Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights** (Presadzovanie práv občanov EÚ v praxi: vnútroštátne súdy presadzujúce slobodu pohybu a súvisiace práva), Luxemburg, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie (Úrad pre publikácie).

119 EÚ, Rada Európskej únie (2003), **smernica 2003/109/ES z 23. januára 2004 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom**, Ú. v. EÚ L 16, 2004.

120 EÚ, Rada Európskej únie (2003), **smernica 2003/86/ES z 3. októbra 2003 o práve na zlúčenie rodiny**, Ú. v. EÚ L 251, 2003.

v členskom štáte za určitých podmienok pripojili ich rodinní príslušníci (pozri tiež [oddiel 9.5](#))¹²¹. Právo na rovnaké zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín¹²² okrem toho za určitých podmienok zaručuje [smernica o jednotnom povolení](#).

Príklad: *Vec Chen*¹²³ sa týka otázky, či malo dieťa štátneho príslušníka tretej krajiny právo na pobyt v členskom štáte EÚ, keď sa narodilo v inom členskom štáte a malo občianstvo tohto iného členského štátu. Matka dieťaťa, ktorej bolo dieťa vyživovanou osobou, bola štátnou príslušníčkou tretej krajiny. SDEÚ konštatoval, že keď členský štát ukladá požiadavky na jednotlivcov uchádzajúcich sa o občianstvo, v prípade, že sú splnené, iný členský štát nemôže následne spochybniť daný nárok, keď matka a dieťa požiadajú o pobyt. SDEÚ potvrdil, že členský štát nemôže zamietnuť právo na pobyt rodičovi, ktorý sa stará o dieťa, ktoré je občanom EÚ, pretože týmto by bolo právo dieťaťa na pobyt zbavené praktického účinku.

V práve Rady Európy zaručuje [EDLP](#) požívanie práv všetkým, ktorí žijú v jurisdikcii členského štátu, bez ohľadu na to, či sú občanmi alebo nie, a to aj osobám žijúcim mimo územia štátu, v oblastiach pod skutočnou kontrolou členského štátu. ESĽP vo veci vzdelávania rozhodol, že odlišné zaobchádzanie na základe štátnej príslušnosti alebo statusu prisťahovalca by mohlo predstavovať diskrimináciu.

Príklad: *Vec Ponomaryovi/Bulharsko*¹²⁴ sa týka otázky cudzích štátnych príslušníkov bez povolení na trvalý pobyt, ktorí museli platiť školné za svoje stredoškolské vzdelávanie. V zásade všeobecne širokú voľnú úvahu v prípadoch všeobecných opatrení hospodárskej alebo sociálnej stratégie bolo treba kvalifikovať v oblasti vzdelávania z dvoch príčin: a) právo na vzdelanie požíva priamu ochranu podľa EDLP a b) vzdelávanie je veľmi osobitným druhom verejnej služby, ktorá má rozsiahle spoločenské funkcie.

121 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/98/EÚ \(smernica o jednotnom povolení\) o jednotnom postupe vybavovania žiadostí o jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie na území členského štátu pre štátnych príslušníkov tretích krajín a o spoločnom súbore práv pracovníkov z tretích krajín s oprávneným pobytom v členskom štáte](#), Ú. v. EÚ L 343, 2011, s. 1.

122 Tamže, článok 12.

123 SDEÚ, C-200/02, *Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen/Secretary of State for the Home Department*, 19. októbra 2004.

124 ESĽP, *Ponomaryovi/Bulharsko*, č. 5335/05, 21. júna 2011, bod 60.

Podľa ESĽP sa miera voľnej úvahy zvyšuje s úrovňou vzdelania. Zatiaľ čo (vyššie) školné pre cudzincov za základné vzdelanie sa dá odôvodniť ťažko, na úrovni vysokých škôl môže byť plne opodstatnené. Vzhľadom na dôležitosť sekundárneho vzdelania pre osobný rozvoj a spoločenské a profesné začlenenie sa na túto úroveň vzdelávania vzťahuje prísnejšia analýza proporcionality odlišného zaobchádzania. Súd objasnil, že neprijal stanovisko o tom, či štát má alebo nemá právo zamietnuť všetkým neregulárnym migrantom príspevky na vzdelanie, ktoré poskytuje svojim štátnym príslušníkom a určitým obmedzeným kategóriám cudzincov. Pri posudzovaní konkrétnych okolností prípadu žiadateľa zistil, že sa neuplatnili „úvahy týkajúce sa potreby zastaviť alebo zvrátiť tok nelegálneho prisťahovalectva“. Žiadatelia sa nesnažili zneužiť bulharský vzdelávací systém, pretože prišli žiť do Bulharska vo veľmi nízkom veku po manželstve ich matky s bulharským občanom, preto nemali inú možnosť, len navštevovať školu v Bulharsku. Na základe toho došlo k porušeniu článku 14 EDĽP v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDĽP.

3.4. Nediskriminácia na základe zdravotného postihnutia

Hlavné body

- Akákoľvek diskriminácia na základe zdravotného postihnutia je podľa európskeho práva zakázaná (článok 21 Charty základných práv EÚ; článok 14 EDĽP; článok 1 protokolu č. 12 k EDĽP).
- Diskriminácia na základe zdravotného postihnutia podľa právnych predpisov EÚ a Rady Európy zahŕňa aj prípady „diskriminácie na základe vzťahu k určitej osobe“ (napríklad ak je dieťa diskriminované z dôvodu zdravotného postihnutia jeho rodičov).

Zdravotné postihnutie je jedným z dôvodov diskriminácie, ktoré sú výslovne zakázané článkom 21 Charty základných práv EÚ. EÚ ratifikovala [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#) (CRPD)¹²⁵ a vypracovala [stratégiu](#)

125 Prvýkrát v histórii sa EÚ stala zmluvnou stranou medzinárodnej zmluvy o ľudských právach. [Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím](#) (CRPD), 13. decembra 2006.

v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030¹²⁶. CRPD je v súčasnosti referenčným materiálom pre výklad práva EÚ týkajúceho sa diskriminácie na základe zdravotného postihnutia.¹²⁷ Podľa práva EÚ sa uznáva, že štáty majú povinnosť zabezpečiť primerané úpravy, aby mohli osoby so zdravotným postihnutím plne uplatňovať svoje práva.¹²⁸

Prinajmenšom v prípade zdravotného postihnutia SDEÚ pripustil, že právo EÚ chráni aj proti diskriminácii na základe vzťahu k určitej osobe, t. j. diskriminácii proti osobe, ktorá má vzťah s inou osobou, ktorá má chránenú vlastnosť, napríklad matka dieťaťa so zdravotnými postihnutiami alebo diskriminácii voči osobe z dôvodu zdravotného postihnutia jej dieťaťa.¹²⁹

Príklad: Vo veci *S. Coleman/Attridge Law a Steve Law*¹³⁰ SDEÚ uviedol, že smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní obsahuje určité ustanovenia určené osobitne na splnenie potrieb osôb so zdravotným postihnutím. Toto však nevedie k záveru, že zásada rovnakého zaobchádzania zakotvená v smernici musí byť prísne vykladaná tak, akoby sa zakazovala len priama diskriminácia na základe zdravotného postihnutia a týkala sa výhradne osôb so zdravotným postihnutím. Podľa SDEÚ sa smernica nevzťahuje na konkrétnu kategóriu osôb, ale na samotnú povahu diskriminácie. Výklad, ktorý by obmedzil jej uplatnenie na osoby so zdravotným postihnutím, by zmaril významný aspekt užitočného účinku tejto smernice a znížil ochranu, ktorú má garantovať. SDEÚ dospel k záveru, že smernica sa musí vykladať v tom zmysle, že zákaz priamej diskriminácie, ktorý je v nej stanovený, sa netýka len osôb so zdravotným postihnutím. V dôsledku toho ak zamestnávateľ zaobchádzal so zamestnancom, ktorý nemal zdravotné postihnutie, menej priaznivým spôsobom ako s iným zamestnancom v porovnateľnej situácii, na základe zdravotného postihnutia

126 EÚ, Európska komisia (2021), *Únia rovnosti: stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030*, COM(2021) 101 final.

127 SDEÚ, *Európska komisia/Talianska republika*, C-312/11, 4. júla 2013; SDEÚ, *Z./A Government department a The Board of Management of a Community School*, C-363/12, [VK], 18. marca 2014; SDEÚ, *Wolfgang Glatzel/Freistaat Bayern*, C-356/12, 22. mája 2014; SDEÚ, *Mohamed Daoudi/Bootes Plus SL a i.*, C-395/15, 1. decembra 2016; SDEÚ, *Petya Milkova/Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, C-406/15, 9. marca 2017.

128 Pozri napríklad EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), *smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov*, Ú. v. EÚ L 315, 14.11. 2012, s. 57, články 3 a 22.

129 SDEÚ, *S. Coleman/Attridge Law a Steve Law* [VK], C-303/06, 17. júla 2008.

130 SDEÚ, *S. Coleman/Attridge Law a Steve Law* [VK], C-303/06, 17. júla 2008.

dieťaťa prvého zamestnanca, ktorému tento zamestnanec poskytoval prevažnú časť potrebnej starostlivosti, bolo toto zaobchádzanie v rozpore so zákazom priamej diskriminácie stanovenej v smernici.

Existuje čoraz viac judikatúry, ktorá sa zaoberá prípadmi diskriminácie detí so zdravotným postihnutím v prístupe k vzdelávaniu, vydávanej na základe EDLP.¹³¹ Vo svojej skoršej judikatúre v tejto oblasti orgány dohovoru zdôraznili potrebu vzdelávať deti so zdravotným postihnutím vždy, keď je to možné, s inými deťmi v ich vlastnom veku.¹³² V novších prípadoch ESLP zdôraznil význam primeraných úprav vo vzdelávaní.

Príklad: Vo veci *Çam/Turecko*¹³³ hudobná akadémia odmietla zapísať študentku, ktorá splnila predpoklady na prijatie, z dôvodu jej zrakového postihnutia. ESLP uviedol, že diskriminácia na základe zdravotného postihnutia sa vzťahuje aj na odmietnutie poskytnúť primerané úpravy na uľahčenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím k vzdelávaniu (napríklad prispôbenie vyučovacích metód tak, aby boli dostupné pre nevidiacich študentov).¹³⁴ V tejto veci sa príslušné vnútroštátne orgány nesnažili identifikovať potreby žiadateľky a nevysvetlili, ako alebo prečo by jej slepota mohla brániť prístupu k hudobnému vzdelávaniu. Žiadateľke preto bola bez objektívneho a primeraného odôvodnenia odopretá možnosť vzdelávania v hudobnej akadémii len z dôvodu jej zrakového postihnutia, čo je v rozpore s článkom 14 v spojení s článkom 2 protokolu č. 1.

Vo veci *G.L./Taliansko*¹³⁵ sa autistickej žiačke počas prvých dvoch rokov základnej školy neposkytovala zákonná špecializovaná podpora vo vzdelávaní. Orgány sa nesnažili určiť jej skutočné potreby ani poskytnúť jej prispôbenú podporu, aby jej umožnili pokračovať v základnom vzdelávaní za podmienok, ktoré by boli pokiaľ možno rovnocenné s podmienkami, v ktorých iné deti navštevovali tú istú školu. ESLP ďalej uviedol, že

131 Pozri Rada Európy, ESLP (2021), *Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights – Right to vzdelávanie* (Príručka k článku 2 protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ľudských právach – Právo na vzdelanie), 31. augusta 2021.

132 ESLP, *Klerks/Holandsko*, č. 25212/94, 4. júla 1995; ESLP, *McIntyre/Spojené kráľovstvo*, č. 29046/95, 21. októbra 1998.

133 ESLP, *Çam/Turecko*, č. 51500/08, 23. februára 2016.

134 Pokiaľ ide o právo autistických detí na vzdelanie, pozri ESLP, *Dupin/Francúzsko*, č. 2282/17, 18. decembra 2018.

135 ESLP, *G.L./Taliansko*, č. 59751/15, 10. septembra 2020.

diskriminácia, ktorej bola žiadateľka vystavená, je o to závažnejšia, že k nej došlo v rámci základného vzdelávania, ktoré poskytuje základ pre ďalšie vzdelávanie detí a sociálnu integráciu, čo deťom poskytuje prvé skúsenosti so spoložitím v komunite. ESLP konštatoval, že v tejto súvislosti došlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 1 protokolu č. 1.

ESLP preskúmal aj prípady, v ktorých zdravotné postihnutie rodiča malo vplyv na jeho rodičovské práva alebo styk s deťmi¹³⁶ a v ktorých bol rodič z dôvodu zdravotného postihnutia jeho dieťaťa diskriminovaný na základe jeho vzťahu k tomuto dieťaťu¹³⁷.

Podľa EVSP je prijateľné pri uplatňovaní článku 17 ods. 2 ESC rozlišovať medzi deťmi so zdravotným postihnutím a bez neho. Štandardom by však malo byť začleňovanie detí so zdravotným postihnutím do tradičných škôl, v ktorých sa prijímajú opatrenia na zabezpečenie ich špeciálnych potrieb, a špeciálne školy by mali byť výnimkou.¹³⁸ Okrem toho sa deťom navštevujúcim školy so špeciálnym vzdelávaním, ktoré sú v súlade s článkom 17 ods. 2 ESC, musia poskytnúť dostatočné pokyny a odborná príprava tak, aby svoje vzdelávanie dokončil proporčne rovnaký počet detí v špeciálnych školách a v tradičných školách.¹³⁹ Štáty musia vynaložiť dostatočné úsilie na podporu začlenenia detí s mentálnym postihnutím do bežných základných a stredných škôl.¹⁴⁰

V CRDP sa opätovne uvádzajú niektoré zásady [Dohovoru o právach dieťaťa](#), ako napríklad najlepší záujem dieťaťa ako prvoradé hľadisko a právo byť vypočutý (článok 7 ods. 2 a 3). Ukladá zmluvným štátom povinnosť „prijatť všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi“ (článok 7 ods. 1). Výbor pre práva dieťaťa sa domnieva, že hlavnou zásadou vykonávania Dohovoru o právach dieťaťa, pokiaľ ide o deti so zdravotným postihnutím, je plnohodnotný a dôstojný život v podmienkach,

136 Pozri ESLP, *Cinta/Rumunsko*, č. 3891/19, 18. februára 2020; ESLP, *Kocherov a Sergeyeva/Rusko*, č. 16899/13, 29. marca 2016.

137 ESLP, *Guberina/Chorvátsko*, č. 23682/13, 22. marca 2016.

138 EVSP, *International Association Autism Europe (IAAE)/Francúzsko*, sťažnosť č. 13/2002, 4. novembra 2003.

139 EVSP, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko*, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008.

140 EVSP, *International Federation for Human Rights (FIDH) a Inclusion Europe/Belgicko*, sťažnosť č. 141/2017, 9. októbra 2020; pozri aj EVSP, *MDAC/Belgicko*, sťažnosť č. 109/2014, 4. júla 2018.

ktoré zaručujú dôstojnosť, podporujú sebestačnosť a uľahčujú aktívnu účasť v komunite.¹⁴¹

3.5. Nediskriminácia na základe iných chránených dôvodov

Hlavné body

- Podľa európskeho práva je diskriminácia na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity a pohlavných znakov zakázaná. Diskriminácia na základe sexuálnej orientácie je výslovne zakázaná aj vo všetkých nových dohovoroch a normách Rady Európy na ochranu práv detí.
- Podľa právnych predpisov EÚ o nediskriminácii je ochrana pred diskrimináciou na základe veku obmedzená.
- ESĽP považoval vek za základ diskriminácie a zaoberal sa aj inými dôvodmi diskriminácie, ako sú jazyk, príbuzenský vzťah alebo diskriminácia detí narodených mimo manželského zväzku.

V článku 21 **Charty základných práv EÚ** sa zakazuje diskriminácia na základe iných dôvodov, ktoré sú osobitne relevantné pre deti, ako sú pohlavie, genetické vlastnosti, jazyk alebo sexuálna orientácia.

Podľa práva EÚ ochrana pred diskrimináciou lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových, intersexuálnych a queer (LGBTIQ) osôb patrí do rôznych právnych rámcov v závislosti od toho, či je diskriminácia založená na sexuálnej orientácii, pre ktorú je relevantný antidiskriminačný právny rámec, alebo na základe pohlavia vrátane zmeny pohlavia, pre ktoré je relevantný právny rámec rodovej rovnosti. Sexuálna orientácia, rodová identita/rodové vyjadrenie a pohlavné znaky patria medzi zakázané dôvody diskriminácie. Súdny dvor (SD) rozhodol, že zákaz diskriminácie na základe pohlavia môže zahŕňať aj veci týkajúce sa zmeny pohlavia.¹⁴²

141 OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2006), *Všeobecný komentár č. 9 – Práva detí so zdravotným postihnutím*, CRC/C/GC/9, 27. februára 2007, bod 11.

142 Pozri napr. SDEÚ, C-13/94, *P./S. a Cornwall County Council*, 30. apríla 1996; SDEÚ, C-117/01, *K.B./National Health Service Pensions Agency*, 7. januára 2004.

Deti sa môžu identifikovať ako lesby, geovia, bisexuálne, transrodové, nebinárne, intersexuálne alebo queer osoby¹⁴³ alebo môžu patriť do „dúhových rodín“, v ktorých majú LGBTIQ rodičov. EÚ prijala **stratégiu pre rovnosť** LGBTIQ osôb, v ktorej sa uznáva diskriminácia, ktorej čelia LGBTIQ deti alebo deti v dúhových rodinách.¹⁴⁴ Vzhľadom na rozdiely vo vnútroštátnych právnych predpisoch medzi členskými štátmi nemusí byť vždy postavenie rodiny v inom členskom štáte uznané.¹⁴⁵ LGBTIQ deti, mládež a dúhové rodiny môžu byť od útleho veku vystavené stigmatizácii a diskriminácii. To ovplyvňuje ich výsledky v oblasti vzdelávania a vyhliadky na zamestnanie, ako aj ich každodenný život, pohodu a duševné zdravie.¹⁴⁶

V **smernici EÚ o právach obetí** sa vyžaduje, aby obeť trestných činov z nenávisťi vrátane LGBTIQ detí dostávali primerané informácie, podporu a ochranu a aby sa mohli zúčastňovať na trestnom konaní.¹⁴⁷ Stanovuje sa v nej, že obeť trestných činov by sa mali uznávať a malo by sa s nimi zaobchádzať s rešpektom, citlivo a profesionálne bez diskriminácie okrem iného na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity a rodového vyjadrenia.

Diskriminácia na základe sexuálnej orientácie je v dohovoroch a normách Rady Európy na ochranu práv detí zakázaná. Napríklad v článku 2 **Lanzarotského** dohovoru sa výslovne uvádza, že všetky obeť sexuálneho násillia majú požívať ochranu podľa dohovoru bez diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu vrátane sexuálnej orientácie. V **usmerneniach o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí** sa ako základná zásada uvádza, že práva detí sa majú zabezpečiť bez diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu, najmä okrem iného z dôvodu pohlavia, sexuálnej orientácie a rodovej identity.

Hoci sa to v EDLP výslovne neuvádza, sexuálna orientácia a rodová identita sú chránenými charakteristikami zahrnutými do „iného postavenia“ podľa

143 EÚ, Európska komisia (2020), **Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025**, COM(2020) 698 final, 12. novembra 2020.

144 Tamže.

145 EÚ, Európsky parlament (2021), **Obstacles to the free movement of rainbow families in the EU** (Prekážky voľného pohybu dúhových rodín v EÚ), PE 671.505, marec 2021.

146 Pozri aj Agentúra EÚ pre základné práva (2020), **A long way to go for LGBTI equality** (Dlhá cesta k rovnosti LGBTI osôb), 14. mája 2020.

147 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), **smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV**, Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 57, článok 22.

príslušných ustanovení EDLP.¹⁴⁸ ESLP tiež uznal úlohu, ktorú môžu zohrávať školy a vzdelávacie orgány pri ochrane detí pred homofóbiou.¹⁴⁹

Príklad: Vo veci *Bayev a iní/Rusko*¹⁵⁰ podali traja aktivisti bojujúci za práva homosexuálov sťažnosť na ruské právne predpisy zakazujúce „podporu homosexuality medzi maloletými“, známe aj ako „zákon o propagande homosexuálov“. V sérii legislatívnych aktov sa „podpora netradičných sexuálnych vzťahov“ medzi deťmi stala trestným činom, za ktorý možno uložiť pokutu. Súd konštatoval, že hoci sa predmetné zákony zameriavali predovšetkým na ochranu detí, hranice týchto zákonov neboli jasne vymedzené a boli uplatňované svojvoľne. Navyše samotný účel zákonov a spôsob, akým boli formulované a uplatňované v prípade žiadateľov, boli diskriminačné a celkovo neslúžili žiadnemu legitímnemu verejnému záujmu. Prijatím takýchto zákonov orgány v skutočnosti posilnili stigmatizáciu a predsudky a podporili homofóbiu, ktorá bola nezlučiteľná s hodnotami demokratickej spoločnosti.¹⁵¹

Príklad: Vec *A.M. a i./Rusko*¹⁵² sa týkala obmedzenia rodičovských práv žiadateľky a odopretia styku s jej deťmi bez požadovanej kontroly, pretože v tom čase podstupovala zmenu pohlavia. Súdny dvor nenašiel žiadne dôkazy o potenciálnej ujme detí v dôsledku tejto zmeny a rozhodol, že vnútroštátne súdy dostatočne nepreskúmali osobitné okolnosti rodiny. Okrem toho rozhodnutie bolo zjavne založené na rodovej identite žiadateľa a bolo teda diskriminačné, a to v rozpore s článkom 8 EDLP posudzovaným samostatne a v spojení s článkom 14 EDLP.

Diskriminácia na základe veku je ďalším druhom diskriminácie, ktorej by deti mohli čeliť. Podľa súčasných právnych predpisov EÚ o nediskriminácii je ochrana pred diskrimináciou na základe veku obmedzená. Vek je v súčasnosti chránený len v súvislosti s prístupom k zamestnaniu a povolaniu.

148 Pozri napríklad ESLP, *X a ostatní/Rakúsko* [VK], č. 19010/07, 19. februára 2013.

149 ESLP, *Bayev a i./Rusko*, č. 67667/09, 20. júna 2017, bod 82; ESLP; pozri aj ESLP, *Vejdeland a iní/Švédsko*, č. 1813/07, 9. februára 2012.

150 ESLP, *Bayev a i./Rusko*, č. 67667/09, 20. júna 2017.

151 Pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Odporúčanie Výboru ministrov členským štátom o opatreniach na boj proti diskriminácii na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity*, CM/Rec(2010)5.

152 ESLP, *A.M a i./Rusko*, č. 47220/19, 6. júla 2021.

Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní sa vzťahuje na deti, ktoré sú zo zákona oprávnené pracovať. Zatiaľ čo Dohovore Medzinárodnej organizácie práce (MOV) o minimálnom veku na prijatie do zamestnania¹⁵³, ktorý ratifikovali všetky členské štáty EÚ, sa stanovuje minimálny vek 15 rokov, medzi členskými štátmi EÚ pretrvávajú, pokiaľ ide o tento minimálny vek, rozdiely.¹⁵⁴ V článku 6 smernice o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní sa umožňuje členským štátom odôvodniť rozdiely v zaobchádzaní na základe veku. Tieto rozdiely nepredstavujú diskrimináciu, ak sú objektívne a primerane odôvodnené legitímnym cieľom a ak prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a nevyhnutné. Pokiaľ ide o deti a mladých ľudí, tieto rozdiely v zaobchádzaní môžu napríklad zahŕňať stanovenie osobitných podmienok prístupu k odbornej príprave, zamestnaniu a povolaniu, na podporu ich odborného začlenenia alebo zabezpečenie ich ochrany.

V článku 14 EDLP a v článku 1 protokolu č. 12 k EDLP sa výslovne neuvádza vek na zozname dôvodov, na základe ktorých je zakázaná diskriminácia. ESĽP však preskúmal otázky diskriminácie na základe veku v súvislosti s rôznymi právami chránenými EDLP a uznal vek ako zaradený do „iného postavenia“. Vo veciach *D.G./Írsko*¹⁵⁵ a *Bouamar/Belgicko*¹⁵⁶ napríklad ESĽP rozhodol, že existuje rozdiel v zaobchádzaní medzi dospelými a deťmi v príslušných justičných systémoch krajín, pokiaľ ide o zaistenie, a tento rozdiel má význam pre uplatňovanie EDLP. Tento rozdiel v zaobchádzaní vychádzal z represívneho účelu zaistenia, pokiaľ ide o dospelých, a jeho preventívneho účelu v súvislosti s deťmi. Súdny dvor teda uznal „vek“ ako objektívne a primerané odôvodnenie prípadného rozdielného zaobchádzania.

ESĽP sa zaoberal diskrimináciou detí v rôznych situáciách okrem už uvedených, napríklad diskrimináciou na základe jazyka¹⁵⁷, alebo diskrimináciou detí narodených mimo manželského zväzku¹⁵⁸.

153 Medzinárodná organizácia práce (MOP) (1973), *Dohovor o minimálnom veku na prijatie do zamestnania*, č. 138.

154 Európska sieť právnych expertov v oblasti nediskriminácie, O'Dempsey, D. a Beale, A. (2011), *Vek a zamestnanie*, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť, Luxemburg, Úrad pre publikácie.

155 ESĽP, *D.G./Írsko*, č. 39474/98, 16. mája 2002.

156 ESĽP, *Bouamar/Belgicko*, č. 9106/80, 29. februára 1988.

157 ESĽP, *Vec „Týkajúca sa určitých aspektov právnych predpisov o používaní jazykov vo vzdelávaní v Belgicku“/Belgicko*, č. 1474/62, č. 1677/62, č. 1691/62, č. 1769/63, č. 1994/63 a č. 2126/64, 23. júla 1968.

158 ESĽP, *Fabris/Francúzsko* [VK], č. 16574/08, 7. februára 2013; ESĽP, *Wolter a Safret/Nemecko*, č. 59752/13 a 66277/13, 14. decembra 2017; ESĽP, *Mazurek/Francúzsko*, č. 34406/97, 1. februára 2000.

Príklad: Vo veci *Fabris/Francúzsko*¹⁵⁹ žiadateľ podal sťažnosť, že nemohol využívať výhody stanovené zákonom zavedeným v roku 2001, ktorým sa udeľujú deťom narodeným v mimomanželskom vzťahu rovnaké dedičské práva ako legitímnym deťom, pričom zákon bol prijatý po rozsudku ESĽP vo veci *Mazurek/Francúzsko*¹⁶⁰ v roku 2000. Súd uviedol, že legitímny cieľ ochrany dedičských práv nevlastného brata a nevlastnej sestry žiadateľa nemohol prevážiť nad jeho nárokom na podiel na majetku jeho matky. V tomto prípade bolo rozdielne zaobchádzanie diskriminačné, pretože nemalo objektívne a primerané opodstatnenie. Súd dospel k záveru, že bolo v rozpore s článkom 14 EDĽP v spojení s článkom 1 protokolu č. 1 k EDĽP.¹⁶¹

V článku 2 **Dohovoru o právach dieťaťa** sa zakazuje diskriminácia detí na základe nevyčerpávajúceho zoznamu dôvodov, pričom osobitne sa ako jeden z nich uvádza „rod“. V článku 2 sa stanovuje, že:

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, prijímú všetky potrebné opatrenia na to, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

159 ESĽP, *Mazurek/Francúzsko*, č. 34406/97, 1. februára 2000; ESĽP, *Fabris/Francúzsko* [VK], č. 16574/08, 7. februára 2013.

160 ESĽP, *Mazurek/Francúzsko*, č. 34406/97, 1. februára 2000.

161 ESĽP, *Fabris/Francúzsko* [VK], č. 16574/08, 7. februára 2013.

4

Otázky osobnej identity

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 7 (právo na rešpektovanie rodinného života)	Registrácia narodenia a právo na meno	EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) FCNM, článok 11 (právo používať priezvisko v pôvodnom jazyku) Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný), článok 11 ods. 3 (zachovanie pôvodného mena osvojeného dieťaťa) ESLP, <i>Johansson/Fínsko</i> , č. 10163/02, 2007 (odmietnutie zaregistrovať meno, ktoré bolo predtým dané iným osobám)
Charta základných práv EÚ, článok 7 (právo na rešpektovanie rodinného života)	Právo na osobnú identitu	EDLP, články 6 (spravodlivé súdne konanie) a 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovor o osvojení detí (revidovaný), článok 22 ods.3 ESLP, <i>Mikulič/Chorvátsko</i> , č. 53176/99, 7. februára 2002 ESLP, <i>Mizzi/Malta</i> , č. 26111/02, 2006 (nemožnosť spochybniť otcovstvo) ESLP, <i>Menesson/Francúzsko</i> , č. 65192/11, 2014 (donosenie dieťaťa náhradnou matkou s biologickým otcom ako plánovaným otcom) ESLP, <i>Valdís Fjölnisdóttir a i./Island</i> , č. 71552/17, 18. mája 2021

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
ZEÚ, článok 9 ZFEÚ, článok 20 SDEÚ, C-34/19, <i>Gerardo Ruiz Zambrano/Office National de l'Emploi (ONEm)</i> , 2011 (práva na pobyt štátnych príslušníkov tretej krajiny s maloletými deťmi – občanmi EÚ) SDEÚ, C-221/17, <i>Tjebbes a i./Minister van Buitenlandse Zaken</i> , 2019 SDEÚ, C-165/14, <i>Alfredo Rendón Marín proti Administración del Estado</i> , 2016 Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES)	Občianstvo	EĽP, článok 8 Európsky dohovor o občianstve Dohovor o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti súvisiacemu s nástupníctvom štátov Dohovor o osvojení detí (revidovaný), článok 12 EĽP, <i>Genovese/Malta</i> , č. 53124/09, 2011 (svojvoľné zamietnutie občianstva dieťaťa narodenému mimo manželstva)

Otázky osobnej identity neboli všeobecne riešené na úrovni EÚ vzhľadom na obmedzenú právomoc EÚ v danej oblasti. SDEÚ však rozhodol o práve na to, aby bolo meno, ktoré bolo uznané v jednom členskom štáte EÚ, uznané aj v iných členských štátoch z hľadiska zásady slobody pohybu. O aspektoch občianstva a pobytu sa rozhodovalo aj so zreteľom na článok 20 ZFEÚ. Rada Európy, najmä prostredníctvom judikatúry EĽP, vykladala a rozpracovala uplatňovanie niektorých základných práv v oblasti osobnej identity. Nasledujúce oddiely sa preto zameriavajú na právo Rady Európy.

Táto kapitola sa netýka konkrétneho základného práva. Poskytuje skôr prierez otázkami základných práv, ktoré súvisia s identitou, ako je registrácia narodenia a právo na meno (oddiel 4.1); právo poznať svoj pôvod (oddiel 4.2), a právo na občianstvo (oddiel 4.3). Niektorými súvisiacimi otázkami sa zaoberáme v iných kapitolách, najmä pokiaľ ide o sexuálne zneužívanie (kapitola 7.1.3) alebo ochranu údajov (kapitola 10). Niektoré z týchto práv, ako napríklad právo na meno, boli predmetom nároku ako rodičovské práva, ale prístup by sa dal jednoducho preniesť na samotné deti vzhľadom na dôsledky pre ich vlastné práva.

4.1. Registrácia narodenia a právo na meno

Hlavný bod

- Zamietnutie registrácie mena z dôvodu, že je pre dieťa nevhodné, hoci už bolo akceptované rodinou, môže byť v problematické vzhľadom článok 8 EDLP (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života).

Na rozdiel od zmlúv OSN (napr. článku 24 ods. 2 [Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach](#)¹⁶², článku 7 ods. 1 [Dohovoru o právach dieťaťa](#) a článku 18 [CRPD](#)) sa európskymi nástrojmi pre základné práva výslovne nezabezpečuje právo na registráciu narodenia ihneď po narodení alebo právo na meno od narodenia.

Podľa práva EÚ sa v článku 7 [Charty základných práv EÚ](#) stanovuje právo na súkromný a rodinný život. Podľa dôvodovej správy k Charte „práva zaručené v článku 7 zodpovedajú právam zaručeným v článku 8 [EDLP](#)“. Právo na meno Súdny dvor posudzoval z hľadiska slobody pohybu. SDEÚ sa domnieva, že právo na slobodu pohybu neumožňuje členskému štátu EÚ zamietnuť uznať priezvisko dieťaťa, ktoré je zaregistrované v inom členskom štáte, ktorého je dieťa štátnym príslušníkom alebo v ktorom sa dieťa narodilo a malo pobyť.¹⁶³

V práve Rady Európy môže zamietnutie registrácie narodenia dieťaťa vyvolať spor podľa článku 8 [EDLP](#). [ESLP](#) konštatoval, že meno ako „prostriedok identifikácie osôb v rámci ich rodín a spoločenstva“ patrí do rozsahu pôsobnosti práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ktoré je zakotvené v článku 8 [EDLP](#).¹⁶⁴ Rozhodnutie rodičov o mene¹⁶⁵ a priezvisku¹⁶⁶ svojho dieťaťa je súčasťou ich súkromného života. Súd rozhodol, že odmietnutie zaregistrovať vybrané meno zo strany štátnych orgánov na základe pravdepodobnej ujmy

¹⁶² OSN (1996), [Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach](#), prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie rezolúciou Valného zhromaždenia OSN 2200A (XXI) 16. decembra 1966, nadobudnutie platnosti 23. marca 1976 v súlade s článkom 49.

¹⁶³ Pozri SDEÚ, C-148/02, [Carlos Garcia Avello/Belgicko](#), 2. októbra 2003, SDEÚ, C-353/06, [Stefan Grunkin a Dorothee Regina Paul](#) [VK], 14. októbra 2008.

¹⁶⁴ [ESLP](#), [Guillot/Francúzsko](#), č. 22500/93, 21. októbra 1993, bod 21.

¹⁶⁵ [ESLP](#), [Johansson/Fínsko](#), č. 10163/02, 6. septembra 2007, bod 28; [ESLP](#), [Guillot/Francúzsko](#), č. 22500/93, 24. októbra 1993, bod 22.

¹⁶⁶ [ESLP](#), [Cusan a Fazzo/Taliansko](#), č. 77/07, 7. januára 2014, bod 56.

alebo predsudku, ktoré by meno mohlo spôsobiť dieťaťu, nepredstavuje porušenie článku 8 EDLP.¹⁶⁷ Odmietnutie registrácie mena, ktoré nie je pre dieťa nevhodné a ktoré už bolo akceptované, však môže byť v rozpore s článkom 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Johansson/Fínsko*¹⁶⁸ orgány odmietli zaregistrovať meno „Axl Mick“, pretože pravopis nebol v súlade s fínskym postupom písania mien. ESLP akceptoval, že bolo treba brať náležitý ohľad na záujmy dieťaťa a že zachovanie národného postupu písania mien bolo vo verejnom záujme. Zistil však, že meno bolo akceptované v oficiálnej registrácii v iných prípadoch, a preto ho nemožno považovať za nevhodné pre dieťa. Keďže meno už bolo akceptované vo Fínsku a nedokázalo sa, že by malo toto meno nepriaznivý vplyv na kultúrnu a jazykovú identitu štátu, ESLP dospel k záveru, že úvahy o verejnom záujme neprevážili nad záujmom mať dieťa zaregistrované so zvoleným menom. Súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 8 EDLP.

ESLP takisto rozhodol, že pravidlo, podľa ktorého by malo byť priezvisko manželovej rodiny dané legitímnym deťom v okamihu registrácie narodenia, ako také nepredstavuje porušenie EDLP, ale nemožnosť odchýliť sa od tohto všeobecného pravidla bola považovaná za nadmerne prísnu a diskriminačnú pre ženy, a preto je v rozpore s článkom 14 v spojení s článkom 8 EDLP.¹⁶⁹

V článku 11 FCNM sa stanovuje, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo používať svoje priezvisko (meno po otcovi) a meno v jazyku menšiny a právo na jeho oficiálne uznanie, aj keď na základe režimov úpravy stanovených v právnom systéme.

Článkom 11 ods. 3 [revidovaného Európskeho dohovoru o osvojení detí](#) (dohovor o osvojení) sa zabezpečuje možnosť, aby zmluvné štáty zachovali pôvodné priezvisko osvojeného dieťaťa.¹⁷⁰ Ide o výnimku zo všeobecnej zásady, že právny vzťah medzi osvojeným dieťaťom a jeho pôvodnou rodinou je prerušený.

167 ESLP, *Guillot/Francúzsko*, č. 22500/93, 24. októbra 1993, bod 27.

168 ESLP, *Johansson/Fínsko*, č. 10163/02, 6. septembra 2007.

169 ESLP, *Cusan a Fazzo/Taliansko*, č. 77/07, 7. januára 2014, bod 67.

170 Rada Európy (2008), [Európsky dohovor o osvojení detí \(revidovaný\)](#), CETS č. 202, 27. novembra 2008.

4.2. Právo poznať svoj pôvod

Hlavné body

- Právo poznať svoj pôvod patrí do oblasti súkromného života dieťaťa.
- Určenie otcovstva si vyžaduje starostlivé vyváženie záujmu dieťaťa spočívajúce v poznaní svojho pôvodu so záujmom predpokladaného alebo údajného otca a so všeobecným záujmom.
- Osvojené dieťa má právo na prístup k informáciám o svojom pôvode. Biologickým rodičom môže byť udelené právo neposkytnúť svoju identitu, čo však nepredstavuje absolútne veto.

V práve Rady Európy zahŕňa článok 8 **EDLP** podľa ESLP právo na identitu a osobný rozvoj. Údaje týkajúce sa identity osoby a záujem o získanie informácií potrebných na zistenie pravdy o dôležitých aspektoch osobnej identity človeka, ako je identita rodičov človeka¹⁷¹, sa považovali za relevantné pre osobný rozvoj. Narodenie a okolnosti narodenia sú súčasťou súkromného života dieťaťa. Informácie o vysoko osobných aspektoch [niečieho] detstva, rozvoja a minulosti“ môžu predstavovať „zásadný zdroj informácií o [niečej] minulosti a rokoch, ktoré ho formovali“¹⁷², preto chýbajúci prístup k týmto informáciám zo strany dieťaťa vyvoláva otázky z hľadiska článku 8 EDLP.

V medzinárodnom práve sa článkom 8 **Dohovoru o právach dieťaťa** zabezpečuje vysoká a dosť podrobná úroveň ochrany práva na zachovanie identity dieťaťa. Chráni pred nezákonným zásahom do zachovania identity vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných vzťahov, ktoré sú uznané zákonom. Zaručuje sa ním aj „primeraná pomoc a ochrana“, ak je dieťa nezákonne zbavené niektorých alebo všetkých prvkov svojej identity, s cieľom rýchlo obnoviť túto identitu.

4.2.1. Určenie otcovstva

V práve Rady Európy deti podali sťažnosť ESLP na nemožnosť určiť identitu svojich biologických otcov. ESLP rozhodol, že určenie právneho vzťahu medzi

171 ESLP, *Odièvre/Francúzsko* [VK], č. 42326/98, 13. februára 2003, bod 29.

172 ESLP, *Gaskin/Spojené kráľovstvo*, č. 10454/83, 7. júla 1989, bod 36.

dieťaťom a údajným biologickým otcom patrí do oblasti súkromného života (článok 8 EDLP). Identita rodičov osoby je základným aspektom identity človeka.¹⁷³ Záujem dieťaťa o určenie otcovstva však musí byť vyvážený záujmami predpokladaného otca, ako aj verejným záujmom. Záujem dieťaťa mať právnu istotu o svojom príbuzenskom vzťahu neprevažuje nad záujmom otca o vyvrátenie právnej prezumpcie otcovstva.

Príklad: Vo veci *Mikulić/Chorvátsko*¹⁷⁴ sa žiadateľka narodila mimo manželstva a iniciovala konanie proti svojmu predpokladanému otcovi o určenie otcovstva. Odporca sa niekoľkokrát odmietol dostaviť na testy DNA nariadené súdom, čo viedlo k zbytočnému predlžovaniu konania o otcovstve v dĺžke približne päť rokov. ESĽP rozhodol, že ak podľa vnútroštátneho práva údajní otcovia nemôžu byť nútení podrobiť sa lekárskemu vyšetreniu, štáty musia stanoviť alternatívne prostriedky umožňujúce rýchlu identifikáciu biologických otcov nezávislým orgánom. V prípade žiadateľky zistil porušenie článku 8 EDLP.

Ak sa domnelý otec odmietne podrobiť genetickému testovaniu, vnútroštátne súdy môžu v rámci vlastného uváženia stanoviť otcovstvo na základe iných dôkazov a faktorov, pričom uprednostnia právo dieťaťa na rešpektovanie jeho súkromného života a jeho právo poznať svoj pôvod.¹⁷⁵ V ďalšej veci sa dospievajúce dieťa odmietlo podrobiť genetickému testu, pretože si chcelo ponechať priezvisko manžela svojej matky. Vnútroštátne súdy napriek tomu uznali otcovstvo v prospech biologického otca a konštatovali, že najlepší záujem dieťaťa spočíva predovšetkým v tom, že pozná pravdu o svojom pôvode. ESĽP následne dospel k záveru, že vnútroštátne súdy neprekročili hranicu ich miery voľnej úvahy, pokiaľ ide o uznanie otcovstva biologického otca a zrušenie legitimizácie dieťaťa ako syna manžela jeho matky. K porušeniu článku 8 teda nedošlo.¹⁷⁶

Príklad: Vo veci *Mizzi/Malta*¹⁷⁷ nedokázal domnelý otec poprieť otcovstvo dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, pretože uplynula zákonom stanovená šesťmesačná lehota. ESĽP posúdil vec podľa článku 6 (právo na

173 ESĽP, *Mennesson/Francúzsko*, č. 65192/11, 26. júna 2014, bod 96.

174 EDLP, *Mikulić/Chorvátsko*, č. 53176/99, 7. februára 2002, body 64 – 65.

175 ESĽP, *Canonne/Francúzsko*, č. 22037/13, 25. júna 2015.

176 ESĽP, *Mandet/Francúzsko*, č. 30955/12, 14. januára 2016.

177 ESĽP, *Mizzi/Malta*, č. 26111/02, 12. januára 2006.

spravodlivé súdne konanie) aj článku 8 (rešpektovanie súkromného a rodinného života) EDLP. Uviedol, že zavedenie lehoty, v ktorej domnelý otec musí prijať opatrenia na popretie dieťaťa, má za cieľ zabezpečiť právnu istotu a chrániť záujmy dieťaťa spočívajúce v poznaní svojej identity. Tieto ciele však neprevyšujú nad právom otca mať možnosť poprieť otcovstvo. Praktická nemožnosť poprieť otcovstvo od momentu narodenia spôsobila v tomto prípade nadmerné bremeno domnelému otcovi, čím došlo k porušeniu jeho práva na prístup k súdu a spravodlivé súdne konanie, ako sú zakotvené v článku 6 EDLP. Došlo tiež k neprimeranému zásahu do jeho práv podľa článku 8 EDLP.¹⁷⁸

Záujmy dieťaťa usilujúceho sa o zistenie otcovstva a záujmy biologického otca môžu niekedy kolidovať. Stalo sa to v situácii, v ktorej otec z dôvodu svojej chýbajúcej právnej spôsobilosti nemohol iniciovať konanie na vnútroštátnej úrovni na stanovenie príbuzenského vzťahu so svojim dieťaťom. ESLP rozhodol, že situácia, keď biologický otec nemôže iniciovať konanie na určenie svojho otcovstva, a preto je dieťa ohľadne určenia príbuzenského vzťahu úplne závislé od uváženia štátnych orgánov, nie je v záujme dieťaťa narodeného mimo manželstva.¹⁷⁹

Orgány môžu mať pozitívnu povinnosť zasiahnuť do konaní o určení otcovstva v záujme dieťaťa, ak zákonný zástupca (v tomto prípade matka) dieťaťa nie je schopný riadne zastupovať dieťa, napríklad z dôvodu vážneho zdravotného postihnutia.¹⁸⁰

So zreteľom na osobitný prípad uznania príbuzenského vzťahu medzi zamýšľanými rodičmi a deťmi narodenými z donosenia náhradnou matkou súd v zásade akceptoval, že štáty majú veľkú mieru voľnej úvahy, pretože neexistuje európsky konsenzus o umožňovaní alebo uznávaní príbuzenského vzťahu pri dohodách o donosení dieťaťa náhradnou matkou. Mieru tejto voľnej úvahy však zužuje skutočnosť, že príbuzenský vzťah je základným aspektom identity dieťaťa.

Príklad: *Mennesson/Francúzsko*¹⁸¹ sa týka zamietnutia zapísania dieťaťa narodeného z donosenia náhradnou matkou v Spojených štátoch

178 Tamže, body 112 – 114.

179 ESLP, *Krušković/Chorvátsko*, č. 46185/08, 21. júna 2011, body 38 – 41.

180 ESLP, *A.M.M./Rumunsko*, č. 2151/10, 14. februára 2012, body 58 – 65.

181 ESLP, *Mennesson/Francúzsko*, č. 65192/11, 26. júna 2014.

francúzskymi orgánmi do francúzskeho registra narodení z dôvodu verejného poriadku. ESLP nezistil porušenie práva žiadateľov na rešpektovanie rodinného života a dospel k záveru, že im nebolo nijako bránené žiť rodinným životom vo Francúzsku a že administratívne prekážky, ktorým možno čelili, neboli neprekonateľné. So zreteľom na právo rešpektovať súkromný život detí súd prikladal veľký význam ich najlepším záujmom. Zdôraznil najmä, že muž, ktorý zamýšľal byť zapísaný ako otec detí na osvedčení, bol takisto ich biologickým otcom. Pritom nemožno k veci pristupovať tak, že je v súlade so záujmom detí zamietnuť právne uznanie príbuzenského vzťahu, ak je biologický príbuzenský vzťah preukázaný a príslušný rodič sa usiluje dosiahnuť jeho plné uznanie. Pokiaľ ide o sťažnosť týkajúcu sa rešpektovania „súkromného života“ detí, súd preto konštatoval porušenie článku 8 EDLP¹⁸².

Po vydaní rozsudku vo veci *Mennesson* bol francúzsky zákon zmenený, čo umožnilo deťom narodeným na základe dohody o donosení dieťaťa náhradnou matkou v zahraničí získať rodný list s uvedením mena zamýšľaného otca, ak bol zároveň biologickým otcom.¹⁸³ Vo februári 2018 francúzsky občianskoprávny súd pre preskúmanie rozsudkov vyhovel žiadosti o opätovné preskúmanie odvolania pána a pani Mennesson, ktoré viedlo k novému konaniu na kasačnom súde.¹⁸⁴ V rámci tohto konania kasačný súd podal na ESLP vôbec prvú žiadosť o poradné stanovisko podľa protokolu č. 16 k EDLP. Vo svojom poradnom stanovisku ESLP uviedol, že právo na rešpektovanie súkromného života dieťaťa narodeného náhradným materstvom nevyžaduje uznanie právneho vzťahu medzi rodičom a dieťaťom so zamýšľanou matkou formou zápisu údajov rodného listu, ktorý je zákonne vydaný v zahraničí, do registra pôrodov, sobášov a úmrtí. Iné prostriedky, ako napríklad osvojenie dieťaťa zamýšľanou matkou, by sa mohli použiť za predpokladu, že postup stanovený vo vnútroštátnom práve zabezpečí rýchle a účinné vykonanie v súlade s najlepšími záujmami dieťaťa.¹⁸⁵

182 ESLP, *Mennesson/Francúzsko*, č. 65192/11, 26. júna 2014, bod 100; pozri aj ESLP, *Labassee/Francúzsko*, č. 65941/11, 26. júna 2014, bod 79; ESLP, *C a E/Francúzsko*, č. 1462/18 a 17348/18, 12. decembra 2019.

183 ESLP, *Mennesson/Francúzsko*, č. 65192/11, 26. júna 2014.

184 ESLP (2019), *Advisory opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother requested by the French Court of Cassation* (Poradné stanovisko k uznaniu právneho vzťahu medzi rodičom a dieťaťom vo vnútroštátnom práve medzi dieťaťom narodeným na základe dohody o gestačnom donosení dieťaťa náhradnou matkou v zahraničí a zamýšľanou matkou, o ktoré požiadal francúzsky kasačný súd), č. P16-2018-001, 10. apríla 2019.

185 Tamže.

Príklad: Vo veci *Valdís Fjölnisdóttir a i./Island*¹⁸⁶ žiadateľka v prvom rade a žiadateľka v druhom rade, manželský pár rovnakého pohlavia, boli zamýšľanými rodičmi tretieho žiadateľa, dieťaťa narodeného prostredníctvom gestačného donosenia dieťaťa náhradnou matkou v Spojených štátoch, ktoré s nimi nemalo žiadnu biologickú väzbu. Islandské orgány najprv odmietli zapísať dieťa do vnútroštátneho registra a prevzali dieťa do zákonnej starostlivosti, a potom ho umiestnili do starostlivosti v rodinnom prostredí prvých dvoch žiadateľiek. Po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy bol tretí žiadateľ zaradený do vnútroštátneho registra, ale prvé dve žiadateľky neboli zapísané ako jeho rodičia. ESLP uznal, že vďaka ich nepretržitej starostlivosti o dieťa prebiehal medzi žiadateľmi rodinný život, a preto dospel k záveru, že štát konal v rámci rozsahu svojej voľnej úvahy. Konkrétne nedošlo k prerušeniu skutočného rodinného života troch žiadateľov; naopak, štát prijal opatrenia na zabezpečenie toho, aby naďalej viedli rodinný život prostredníctvom starostlivosti v rodinnom prostredí a udelením občianstva tretiemu žiadateľovi. Okrem toho jednej z prvých dvoch žiadateľiek bolo umožnené požiadať o osvojenie tretieho žiadateľa. Neuznaním formálnej rodičovskej väzby sa tak dosiahla spravodlivá rovnováha medzi právom žiadateľov na rešpektovanie rodinného života a všeobecnými záujmami, ktoré sa štát snažil chrániť zákazom donosenia dieťaťa náhradnou matkou.

ESLP tiež konštatoval, že štáty nemôžu byť nútené povoliť deťom narodeným náhradnej matke vstup na ich územie bez toho, aby vnútroštátne orgány mali vopred možnosť vykonať určité právne kontroly.¹⁸⁷

4.2.2. Zistenie svojho pôvodu: osvojenie

Právo dieťaťa poznať svoj pôvod získalo významné postavenie v súvislosti s osvojením. Vecné záruky súvisiace s osvojením, okrem práva poznať svoj pôvod, sú predmetom [oddielu 6.3](#).

V práve Rady Európy sa v článku 22 ods. 3 [Európskeho dohovoru o osvojení detí \(revidovaného\)](#) dáva osvojenému dieťaťu právo na prístup k informáciám, ktoré majú orgány a ktoré sa týkajú jeho pôvodu. Umožňuje tiež zmluvným

¹⁸⁶ ESLP, *Valdís Fjölnisdóttir a i./Island*, č. 71552/17, 18. mája 2021.

¹⁸⁷ ESLP, *D/Francúzsko*, č. 11288/18, 16. júla 2020, ESLP, *Paradiso a Campanelli/Taliansko*, č. 25358/12, 27. januára 2015.

štátom udeliť pôvodným rodičom zákonné právo neposkytnúť svoju identitu, pokiaľ nejde o absolútne veto. Príslušný orgán musí vedieť určiť, či právo pôvodných rodičov nebude rešpektované, a so zreteľom na okolnosti a príslušné predmetné práva môže poskytnúť identifikačné informácie. V prípade úplného osvojenia musí byť osvojené dieťa schopné získať aspoň doklad potvrdzujúci dátum a miesto narodenia.¹⁸⁸

V medzinárodnom práve sa v [Haagskom dohovore o medzištátnych osvojeniach](#) stanovuje možnosť, aby malo osvojené dieťa prístup k informáciám o identite svojich rodičov „na základe primeraných usmernení“, ale ponecháva na jednotlivých signatárskych štátoch, aby túto možnosť povolili alebo nie.¹⁸⁹

4.3. Občianstvo

Hlavné body

- Právo detí, ktoré sú občanmi EÚ, na pobyt v rámci EÚ by nemalo byť zbavené praktického účinku zamietnutím práv na pobyt ich rodičovi (rodičom).
- EDĽP negarantuje právo na štátnu príslušnosť, ale svojvoľné zamietnutie občianstva môže z dôvodu svojho vplyvu na súkromný život jednotlivca patriť do pôsobnosti článku 8 EDĽP (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života).

Podľa práva EÚ článok 9 ZEU a článok 20 ZFEÚ priznávajú štatút občianstva Únie každej osobe, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. SDEÚ rozhodol o účinnosti práva na pobyt detí, ktoré majú občianstvo EÚ, ale nemajú občianstvo členského štátu EÚ, v ktorom majú pobyt. Predmetom bolo zamietnutie práv na pobyt v rámci EÚ rodičovi, ktorý sa staral o dieťa s občianstvom EÚ. SDEÚ rozhodol, že zamietnutie práva na pobyt rodičovi, ktorý je primárnym poskytovateľom starostlivosti dieťaťa, zbavuje právo dieťaťa na pobyt akéhokoľvek praktického účinku. Rodič, ktorý je primárnym poskytovateľom starostlivosti, má teda právo na pobyt s dieťaťom v hostiteľskom štáte.¹⁹⁰ Štatút

188 Rada Európy (2008), [Európsky dohovor o osvojení detí \(revidovaný\)](#), CETS č. 202, 27. novembra 2008, článok 22.

189 Haagska konferencia o medzinárodnom práve súkromnom (1993), [Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach](#), 29. mája 1993, článok 30 ods. 2.

190 SDEÚ, C-200/02, [Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen/Secretary of State for the Home Department](#), 19. októbra 2004, body 45 – 46.

občianstva EÚ nesie v sebe určité práva, ktoré sú zahrnuté aj v sekundárnych právnych predpisoch, ako je [smernica EÚ o voľnom pohybe](#)¹⁹¹ v súvislosti s vykonávaním základných práv na voľný pohyb občanov EÚ a ich rodín, práv sekundárnych oprávnených osôb, ako sú nezaopatrené maloleté deti, a práva na zlúčenie rodiny. Tieto aspekty sú podrobnejšie opísané v [oddiele 9.5](#).

Príklad: *Vec Zambrano*¹⁹² sa týka dvoch detí narodených počas konania o azyle (pred zamietnutím ich žiadosti o azyl) rodičov v Belgicku, ktoré sa stali belgickými občanmi. Rodičia požiadali o povolenie na pobyt na základe smernice EÚ o voľnom pohybe ako predkovia v priamej línii, od ktorých sú deti závislé. Ich žiadosť bola zamietnutá. SDEÚ rozhodol, že ak sú nezaopatrené maloleté deti štátneho príslušníka tretej krajiny občanmi EÚ, členské štáty nemôžu tomuto štátnemu príslušníkovi tretej krajiny zamietnuť pracovné povolenie a právo na pobyt v členskom štáte pobytu a štátnej príslušnosti týchto detí, pretože by takéto rozhodnutia pripravili uvedené deti o možnosť účinného požívania podstaty práv spojených s postavením občana Únie.

Príklad: Vo veci *Tjebbes a i.*¹⁹³ Súdny dvor stanovil, že právo Únie nebráni strate štátneho občianstva členského štátu a v dôsledku toho strate občianstva EÚ, ak je skutočná väzba medzi dotknutou osobou a týmto členským štátom trvalo prerušená. Vec sa týkala holandského zákona, ktorým sa stanovuje automatická strata štátnej príslušnosti holandských štátnych príslušníkov, ktorí sa zdržiavali mimo Holandska viac ako desať rokov. Deti denaturalizovaných osôb by takisto prišli o holandské štátne občianstvo podľa pravidla 10 rokov. V nadväznosti na vec *Rottmann*¹⁹⁴ SDEÚ rozhodol, že rozhodnutie o odňatí štátneho občianstva musí byť v súlade so zásadou proporcionality. SDEÚ rozhodol, že vnútroštátne orgány musia vykonať individuálne posúdenie s cieľom určiť, či by strata štátneho občianstva členského štátu EÚ, ktorá je spojená so stratou občianstva EÚ, mohla nepriemernane ovplyvniť normálny vývoj rodinného a pracovného života dotknutej

191 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2004), [smernica 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov](#), ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Ú. v. EÚ L 158, 2004.

192 SDEÚ, C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano/Office National de l'Emploi (ONEm)*, 8. marca 2011.

193 SDEÚ, C-221/17, *Tjebbes a i./Minister van Buitenlandse Zaken*, 12. marca 2019.

194 SDEÚ, C-135/08, *Janko Rottman/Freistaat Bayern*, 2. marca 2010.

osoby. Okrem toho musí byť k dispozícii opravný prostriedok na vrátenie štátnej príslušnosti, ak sa opatrenie považuje za neprimerané.

Príklad: Vec *Alfredo Rendón Marín/Administración del Estado*¹⁹⁵ sa týka dvoch štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorým orgány hostiteľského členského štátu zamietli povolenie na pobyt a ktorým bolo na základe ich záznamov v registri trestov doručené rozhodnutie o vyhostení. Išlo o štát štátnej príslušnosti maloletých detí, o ktoré sa výlučne starali a ktoré mali občianstvo Únie. SDEÚ rozhodol, že článok 20 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tejto vnútroštátnej právnej úprave, ktorá ukladá, aby štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je rodičom maloletých detí, ktoré sú občanmi Únie vo výlučnej starostlivosti tejto osoby, bolo automaticky zamietnuté udelenie povolenia na pobyt len z dôvodu, že štátny príslušník tretej krajiny má záznam v registri trestov, ak má toto odmietnutie za následok, že tieto deti musia opustiť územie Únie.¹⁹⁶

V práve Rady Európy EDLP negarantuje právo na občianstvo.¹⁹⁷ Svojvoľné zamietnutie udelenia občianstva však môže patriť do rozsahu pôsobnosti článku 8 EDLP z dôvodu jeho vplyvu na súkromný život jednotlivca, ktorý zahŕňa aspekty sociálnej identity dieťaťa.¹⁹⁸

Príklad: Vo veci *Genovese/Malta* bolo maltské občianstvo zamietnuté dieťaťu narodenému mimo manželstva mimo Malty nemaltskej matke a malt-skému otcovi, ktorého otcovstvo bolo určené súdom. Samotným zamietnutím občianstva nebol porušený článok 8 EDLP. Svojvoľné zamietnutie občianstva z dôvodu narodenia mimo manželstva však vyvolalo otázky o diskriminácii. Svojvoľné odlišné zaobchádzanie z tohto dôvodu si vyžaduje vážne opodstatňujúce príčiny. Z dôvodu neexistencie takýchto dôvodov sa konštatovalo porušenie článku 8 v spojení s článkom 14 EDLP.¹⁹⁹

195 SDEÚ, vec C-165/14, *Alfredo Rendón Marín proti Administración del Estado*, 13. septembra 2016.

196 Pozri aj SDEÚ, C-304/14, *Secretary of State for the Home Department/CS*, 13. septembra 2016; SDEÚ, C-133/15, *H. C. Chavez-Vilchez u. a. /Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank u. a. Vorabentscheidungsersuchen des Centrale Raad van Beroep*, 10. mája 2017; pozri aj SDEÚ, C-82/16, *K.A. a i./Belgische Staat*, 8. mája 2018.

197 ESLP, *Slivenko a i./Lotyšsko* [VK], č. 48321/99, 9. októbra 2003, bod 77.

198 ESLP, *Genovese/Malta*, č. 53124/09, 11. októbra 2011, bod 33.

199 Tamže, body 43 – 49.

Kľúčovým zmyslom ustanovení zmluvy, ktoré sa týkajú práva na získanie občianstva, je zabránenie stavu, keď sú osoby bez štátnej príslušnosti. [Európsky dohovor o štátnej príslušnosti](#) obsahuje podrobné ustanovenia o zákonnom nadobudnutí štátnej príslušnosti deťmi a obmedzujú sa v ňom možnosti straty ich štátnej príslušnosti.²⁰⁰ [Dohovor Rady Európy o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti súvisiacemu s nástupníctvom štátov](#) obsahuje povinnosť zabrániť stavu bez štátnej príslušnosti pri narodení (článok 10) a zabezpečuje sa ním právo na občianstvo nástupníckeho štátu v prípade stavu bez štátnej príslušnosti (článok 2).²⁰¹ V článku 12 [revidovaného Európskeho dohovoru o osvojení](#) sa takisto odráža problematika zabránenia stavu bez štátnej príslušnosti. Štáty musia umožniť získanie ich občianstva dieťaťom osvojeným jedným z ich občanov a strata občianstva v dôsledku osvojenia je podmienená vlastníctvom alebo nadobudnutím iného občianstva.

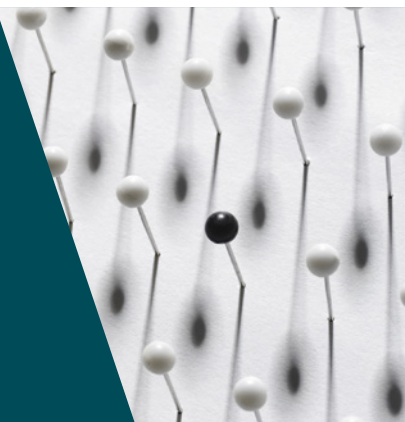
V medzinárodnom práve sa článkom 7 [Dohovoru o právach dieťaťa](#) garantuje právo na získanie občianstva, rovnako ako článkom 24 ods. 3 [Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach](#).

200 Rada Európy, [Európsky dohovor o občianstve](#), CETS č. 166, 6. novembra 1997, články 6 a 7.

201 Rada Európy, [Dohovor o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti súvisiacemu s nástupníctvom štátov](#), CETS č. 200, 19. mája 2006.

5

Rodinný život

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 7 (právo na rešpektovanie rodinného života)	Právo na rešpektovanie rodinného života	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie rodinného života) ESLP, <i>V. D. a i./Rusko</i> , č. 72931/10, 9. apríla 2019
Charta základných práv EÚ, článok 24 (práva dieťaťa) Nariadenie o vyživovacej povinnosti (4/2009) Smernica o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom (2019/1158) SDEÚ, C-129/18, <i>SM/Entry Clearance Officer, UK Visa Section</i> , 2019 (dieťa v rámci alžírskoho inštitútu <i>kafala</i>)	Právo na rodičovskú starostlivosť	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie rodinného života) ESLP, <i>Petrov a X./Rusko</i> , č. 23608/16, 23. októbra 2018 ESLP, <i>Wunderlich/Nemecko</i> , č. 18925/15, 10. januára 2019
Charta základných práv EÚ, článok 24 ods. 3 (právo na udržiavanie vzťahov a stykov s oboma rodičmi) Smernica o procesných zárukách (2016/800) Nariadenie Brusel IIa (prepracované znenie) (2019/1111) Smernica o mediácii (2008/52/ES) SDEÚ, C-436/13, <i>E./B.</i> , 2014 (styk otca s dieťaťom)	Právo na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie rodinného života) Dohovor o styku týkajúcom sa detí, článok 1 Európsky dohovor o výkone práv detí, článok 6 ESLP, <i>Schneider/Nemecko</i> , č. 17080/07, 2011 (styk medzi dieťaťom a zákonne neuznaným biologickým otcom). ESLP, <i>Levin/Švédsko</i> , č. 35141/06, 2012 (obmedzenie práv na styk)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
SDEÚ, C-497/10 PPU, <i>Barbara Mercredi/Richard Chaffe</i>, 2010 (dojča a obvyklý pobyt) SDEÚ, C-335/17, <i>Neli Valcheva/Georgios Babanarakis</i>, 2018 (právo na udržiavanie styku so starými rodičmi) Smernica o prístupe k spravodlivosti (2003/8/ES) (prístup k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch)		ESLP, <i>A.I./Taliansko</i>, č. 70896/17, 1. apríl 2021 ESLP, <i>Mustafa a Armağan Akin/Turecko</i>, č. 4694/03, 2010 (styk medzi súrodencami po zverení do osobnej starostlivosti) ESLP, <i>Vojnity/Maďarsko</i>, č. 29617/07, 2013 (obmedzenie prístupu na základe náboženského presvedčenia) ESLP, <i>A.M a i./Rusko</i>, č. 47220/19, 6. júna 2021 ESLP, <i>Terna/Taliansko</i>, č. 21052/18, 14. januára 2021 ESLP, <i>Bogonosovy/Rusko</i>, č. 38201/16, 5. marca 2019 ESLP, <i>M.S./Ukrajina</i> č. 2091/13, 11. júla 2017 ESLP, <i>Khoroshenko/Rusko</i>, č. 41418/04, 30. júna 2015 ESLP, <i>Horych/Poľsko</i>, č. 13621/08, 17. apríla 2012 ESLP, <i>Hadzhieva/Bulharsko</i>, č. 45285/12, 1. februára 2018
Charta základných práv EÚ, článok 24 (práva dieťaťa) Nariadenie Brusel IIa (prepracované znenie) (2019/1111) SDEÚ, <i>Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz</i>, 2010 (právo byť vypočutý, medzinárodný únos dieťaťa) SDEÚ, C-111/17 PPU, <i>OL/PQ</i>, 8. júna 2017 SDEÚ, C-262/21 PPU, <i>A/B</i>, 2. augusta 2021 SDEÚ, C-211/10 PPU, <i>Doris Povse/Mauro Alpago</i>, 2010 (výkon rozhodnutia)	Únos dieťaťa	Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti Dohovor o styku týkajúcom sa detí EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie rodinného života) ESLP, <i>Neulinger a Shuruk/Švajčiarsko [VK]</i>, č. 41615/07, 2010 (vzatie dieťaťa matkou) ESLP, <i>R.S./Poľsko</i>, č. 63777/09, 21. júla 2015 ESLP, <i>Y.S a O.S./Rusko</i>, č. 17665/17, 15. júna 2021

V európskom práve – EÚ aj Rady Európy – sa stanovuje právo na rešpektovanie rodinného života (článok 7 [Charty základných práv EÚ](#), článok 8 [EDLP](#)). Právomoc EÚ vo veciach rodinného života sa týka cezhraničných sporov vrátane

uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí v rámci členských štátov. SDEÚ sa zaoberá otázkami, ako sú najlepší záujem dieťaťa a právo na rodinný život, ako je vymedzené v [prepracovanom znení nariadenia Brusel IIa](#). V judikatúre ESĽP týkajúcej sa rodinného života sa uznávajú vzájomne závislé práva, ako sú právo na rodinný život a právo dieťaťa, aby boli jeho záujmy zohľadnené na prvom mieste. Uznáva sa v nej, že práva dieťaťa môžu byť niekedy vo vzájomnom rozpore. Právo dieťaťa na rešpektovanie rodinného života môže byť napríklad obmedzené na účel zaistenia jeho záujmov. Rada Európy ďalej prijala rôzne iné nástroje zaoberajúce sa záležitosťami, ktoré sa týkajú styku, osobnej starostlivosti a uplatňovania práv detí.

V tejto kapitole sa posudzuje právo dieťaťa na rešpektovanie rodinného života a súvisiace práva, najmä obsah a rozsah týchto práv, ako aj súvisiacich právnych záväzkov a ich vzájomné pôsobenie s inými právami. Osobitné opisované aspekty zahŕňajú právo na rešpektovanie rodinného života ([oddiel 5.1](#)), právo dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov ([oddiel 5.2](#)), právo udržiavať styk ([oddiel 5.3](#)) a únos dieťaťa ([oddiel 5.4](#)).

5.1. Právo na rešpektovanie rodinného života

Hlavné body

- Podľa práva EÚ, ako aj práva Rady Európy, štáty majú povinnosť zaistiť deťom skutočné požívanie ich práva na rešpektovanie rodinného života.
- Súdne a správne orgány by mali pri každom rozhodnutí týkajúcom sa rešpektovania rodinného života zohľadniť najlepší záujem dieťaťa.

Právo dieťaťa na rešpektovanie rodinného života zahŕňa niekoľko zložených práv, ako sú: právo dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov ([oddiel 5.2](#)), právo na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu ([oddiel 5.3](#)), právo nebyť oddelený od rodičov s výnimkou, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa ([oddiel 5.4](#) a [kapitola 6](#)) a právo na zlúčenie rodiny ([kapitola 9](#)).

V práve EÚ aj práve Rady Európy sa na právo na rešpektovanie rodinného života vzťahuje niekoľko obmedzení. Tieto obmedzenia, ktoré sú objasnené vo

vysvetľujúcej poznámke k [Charte základných práv EÚ](#)²⁰², sú rovnaké ako v prípade zodpovedajúceho ustanovenia EDLP, konkrétne v článku 8 ods. 2, to znamená: v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.²⁰³

Charta základných práv EÚ vyžaduje, aby sa pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, v prvom rade brali do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa (článok 24 ods. 2).²⁰⁴ Aj keď povinnosť rešpektovania najlepších záujmov dieťaťa nie je v EDLP výslovne stanovená, ESLP zahŕňa danú povinnosť do svojej judikatúry.²⁰⁵

ESLP rozhodol, že článok 8 EDLP chráni rodinný život, aj ak sa týka detí a ich pestúnskej rodiny.²⁰⁶ Vo veci *V. D. a i./Rusko*²⁰⁷ bol chlapec s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý bol deväť rokov v starostlivosti svojej náhradnej matky, nakoniec vrátený, aby žil so svojou biologickou rodinou, zatiaľ čo jeho náhradnej matke a súrodencom bol odopretý akýkoľvek kontakt. V situácii, keď osoba, ktorá sa dlhodobo starala o dieťa a vytvorila s ním úzke osobné väzby, bola úplne a automaticky vylúčená zo života dieťaťa a nemohla získať právo styku za žiadnych okolností bez ohľadu na najlepší záujem dieťaťa, Súdny dvor konštatoval porušenie článku 8 EDLP.

202 EÚ, Európsky parlament, Rada Európskej únie, Európska komisia (2007), [Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ](#) (2007/C 303/02), Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17, pozri vysvetlenie k článku 7.

203 Rada Európy, [Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#), CETS č. 5, 4. novembra 1950, článok 8.

204 Pozri napríklad SDEÚ, C-400/10 PPU, *J. McB./L.E.*, 5. októbra 2010.

205 Pozri napríklad ESLP, *Ignaccolo-Zenide/Rumunsko*, č. 31679/96, 25. januára 2000.

206 ESLP, *Strand Lobben a i./Nórsko* [VK], č. 37283/13, 10. septembra 2019.

207 ESLP, *V.D. a i./Rusko*, č. 72931/10, 9. apríla 2019.

5.2. Právo dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov

Hlavné body

- Právom EÚ sa upravujú procesné aspekty práva dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov.
- Podľa EDLP majú štáty negatívne a pozitívne povinnosti týkajúce sa rešpektovania práv detí a rodičov na rodinný život.

Právo detí poznať identitu svojich rodičov a právo na starostlivosť z ich strany sú dve základné zložky práva detí na rešpektovanie rodinného života. Sú v určitej miere vzájomne závislé: právo detí poznať svojich rodičov je zaistené rodičovskou starostlivosťou. Niekedy sú však tieto práva odlišné, napríklad u detí, ktoré sú osvojené alebo sa narodili pomocou asistovanej reprodukcie. V tomto prípade je toto právo užšie spojené s právom dieťaťa na identitu vo forme znalosti svojich biologických rodičov, a preto je predmetom [kapitoly 4](#). Tento oddiel sa zameriava na druhé právo: právo dieťaťa na starostlivosť zo strany svojich rodičov.

V práve EÚ neexistujú žiadne ustanovenia, ktoré by sa zaoberali vecnou pôsobnosťou práva na starostlivosť rodičov. Právne nástroje EÚ sa zaoberajú cezhraničnými aspektmi, ako je uznávanie a výkon rozsudkov v členských štátoch. Nariadením Rady (ES) č. 4/2009 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti ([nariadenie o vyživovacej povinnosti](#)) sú napríklad pokryté žiadosti o cezhraničnú vyživovaciu povinnosť vyplývajúce z rodinných vzťahov.²⁰⁸ Ustanovuje spoločné pravidlá pre EÚ zamerané na vymáhanie nárokov na výživné aj v prípade, že je dlžník alebo veriteľ v inom členskom štáte.

²⁰⁸ EÚ, Rada Európskej únie (2008), [nariadenie Rady \(ES\) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti](#), Ú. v. EÚ L 7, 2009 (nariadenie o vyživovacej povinnosti).

Právo na starostlivosť rodičov sa v roku 2019 posilnilo [smernicou o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom](#)²⁰⁹, v ktorej sa stanovujú minimálne normy pre individuálne práva týkajúce sa otcovskej dovolenky, rodičovskej dovolenky a opatrovateľskej dovolenky a pružné formy organizácie práce pre pracovníkov, ktorí sú rodičmi alebo opatrovateľmi.

V rámci práva Rady Európy ESLP pri viacerých príležitostiach konštatoval, že vzájomné užívanie spoločnosti rodičov a dieťaťa predstavuje základný prvok rodinného života. Vnútroštátne opatrenia, ktoré tomu bránia, predstavujú zásah do práva, ktoré chráni článok 8 [EDLP](#).²¹⁰ V takýchto prípadoch ESLP skúma, či sú vzhľadom na vec ako celok relevantné a dostatočné dôvody akéhokoľvek opatrenia, ktoré obmedzuje to, že si rodič a dieťaťa vzájomne užívajú svoju spoločnosť. V každej takej veci je rozhodujúce zvážiť najlepší záujem dieťaťa.

Príslušné vnútroštátne orgány, ktoré ťažia z priameho kontaktu so všetkými osobami, ktorých sa takéto spory týkajú, majú priestor na voľnú úvahu v závislosti od konkrétneho prípadu a závažnosti rôznych dotknutých záujmov. Táto možnosť bude vo veciach týkajúcich sa starostlivosti pomerne široká a naopak užšia, pokiaľ ide o ďalšie obmedzenia, ako sú obmedzenia, ktoré tieto orgány uplatňujú v súvislosti s právami rodičov na styk s dieťaťom.

ESLP tiež zdôraznil, že v tomto type prípadov musí byť rozhodovací proces spravodlivý a musí zabezpečiť riadne rešpektovanie záujmov, ktoré zaručuje článok 8.

Príklad: Vo veci *Petrov a X./Rusko*²¹¹ sa matka dieťaťa presťahovala od otca (prvý žiadateľ) a vzala so sebou dieťa (druhý žiadateľ). Nakoniec jej bolo vydané rozhodnutie o pobyte dieťaťa. ESLP poznamenal, že k dôležitým otázkam, ako sú vzťah dieťaťa s každým z jeho rodičov, rodičovské schopnosti každého rodiča alebo či bolo možné vypočúť dieťa na súde, vzhľadom na jeho vek a vyspelosť, nikdy nebolo vydané žiadne odborné stanovisko. Vnútroštátne súdy odmietli preskúmať žiadosť otca o vydanie rozhodnutia o pobyte v jeho prospech a uznať ako dôkaz určité dokumenty, ktoré

209 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2019), [smernica \(EÚ\) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ](#), Ú. v. EÚ L 188, 2019, s. 79.

210 Pozri napríklad, ESLP, *K. a T./Fínsko* [VK], č. 25702/94, 12. júla 2001, bod 168.

211 ESLP, *Petrov a X./Rusko*, č. 23608/16, 23. októbra 2018.

predložil, a orgány starostlivosti o deti vydali protichodné odporúčania. ESLP celkovo dospel k záveru, že preskúmanie veci vnútroštátnymi súdmi nebolo dostatočne dôkladné; rozhodovací proces bol nedostatočný, a preto nebolo možné preukázať najlepší záujem dieťaťa, čo je v rozpore s článkom 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Wunderlich/Nemecko*²¹² manželský pár chcel vzdelávať svoje štyri deti doma, hoci to bolo v rozpore s vnútroštátnym právom. Súd pre rodinné veci im následne odňal právo určiť miesto pobytu detí a ich právo rozhodovať o školských záležitostiach. Deti boli odňaté z domu žiadateľov a umiestnené do detského domova, kde sa posudzovalo ich vzdelávanie. Žiadateľom boli vrátené po troch týždňoch, keď títo súhlasili s tým, že deti budú môcť navštevovať školu.

Nemecký systém povinnej školskej dochádzky bol založený na úvahách, ktoré boli v súlade s vlastnou judikatúrou ESLP a ktoré spadali do priestoru voľnej úvahy žalovaného štátu. Presadzovanie povinnej školskej dochádzky s cieľom zabrániť sociálnej izolácii detí žiadateľov a zabezpečiť ich integráciu do spoločnosti tak bolo relevantným dôvodom na odôvodnenie čiastočného odňatia rodičovských práv a povinností žiadateľom. Hoci je pravda, že posúdenie vzdelávania detí ukázalo, že deti mali dostatočné znalosti, sociálne zručnosti a vrúcny vzťah k svojim rodičom, tieto informácie neboli k dispozícii úradu starostlivosti o mládež ani súdom pri prijímaní ich rozhodnutí práve preto, že žiadatelia odmietli tieto testy predtým, ako im deti boli odňaté. Súd v tejto súvislosti zdôraznil, že ani nesprávne rozsudky alebo posúdenia odborníkov samy osebe nespôsobujú nezlučiteľnosť opatrení v oblasti starostlivosti o deti s požiadavkami článku 8. Skutočné odňatie detí netrvalo dlhšie, než bolo potrebné, bolo v ich najlepšom záujme a nebolo vykonané spôsobom, ktorý by bol mimoriadne tvrdý alebo výnimočný. Rozhodovací proces posudzovaný ako celok poskytoval žiadateľom potrebnú ochranu ich záujmov. Nebolo zistené žiadne porušenie článku 8 EDLP.

V medzinárodnom práve sa v článku 5 [Dohovoru o právach dieťaťa](#) stanovuje, že „Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov, [...] ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade

212 ESLP, *Wunderlich/Nemecko*, č. 18925/15, 10. januára 2019.

s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami“. Okrem toho sa v článku 9 Dohovoru o právach dieťaťa uvádza, že dieťa nemôže byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, a že všetkým stranám musí byť poskytnutá možnosť zúčastniť sa akéhokoľvek konania súvisiaceho s touto situáciou. [Usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti](#) ďalej opodstatňujú práva detí za týchto okolností a príslušné povinnosti štátov.²¹³

5.3. Právo na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu

Hlavné body

- Právo dieťaťa udržiavať styk s oboma rodičmi sa musí rešpektovať pri všetkých formách rodičovskej rozluky. Môže to zahŕňať právo udržiavať styk so starými rodičmi a súrodencami.
- Proces zaistenia práva dieťaťa na udržiavanie styku so svojimi rodičmi a zlúčenie rodiny si vyžaduje v prvom rade ohľad na najlepšie záujmy dieťaťa a kladenie náležitej váhy názoru dieťaťa s prihliadnutím na jeho vek a vyspelosť.

Rozsah práva na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu sa líši podľa kontextu. V prípade, že sa rodičia sami rozhodnú navzájom sa odlúčiť, je rozsah pôsobnosti širší a zvyčajne obmedzený len najlepšimi záujmami dieťaťa. V kontexte odlúčenia schváleného štátom vyplývajúceho, napríklad, z vyhodenia alebo uväznenia rodiča, štátne orgány konajú v záujme chráneného záujmu a musia nájsť spravodlivú rovnováhu medzi záujmami strán a povinnosťou zabezpečiť najlepšie záujmy dieťaťa. Právo detí na udržiavanie styku s oboma rodičmi sa uplatňuje v oboch prípadoch. Rozsah práva na vzťah obidvoch rodičov k dieťaťu sa teraz musí chápať tak, že sa za určitých okolností vzťahuje aj na starých rodičov a súrodencov.

V práve EÚ sa v článku 24 ods. 3 [Charty základných práv EÚ](#) výslovne uznáva právo na udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s *obidvomi* rodičmi. V ustanovení sa objasňuje obsah práva, najmä význam styku, ktorý musí: byť *pravidelný*, umožňovať rozvíjanie *osobných vzťahov* a byť vo forme *priamych*

²¹³ Rada OSN pre ľudské práva (2009), [Usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti o deti](#), dokument OSN. A/HRC/11/L.13, 15. júna 2009.

stýkov. Existuje však podmienka: právo každého dieťaťa na udržiavanie stykov so svojimi rodičmi je výslovne obmedzené najlepšimi záujmami dieťaťa. Toto ustanovenie, ako sa objasňuje vo vysvetľujúcej poznámke k charte, vychádza z článku 9 [Dohovoru o právach dieťaťa](#).

V [smernici o procesných zárukách](#) sa stanovuje právo zadržívaných detí udržiavať kontakt so svojimi rodičmi, rodinou a priateľmi prostredníctvom návštev a korešpondencie okrem prípadov, keď je z dôvodu najlepších záujmov dieťaťa nevyhnutné uplatniť výnimočné obmedzenia.²¹⁴

V súlade s právomocami EÚ (pozri [kapitolu 1](#)) osobitné ťažisko spočíva na justičnej spolupráci (s cieľom vytvorenia oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v ktorej je zaistený voľný pohyb osôb). Dva nástroje EÚ majú osobitný význam: [prepracované nariadenie Brusel IIa](#)²¹⁵ a [smernica o mediácii](#)²¹⁶. Z pohľadu práv je významné prepracované nariadenie Brusel IIa. Po prvé, vzťahuje sa na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach bez ohľadu na rodinný stav. Po druhé, pravidlá týkajúce sa príslušnosti (určenej väčšinou podľa obvyklého pobytu dieťaťa) výslovne závisia od najlepších záujmov dieťaťa, a po tretie, osobitne sa berie ohľad na zabezpečenie rešpektovania názorov detí.²¹⁷

Judikatúra SDEÚ²¹⁸ v prípadoch neoprávneného premiestnenia dieťaťa na základe rozhodnutia prijatého jednostranne jedným z rodičov mala za prvotný cieľ podporiť základné právo dieťaťa udržiavať pravidelne osobné vzťahy a priame styky s oboma rodičmi (článok 24 ods. 3 Charty základných práv EÚ), pretože súd potvrdzuje, že toto právo sa nepopierateľne spája s najlepšimi záujmami každého dieťaťa. Podľa názoru SDEÚ možno opatrenie, ktorým sa bráni dieťaťu udržiavať pravidelne osobný vzťah a priamy styk s oboma rodičmi, odôvodniť

214 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica \(EÚ\) 2016/800 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1.

215 EÚ, nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1 ([prepracované nariadenie Brusel IIa](#)).

216 EÚ, Európsky parlament, Rada Európskej únie (2008), [smernica 2008/52/ES o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach](#), Ú. v. EÚ L 136, 2008, s. 3 ([smernica o mediácii](#)), 21. mája 2008.

217 Pozri napríklad [nariadenie Rady \(ES\) 2019/1111](#), preambula (ods. 7, 19, 20, 28 a 57) a články 7, 21, 26, 39 ods. 2 a článok 47 ods. 3 písm. a) a b).

218 Pozri napríklad SDEÚ, C-497/10 PPU, [Barbara Mercredi/Richard Chaffe](#), 22. decembra 2010.

len iným záujmom dieťaťa, ktorý je taký dôležitý, že má prednosť pred záujmom týkajúcim sa tohto základného práva.²¹⁹ Patria sem predbežné opatrenia vrátane ochranných podľa článku 15 prepracovaného nariadenia Brusel IIa. Súd rozhodol, že vyvážené a primerané posúdenie všetkých predmetných záujmov, ktoré musí byť založené na objektívnych úvahách týkajúcich sa konkrétnej osoby dieťaťa a jeho sociálneho prostredia, musí byť v zásade vykonané v konaní v súlade s ustanoveniami prepracovaného nariadenia Brusel IIa.

Príklad: Vec *E./B*²²⁰ sa týka konania medzi pánom E. (otec) a pani B. (matka) v súvislosti s príslušnosťou súdov Spojeného kráľovstva vypočúť a určiť miesto obvyklého pobytu ich dieťaťa, S., a práva otca na styk s dieťaťom. Rodičia podpísali pred španielskym súdom dohodu, podľa ktorej bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti matky a otcovi bolo priznané právo na styk s dieťaťom. Následne matka žiadala obmedziť práva na styk, ktoré boli otcovi priznané na základe danej dohody. Otec predložil podanie na vrchný súd a snažil sa o presadenie španielskej dohody. Matka uviedla, že prorogovala príslušnosť španielskeho súdu a snažila sa presunúť prorogovanú príslušnosť na súdy Anglicka a Walesu. Po odvolaní zo strany otca sa odvolací súd obrátil s niekoľkými otázkami na SDEÚ, pokiaľ ide o výklad článku 12 ods. 3 nariadenia Brusel IIa.

SDEÚ rozhodol, že keď je na súde začaté konanie v súlade s článkom 12 ods. 3 nariadenia Brusel IIa, najlepšie záujmy dieťaťa môžu byť chránené v každom osobitnom prípade len preskúmaním otázky, či je žiadaná prorogácia príslušnosti v súlade s najlepšími záujmami dieťaťa. Prorogácia príslušnosti je platná len v súvislosti s osobitným konaním, v prípade ktorého je odňaté súdu, ktorého príslušnosť bola prorogovaná. Po právoplatnom uzavretí konania, z ktorého prorogácia príslušnosti vyplýva, sa daná príslušnosť skončí v prospech súdu majúceho všeobecnú príslušnosť podľa článku 8 ods. 1 nariadenia Brusel IIa.

So zreteľom na rodičovské práva a povinnosti prepracované nariadenie Brusel IIa koexistuje s [Haagskym dohovorom o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení](#)

219 SDEÚ, C-403/09 PPU, *Jasna Detiček/Maurizio Sgueglia*, 23. decembra 2009, body 59, 60.

220 SDEÚ, C-436/13, *E./B*, 1. októbra 2014.

na ochranu dieťaťa²²¹. Podľa článku 97 prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa má toto nariadenie prednosť pred Haagskym dohovorom: a) keď má dotknuté dieťa svoj obvyklý pobyt na území členského štátu alebo b) vo veci uznania a výkonu rozsudku vydaného súdom členského štátu na území iného členského štátu, aj keď má dotknuté dieťa svoj obvyklý pobyt na území tretieho štátu, ktorý je zmluvnou stranou Haagskeho dohovoru. Z toho dôvodu určenie obvyklého pobytu dieťaťa predstavuje podľa prepracovaného nariadenia Brusel IIa kľúčovú otázku.

Príklad: Vo veci *Mercredi/Chaffe*²²² sa odvolací súd Anglicka a Walesu obrátil na SDEÚ vo veci odchodu dvojmesačného dieťaťa zo Spojeného kráľovstva na francúzsky ostrov Réunion. SDEÚ rozhodol, že pojem obvyklého pobytu na účely článkov 8 a 10 nariadenia Brusel IIa zodpovedá miestu, ktoré vykazuje určitú mieru integrácie dieťaťa v spoločenskom a rodinnom prostredí. Ak sa situácia týka dieťaťa, ktoré zotrvalo so svojou matkou len niekoľko dní v členskom štáte inom, než je jeho obvyklý pobyt, z ktorého bolo presunuté, faktory, ktoré sa musia zohľadniť, zahŕňajú: po prvé, trvanie, zákonnosť, podmienky a dôvody pobytu na území daného členského štátu EÚ a presťahovania sa matky do daného štátu, a po druhé, s osobitným zreteľom na vek dieťaťa, geografický a rodinný pôvod matky a rodinné a sociálne väzby, ktoré má matka a dieťa s daným členským štátom.

Osobitne relevantné pre požívanie práva na udržiavanie kontaktu s obidvoimi rodičmi v cezhraničných sporoch sú nástroje týkajúce sa úpravy prístupu k spravodlivosti, v ktorých sa objasňuje spôsob zaobchádzania so zložitými spormi, ako napríklad smernica Rady 2002/8/ES ([smernica o prístupe k spravodlivosti](#)), v ktorej sa stanovujú minimálne spoločné pravidlá týkajúce sa právnej pomoci pri takýchto sporoch „na zlepšenie prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch“.²²³

221 Svetová organizácia pre cezhraničnú spoluprácu v občianskych a obchodných veciach, Haagska konferencia o medzinárodnom práve súkromnom (1996), Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa, 19. októbra 1996.

222 SDEÚ, C-497/10 PPU, *Barbara Mercredi/Richard Chaffe*, 22. decembra 2010.

223 EÚ, Rada Európskej únie (2003), [smernica Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch](#), Ú. v. EÚ L 26, 31.1.2003 (smernica o prístupe k spravodlivosti).

Súdny dvor tiež rozhodol o práve starých rodičov na styk so svojimi vnúčatami.

Príklad: Vo veci *Neli Valcheva/Georgios Babanarakis*²²⁴ požiadala stará matka (z matkinej strany) o styk so svojim vnúčaťom po rozvoze manželstva jeho rodičov gréckym súdom, ktorý zveril dieťa do starostlivosti jeho otca. SDEÚ rozhodol, že právo detí na udržiavanie styku s oboma rodičmi sa musí vykladať extenzívne a „právo styku“ sa musí vykladať tak, že zahŕňa právo styku starých rodičov s ich vnúčatami.

V práve Rady Európy je právo každého dieťaťa na udržiavanie stykov s oboma rodičmi implicitne obsiahnuté v článku 8 EDLP. ESLP vo viacerých prípadoch potvrdil, že „užívanie vzájomnej spoločnosti medzi rodičom a dieťaťom predstavuje základný prvok rodinného života“.²²⁵ Zároveň však zdôraznil, že toto právo môže byť obmedzené najlepšimi záujmami dieťaťa (pozri [oddiel 5.4.](#) a [kapitulu 6](#)). Toto právo má ústredný význam pri rozhodovaní súdov ohľadne zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti a o stykoch s nimi.

V súvislosti so stykom medzi rodičmi a deťmi sa v sérii prípadov ESLP buď výslovne alebo implicitne odvolával na najlepšie záujmy dieťaťa.

Príklad: Vo veci *Schneider/Nemecko*²²⁶ mal žiadateľ vzťah s vydatou ženou a tvrdil, že je biologickým otcom jej syna, pričom zákonom uznaným otcom bol manžel matky. Žiadateľ tvrdil, že rozhodnutie domácich súdov o zamietnutí jeho žiadosti o styk s dieťaťom a informácie o vývine dieťaťa na základe toho, že nie je zákonným otcom dieťaťa, ani nemá s dieťaťom vzťah, predstavujú porušenie jeho práv podľa článku 8 EDLP. ESLP zistil porušenie a zameral sa na to, že domáce súdy vôbec neposúdili otázku, či by za konkrétnych okolností tohto prípadu bol styk medzi dieťaťom a žiadateľom v najlepšom záujme dieťaťa.²²⁷ Pokiaľ ide o žiadosť žiadateľa o informácie o osobnom rozvoji dieťaťa, súd rozhodol, že domáce súdy neposkytli dostatočné dôvody na opodstatnenie ich zásahu na účely článku 8 ods. 2 a že preto zásah nebol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“.

224 SDEÚ, C 335/17, *Neli Valcheva/Georgios Babanarakis*, 31. mája 2018.

225 ESLP, *K. a T./Fínsko* [VK], č. 25702/94, 12. júla 2001, bod 151.

226 ESLP, *Schneider/Nemecko*, č. 17080/07, 15. septembra 2011.

227 Pozri tiež ESLP, *Anayo/Nemecko*, č. 20578/07, 21. decembra 2010, body 67 a 71.

Príklad: Vo veci *Levin/Švédsko*²²⁸ žiadateľka, matka troch detí umiestnených do náhradnej starostlivosti mimo rodiny, tvrdila, že obmedzenia jej práva na udržiavanie styku s jej deťmi porušujú jej právo na rešpektovanie rodinného života. ESLP sa zamerlal na účel obmedzenia styku, t. j. ochranu najlepších záujmov detí. V tomto konkrétnom prípade boli deti v čase, keď boli v starostlivosti žiadateľky, zanedbávané, a styk s ňou odhalil silné záporné reakcie zo strany detí. ESLP rozhodol, že nedošlo k porušeniu článku 8 EDLP a zistil, že zásah do práv žiadateľky bol „primeraný vzhľadom na presadzovaný legitímny cieľ [najlepší záujem detí] a v rámci právomoci domácich orgánov“.

Príklad: Vo veci *A.I./Taliansko*²²⁹ sa žiadateľka, ktorá bola nigérijského pôvodu a obeťou obchodovania s ľuďmi, sťažovala na neschopnosť uplatniť svoje práva na styk so svojimi dvoma deťmi z dôvodu zákazu styku uloženého vnútroštátnym súdom v jeho rozhodnutí, ktorým sa deti vyhlasujú za spôsobilé na osvojenie. Vnútroštátne súdy posudzovali rodičovské schopnosti žiadateľky bez toho, aby zohľadnili jej zraniteľnosť ako obeť obchodovania s ľuďmi, pôvod alebo iný model väzby medzi rodičmi a dieťaťom v jej kultúre, hoci tento faktor bol jasne zdôraznený v dostupnom znaleckom posudku. Súd konštatoval, že v priebehu konania, ktoré viedlo k prerušeniu kontaktu medzi žiadateľkou a jej deťmi, nebol kladený dostatočný dôraz na to, aby sa žiadateľke a deťom umožnilo viesť rodinný život. Konanie teda neposkytovalo záruky, ktoré by boli primerané závažnosti zásahu a dotknutým záujmom, a preto bolo v rozpore s článkom 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Mustafa a Armağan Akin/Turecko*²³⁰ žiadatelia – otec a syn – tvrdili, že podmienky rozhodnutia vnútroštátneho súdu o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti porušili ich práva podľa článku 8 EDLP, pretože bránili synovi v kontakte s jeho sestrou, ktorá bola zverená do starostlivosti ich matky. Okrem toho, otec nemohol byť v styku s oboma svojimi deťmi súčasne, pretože kontakt jeho syna so svojou matkou kolidoval s jeho vlastným kontaktom s vlastnou dcérou. ESLP konštatoval, že rozhodnutie domáceho súdu o odlúčení dvoch súrodencov predstavuje porušenie práva žiadateľov na rešpektovanie ich rodinného života, pretože

228 ESLP, *Levin/Švédsko*, č. 35141/06, 15. marca 2012, body 57 a 69, ESLP, *K. a T./Fínsko* [VK], č. 25702/94, 12. júla 2001, bod 151.

229 ESLP, *A.I./Taliansko*, č. 70896/17, 1. apríla 2021.

230 ESLP, *Mustafa a Armağan Akin/Turecko*, č. 4694/03, 6. apríla 2010.

nielen bránil dvom súrodencom v tom, aby sa vídali, ale aj znemožnil ich otcovi užívať si spoločnosť oboch svojich detí v rovnakom čase.²³¹

V súvislosti s osobnou starostlivosťou a rozhodovaním o styku ESLP takisto zakazuje diskrimináciu, ktorá je v rozpore s článkom 14 EDLP.

Príklad: Vo veci *Vojnity/Maďarsko*²³² žiadateľ tvrdil, že mu bol odopretý styk so synom z dôvodu jeho náboženského presvedčenia. ESLP pri konštatovaní porušenia článku 14 v spojení s článkom 8 EDLP uviedol, že neexistuje dôkaz o tom, že by náboženské presvedčenie žiadateľa zahŕňalo nebezpečné praktiky alebo vystavilo jeho syna fyzickej alebo psychickej ujme.²³³ Rozhodnutia domácich súdov o odňatí práv styku žiadateľa spôsobili znemožnenie akejkoľvek formy kontaktu a vytvorenie akéhokoľvek druhu ďalšieho rodinného života napriek skutočnosti, že úplné zrušenie styku možno odôvodniť len za výnimočných okolností. ESLP preto rozhodol, že neexistuje primeraný vzťah proporcionality medzi úplným zákazom práv prístupu žiadateľa a sledovaným cieľom, ktorým je ochrana najlepších záujmov dieťaťa.

Príklad: Vec *A.M. a i./Rusko*²³⁴ sa týkala obmedzenia rodičovských práv žiadateľky a odopretia styku s jej deťmi bez požadovanej kontroly, pretože v tom čase podstupovala zmenu pohlavia. Súdny dvor nenašiel žiadne dôkazy o potenciálnej ujme detí v dôsledku tejto zmeny a rozhodol, že vnútroštátne súdy dostatočne nepreskúmali osobitné okolnosti v danej rodine. Okrem toho rozhodnutie bolo zjavne založené na rodovej identite žiadateľky a bolo teda diskriminačné, a to v rozpore s článkom 8 EDLP posudzovaným samostatne i v spojení s článkom 14 EDLP.

Príklad: Vo veci *Terna/Taliansko*²³⁵ sa žiadateľka sťažovala na odobratie svojej vnučky (ktorá s ňou od narodenia bývala) a jej umiestnenie do starostlivosti, ako aj na to, že nemohla uplatniť svoje právo styku priznané vnútroštátnymi súdmi. Domnievala sa, že situácia bola dôsledkom

231 Pozri tiež ESLP, *Vujica/Chorvátsko*, č. 56163/12, 8. októbra 2015.

232 ESLP, *Vojnity/Maďarsko*, č. 29617/07, 12. februára 2013, pozri tiež ESLP, *P.V./Španielsko*, č. 35159/09, 30. novembra 2010.

233 ESLP, *Vojnity/Maďarsko*, č. 29617/07, 12. februára 2013, bod 38.

234 ESLP, *A.M a i./Rusko*, č. 47220/19, 6. júna 2021.

235 ESLP, *Terna/Taliansko*, č. 21052/18, 14. januára 2021.

stigmatizácie rodiny dieťaťa spojenej s ich rómskym etnickým pôvodom. ESLP zistil porušenie článku 8 EDLP z dôvodu nedostatku primeraného a dostatočného úsilia vnútroštátnych orgánov na zabezpečenie dodržiavania práv žiadateľky na návštevy. Na druhej strane na odôvodnenie jej prevzatia do starostlivosti vnútroštátne súdy použili argumenty týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa, a nie etnického pôvodu dieťaťa a jeho rodiny. Preto nedošlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 8 EDLP.

Okrem toho, právo dieťaťa udržiavať styky s oboma rodičmi je výslovne uvedené v [Dohovore Rady Európy o styku týkajúcom sa detí](#)²³⁶. V článku 4 ods. 1 tohto dohovoru sa uvádza, že „dieťa a jeho rodičia majú právo na získanie a udržiavanie vzájomných pravidelných stykov“. Vo všeobecných zásadách, ktoré sa majú uplatniť v jurisdikcii o stykoch, sa zdôrazňuje právo dieťaťa, aby bolo informované, aby sa s ním viedli konzultácie a aby mohlo vyjadriť svoje názory a aby bola týmto názorom pripisovaná náležitá váha.

V článku 6 [Dohovoru Rady Európy o výkone práv detí](#)²³⁷ sa podrobnejšie určujú požiadavky na proces súdneho rozhodovania vrátane právnych povinností: zvážiť, či má súdny orgán dostatočné informácie na určenie najlepšieho záujmu dieťaťa; zabezpečiť právo dieťaťa na informácie o konaní a výsledkoch; a vytvoriť bezpečný priestor pre dotknuté deti, aby mohli slobodne vyjadrovať svoje názory spôsobom primeraným veku/zrelosti.

Rešpektovanie rodinného života, pokiaľ ide o starých rodičov a ich vnúčatá, zahŕňa predovšetkým právo udržiavať bežný vzťah medzi starým rodičom a vnúčaťom prostredníctvom ich styku, hoci tieto styky sa zvyčajne uskutočňujú so súhlasom osoby, ktorá má rodičovské práva a povinnosti.²³⁸ Vo veci [Bogonosovy/Rusko](#)²³⁹, v ktorej si starý otec chcel zachovať väzby s vnučkou po tom, ako si ju osvojila iná rodina, a vo veci [M.S./Ukrajina](#)²⁴⁰ ESLP zdôraznil význam styku

236 Rada Európy (2003), [Dohovor o styku týkajúcom sa detí](#), CETS č. 192, 15. mája 2003. Pozri aj Svetová organizácia pre cezhraničnú spoluprácu v občianskych a obchodných veciach, Haagska konferencia o medzinárodnom práve súkromnom (1996), Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa, 19. októbra 1996.

237 Rada Európy (1996), [Európsky dohovor o výkone práv detí](#), CETS č. 160, 25. januára 1996.

238 ESLP, [El-Masri/bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko](#), č. 53565/13, 16. apríla 2015.

239 ESLP, [Bogonosovy/Rusko](#), č. 38201/16, 5. marca 2019.

240 ESLP, [M.S./Ukrajina](#), č. 2091/13, 11. júla 2017.

so starými rodičmi, najmä ak dieťa nepretržite žilo nielen s oboma rodičmi, ale aj so starými rodičmi.

Môžu vzniknúť situácie, v ktorých sú deti odlúčené od rodiča, napríklad v dôsledku uväznenia rodiča.²⁴¹ ESLP vo veci *Khoroshenko/Rusko*²⁴² konštatoval, že zásah do súkromného a rodinného života žiadateľa vyplývajúci z nízkej častosti povolených návštev bol neprimeraný vo vzťahu k cieľom jeho trestu. Navyše vo veci *Horych/Polsko*²⁴³ ESLP skonštatoval, že „návštevy detí [...] vo väzení si vyžadujú osobitné opatrenia a môžu sa na ne vzťahovať osobitné podmienky v závislosti od ich veku, možných účinkov na ich emocionálny stav alebo blaho a na osobnú situáciu navštevovanej osoby“. Súd ďalej uviedol, že „pozitívne povinnosti štátu podľa článku 8 [...] zahŕňajú povinnosť zabezpečiť vhodné, pre návštevníkov čo možno najmenej stresujúce podmienky pre prijímanie návštev jej detí, so zreteľom na praktické dôsledky uväznenia“.

Príklad: Vo veci *Hadzhieva/Bulharsko*²⁴⁴ sa 14-ročná žiadateľka musela postarať o seba sama po tom, čo boli zatknutí obaja jej rodičia. Podľa príslušných vnútroštátnych právnych predpisov boli orgány podľa všetkého od chvíle, keď boli rodičia žiadateľky vzatí do väzby, zodpovedné buď za to, aby rodičia mohli zabezpečiť starostlivosť o dieťa, alebo z vlastnej iniciatívy preskúmať jej situáciu; boli tiež povinné poskytnúť žiadateľke potrebnú pomoc, podporu a služby v jej vlastnom dome, v pestúnskej rodine alebo špecializovanej inštitúcii. Príslušné orgány nič z toho neurobili. Počas pôvodnej dvojročnej lehoty teda orgány nesplnili svoju pozitívnu povinnosť vyplývajúcu z článku 8, ktorou je zabezpečiť, aby bola žiadateľka chránená a bolo o ňu postarané v neprítomnosti jej rodičov.

Právo detí udržiavať styky so svojimi rodičmi je posilnené vybranými ustanoveniami *Usmernení Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcim potreby detí*²⁴⁵. V usmerneniach sa výslovne potvrdzuje právo detí zbavených slobody „udržiavať pravidelný zmysluplný kontakt s rodičmi [a] rodinou“ [článok 21

241 Pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov (2018), *Recommendation CM/Rec(2018)5 concerning children with imprisoned parents* [Odporúčanie CM/Rec(2018)5 týkajúce sa detí s uväznenými rodičmi], 4. apríla 2018.

242 ESLP, *Khoroshenko/Rusko*, č. 41418/04, 30. júna 2015.

243 ESLP, *Horych/Polsko*, č. 13621/08, 17. apríla 2012.

244 ESLP, *Hadzhieva/Bulharsko*, č. 45285/12, 1. februára 2018.

245 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcim potreby detí*, 17. novembra 2010.

písm. a)] (pozri tiež [kapitolu 11](#)). Okrem toho sa v [odporúčaní Rady Európy CM/Rec\(2018\)5 o deťoch s uväznenými rodičmi](#)²⁴⁶ poskytujú usmernenia o tom, ako riešiť potrebu zachovať a pomôcť rozvíjať pozitívne vzťahy medzi dieťaťom a rodičmi, keď je rodič vo väzbe.

V medzinárodnom práve sa v článku 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa odkazuje na právo dieťaťa na udržiavanie stykov s oboma rodičmi: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo dvoch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.“

5.4. Neoprávnené premiestnenie detí cez hranice – únos detí

Hlavné body

- V práve EÚ sa konkrétne vyžaduje, aby bolo dieťa vypočuté počas konania týkajúceho sa jeho návratu po neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní.
- Prepracované nariadenie Brusel IIa dopĺňa niektoré ustanovenia Haagskeho dohovoru, zatiaľ čo toto nariadenie má vo vzťahoch medzi členskými štátmi prednosť pred pravidlami dohovoru.
- ESLP vyžaduje, aby sa vo vzťahu k neoprávneným premiestneniam v rozpore s opatreniami týkajúcimi sa zverenia dieťaťa do starostlivosti uplatňoval prístup založený na právach dieťaťa: článok 8 EDLP (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) sa musí vykladať v spojení s Haagskym dohovorem a Dohovorom o právach dieťaťa.

Únosom dieťaťa sa rozumie situácia, v ktorej je dieťa v rozpore s existujúcim opatrením týkajúcim sa zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti premiestnené alebo zadržané za vnútroštátnymi hranicami [článok 3 Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí²⁴⁷ ([Haagsky dohovor](#))]. Podľa Haagskeho dohovoru sa neoprávnené premiestnené alebo

²⁴⁶ Rada Európy, Výbor ministrov (2018), [odporúčanie CM/Rec\(2018\)5 týkajúce sa detí s uväznenými rodičmi](#), 4. apríla 2018.

²⁴⁷ Svetová organizácia pre cezhraničnú spoluprácu v občianskych a obchodných veciach (1980), [Haagsky dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí](#), 25. októbra 1980.

zadržané deti majú bez odkladu vrátiť do svojej krajiny obvyklého pobytu (článok 11 ods. 1). Súdny krajiny obvyklého pobytu určujú dôvodnosť sporu o osobnú starostlivosť. Súdny krajiny, z ktorej bolo dieťa premiestnené, majú nariaďovať návrat v lehote šiestich týždňov od dátumu podania žiadosti o návrat (článok 11). Haagsky dohovor sa opiera o zásadu najlepších záujmov dieťaťa. V kontexte tohto dohovoru platí, že v prípade nezákonného premiestnenia dieťaťa by *status quo ante* mal byť obnovený čo najskôr, aby sa predišlo zákonnej konsolidácii protiprávných situácií. O otázkach osobnej starostlivosti a styku s dieťaťom by mali rozhodovať súdy s príslušnosťou na mieste obvyklého pobytu dieťaťa, nie súdy krajiny, do ktorej bolo dieťa protizákonne premiestnené. Existuje niekoľko obmedzených výnimiek z mechanizmu návratu, ktoré sú stanovené v článkoch 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru. K väčšine sporov, a to na domácej aj medzinárodnej úrovni, dochádza na základe ustanovení článku 13. Stanovuje sa v ňom, že krajina, do ktorej bolo dieťa premiestnené, môže odmietnuť návrat dieťaťa, ak by ho návrat vystavil vážnemu riziku ujmy alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie [článok 13 písm. b)]. Návrat môže byť takisto odmietnutý, ak dieťa nesúhlasí s návratom, alebo ak dosiahlo taký stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory (článok 13 ods. 2).

V práve EÚ je právnym nástrojom upravujúcim problematiku únosov detí medzi členskými štátmi EÚ **prepracované nariadenie Brusel IIa**²⁴⁸, ktoré vychádza z Haagskeho dohovoru. V prípadoch únosov v rámci EÚ Haagsky dohovor dopĺňa a má pred ním prednosť (článok 96). Aj keď Haagsky dohovor zostáva hlavným medzinárodným nástrojom v oblasti únosov detí, prepracované nariadenie Brusel IIa v určitých smeroch sprísňuje pravidlá príslušnosti v prospech súdov pôvodného/obvyklého pobytu. Podobne ako v Haagskom dohovore si príslušnosť v prípadoch únosov dieťaťa zachovávajú súdy štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred jeho protiprávnym odsunom alebo zaistením. V nariadení sa zachovávajú rovnaké výnimky týkajúce sa návratu, ako tie, ktoré sú uvedené v Dohovore o únosoch detí. V prepracovanom znení nariadenia, ktoré bolo zavedené v roku 2019, sa zrušila potreba doložky vykonateľnosti²⁴⁹, čo spôsobovalo oneskorenia pri výkone príkazov. Obsahuje aj osobitné

248 Rada Európskej únie (2019), **nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111** o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1.

249 Konanie známe ako konanie o vyhlásení vykonateľnosti sa týka procesu výkonu občianskoprávných rozsudkov, ktorý často zahŕňa nákladné, náročné a technicky náročné preskúmanie skutočnej podstaty vnútroštátnymi súdmi.

pravidlá a jasné lehoty, ktorými sa upravuje potreba „zrýchleného súdneho konania“, čo je dôležitý nástroj na urýchlenie riešenia prípadov únosov detí.²⁵⁰

Na rozdiel od Haagskeho dohovoru si však podľa prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa štát obvyklého pobytu naďalej zachováva právomoc rozhodovať vo veci sporu o zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, a to aj v prípade vydania nariadenia o nevrátení na základe článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru (článok 29 prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa). Zmena príslušnosti na štát, do ktorého bolo dieťa premiestnené, môže nastať len v dvoch situáciách stanovených v článku 10 prepracovaného nariadenia Brusel IIa. V prvej situácii sa stanovuje, že súdy štátu úniku majú príslušnosť, ak dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v danom štáte a každá osoba s právom starostlivosti o dieťa sa zmierila s odsunom alebo zaistením.²⁵¹ K druhej situácii dochádza, ak dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v štáte, do ktorého bolo premiestnené, uplynulo obdobie jedného roka odvtedy, ako sa osoba s právom starostlivosti o dieťa dozvedela alebo mohla dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, dieťa sa zžilo s novým prostredím a je splnená najmenej jedna z piatich ďalších podmienok uvedených v článku 10 písm. b) prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa²⁵².

Tak ako iné právne nástroje EÚ sa prepracované nariadenie Brusel IIa musí vykladať v súlade s ustanoveniami [Charty základných práv EÚ](#), najmä článkom 24. SDEÚ mal príležitosť objasniť výklad článku 24 v súvislosti s únosmi detí podľa nariadenia Brusel IIa (pred prepracovaním znenia). Ako bolo opísané v [oddiele 2.4](#), vo veci *Aguirre Zarraga* SDEÚ rozhodol, že právo dieťaťa byť vypočuté, zakotvené v článku 24 charty, vyžaduje, aby právne postupy a podmienky, ktorými sa umožňuje deťom slobodne vyjadrovať svoje názory, boli deťom sprístupnené, a aby súd tieto názory získal.²⁵³ Podľa SDEÚ však súdom obvyklého pobytu dieťaťa prináleží, aby preskúmali zákonnosť svojich vlastných rozsudkov v súvislosti s Chartou základných práv EÚ a nariadením Brusel IIa. Podľa zásady vzájomnej dôvery by sa mala v právnych systémoch členských štátov zabezpečiť rovnocenná ochrana základných práv. Z toho dôvodu musia zainteresované strany rozhodnutie napadnúť na základe ľudských práv len na súdoch, ktoré majú príslušnosť vo veci sporu o starostlivosti podľa nariadenia. SDEÚ rozhodol, že súd členského štátu, do ktorého bolo dieťa nezákonne

250 Článok 24 [prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa](#).

251 Článok 9 písm. a) [prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa](#).

252 Článok 9 písm. b) [prepracovaného znenia nariadenia Brusel IIa](#).

253 SDEÚ, C-491/10 PPU, *Joseba Adoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*, 22. decembra 2010. O aspektoch týkajúcich sa účasti dieťaťa v tomto prípade pozri podrobnejšiu analýzu v [oddiele 2.4](#).

premiestnené, nemôže brániť vykonaniu osvedčeného rozsudku, ktorým sa nariaďoval návrat dieťaťa, pretože posúdenie toho, či došlo k porušeniu týchto ustanovení, patrilo výhradne do príslušnosti štátu, z ktorého bolo dieťa premiestnené.

Príklad: Vec *Povse/Alpago*²⁵⁴ sa týka nezákonného odsunu dievčaťa do Rakúska jeho matkou. Rakúske sudy zamietli žiadosť otca o návrat jeho dcéry do Talianska z dôvodu existencie vážneho rizika ujmy dieťaťa. Medzitým na žiadosť otca taliansky súd rozhodol, že si zachováva príslušnosť rozhodnúť vo veci sporu o starostlivosť a vydal príkaz na návrat dieťaťa do Talianska a vykonávací rozkaz na základe článku 42 nariadenia Brusel IIa. Rakúsky súd predložil túto vec SDEÚ po tom, ako sa matka odvolala proti návrhu na vykonanie osvedčenia a vydaniu príkazu na návrat dieťaťa do Talianska. SDEÚ rozhodol, že po vydaní osvedčenia o vykonateľnosti nie sú možnosti namietania voči návratu do krajiny, z ktorej bolo dieťa premiestnené (v tomto prípade z Rakúska), keďže takto osvedčený rozsudok je automaticky vykonateľný. Ďalej SDEÚ rozhodol, že príslušnosť rozhodnúť o tom, či by návrat mohol vážne ohroziť najlepší záujem dieťaťa, majú v tejto veci len talianske sudy. Za predpokladu, že by tieto sudy považovali toto riziko ako opodstatnené, zostáva im výhradná právomoc pozastaviť výkon svojho vlastného vykonávacieho rozkazu.²⁵⁵

V prepracovanom znení nariadenia Brusel IIa sa rozšírila a objasnila povinnosť členských štátov poskytnúť deťom príležitosť byť vypočuté. V prepracovanom znení sa zavádza povinnosť poskytnúť dieťaťu skutočnú a účinnú príležitosť vyjadriť svoje názory a pre orgány povinnosť posúdiť najlepšie záujmy dieťaťa, pričom sa náležite zohľadnia jeho názory s prihliadnutím na jeho vek a vyspelosť.²⁵⁶ Okrem toho sa v ňom uvádza, že dieťa má právo vyjadriť svoje názory v konaní o návrate.²⁵⁷

254 SDEÚ, C-211/10, *Doris Povse/Mauro Alpago*, 1. júla 2010.

255 Podanie založené na rovnakých skutočnostiach bolo podané na ESLP neskôr a bolo vyhlásené za neprípustné. Pozri ESLP, *Povse/Rakúsko*, rozhodnutie o neprípustnosti, č. 3890/11, 18. júna 2013.

256 EÚ, Rada Európskej únie (2019), *nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (prepracované znenie)*, Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1, článok 21.

257 Tamže, článok 26.

Riziko vážneho, prípadne nenapraviteľného poškodenia vzťahu medzi dieťaťom a rodičom je jedným z dôvodov na podanie návrhu na začatie naliehavého prejudiciálneho konania na Súdnom dvore.²⁵⁸ Súdny dvor uplatnil prejudiciálne konanie z tohto dôvodu v mnohých prípadoch, niekedy z vlastného podnetu.²⁵⁹

Príklad: Vec *OL/PQ*²⁶⁰ sa týka žiadosti o návrat dieťaťa z Grécka, členského štátu, v ktorom sa dieťa narodilo a žilo so svojou matkou, do Talianska, kde mal pár obvyklý pobyt pred narodením dieťaťa. Súdny dvor rozhodol, že ak sa dieťa narodilo a nepretržite žilo so svojou matkou niekoľko mesiacov v súlade so spoločnou vôľou jeho rodičov v inom členskom štáte, než v ktorom mali títo rodičia obvyklý pobyt pred jeho narodením, pôvodný úmysel rodičov, aby sa matka spolu s dieťaťom vrátila do naposledy uvedeného členského štátu, nemôže viesť k záveru, že toto dieťa tam malo obvyklý pobyt. Odmietnutie matky vrátiť sa s dieťaťom do Talianska preto nemožno považovať za „neoprávnený odsun alebo zaistenie“ dieťaťa.

Príklad: Vec *A/B*²⁶¹ sa týka sporu medzi dvoma iránskymi štátnymi príslušníkmi žijúcimi vo Švédsku a následného premiestnenia ich dieťaťa matkou do Fínska v rámci dobrovoľného návratu v rámci dublinského konania (nariadenie č. 604/2013). Súdny dvor rozhodol, že situáciu, v ktorej jeden z rodičov bez súhlasu druhého rodiča má vziať svoje dieťa na základe dublinského konania do iného členského štátu a následne sa rozhodne zostať v tomto členskom štáte po tom, ako prvý členský štát zruší rozhodnutie o odovzdaní, ale bez toho, aby sa orgány rozhodli vziať matku a dieťa späť alebo poskytnúť im pobyt, nemožno považovať za neoprávnený odsun alebo zaistenie.

V práve Rady Európy Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti²⁶² a Dohovor

258 EÚ, *Rokovací poriadok Súdneho dvora*, Ú. v. EÚ L 265, 2012, článok 107; EÚ, *Protokol (č. 3) o štatúte Súdneho dvora Európskej únie*, Ú. v. EÚ C 115, 2016, článok 23a.

259 SDEÚ, C-491/10 PPU, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*, 22. decembra 2010; SDEÚ, C-85/18 PPU, *CV/DU*, 10. apríla 2018.

260 SDEÚ, C-111/17 PPU, *OL/PQ*, 8. júna 2017.

261 SDEÚ, C-262/21 PPU, *A/B*, 2. augusta 2021.

262 Rada Európy (1980), *Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti*, CETS č. 105, 20. mája 1980.

o styku týkajúcom sa detí²⁶³ obsahujú ochranné opatrenia na zabránenie nezákonnému premiestneniu detí a zabezpečenie návratu detí²⁶⁴.

ESLP sa často zaoberal prípadmi únosov detí a v týchto prípadoch sa pri výklade článku 8 EDLP všeobecne riadi ustanoveniami Haagskeho dohovoru. ESLP však v týchto prípadoch nevyhnutne vykonáva analýzu najlepších záujmov dieťaťa.

Príklad: *Vec Neulinger a Shuruk/Švajčiarsko*²⁶⁵ na súd podala matka, ktorá v rozpore s existujúcimi opatreniami týkajúcimi sa rodičovských práv a povinností premiestnila svojho syna z Izraela do Švajčiarska. Na žiadosť otca podľa Haagskeho dohovoru švajčiarske orgány nariadili návrat dieťaťa do Izraela. Podľa stanoviska vnútroštátnych súdov a znalcov mohol byť návrat dieťaťa do Izraela naplánovaný len v prípade, že by bolo sprevádzané matkou. Na príslušné opatrenie sa pritom vzťahoval priestor na voľnú úvahu, ktorý sa vnútroštátnym orgánom v týchto veciach priznáva. Na účely posúdenia súladu s článkom 8 EDLP však bolo potrebné zohľadniť aj vývoj, ktorý nastal od rozsudku spolkového súdu, ktorým sa nariaďuje návrat dieťaťa. Dieťa bolo švajčiarskym štátnym príslušníkom a dobre si zvyklo v krajine, v ktorej žilo nepretržite približne štyri roky. Aj keď bolo vo veku, keď malo dostatočnú schopnosť prispôbiť sa, to, že by bolo znovu vytrhnuté z domovského prostredia, by preň malo pravdepodobne vážne následky. Muselo by sa to porovnať s možným prospechom, ktorý by mu takáto zmena priniesla. Otcovo právo na styk pred premiestnením dieťaťa podliehalo obmedzeniam. Otec sa odvtedy dvakrát znovu oženil a bol teraz opäť otcom, ale neplatil výživné na svoju dcéru.

ESLP mal pochybnosti o tom, že by tieto okolnosti prispievali k blahu a vývinu dieťaťa. Pokiaľ ide o matku, súd sa domnieval, že jej návrat do Izraela by ju mohol vystaviť riziku trestných sankcií, ako napríklad trestu odňatia slobody. Bolo jasné, že táto situácia by nebola v najlepšom záujme dieťaťa, keďže jeho matka bola pravdepodobne jedinou osobou, ku ktorej malo vzťah. Odmietnutie návratu do Izraela zo strany matky preto nebolo úplne neopodstatnené. Okrem

263 Rada Európy (2003), *Dohovor o styku týkajúcom sa detí*, CETS č. 192, 15. mája 2003.

264 Tamže, články 10 písm. b) a 16; Rada Európy (1980), *Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúci sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti*, CETS č. 105, 20. mája 1980, článok 8.

265 ESLP, *Neulinger a Shuruk/Švajčiarsko* [VK], č. 41615/07, 6. júla 2010.

toho, otec nikdy nežil sám s dieťaťom a nevidel ho od odchodu dieťaťa, keď malo dva roky. ESLP preto nebol presvedčený, že by bolo v najlepšom záujme dieťaťa vrátiť sa do Izraela. So zreteľom na matku by návrat do Izraela znamenal neprimeraný zásah do jej práva na rešpektovanie jej rodinného života. Ak by sa malo vykonať rozhodnutie, ktorým sa nariaďuje návrat druhého žiadateľa do Izraela, došlo by k porušeniu článku 8 EDLP vo vzťahu k obom žiadateľom.

Právomoc vo veciach starostlivosti zostáva v rukách súdov obvyklého pobytu dieťaťa, pokiaľ nie sú splnené osobitné podmienky, ktoré umožňujú zmenu právomoci.

Príklad: Vec *R.S./Poľsko*²⁶⁶ sa týkala poľskej rodiny žijúcej vo Švajčiarsku. Matka vzala deti na dovolenku do Poľska, ale potom tam podala návrh na rozvod a úspešne požiadala o dočasnú starostlivosť. Žalobca – otec žijúci vo Švajčiarsku – nebol informovaný ani predvolaný na súd, ktorý rozhodoval o dočasnej starostlivosti, a poľské súdy zamietli jeho žiadosť o návrat detí do Švajčiarska z dôvodu, že súhlasil s tým, aby matka vzala deti do Poľska. Podľa Haagskeho dohovoru neoprávnenosť odsunu a zaistenia vyplývala z konania zasahujúceho do bežného výkonu rodičovských práv podľa právneho poriadku štátu, v ktorom mali deti predtým obvyklý pobyt, v tomto prípade Švajčiarska. V dôsledku toho súd konštatoval, že Poľsko v rozpore s článkom 8 EDLP nezabezpečilo žiadateľovi výkon práva na rešpektovanie jeho rodinného života.

Príklad: Vo veci *Y.S. a O.S./Rusko*²⁶⁷ sa ruská žena vydala za ukrajinského muža a usadila sa na Ukrajine. Po narodení ich dcéry matka opustila manžela a dcéru. O niekoľko rokov neskôr, po vojenskom konflikte na Ukrajine, matka odviezla dieťa do Ruska bez súhlasu otca. Otec následne úspešne požiadal o návrat dieťaťa napriek tvrdeniu matky, že návrat dieťaťa by predstavoval „závažné riziko“ v zmysle článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru vzhľadom na prebiehajúci vojenský konflikt v mieste jeho obvyklého pobytu. ESLP dospel k záveru, že tvrdenie o „závažnom riziku“, ktoré by mohlo predstavovať výnimku pri návrate dieťaťa, ruské súdy skutočne nezohľadnili a že ich rozhodnutia o zamietnutí námietok matky neboli dostatočne odôvodnené, čo je v rozpore s článkom 8 EDLP.

²⁶⁶ ESLP, *R.S./Poľsko*, č. 63777/09, 21. júla 2015.

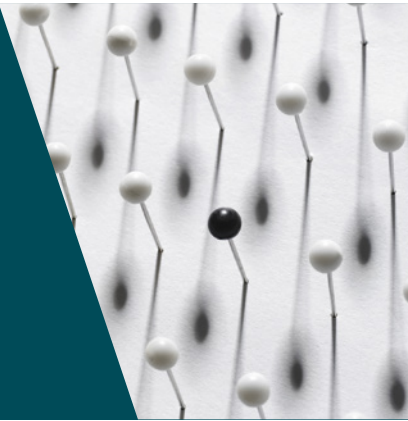
²⁶⁷ ESLP, *Y.S. a O.S./Rusko*, č. 17665/17, 15. júna 2021.

V článku 11 Haagskeho dohovoru sa stanovuje lehota šiestich týždňov na to, aby súd konajúci vo veci únosu ukončil prípad. Ako ESĽP zdôraznil vo viacerých prípadoch²⁶⁸, vo veciach týkajúcich sa zlúčenia detí s ich rodičmi sa primeranosť opatrenia posudzuje aj podľa rýchlosti jeho vykonania, pričom takéto prípady si vyžadujú naliehavé riešenie, keďže plynutie času môže mať nenapraviteľné dôsledky pre vzťahy medzi deťmi a rodičom, ktorý s nimi nežije.

268 Pozri ESĽP, *Simões Balbino/Portugalsko*, č. 26956/14, 29. januára 2019; ESĽP, *Mansour/Slovensko*, č. 60399/15, 21. novembra 2017; ESĽP, *Hoholm/Slovensko*, č. 35632/13, 13. januára 2015. ESĽP, *M.A./Rakúsko*, č. 4097/13, 15. januára 2015; ESĽP, *Adžić/Chorvátsko*, č. 22643/14, 15. marca 2015; ESĽP, *K.J./Poľsko*, č. 30813/14, 1. marca 2016.

6

Náhradná starostlivosť a osvojenie

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 7 (rodinný život) a článok 24 (práva dieťaťa) Nariadenie Brusel IIa (prepracované znenie) (2019/1111/EÚ)	Náhradná starostlivosť	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) ESC (revidovaná), článok 17 (právo detí a mladistvých na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu) ESLP, <i>Y.I./Rusko</i>, č. 68868/14, 25. februára 2020 ESLP, <i>Wallová a Walla/Česká republika</i>, č. 23848/04, 2006 (umiestnenie do starostlivosti z dôvodu nevyhovujúceho bývania) ESLP, <i>Paradiso a Campanelli/Taliano</i>, č. 25358/12, 2017 (odobratie dieťaťa narodeného prostredníctvom gestačného náhradného materstva) ESLP, <i>B./Rumunsko</i> (č. 2), č. 1285/03, 2013 (účasť rodičov na rozhodovaní) ESLP, <i>B.B. a F.B./Nemecko</i>, č. 18734/09 a č. 9424/11, 2013 (procesné chyby v rozhodovacom procese) ESLP, <i>T./Česká republika</i>, č. 19315/11, 2014 (dôležitosť styku) ESLP, <i>Jansen/Nórsko</i>, č. 2822/16, 6. septembra 2018

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 24 (práva dieťaťa)	Osvojenie	EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný) ESLP, <i>Strand Lobben a i./Nórsko</i> [VK], č. 37283/13, 2019 ESLP, <i>S.S./Slovinsko</i>, č. 40938/16, 30. októbra 2018 ESLP, <i>Kearns/Francúzsko</i>, č. 35991/04, 2008 (rodičovský súhlas s osvojením) ESLP, <i>Schwizgebel/Švajčiarsko</i>, č. 25762/07, 10. júna 2010 ESLP, <i>E.B./Francúzsko</i> [VK], č. 43546/02, 2008 (oprávnenosť LGBTIQ ženy osvojiť si dieťa) ESLP, <i>Gas a Dubois/Francúzsko</i>, č. 25951/07, 2012 (oprávnenosť LGBT páru osvojiť si dieťa) ESLP, <i>X a i./Rakúsko</i> [VK], č. 19010/07, 19. februára 2013 ESLP, <i>A.H. a iní/Rusko</i>, č. 6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 a 42403/13, 17. januára 2017 ESLP, <i>Harroudj/Francúzsko</i>, č. 43631/09, 2012 (inštitút <i>kafala</i> a osvojenie)

Každé dieťa má právo na rešpektovanie rodinného života, uznané podľa článku 7 [Charty základných práv EÚ](#) a článku 8 [EDLP](#) (pozri [kapitulu 5](#)). V práve EÚ aj Rady Európy sa zohľadňuje dôležitosť rodinných vzťahov pre dieťa a k tomu patrí právo dieťaťa nebyť zbavené styku so svojimi rodičmi s výnimkou, keď je to v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa.²⁶⁹ Dosiahnutie rovnováhy medzi zaistením toho, aby dieťa zostalo so svojou rodinou – s cieľom rešpektovať rodinný život – a toho, aby bolo dieťa chránené pred ujmom, je zložité. Ak je dieťa odlúčené od svojej rodiny, môže byť umiestnené do starostlivosti v rodinnom

269 EÚ (2012), [Charta základných práv Európskej únie](#), Ú. v. EÚ C 326, 2012, článok 24 ods. 3.

prostredí alebo ústavnej starostlivosti. Rodinný život sa týmto odlúčením nekončí a vyžaduje sa, aby styk pokračoval na podporu zlúčenia rodiny, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. Za určitých okolností sa uskutoční trvalé odobratie dieťaťa od rodiny prostredníctvom osvojenia. Právna sila osvojenia si však vyžaduje dodržiavanie prísnych požiadaviek.

V tejto kapitole sa skúma európske právo týkajúce sa náhradnej starostlivosti. Právo EÚ sa, najmä prostredníctvom [prepracovaného nariadenia Brusel IIa](#), zaoberá cezhraničnými procesnými aspektmi súvisiacimi s umiestňovaním detí do náhradnej starostlivosti. Toto nariadenie by sa malo vykladať podľa Charty základných práv EÚ, najmä jej článku 24. EŠLP takisto vypracoval rozsiahly súbor judikatúry zaoberajúcej sa vecnými aj procesnými otázkami umiestňovania detí do náhradnej starostlivosti. Táto kapitola sa venuje aj otázkam týkajúcim sa rodičov rovnakého pohlavia a dohôd o donosení dieťaťa náhradnou matkou.

[Oddiel 6.1](#) sa začína predstavením niektorých všeobecných zásad, ktorými sa upravuje situácia detí zbavených rodinnej starostlivosti, v [oddiele 6.2](#) sa rieši právo týkajúce sa odobratia dieťaťa do náhradnej starostlivosti a v [oddiele 6.3](#) sa rozoberajú európske normy v oblasti osvojenia.

6.1. Náhradná starostlivosť: všeobecné zásady

Hlavné body

- Náhradná starostlivosť je vo všeobecnosti dočasné ochranné opatrenie.
- V medzinárodnom práve sa potvrdzuje, že starostlivosť v rodinnom prostredí by sa mala uprednostniť pred ústavnou starostlivosťou.
- Deti majú právo na informácie a na vyjadrenie svojho názoru, pokiaľ ide o ich umiestnenie do náhradnej starostlivosti.

EÚ, Rada Európy a medzinárodné právo poskytujú usmernenia o právach dieťaťa, pokiaľ ide o náhradnú starostlivosť.²⁷⁰

Ako stanovuje **Dohovor o právach dieťaťa**, deti majú právo na starostlivosť svojich rodičov (článok 7) a na umiestnenie do náhradnej starostlivosti ako dočasné alebo trvalé opatrenie, ak by to bolo v ich najlepšom záujme (článok 20). Náhradná starostlivosť je ochranné opatrenie, ktorým sa deťom zabezpečuje dočasná bezpečnosť a umožňuje sa ich návrat do vlastných rodín, ak je to možné.²⁷¹ V ideálnom prípade ide o dočasné riešenie. Niekedy ide o ochranné opatrenie do obdobia zlúčenia rodiny, napríklad v prípade migrujúcich detí bez sprievodu alebo migrujúcich detí odlúčených od ich rodín.²⁷² Inokedy ide o ochranné opatrenie, kým nenastane zmena v rodinnom živote, napríklad kým sa nezlepší zdravotný stav rodiča alebo sa poskytne podpora rodičom. Dieťa umiestnené do náhradnej starostlivosti má právo byť informované o svojich právach a možnostiach, ako aj právo „byť konzultované a mať svoje názory, ktoré sa náležite zohľadnia v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami“.²⁷³

V medzinárodnom práve, vrátane v CRPD, sa potvrdzuje, že starostlivosť v rodinnom prostredí je optimálnou formou náhradnej starostlivosti pre zabezpečenie ochrany a vývinu detí. Zdôrazňuje sa to aj v **usmerneniach OSN**

270 Pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov (2011), *Recommendation CM/Rec (2011)12 on children's rights and social services friendly to children and families* [odporúčanie CM/Rec (2011)12 o právach detí a sociálnych službách zohľadňujúcich potreby detí a rodiny], 16. novembra 2011; Rada Európy, Výbor ministrov (2005), *Recommendation Rec(2005)5 on the rights of children living in residential institutions* [odporúčanie Rec(2005)5 o právach detí žijúcich v zariadeniach ústavnej starostlivosti], 16. marca 2005; Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Recommendation CM/Rec(2010)2 on deinstitutionalisation and community living of children with disabilities* [odporúčanie CM/Rec(2010)2 o deinštitucionalizácii a komunitnom živote detí so zdravotným postihnutím], 3. februára 2010; Rada Európy (2009), *Children and young people in care* (Deti a mladí ľudia v starostlivosti), 2009.

271 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov, *Usmernenia o náhradnej starostlivosti o deti*, A/RES/64/142, 24. februára 2010, body 48 – 51; Výbor OSN pre práva dieťaťa (2013), *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* [Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na to, aby boli jeho najlepšie záujmy prvoradým hľadiskom], CRC/C/GC/14, 29. mája 2013, body 58 – 70.

272 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (1989), *Dohovor o právach dieťaťa*, 20. novembra 1989, článok 22; Výbor OSN pre práva dieťaťa (2005), *General Comment No. 6 (2005): Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin* [Všeobecný komentár č. 6 (2005): zaobchádzanie s migrujúcimi deťmi bez sprievodu a migrujúcimi deťmi odlúčenými od rodičov mimo ich krajiny pôvodu], CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, body 81 – 83.

273 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (2010), *Usmernenia o náhradnej starostlivosti o deti*, 24. februára 2010, A/RES/64/142, bod 6.

o náhradnej starostlivosti o deti²⁷⁴. Pokiaľ ide o deti so zdravotným postihnutím, v CRPD sa uvádza, že „ak najbližšia rodina nie je schopná starať sa o dieťa so zdravotným postihnutím, zmluvné strany vynaložia všetko úsilie, aby zabezpečili náhradnú starostlivosť v rámci širšej rodiny, a ak to nie je možné, v rodinnom prostredí v rámci spoločenstva“.²⁷⁵ Starostlivosť v inom ako rodinnom prostredí (napr. ústavná starostlivosť) „by mala byť obmedzená na prípady, keď je toto prostredie špecificky primerané, potrebné a konštruktívne pre jednotlivé dotknuté dieťa a jeho najlepšie záujmy“.²⁷⁶ V súlade s týmto prístupom sa v odporúčaní Rady Európy CM/Rec(2010)2 o deinštitucionalizácii a komunitnom živote detí so zdravotným postihnutím členské štáty vyzývajú, aby v primeranom časovom rámci a prostredníctvom komplexného prístupu prijali vhodné legislatívne, administratívne a iné opatrenia na nahradenie inštitucionálnej starostlivosti komunitnými službami.

Právo dieťaťa na poručníka alebo zástupcu je kľúčové na zaistenie jeho širších práv.²⁷⁷ Mandátom zákonného poručníka je najčastejšie chrániť najlepšie záujmy dieťaťa, zabezpečiť jeho celkové blaho a vykonávať právne zastupovanie, ktoré dopĺňa jeho obmedzenú spôsobilosť na právne úkony.²⁷⁸ Sedem právnych nástrojov EÚ vyžaduje, aby členské štáty vymenovali poručníka pre deti v rôznych situáciách, pričom niektoré priamo súvisia s deťmi bez rodičovskej

274 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (OSN), *Usmernenia o náhradnej starostlivosti o deti*, A/RES/64/142, 24. februára 2010, body 20 – 22; Výbor OSN pre práva dieťaťa (2006), *General Comment No. 7 (2005): Implementing child rights in early childhood* [Všeobecný komentár č. 7 (2005): uplatňovanie práv dieťaťa v ranom detstve], dokument OSN CRC/C/GC/7/Rev.136 pism. b), 20. septembra 2006, bod 18; Organizácia Spojených národov (2006), *Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD)*, 13. decembra 2006, článok 23 ods. 5 (pozri tiež článok 7).

275 Organizácia Spojených národov (2006), *Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD)*, 13. decembra 2006, článok 23 ods. 5.

276 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (2010), *Usmernenia o náhradnej starostlivosti o deti*, 24. februára 2010, A/RES/64/142, bod 21.

277 FRA (2014), *Guardianship for children deprived of parental care: A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking* (Poručníctvo detí bez rodičovskej starostlivosti: príručka na posilnenie poručníckych systémov s cieľom uspokojiť osobitné potreby detí ako obetí obchodovania s ľuďmi), 30. júna 2014, s. 31.

278 Tamže, s. 15.

starostlivosť.²⁷⁹ Na úrovni Rady Európy sa v [Dohovore o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#)²⁸⁰ a [odporúčaní CM/Rec\(2019\)11 o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce odlúčené deti](#) poskytujú usmernenia o aspektoch poručníctva a právneho zastúpenia.

V rámci práva EÚ SDEÚ rozhodol, že [prepracované nariadenie Brusel IIa](#) sa vzťahuje na rozhodnutia o umiestnení dieťaťa do náhradnej starostlivosti. Ako sa uvádza v [kapitole 5](#), nariadenie začleňuje zásady týkajúce sa práv detí do svojho prístupu. V tomto prípade sú smerodajné „dôvody neuznania rozsudkov týkajúcich sa rodičovských práv a povinností“, ktoré sú vyjadrené v článku 39 prepracovaného nariadenia Brusel IIa. V článku 39 sa uvádza, že uznanie rozhodnutia sa zamietne, ak sa rozhodnutie vydalo bez vypočutia dieťaťa, ktoré je schopné sformulovať svoj vlastný názor. To neplatí, ak sa konanie týka len majetku dieťaťa alebo existujú závažné dôvody, najmä v naliehavej veci.

Podľa nariadenia sa právomoc súdu určuje na základe obvyklého pobytu dieťaťa s niekoľkými obmedzenými výnimkami, ktoré zahŕňajú najlepšie záujmy dieťaťa a prípadnú voľbu súdu (článok 10 prepracovaného nariadenia Brusel IIa).

²⁷⁹ EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/36/EÚ](#) z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, Ú. v. EÚ L 101, 2011, (smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi); EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/93/EÚ](#) z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV, Ú. v. EÚ L 335, 2011; EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), [smernica 2012/29/EÚ](#) z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, Ú. v. EÚ L 315, 2012 (smernica o právach obetí); EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/95/EÚ](#) z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 337, 2011 (kvalifikačná smernica, prepracované znenie); EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica 2013/33/EÚ](#) z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 180, 2013 (smernica o podmienkach prijímania, prepracované znenie); EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica 2013/32/EÚ](#) z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 180, 2013 (procedurálna smernica, prepracované znenie); EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [nariadenie \(EÚ\) č. 604/2013](#) z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, Ú. v. EÚ L 180, 2013.

²⁸⁰ Rada Európy (2005), [Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#), CETS č. 197, 16. mája 2005, článok 10 ods. 4; pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov (2019), [odporúčanie CM/Rec\(2019\)11 o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce odlúčené deti](#), 2019.

Podľa práva Rady Európy sa ESLP domnieva, že v prípade, že rodina nemôže poskytnúť dieťaťu potrebnú starostlivosť a ochranu, môže byť potrebné odobratie a umiestnenie do prostredia náhradnej starostlivosti. ESLP vysvetlil, že vo väčšine prípadov má byť umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti dočasným opatrením a že dieťa musí byť nakoniec zlúčené so svojou rodinou v záujme plnenia práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa článku 8 [EDLP](#)²⁸¹.

V článku 17 [ESC](#) sa vyžaduje, aby štáty prijali „všetky potrebné a vhodné opatrenia na zabezpečenie ochrany a osobitnej štátnej pomoci deťom alebo mladistvým, ktorí sú dočasne alebo trvalo ukrátení o rodinné zázemie“.²⁸² EVSP rozhodol, že bežné umiestňovanie malých detí do detských domovov, najmä tých, ktoré sú najzraniteľnejšie, ako sú Rómovia a deti so zdravotným postihnutím, a nezavádzanie neústavných a alternatívnych foriem starostlivosti v rodinnom prostredí je v rozpore s článkom 17 ESC.²⁸³

6.2. Umiestnenie detí do náhradnej starostlivosti

Hlavné body

- Podľa práva Rady Európy a práva EÚ musí rozhodovací proces obsahovať procesné záruky.
- Podľa práva Rady Európy by malo byť umiestňovanie dieťaťa do náhradnej starostlivosti možné len v prípade, ak je stanovené zákonom, sleduje oprávnený cieľ a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Príslušný orgán musí uviesť relevantné a dostatočné dôvody.

Podľa práva EÚ sa v [prepracovanom znení nariadenia Brusel IIa](#) stanovuje, že ak súd alebo príslušný orgán členského štátu zvažuje umiestnenie dieťaťa do

²⁸¹ ESLP, *K. A./Fínsko*, č. 27751/95, 14. januára 2003. Výbor ministrov Rady Európy schválil tento prístup vo svojom odporúčaní o právach detí žijúcich v zariadeniach ústavnej starostlivosti, ktoré bolo prijaté 16. marca 2005.

²⁸² Rada Európy (1996), *Európska sociálna charta (revidovaná)*, CETS č. 163, 3. mája 1996, článok 17 ods. 1 písm. c).

²⁸³ EVSP, *European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC)/Česká republika*, sťažnosť č. 157/2017, 17. júna 2020.

iného členského štátu, mal by pred nariadením alebo zabezpečením umiestnenia získať súhlas príslušného orgánu členského štátu, do ktorého by bolo dieťa umiestnené.²⁸⁴ Okrem toho by členské štáty mali v súlade s judikatúrou SDEÚ stanoviť jasné pravidlá a postupy na získanie súhlasu podľa tohto nariadenia s cieľom zabezpečiť právnu istotu a rýchlosť. Nepostačuje, aby svoj súhlas poskytol ústav, do ktorého má byť dieťa umiestnené.²⁸⁵

V rámci práva Rady Európy²⁸⁶ je umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti zlučiteľné s článkom 8 EDLP len vtedy, ak je v súlade so zákonom, sleduje oprávnený cieľ (ako je ochrana najlepších záujmov dieťaťa) a považuje sa za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Tento posledný aspekt vyžaduje, aby súdy uviedli dôvody, ktoré sú relevantné a zároveň dostatočné na odôvodnenie prostriedkov použitých na presadenie želaného cieľa.

Príklad: Vo veci *Y.I./Rusko*²⁸⁷ bola žiadateľka zbavená rodičovských práv a povinností a jej dve najmladšie deti boli umiestnené do verejného systému starostlivosti, pretože bola závislá na drogách a nezamestnaná. ESLP dospel k záveru, že odňatie a pôvodné umiestnenie detí do verejného systému starostlivosti na začiatku trestného konania proti žiadateľke boli odôvodnené, neplatí to však pri rozsiahlom opatrení odňatia rodičovských práv a povinností. Vnútroštátne súdy nepredložili žiadny konkrétny dôkaz o tom, že žiadateľka nechala svoje deti bez dozoru, neposkytovala im starostlivosť alebo ich iným spôsobom zanedbala, nehovoriac o ohrození ich zdravia alebo života. Vnútroštátne orgány nezvažovali menej drastické opatrenie, ako je skôr obmedzenie než odňatie rodičovských práv a povinností, ani ju nevarovali pred možnými dôsledkami jej údajne nedbanlivého správania. ESLP dospel k záveru, že vnútroštátne orgány presvedčivo nepreukázali, že napriek dostupnosti menej radikálnych riešení napadnuté opatrenie predstavovalo najvhodnejšiu možnosť zodpovedajúcu najlepším záujmom detí, čo je v rozpore s článkom 8 EDLP.

284 EÚ, Rada Európskej únie (2019), *nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí*, odôvodnenie 83 a článok 82.

285 SDEÚ, C-92/12 PPU, *Health Service Executive/S.C. a A.C.*, 26. apríla 2012.

286 Umiestnenie detí do náhradnej starostlivosti je témou politickej diskusie v Rade Európy už mnoho rokov. Pozri napríklad *uznesenie Rady ministrov (77) č. 33* o umiestňovaní detí, prijaté 3. novembra 1977.

287 ESLP, *Y.I./Rusko*, č. 68868/14, 25. februára 2020.

Príklad: Vo veci *Wallová a Walla/Česká republika*²⁸⁸ sa žiadatelia sťažovali na umiestnenie svojich piatich detí do dvoch rôznych detských domovov z dôvodu ich zlej situácie v oblasti bývania. Keď sa zlepšila ekonomická a bytová situácia rodičov, príkazy na umiestnenie do ústavnej starostlivosti boli zrušené. ESLP zistil, že základným dôvodom rozhodnutia o umiestnení detí do starostlivosti bolo samotné chýbajúce vhodné bývanie, a preto sa na riešenie ich situácie mohlo použiť menej radikálne opatrenie. Podľa českých právnych predpisov existovala možnosť sledovať životné a hygienické podmienky rodiny a poradiť im, ako zlepšiť svoju situáciu, ale táto možnosť nebola využitá. Aj keď dôvody na umiestnenie detí do starostlivosti boli relevantné, neboli dostatočné a orgány nevyvinuli dostatočné úsilie, aby pomohli žiadateľom prekonať ťažkosti pomocou alternatívnych opatrení. ESLP dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 8 EDLP, a takisto venoval pozornosť záverom Výboru OSN pre práva dieťaťa, ktorý poznamenal, že zásada zohľadnenia najlepších záujmov dieťaťa na prvom mieste ešte nebola dostatočne vymedzená a premietnutá v celej českej legislatíve, súdnych rozhodnutiach alebo politikách týkajúcich sa detí.²⁸⁹

Príklad: Vo veci *Paradiso a Campanelli/Taliansko*²⁹⁰ manželia požiadali o registráciu rodného listu dieťaťa narodeného na základe dohody o donosení dieťaťa náhradnou matkou v Rusku. Keďže ani jeden zo žiadateľov nemal biologické väzby s dieťaťom a bolo usúdené, že dieťa priviezli do Talianska nezákonne, dieťa bolo umiestnené do rodinnej starostlivosti na účely adopcie. Prvoradým cieľom úradov bolo ukončiť nezákonnú situáciu. Hoci dieťa nebolo v tejto veci žiadateľom, jeho najlepší záujem a spôsob, akým ho vnútroštátne súdy riešili, boli relevantné. ESLP akceptoval, že talianske súdy po posúdení, že dieťa neutrpí vážnu alebo nenapraviteľnú ujmu v dôsledku odlúčenia, našli spravodlivú rovnováhu medzi rôznymi dotknutými záujmami, pričom sa pohybovali v rámci širokej miery voľnej úvahy, ktorú majú k dispozícii, a nezistil žiadne porušenie článku 8 EDLP.

ESLP podľa článku 8 EDLP vyžaduje, aby boli pri rozhodovaní o rešpektovaní rodinného života dodržané určité procesné záruky. Uviedol, že rozhodovací proces (správne a súdne konanie) vedúci k opatreniam zasahujúcim do rodinného

288 ESLP, *Wallová a Walla/Česká republika*, č. 23848/04, 26. októbra 2006.

289 Pozri aj ESLP, *Saviny/Ukrajina*, č. 39948/06, 18. decembra 2008.

290 ESLP, *Paradiso a Campanelli/Taliansko*, č. 25358/12, 24. januára 2017.

života musí byť spravodlivý a poskytnúť náležitý rešpekt záujmom chráneným článkom 8. To, o čom sa uvažuje v článku 8, je, či „rodičia boli zapojení do rozhodovacieho procesu [...] v dostatočnej miere, aby sa im poskytla potrebná ochrana ich záujmov”.²⁹¹ Patrí sem ich informovanie o vývoji a zabezpečenie, aby sa mohli zúčastňovať na rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú²⁹², a za určitých okolností vypočutie dotknutých detí²⁹³.

Príklad: Vo veci *B./Rumunsko* (č. 2)²⁹⁴ bola žiadateľke diagnostikovaná paranoická schizofrénia a niekoľkokrát bola vzatá políciou do psychiatrických inštitúcií na účel liečby. Jej deti s ňou už nežili a boli umiestnené do domova z dôvodu choroby ich matky. ESLP musel preskúmať, či so zreteľom na vážny charakter rozhodnutí, ktoré sa mali prijať, pokiaľ ide o umiestnenie detí do starostlivosti, poskytol rozhodovací proces ako celok rodičom dostatočnú mieru potrebnej ochrany ich záujmov. V tejto súvislosti súd poznamenal, že žiadateľke, ktorá trpela vážnou duševnou poruchou, nebol pridelený advokát ani porúčnik *ad litem* na jej zastupovanie počas konania, takže pre ňu nebolo možné zúčastňovať sa rozhodovacieho procesu o jej maloletých deťoch. Okrem toho súd za obdobie 12 rokov preskúmal situáciu žiadateľky a situáciu jej detí len dvakrát predtým, ako obe deti dosiahli plnoletosť, a neexistovali dôkazy o pravidelnom kontakte medzi sociálnymi pracovníkmi a žiadateľkou, ktorí by inak mohli poskytnúť vhodný spôsob zastupovania jej názorov voči orgánom. Vzhľadom na tieto skutočnosti súd dospel k záveru, že v rozhodovacom procese o umiestnení jej detí do starostlivosti neboli primerane chránené jej záujmy a že preto došlo k porušeniu jej práv podľa článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *B.B. a F.B./Nemecko*²⁹⁵ boli na základe tvrdení 12-ročnej dcéry žiadateľov, že ju a jej osemročného brata otec opakovane bil, presunuté rodičovské práva voči týmto dvom deťom na úrad pre mladistvých a deti boli umiestnené do detského domova. Okresný súd vydal úplné nariadenie o prevode rodičovskej právomoci od žiadateľov na úrad pre mladistvých a dospel k svojmu rozhodnutiu na základe priamych dôkazov od

291 ESLP, *W./Spojené kráľovstvo*, č. 9749/82, 9. júna 1988, bod 64.

292 ESLP, *McMichael/Spojené kráľovstvo*, č. 16424/90, 24. februára 1995.

293 ESLP, *B./Rumunsko* (č. 2), č. 1285/03, 19. februára 2013; ESLP, *B.B. a F.B./Nemecko*, č. 18734/09 a č. 9424/11, 14. marca 2013.

294 ESLP, *B./Rumunsko* (č. 2), č. 1285/03, 19. februára 2013.

295 ESLP, *B.B. a F.B./Nemecko*, č. 18734/09 a č. 9424/11, 14. marca 2013.

detí. Asi o rok neskôr, na prvom následnom stretnutí so svojimi rodičmi dcéra pripustila, že klamala o tom, že bola bitá, a deti sa nakoniec vrátili k rodičom.

Pri posudzovaní sťažnosti žiadateľov, že orgány náležite nepreskúmali relevantné skutočnosti, ESLP zdôraznil, že chybné posúdenia odborníkov nevyhnutne neznamenajú, že prijaté opatrenia by boli v rozpore s článkom 8 EDLP. Rozhodnutie o umiestnení mohlo byť posúdené len v súvislosti so situáciou, ktorá bola prezentovaná domácim orgánom v danom čase. V posúdení ESLP bolo významné to, že okresný súd sa opierať len o vyhlásenia detí, zatiaľ čo žiadatelia predložili potvrdenia od zdravotných odborníkov, ktorí nezaznamenali žiadne známky nesprávneho zaobchádzania, v spojení so skutočnosťou, že odvolací súd opätovne neskúmal deti. Keďže deti boli v čase úplného vypočutia umiestnené v bezpečí, nebolo potrebné náhle konanie a súdy mohli stanoviť vyšetrovanie skutočností z vlastného podnetu, čo neurobili. Celkovo možno zhrnúť, že nemecké súdy neposkytli dostatočné dôvody pre svoje rozhodnutie o zrušení rodičovskej právomoci žiadateľov, v rozpore s článkom 8 EDLP.

Aj v prípade umiestnenia detí do náhradnej starostlivosti deťom zostáva právo udržiavať styk so svojimi rodičmi. Toto právo bolo uznané podľa EDLP²⁹⁶, keďže ESLP stanovuje, že vzájomný styk rodičov a detí je základnou súčasťou rodinného života podľa článku 8. Vzhľadom na to, že umiestnenie do náhradnej starostlivosti by malo normálne byť dočasným opatrením, udržiavanie rodinných vzťahov je nevyhnutné na zabezpečenie úspešného návratu dieťaťa do vlastnej rodiny.²⁹⁷ Podľa EDLP z týchto zásad vyplývajú pozitívne povinnosti, čo ilustrujú nasledujúce prípady.

Príklad: Vo veci *T./Česká republika*²⁹⁸ ESLP zvažoval, či boli práva otca a dcéry (žiadateľov) porušené umiestnením dieťaťa do starostlivosti a tým, že orgány nepodporovali styk medzi nimi. Dieťa bolo umiestnené do špecializovanej inštitúcie po smrti jeho matky a potom, ako boli žiadosti otca o zverenie jeho dcéry do starostlivosti zamietnuté z dôvodu obáv týkajúcich sa jeho osobnosti. Ďalšie žiadosti o možnosť tráviť prázdniny s vlastnou dcérou boli zamietnuté a terapeutické centrum dospelo k záveru, že návštevy dieťaťa neprospievajú, pretože sa ho bojí,

296 ESLP, *Olsson/Švédsko* (č. 1), č. 10465/83, 24. marca 1998.

297 ESLP, *Eriksson/Švédsko*, č. 11373/85, 22. júna 1989.

298 ESLP, *T./Česká republika*, č. 19315/11, 17. júla 2014.

a v tom čase bol styk medzi nimi úplne ukončený. Neskôr súdy rozhodli, že styk medzi týmito dvomi žiadateľmi má v súlade so želaniami dieťaťa prebiehať len písomne.

ESLP zdôraznil *inter alia* záujmy dieťaťa o udržanie väzieb so svojou rodinou okrem osobitne mimoriadnych prípadov, kedy by to nebolo v najlepšom záujme dieťaťa. Pri skúmaní rozhodnutia o umiestnení dieťaťa do starostlivosti ESLP s uznaním uviedol, že domáce orgány dôkladne zvážili svoje rozhodnutie, ktoré bolo prijaté po vypočutí psychologických a psychiatrických znaleckých posudkov, ako aj zohľadnení želaní dieťaťa. V súvislosti s rozhodnutím o umiestnení dieťaťa do starostlivosti preto nedošlo k porušeniu článku 8 EDLP. Súd však pokračoval a zistil, že článok 8 bol porušený v dôsledku obmedzení uložených na styk medzi žiadateľmi, najmä z dôvodu neexistencie dohľadu nad rozhodnutiami zariadenia ústavnej starostlivosti dieťaťa o zamietnutí styku vzhľadom na to, že sa týmito rozhodnutiami v konečnom dôsledku znížili šance na zlúčenie rodiny.

Príklad: Vo veci *Jansen/Nórsko*²⁹⁹ bola žiadateľkou Rómka. Jej dcéra bola odňatá do núdzovej starostlivosti v rodinnom prostredí na tajnej adrese, keď mala približne rok, a žiadateľke bola umožnená jedna hodina styku pod dohľadom týždenne z dôvodu rizika únosu dieťaťa. Kontakty sa potom obmedzili na štyri návštevy ročne a potom sa úplne prerušili, pretože High Court (Vyšší súd) dospel k záveru, že existuje riziko únosu počas stretnutí a riziko, že rodine žiadateľky bude známa adresa a totožnosť pestúnskej rodiny. ESLP dospel k záveru, že potenciálne negatívne dlhodobé dôsledky straty rómskej identity a kontaktu s matkou pre dcéru a pozitívna povinnosť prijať opatrenia na uľahčenie zlúčenia rodiny v čo najkratšom možnom čase neboli pri posudzovaní dosahovania rovnováhy dostatočne vyvážené, čo viedlo k porušeniu článku 8 EDLP.

299 ESLP, *Jansen/Nórsko*, č. 2822/16, 6. septembra 2018.

6.3. Osvojenie

Hlavné body

- Osvojenie zabezpečuje náhradnú starostlivosť pre deti, ktoré nemôžu zostať so svojimi biologickými rodinami.
- Pri osvojení musia byť na prvom mieste zohľadnené záujmy dieťaťa.
- V práve EÚ alebo Rady Európy v procese osvojenia musia byť dodržané určité kritériá, aby sa zabezpečilo, že je v najlepšom záujme dieťaťa.

V práve EÚ sa práva a súvisiace zákonné povinnosti uvedené v článku 24 [Charity základných práv EÚ](#) uplatňujú na osvojenie v tom rozsahu, v ktorom ho rieši EÚ.

V práve Rady Európy sa právo na rešpektovanie rodinného života, ako je vyjadrené v článku 8 [EDLP](#), uplatňuje a používa v prípadoch osvojenia. Okrem toho sa osvojenie riadi [Európskym dohovorom o osvojení detí \(revidovaný\)](#)³⁰⁰, v ktorom sa vyzýva k prístupu k osvojeniu založenom na právach dieťaťa. V dohovore sa napríklad uvádza, že „príslušný orgán neudelí osvojenie, pokiaľ nie je presvedčený, že osvojenie bude v najlepšom záujme dieťaťa“.³⁰¹ V dohovore sa takisto vyžaduje, že osvojenie nemá príslušný orgán udeliť bez „súhlasu dieťaťa, ktoré má podľa zákona dostatočnú schopnosť rozumieť danej situácii“.³⁰² Dieťa, ktoré sa nemá dostatočnú schopnosť rozumieť tejto skutočnosti, má byť „pokiaľ možno konzultované a jeho názory a želania majú byť zohľadnené s prihliadnutím na mieru jeho vyspelosti“.³⁰³ ESĽP zdôraznil, že najlepší záujem dieťaťa môže mať pri osvojení prednosť pred záujmom rodiča. Preto je potrebné zvážiť záujmy dieťaťa a záujmy jeho biologickej rodiny, pričom sa zohľadní akákoľvek možnosť, že dieťa by mohlo byť zlúčené so svojou biologickou rodinou. Súd vyžaduje, aby boli postupy týkajúce sa osvojenia

300 Rada Európy (2008), [Európsky dohovor o osvojení detí \(revidovaný\)](#), CETS č. 202, 27. novembra 2008.

301 Tamže, článok 4 ods. 1.

302 Tamže, článok 5 ods. 1 písm. b).

303 Tamže, článok 6.

sprevádzané zárukami úmernými závažnosti zásahu a závažnosti dotknutých záujmov.³⁰⁴ Podľa ESLP akékoľvek radikálne opatrenie, akým je zrušenie osvojenia, musí byť podporené relevantnými a dostatočnými dôvodmi a nemalo by sa o ňom uvažovať, ak by bolo v rozpore so záujmami osvojeného dieťaťa.³⁰⁵

Príklad: Vo veci *Strand Lobben a i./Nórsko*³⁰⁶ prvá žiadateľka po narodení svojho syna akceptovala odporúčanie orgánov starostlivosti o deti zdržiavať sa v rodinnom centre na účely posúdenia. O tri týždne neskôr, keď sa rozhodla opustiť centrum, orgány odobrali dieťa do okamžitej povinnej starostlivosti a na základe naliehavosti prípadu ho umiestnili do starostlivosti v rodinnom prostredí, pretože sa obávali o výživu dieťaťa. Dieťa zostalo v starostlivosti v rodinnom prostredí tri roky, kým úrad sociálnej starostlivosti nepovolil pestúnskym rodičom, aby si ho osvojili. ESLP potvrdil, že ochrana biologických rodinných väzieb je zásadná, s výnimkou prípadov, keď sa ukázalo, že rodina je mimoriadne nevyhovujúca.³⁰⁷ V tomto prípade sa vnútroštátne orgány nepokúsili o skutočné vyváženie záujmov dieťaťa a jeho biologickej rodiny. Súd konštatoval, že rozhodovací proces, ktorý viedol k napadnutému rozhodnutiu povoliť osvojenie, nebol vedený takým spôsobom, aby sa zabezpečilo riadne zohľadnenie všetkých názorov a záujmov žiadateľov. Predmetné konanie teda nebolo sprevádzané zárukami, ktoré by boli primerané závažnosti zásahu a závažnosti dotknutých záujmov, čo je v rozpore s článkom 8 EDLP.³⁰⁸

Príklad: Vo veci *Abdi Ibrahim/Nórsko*³⁰⁹ žiadateľka, mladá somálska žena moslimského vierovyznania, požiadala o umiestnenie jej syna do somálskej alebo moslimskej náhradnej rodiny, čo sa ukázalo ako nemožné, takže bol umiestnený do kresťanskej rodiny. Keď orgány následne povolili jeho osvojenie náhradnou rodinou, žiadateľka nepožiadala o návrat dieťaťa, ale požiadala o pokračovanie ich kontaktu, aby si jej syn mohol zachovať svoje kultúrne a náboženské korene. Vnútroštátne súdy sa odvolávali na

304 ESLP, *Strand Lobben a i./Nórsko* [VK], č. 37283/13, 10. septembra 2019; ESLP, *Uzbyakov/Rusko*, č. 71160/13, 5. mája 2020.

305 ESLP, *Zaief/Rumunsko*, č. 44958/05, 24. marca 2015.

306 ESLP, *Strand Lobben a i./Nórsko* [VK], č. 37283/13, 10. septembra 2019.

307 Tamže, bod 207.

308 Pozri aj ESLP, *Suur/Estónsko*, č. 41736/18, 20. októbra 2020; ESLP, *Y.I./Rusko*, č. 68868/14, 25. februára 2020; ESLP, *Pedersen a i./Nórsko*, č. 39710/15, 10. marca 2020.

309 ESLP, *Abdi Ibrahim/Nórsko* [VK], č. 15379/16, 10. decembra 2021.

článok 20 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého sa pri posudzovaní možných riešení pre dieťa dočasne alebo trvalo zbavené rodinného prostredia musí venovať náležitá pozornosť potrebe kontinuity vo výchove dieťaťa a etnickému, náboženskému, kultúrnemu a jazykovému zázemiu dieťaťa. Súd akceptoval, že táto norma zodpovedá požiadavkám dohovoru a je s nimi v súlade. Opatrenia prijaté po pôvodnom umiestnení dieťaťa do starostlivosti v rodinnom prostredí, pokiaľ ide o schopnosť žiadateľky udržiavať pravidelný kontakt s ním, ktoré vyústili do rozhodnutia o jeho osvojení, však náležite nezohľadnili záujem žiadateľky umožniť dieťaťu zachovať si aspoň *určité* väzby s jeho kultúrnym a náboženským pôvodom. Dôvody uvedené na podporu napadnutého rozhodnutia nestačili na preukázanie toho, že okolnosti danej veci boli natoľko výnimočné, že by odôvodňovali úplné a definitívne prerušenie väzieb medzi žiadateľkou a jej synom, alebo že by rozhodnutie v tomto zmysle bolo odôvodnené naliehavou požiadavkou týkajúcou sa najlepšieho záujmu dieťaťa. Zistilo sa porušenie článku 8 vzhľadom na článok 9 dohovoru.

Príklad: Vo veci *S.S./Slovinsko*³¹⁰ bola žiadateľka, ktorá trpí paranoidnou schizofréniou, zbavená svojich rodičovských práv na základe jej neschopnosti starať sa o svoje dieťa. Dieťa opustila približne mesiac po narodení. Dieťa bolo umiestnené do starostlivosti v rodinnom prostredí a nakoniec osvojené. Vnútroštátne sudy usúdili, že vzhľadom na neexistenciu reálnej možnosti obnovenia starostlivosti o dieťa a vzhľadom na negatívny vplyv, ktorý naň mali stretnutia na zachovanie kontaktu, a na neexistenciu akejkoľvek emocionálnej väzby medzi nimi je v najlepšom záujme dieťaťa odňať rodičovské práva žiadateľky. Okrem toho dieťa prakticky od začiatku žilo so svojou adoptívnou rodinou a vytvorilo si k nej silné väzby. Vzhľadom na to, že existovala len malá alebo žiadna vyhliadka na zlúčenie biologickej rodiny, záujem dieťaťa o úplné začlenenie sa do svojej *de facto* rodiny pri posudzovaní osobitne zavážil v porovnaní so snahou žiadateľky zachovať si s ním právne väzby. Okrem toho napadnuté opatrenie nebránilo žiadateľke v osobnom vzťahu s dieťaťom, keďže mohla v zásade a aj napriek osvojeniu udržiavať kontakt s dieťaťom. Súd nezistil porušenie článku 8 EDLP.

310 ESLP, *S.S./Slovinsko*, č. 40938/16, 30. októbra 2018.

Príklad: Vo veci *Kearns/Francúzsko*³¹¹ ESLP rozhodol, že je v súlade s EDLP, aby írka, ktorá ponúkla svoje dieťa na osvojenie vo Francúzsku, nemohla odvolať svoj oficiálny súhlas s osvojením po uplynutí dvojmesačného obdobia. Cieľom francúzskeho práva bolo nájsť spravodlivú rovnováhu a zabezpečiť proporcionalitu medzi kolidujúcimi záujmami biologickej matky, dieťaťa a adoptívnej rodiny. V tomto procese museli byť záujmy dieťaťa na prvom mieste. Z dôkazov predložených súdu vyplynulo, že bolo v najlepšom záujme dieťaťa, aby malo stabilné vzťahy v novej rodine čo najrýchlejšie a boli prijaté všetky potrebné kroky na zabezpečenie toho, aby žiadateľka porozumela presným dôsledkom svojho konania.

ESLP takisto potvrdzuje, že rozhodovanie o osvojení sa musí uskutočňovať spôsobom, ktorý je v súlade so zákazom diskriminácie stanoveným v článku 14 EDLP. ESLP najmä zvažoval, či vylúčenie žiadateľov z oprávnenosti na osvojenie na diskriminačnom základe, akým je ich sexuálna orientácia, štátna príslušnosť alebo vek, je zlučiteľné s článkom 14 v spojení s článkom 8. Pritom potvrdil, že povinnosť prijať primerané opatrenie s cieľom chrániť najlepšie záujmy dieťaťa má ústredný význam.

Príklad: Vo veci *Schwizgebel/Švajčiarsko*³¹² si nemohla žiadateľka, slobodná, 47-ročná žena osvojiť druhé dieťa vzhľadom na vekový rozdiel medzi ňou a dieťaťom, ktoré si chcela osvojiť. Žiadateľka tvrdila, že je obeťou diskriminácie z dôvodu veku. ESLP zvažil, že zamietnutie povolenia na získanie dieťaťa so zreteľom na osvojenie v prípade žiadateľky predstavovalo oprávnený cieľ ochrany blaha a práv dieťaťa. Vzhľadom na chýbajúci európsky konsenzus vo veci práva na osvojenie zo strany osamelého rodiča, dolnej a hornej vekovej hranice pre osvojovateľov a vekový rozdiel medzi osvojovateľom a dieťaťom a v dôsledku toho širokú mieru vlastnej úvahy štátu v tejto oblasti, ako aj potreby chrániť najlepšie záujmy detí, nebolo zamietnutie povolenia umiestnenia druhého dieťaťa v rozpore so zásadou proporcionality. Súd preto rozhodol, že odôvodnenie poskytnuté vládou sa javí ako objektívne a opodstatnené a že rozdiel v zaobchádzaní, na ktoré bola podaná sťažnosť, nebol diskriminačný v zmysle článku 14 EDLP.

311 ESLP, *Kearns/Francúzsko*, č. 35991/04, 10. januára 2008.

312 ESLP, *Schwizgebel/Švajčiarsko*, č. 25762/07, 10. júna 2010.

Príklad: *Vec E.B./Francúzsko*³¹³ sa týka zamietnutia vnútroštátnych orgánov udeliť súhlas s osvojením pre žiadateľku, lesbickú osobu žijúcu so svojou partnerkou, ktorá sa snažila o osvojenie dieťaťa ako slobodná osoba. ESĽP zdôraznil, že samotným článkom 8 EDĽP sa nepriznáva právo založiť si rodinu alebo osvojiť si dieťa. Sťažnosť vo veci diskriminácie by však mohla patriť do širšieho rozsahu konkrétneho práva, aj keby sa daná otázka netýkala osobitného oprávnenia udeleného EDĽP. Vzhľadom na to, že sa podľa francúzskeho práva umožňuje slobodným osobám osvojiť si dieťa, toto právo nemôže byť zamietnuté jednotlivcovi z diskriminačných dôvodov. Ako stanovili domáce súdy, žiadateľka prezentovala nespochybnené osobné vlastnosti a spôsobilosť vychovávať deti, čo bolo určite v najlepšom záujme dieťaťa, ktorý predstavuje kľúčový pojem v príslušných medzinárodných nástrojoch. Súd si utvoril názor, že sexuálna orientácia žiadateľky zohrala určujúcu úlohu v zamietnutí orgánov umožniť jej osvojenie si detí, čo predstavuje diskriminačné zaobchádzanie v porovnaní s inými osamelými osobami, ktoré boli podľa vnútroštátneho práva oprávnené osvojiť si dieťa.

Príklad: *Vec Gas a Dubois/Francúzsko*³¹⁴ sa týkal otázky, či by mali mať páry rovnakého pohlavia rovnaké právo na osvojenie druhým rodičom ako heterosexuálne páry. Žiadateľky boli párom rovnakého pohlavia, ktorý uzavrel registrované partnerstvo. Žiadateľky tvrdili, že boli diskriminované v porovnaní so zosobášenými aj nezosobášenými heterosexuálnymi párami. Pokiaľ ide o porovnanie s nezosobášenými párami opačného pohlavia, ESĽP dospel k záveru, že porovnateľnému heterosexuálnemu páru v civilnom partnerstve by bola žiadosť o jednoduché osvojenie podľa francúzskeho práva takisto zamietnutá. ESĽP preto dospel k záveru, že nedošlo k rozdielnemu zaobchádzaniu na základe sexuálnej orientácie, a preto ani k porušeniu práv žiadateľiek podľa dohovoru.

Príklad: *Vec X a i./Rakúsko*³¹⁵ sa týka podobnej situácie, ale podľa rakúskeho práva bolo osvojenie druhým rodičom pre nezosobášené heterosexuálne páry prípustné. ESĽP dospel k záveru, že za týchto okolností dochádza k rozdielnemu zaobchádzaniu so žiadateľmi z dôvodu ich sexuálnej

313 ESĽP, *E.B./Francúzsko* [VK], č. 43546/02, 22. januára 2008.

314 ESĽP, *Gas a Dubois/Francúzsko*, č. 25951/07, 15. marca 2012.

315 ESĽP, *X a i./Rakúsko* [VK], č. 19010/07, 19. februára 2013.

orientácie a že vláda nepredložila dostatočne závažné a presvedčivé dôvody, v rozpore s článkom 14 v spojení s článkom 8 EDLP.

Príklad: Vec *A.H. a iní/Rusko*³¹⁶ sa týkala ruského zákona zakazujúceho osvojenie ruských detí štátnymi príslušníkmi Spojených štátov amerických. Plošný zákaz, ktorý sa uplatňoval so spätnou účinnosťou a bez rozdielu na všetkých potenciálnych adoptívnych rodičov zo Spojených štátov, bez ohľadu na štádium konania o osvojení a ich individuálnu situáciu, bol považovaný za porušenie článku 14 v spojení s článkom 8 EDLP.

ESLP vo vzťahu k rozhodovaniu o osvojení zameriava svoju pozornosť na opodstatnenosť dodržiavania ducha a účelu medzinárodného práva.

Príklad: Vo veci *Harroudj/Francúzsko*³¹⁷ francúzske orgány zamietli žiadosť žiadateľky o úplné osvojenie alžírskemu dieťaťu, ktoré bolo opustené pri narodení a umiestnené do starostlivosti žiadateľky na základe systému *kafala* – poručníctva podľa islamského práva. Dôvodmi zamietnutia bola skutočnosť, že francúzsky občiansky zákonník neumožňuje osvojenie dieťaťa, ktorého osvojenie by bolo zakázané podľa práva jeho krajiny pôvodu (v tomto prípade alžírskemu právu), a skutočnosť, že *kafala* už poskytla žiadateľke rodičovskú právomoc, ktorá jej umožňuje prijímať rozhodnutia v najlepšom záujme dieťaťa. Následné odvolanie bolo zamietnuté na základe toho, že domáce právo bolo v súlade s Haagskym dohovorom o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach a že v článku 20 Dohovoru o právach dieťaťa sa uznáva *kafala* ako rovnocenná s osvojením z hľadiska zachovania najlepších záujmov dieťaťa.

Pri skúmaní sťažnosti žiadateľky ESLP pripomenul zásadu, že keď je vytvorená rodinná väzba, štát musí konať takým spôsobom, aby sa mohla daná väzba vyvíjať, a vytvoriť právne záruky, vďaka ktorým je možné začlenenie dieťaťa do rodiny, ako aj potrebu vykladať EDLP v súlade so všeobecnými zásadami medzinárodného práva. *Kafala* bola uznaná podľa francúzskeho práva a žiadateľka mohla vykonávať rodičovskú právomoc a prijímať rozhodnutia v záujme dieťaťa. Mohla napríklad zostaviť závet v prospech

³¹⁶ ESLP, *A.H. a iní/Rusko*, č. 6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 a 42403/13, 17. januára 2017.

³¹⁷ ESLP, *Harroudj/Francúzsko*, č. 43631/09, 4. októbra 2012.

dieťaťa, čím sa prekonávajú ťažkosti vyplývajúce z obmedzenia osvojenia. Na záver, postupným odstraňovaním zákazu osvojenia týmto spôsobom štát v pozícii odporcu, ktorý sa snažil začleniť deti cudzieho pôvodu bez ich okamžitého odrezania od pravidiel ich krajiny pôvodu, preukázal rešpekt pre kultúrny pluralizmus a dosiahol spravodlivú rovnováhu medzi verejným záujmom a záujmom žiadateľky. ESLP preto nezistil porušenie práv žiadateľky.

V medzinárodnom práve musia byť v prípadoch osvojenia na prvom mieste zohľadnené záujmy dieťaťa. Okrem zásady najlepších záujmov toto uplatňovanie v súvislosti s osvojením usmerňujú a formujú aj iné všeobecné zásady [Dohovoru o právach dieťaťa](#): nediskriminácia, právo na život, prežitie a vývin a rešpektovanie názorov detí.³¹⁸ Osobitne relevantný je [Všeobecný komentár č. 14](#) Výboru OSN pre práva dieťaťa o práve dieťaťa na to, aby boli jeho najlepšie záujmy prvoradým hľadiskom.³¹⁹ Podobne jedným z cieľov [Haagskeho dohovoru o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach](#) je „vytvoriť záruky, aby sa medzištátne osvojenia uskutočňovali iba v najlepšom záujme dieťaťa a pri rešpektovaní jeho základných práv priznaných medzinárodným právom“.³²⁰

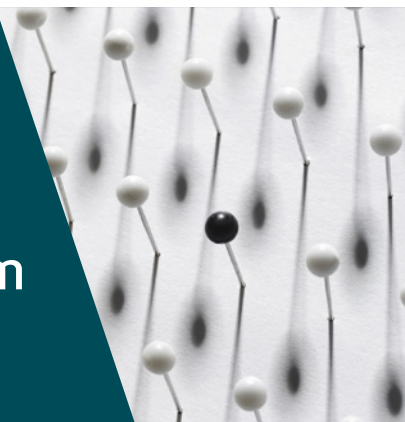
318 Organizácia Spojených národov, [Dohovor o právach dieťaťa](#), články 2, 3, 6 a 12. Pozri tiež Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2010), usmernenia týkajúce sa zmluvy o forme a obsahu pravidelných správ, ktoré majú predkladať štáty, ktoré sú zmluvnými stranami podľa článku 44 ods. 1 písm. b) Dohovoru o právach dieťaťa, [dokument OSN CRC/C/58/Rev.2](#), 23. novembra 2010, body 23 – 27.

319 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2013) [General Comment No. 14\(14\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(art. 3, para. 1\)](#) [Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na to, aby boli jeho najlepšie záujmy prvoradým hľadiskom (článok 3 ods. 1)], CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

320 Haagska konferencia o medzinárodnom práve súkromnom (1993), [Haagsky dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach](#), 29. mája 1993, článok 1 písm. a).

7

Ochrana detí pred násilím a vykorisťovaním

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii (2011/93/EÚ) ZFEÚ, články 82 a 83 Smernica o elektronickom obchode (2000/31/ES) Smernica o súkromí a elektronických komunikáciách (2002/58/ES) Smernica o poskytovaní audiovizuálnych mediálnych služieb (2018/1808/EÚ) Nariadenie o dočasnej výnimke z určitých ustanovení smernice 2002/58/ES, pokiaľ ide o používanie technológií poskytovateľmi interpersonálnych komunikačných služieb nezávislých od číslovania na spracúvanie osobných a iných údajov na účely boja proti online sexuálnemu zneužívaniu detí (2021/1232/EÚ)	Násilie na školách, online, doma a v inom prostredí	EDLP, články 2 (právo na život), 3 (neľudské a ponižujúce zaobchádzanie) a 8 (fyzická integrita) Protokol č. 1 k EDLP, článok 2 (právo na vzdelanie) ESC (revidovaná), články 7 (právo na osobitnú ochranu proti fyzickým a morálnym nebezpečenstvám) and 17 (právo na ochranu) Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (Lanzarotský dohovor) Dohovor o predchádzaní násiliu voči ženám a domácejmu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor) ESLP, <i>Kayak/Turecko</i>, č. 60444/08, 2012 (bodanie v blízkosti školy) ESLP, <i>O’Keeffe/Irsko</i> [VK], č. 35810/09, 2014 (sexuálne zneužívanie v škole) ESLP, <i>X a i./Bulharsko</i>, č. 22457/16, 2021 (výšetrovanie obvinení zo sexuálneho zneužívania v sirotinci) ESLP, <i>Campbell a Cosans/Spojené kráľovstvo</i>, č. 7511/76 a č. 7743/76, 25. februára 1982

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
		ESLP, <i>F.O./Chorvátsko</i>, č. 29555/13, 2021 (slovné napádanie v škole) ESLP, <i>M.C./Bulharsko</i>, č. 39272/98, 4. decembra 2003 ESLP, <i>R.B./Estónsko</i>, č. 22597/16, 22. júna 2021 ESLP, <i>A.Ş./Turecko</i>, č. 58271/10, 13. septembra 2016 ESLP, <i>A.R. a L.R./Švajčiarsko</i>, č. 22338/15, 2017 (sexuálne vzdelávanie v štátnych školách) ESLP, <i>Kurt/Rakúsko</i> [VK], č. 62903/15, 15. júna 2021 ESLP, <i>Kontrová/Slovensko</i>, č. 7510/04, 31. mája 2007 ESLP, <i>Talpis/Taliansko</i>, č. 41237/14, 18. septembra 2017 ESLP, <i>Costello-Roberts/Spojené kráľovstvo</i>, č. 13134/87, 25. marca 1993
Charta základných práv EÚ, článok 5 ods. 2 (nútená alebo povinná práca) a článok 5 ods. 3 (zákaz obchodovania s ľuďmi) Smernica o mladých pracovníkoch (94/33/ES) Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ) Smernica o štátnych príslušníkoch tretích krajín (2004/81/ES) Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii (2011/93/EÚ)	Sexuálne vykorisťovanie	EDLP, článok 4 (sloboda od nevoľníctva, nútenej a povinnej práce) a článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) ESC (revidovaná), článok 7 ods. 10 (ochrana detí proti fyzickým a morálnym nebezpečenstvám) Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi Dohovor o počítačovej kriminalite Lanzarotský dohovor ESLP, <i>C.N. a V./Francúzsko</i>, č. 67724/09, 11. októbra 2012 (nevoľníctvo) ESLP, <i>Rantsev/Cyprus a Rusko</i>, č. 25965/04, 2010 (zlyhanie štátu pri vyšetrovaní údajného obchodovania s ľuďmi) ESLP, <i>V.C.L. a A.N./Spojené kráľovstvo</i>, č. 77587/12 a 74603/12, 2021

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
		ESLP, <i>Söderman/Švédsko</i> [VK], č. 5786/08, 2013 (tajné filmovanie dieťaťa) ESLP, <i>N.C./Turecko</i> , č. 40591/11, 9. februára 2021 ESLP, <i>K.U./Fínsko</i> , č. 2872/02, 2. decembra 2008
	Vysokorizikové skupiny	ESLP, <i>Centre for Legal Resources v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko</i> [VK], č. 47848/08, 2014 (smrť zdravotne ťažko postihnutého mladého muža v štátnom zariadení) ESLP, <i>Nencheva a i./Bulharsko</i> , č. 48609/06, 2013 (smrť detí v štátnom zariadení) ESLP, <i>I.C./Rumunsko</i> , č. 36934/08, 2016 ESLP, <i>V.C./Taliansko</i> , č. 54227/14, 2018 (závislé deti)
Rozhodnutie Komisie o zavedení dodatočných rezervovaných čísel začínajúcich 116 (2007/698/ES)	Nezvestné deti	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) ESLP, <i>Zorica Jovanović/Srbsko</i> , č. 21794/08, 2013 (právo na informácie) ESLP, <i>Ljubinka Mik a Svetlana Jovanović/Srbsko</i> , č. 9291/14 a 63798/14, 2021

Násilie páchané na deťoch zahŕňa všetky formy fyzického alebo duševného násillia, ujmy alebo zneužívania, zanedbávania alebo nedbanlivého zaobchádzania, týrania alebo vykorisťovania vrátane sexuálneho zneužívania.³²¹ Môže k nemu dochádzať v rôznych prostrediach, napríklad v škole, doma alebo na ulici, ale aj online prostredníctvom používania mobilných telefónov alebo iných elektronických zariadení pripojených na internet. Online násilie zahŕňa nielen vlastníctvo, výrobu a zdieľanie materiálu obsahujúceho sexuálne zneužívanie detí, ale aj grooming, online obťažovanie, viktimizáciu a kybernetické šikovanie. Podľa medzinárodného práva musia štáty prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby deti požívali náležitú ochranu a aby boli účinne dodržiavané ich práva na fyzickú integritu a dôstojnosť. Povinnosť štátu chrániť môže mať

321 Pozri úplné vymedzenie v článku 19 ods. 1 [Dohovoru o právach dieťaťa](#).

rôzne formy v závislosti od osobitného rizika násilia, ktorému je dieťa vystavené, a od jeho páchatela. Povinnosti štátov sú preto viditeľnejšie, keď sa na deti vzťahuje právomoc a ochrana štátu, napríklad v prípade ich umiestnenia do verejných inštitúcií. Povinnosť štátu chrániť môže byť ťažšie splniteľná v prípadoch, keď sú deti vystavené násiliu súkromnými osobami vrátane ich rodinných príslušníkov. Povinnosti štátov však zahŕňajú aj preventívne opatrenia a nielen opatrenia na ochranu alebo pomoc po spáchaní násilia. Krízové a núdzové situácie, ako je pandémie ochorenia spôsobeného koronavírusom v roku 2019 (COVID-19), môžu zvýšiť zraniteľnosť detí voči násiliu vrátane sexuálneho zneužívania a vykorisťovania, ktoré je potrebné riešiť.³²²

Jedna z právomocí EÚ v tejto oblasti sa týka cezhraničnej trestnej činnosti vrátane obchodovania s ľuďmi a sexuálneho vykorisťovania žien a detí (článok 83 ZFEÚ). Boli preto prijaté osobitné legislatívne opatrenia, pokiaľ ide o materiál obsahujúci sexuálne zneužívanie detí a obchodovanie s ľuďmi. EÚ tiež prijala právne predpisy, v ktorých sa od členských štátov vyžaduje, aby kriminalizovali viaceré formy sexuálneho zneužívania, sexuálneho vykorisťovania a činnosti, ktorými sa deti kontaktujú na sexuálne účely vrátane groomingu. Na úrovni Rady Európy ESLP, najmä na základe svojej judikatúry podľa článkov 2, 3 a 8, vypracoval povinnosti štátov v súvislosti so širokou škálou činností, ktoré predstavujú násilie páchané na deťoch. EVSP je v tejto oblasti takisto aktívny, a to prostredníctvom svojho postupu nahlasovania a mechanizmu podávania kolektívnych sťažností. Okrem toho sú zavedené osobitné dohovory Rady Európy, najmä Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (*Lanzarotský dohovor*)³²³, pričom dohľadom nad ich uplatňovaním sú poverené monitorovacie orgány. Lanzarotský dohovor je najkomplexnejším medzinárodným právnym nástrojom na ochranu detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním s veľkým dosahom (ratiifikovaný všetkými 47 členskými štátmi Rady Európy a Tuniskom).

322 Svetová zdravotnícka organizácia (2020), *COVID-19: Protecting children from violence, abuse and neglect in the home* (COVID-19: ochrana detí pred násilím, zneužívaním a zanedbávaním v domácnosti); EÚ, Európska komisia (2021), *Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa a Európska záruka pre deti*; Agentúra EÚ pre základné práva (2021), *The coronavirus pandemic and fundamental rights: A year in review* (Pandémia koronavírusu a základné práva: prehľad roka), 10. júna 2021; Rada Európy (2021), *The COVID-19 pandemic and children: Challenges, responses and policy implications* (Pandémia COVID-19 a deti: výzvy, reakcie a politické dôsledky), 12. marca 2021.

323 Rada Európy (2007), *Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním*, CETS č. 201, 25. októbra 2007.

V tejto kapitole sa analyzujú osobitné aspekty násilia páchaného na deťoch a reakcia medzinárodného spoločenstva. **Oddiel 7.1** sa týka násilia doma, v škole, online a iných prostrediach a je zameraný na problematiku, ako je zneužívanie v škole, sexuálne zneužívanie, domáce násilie a zanedbávania dieťaťa. **Oddiel 7.2** sa týka prípadov vykorisťovania detí, ktoré majú cezhraničný rozmer, vrátane obchodovania s ľuďmi (na účely nútenej práce alebo sexuálneho vykorisťovania) a trestných činov týkajúcich sa materiálu obsahujúceho sexuálne zneužívanie detí. **Oddiel 7.3** sa zaoberá vysokorizikovými skupinami. Napokon, **oddiel 7.4** sa zaoberá otázkou nezvestných detí.

7.1. Násilie doma, v školách, online a v iných prostrediach

Hlavné body

- Štáty sú povinné zabezpečiť, aby boli deti účinne chránené pred všetkými formami násilia a ujmy vo všetkých prostrediach, vrátane násilia, ku ktorému dochádza online.
- Štáty majú povinnosť zabezpečiť primeraný právny rámec pre ochranu detí.
- Štáty musia vykonávať účinné vyšetrovania preukázateľných tvrdení o zneužívaní a násilí, ktoré sa páchajú na deťoch, a ujme, ktorá sa deťom spôsobuje.

V práve EÚ³²⁴ je hlavným právnym nástrojom v tejto oblasti, prijatým na základe článkov 82 a 83 ZFEÚ, **smernica 2011/93/EÚ** o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii³²⁵.

V práve Rady Európy vypracovali ESLP a EVSP významný súbor judikatúry týkajúcej sa ochrany detí pred násilím vo všetkých prostrediach. Okrem toho osobitné dohovory Rady Európy (napr. **Lanzarotský dohovor**) poskytujú podobné záruky na ochranu detí pred osobitnými formami násilia.

324 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), **smernica 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii**, Ú. v. EÚ L 335, 2011, s. 1.

325 Tamže.

7.1.1. Rozsah štátnej zodpovednosti

V rámci práva Rady Európy analyzoval ESĽP násilie páchané na deťoch podľa rôznych článkov **EDĽP**, najmä článkov 2, 3 a 8. Súd identifikoval jasné povinnosti štátov vždy, keď sú deti umiestnené do inštitúcií patriacich do ich právomoci.³²⁶ Podobne platí, že ak určité konanie alebo situácia dosiahne úroveň závažnosti, na základe ktorého je klasifikovaná ako neľudské alebo ponižujúce správanie podľa článku 3, štát má povinnosti chrániť deti proti zlému zaobchádzaniu vrátane zaobchádzania zo strany súkromných osôb. Všetky situácie, ako sú dlhodobé zanedbávanie rodičmi³²⁷, opakované sexuálne zneužívanie učiteľmi v škole³²⁸, znásilnenie³²⁹ alebo telesné tresty³³⁰, sa považujú za patriace do rozsahu pôsobnosti článku 3 EDĽP.

V prípade smrti môže byť štát bráný na zodpovednosť podľa článku 2 EDĽP aj v prípade, že smrť zapríčinila súkromná osoba, a nie štátny subjekt. Povinnosti štátov sa v jednotlivých prípadoch líšia, pričom základnou povinnosťou je zaisťiť *účinnú* ochranu detí pred násilím. V prípadoch závažných foriem záobchádzania k pozitívnym povinnostiam patrí prijatie účinných ustanovení trestného práva, ktoré sa opierajú o systém presadzovania práva.³³¹ Štáty takisto musia prijať osobitné opatrenia a záruky na ochranu detí.³³²

ESĽP sa pri niekoľkých príležitostiach zaoberal prípadmi násillia páchaného na deťoch zo strany súkromných osôb v školách, domácnostiach alebo iných zariadeniach, ktoré boli prevádzkované neštátnymi subjektmi, v prípade ktorých bolo otáznne, či mohla vzniknúť zodpovednosť štátu. V takýchto prípadoch ESĽP rozhodol o tom, že štát sa nemôže zrieknuť povinnosti chrániť deti delegovaním správy dôležitých verejných služieb, ako je vzdelávanie, na

326 ESĽP, *Nencheva a i./Bulharsko*, č. 48609/06, 18. júna 2013.

327 ESĽP, *Z a i./Spojené kráľovstvo* [VK], č. 29392/95, 10. mája 2001.

328 ESĽP, *O'Keeffe/Irsko* [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014.

329 ESĽP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, 4. decembra 2003; ESĽP, *M.G.C./Rumunsko*, č. 61495/11, 15. marca 2016, bod 58.

330 ESĽP, *Tyrrer/Spojené kráľovstvo*, č. 5856/72, 25. apríla 1978; ESĽP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, 4. decembra 2003, bod 150; ESĽP, *O'Keeffe/Irsko* [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014, bod 146.

331 ESĽP, *Tyrrer/Spojené kráľovstvo*, č. 5856/72, 25. apríla 1978; ESĽP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, 4. decembra 2003, bod 150; ESĽP, *O'Keeffe/Irsko* [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014, bod 146.

332 ESĽP, *O'Keeffe/Irsko* [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014, bod 148; pozri tiež ESĽP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, ECHR 2003XII, bod 153.

súkromné osoby.³³³ V prípadoch týkajúcich sa určenia štátnej zodpovednosti ESLP všeobecne rozlišoval medzi všeobecnou povinnosťou štátov chrániť, keď nebolo riziko jasne identifikovateľné, a konkrétnou povinnosťou chrániť v prípadoch, keď bolo riziko jasne identifikovateľné. V prvom prípade ESLP analyzoval, či v dôsledku neexistencie zásahu štátu došlo k reálnemu riziku násilia pre detskú obeť.

Príklad: *Vec Kayak/Turecko*³³⁴ sa týka dobovania 15-ročného chlapca na smrť iným mladistvým v blízkosti školy. ESLP rozhodol, že školy majú povinnosť chrániť zapísané osoby pred všetkými formami násilia. V tomto konkrétnom prípade ESLP rozhodol, že Turecko je zodpovedné podľa článku 2 EDLP za to, že neochránilo právo na život syna a brata žiadateľov, pretože v danom čase nebol zavedený žiadny účinný systém dohľadu. Neexistencia takého systému umožnila, aby mladistvý vzal nôž zo školskej kuchyne, ktorý použil na bodanie obeť.

Príklad: *Vec O'Keeffe/Írsko*³³⁵ sa týka činov zneužívania spáchaných v 70. rokoch 20. storočia v írskej štátnej škole. V tom čase boli národné školy uznávané a financované štátom, pričom riadením a správou bola poverená cirkev. Žiadateľka, ktorá bol v danom čase žiačkou, bola vystavená približne 20 činom sexuálneho zneužívania zo strany jedného zo školských učiteľov. Štátnym orgánom sa na tieto činy sťažovala až v roku 1998 potom, čo sa dozvedela o iných činoch sexuálneho zneužívania spáchaných rovnakým učiteľom. ESLP musel určiť, či možno štát brať na zodpovednosť za činy zneužívania, ktoré neboli v danom čase nahlásené orgánom. Súd najprv rozhodol, že činy zneužívania, ktorým bola žiadateľka vystavená, patria do rozsahu pôsobnosti článku 3 EDLP. Potom, na základe rôznych správ, ESLP rozhodol, že štát si mal byť vedomý možných rizík sexuálneho zneužívania na školách. V tom čase nebol zavedený primeraný postup, ktorý by umožnil dieťaťu alebo rodičovi sťažovať sa priamo štátu na činy zneužívania. Neexistovali ani žiadne mechanizmy dohľadu nad zaobchádzaním učiteľov s deťmi. ESLP preto dospel k záveru, že si Írsko nesplnilo pozitívne povinnosti podľa článku 3 EDLP, pretože nezaistilo účinný mechanizmus ochrany voči činom zneužívania detí v školách. Podľa ESLP musia

333 ESLP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, 4. decembra 2003, bod 150; ESLP, *Costello-Roberts/Spojené kráľovstvo*, č. 13134/87, 25. marca 1993, bod 27.

334 ESLP, *Kayak/Turecko*, č. 60444/08, 10. júla 2012.

335 ESLP, *O'Keeffe/Írsko* [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014.

štáty viesť aj účinné vyšetrovanie o údajnom zlom zaobchádzaní alebo úmrtí bez ohľadu na to, či činy spáchali štátne subjekty³³⁶ alebo súkromné osoby. Vyšetrovanie je účinné, ak na základe doručenia sťažností od obeť alebo ich nástupcov štáty zavedú postup, ktorý môže viesť k identifikácii a potrestaniu osôb zodpovedných za násilné činy, ktoré sú v rozpore s článkom 2 alebo 3 EDLP.

Podľa ESC sa na práva detí na ochranu pred zneužívaním a zlým zaobchádzaním vzťahujú najmä články 7 a 17, v ktorých sa vyžaduje, aby štáty chránili deti pred všetkými formami zlého zaobchádzania. EVSP vyložil článok 17 v tom zmysle, že vyžaduje právny zákaz akejkoľvek formy násilia páchaného na deťoch vo všetkých prostrediach (doma, v školách a inštitúciách). EVSP vo svojej judikatúre konštatoval porušenie článku 17 ESC³³⁷, keď štáty nemali právne predpisy stanovujúce „výslovný a komplexný zákaz všetkých foriem telesných trestov detí, ktoré by mohli ovplyvniť ich telesnú integritu, dôstojnosť, vývoj alebo psychickú pohodu“³³⁸.

Podľa Lanzarotského dohovoru sú štáty povinné kriminalizovať rôzne formy sexuálneho zneužívania a sexuálneho vykorisťovania páchaného na deťoch.³³⁹ V tomto dohovore sa takisto vyžaduje, aby štáty prijali legislatívne a iné opatrenia na predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí organizovaním informačných kampaní, školením odborných zamestnancov, informovaním detí o rizikách zneužívania a poskytovaním odbornej pomoci jednotlivcom, ktorým hrozí riziko spáchania trestných činov zneužívania detí. Lanzarotský výbor

336 ESLP, *Assenov a i./Bulharsko*, č. 24760/94, 28. októbra 1998.

337 EVSP, *Association for the Protection of All Children (APPROACH)/Česká republika*, sťažnosť č. 96/2013, 29. mája 2015.

338 EVSP, *Association for the Protection of All Children (APPROACH)/Slovinsko*, sťažnosť č. 95/2013, 27. mája 2015, bod 51.

339 Rada Európy (2007), *Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním*, CETS č. 201, 25. októbra 2007.

monitoruje vykonávanie dohovoru a vydáva správy, stanoviská a vyhlásenia.³⁴⁰ Vo veci *X a i./Bulharsko* ESĽP zdôraznil, že pokiaľ ide o požiadavky na vyšetrovanie a procesné požiadavky, článok 3 EDĽP sa musí vykladať vzhľadom na iné uplatniteľné medzinárodné nástroje, a najmä Lanzarotský dohovor.³⁴¹ Okrem toho, v článkoch 4 a 5 Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu voči ženám a domácejmu násiliu a o boji proti nemu (*Istanbulský dohovor*)³⁴² sa od štátov vyžaduje zaviesť osobitné legislatívne opatrenia a vyšetriť násilné činy páchané na ženách a dievčatách. Podľa článku 22 sú štáty povinné zabezpečiť služby odbornej pomoci ženám a deťom, ktoré sú obeťami domáceho násilia. Skupina expertov pre opatrenia na boj proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu monitoruje vykonávanie dohovoru.³⁴³

Príklad: Vec *X a i./Bulharsko*³⁴⁴ sa týka troch bulharských detí, ktoré tvrdili, že boli sexuálne zneužívané v sirotinci v Bulharsku pred ich osvojením v Taliansku. Vzhľadom na uspokojivý legislatívny a regulačný rámec na predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí a nedostatok dôkazov o tom, že niektorý z orgánov vedel o údajnom zneužití, ESĽP nezistil žiadne porušenie vecnej časti článku 3. Súd sa však domnieval, že Bulharsko pri preverovaní údajného zneužitia nevyužilo všetky primerané opatrenia v oblasti vyšetrovania a medzinárodnej spolupráce. Orgány sa predovšetkým nikdy nepokúsili vyšetriť žiadateľov z lekárskeho hľadiska, ani s nimi

340 Pozri napríklad Rada Európy, Lanzarotský výbor (2019), *Declaration of the Lanzarote Committee on protecting children in out-of-home care from sexual exploitation and sexual abuse* (Deklarácia Lanzarotského výboru o ochrane detí mimo domácej starostlivosti pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním), 21. októbra 2019; Lanzarotský výbor (2018), *2nd implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The strategies* (Druhá správa o vykonávaní: ochrana detí pred sexuálnym zneužívaním v kruhu dôvery: stratégie), 31. januára 2018; Lanzarotský výbor (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies* (ICTs) [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017; Lanzarotský výbor (2015), *1st implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework* (Prvá správa o vykonávaní: ochrana detí pred sexuálnym zneužívaním v kruhu dôvery: rámec) 4. decembra 2015.

341 ESĽP, *X. a i./Bulharsko*, č. 22457/16, 2. februára 2021.

342 Rada Európy (2011), *Dohovor o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu*, CETS č. 210, 11. mája 2011.

343 Rada Európy, Skupina expertov pre opatrenia proti ženám a domácejmu násiliu (GREVIO) (2020), *1st general report on GREVIO's activities* (Prvá všeobecná správa o činnostiach GREVIO), apríl 2020.

344 Pozri aj ESĽP, *X a i./Bulharsko*, č. 22457/16, 2. februára 2021.

či inými deťmi, ktoré označili, viesť pohovor. Bulharské orgány okrem toho nikdy nezvažovali možnosť viesť vyšetrovanie skrytejším spôsobom, ako je napr. sledovanie okolia sirotinca, odpočúvanie telefónov alebo odpočúvanie telefonických a elektronických správ alebo používanie utajených agentov, ako je to výslovne uvedené v Lanzarotskom dohovore a ako sa to v takýchto prípadoch vo veľkej miere uplatňuje v celej Európe. EŠLP dospel k záveru, že neprijali všetky primerané opatrenia na objasnenie skutočností a nevykonali úplnú a dôkladnú analýzu dôkazov, ktoré im boli predložené, čím porušili svoju procesnú povinnosť podľa článku 3 EŠLP.

V medzinárodnom práve je **Dohovor o právach dieťaťa** kľúčovým nástrojom na zabezpečenie ochrany dieťaťa na úrovni štátu. Podľa článku 19 štáty, ktoré sú zmluvnou stranou, majú povinnosť prijať legislatívne, administratívne, sociálne a vzdelávacie opatrenia na ochranu detí pred všetkými formami násillia, vrátane telesných trestov. Výbor OSN pre práva dieťaťa vydal významný počet všeobecných komentárov a odporúčaní obsahujúcich výklad povinností štátov podľa Dohovoru o právach dieťaťa. Napríklad vo Všeobecnom komentári č. 13 sa opisujú opatrenia na ochranu detí pred všetkými formami násillia³⁴⁵ a v č. 8 sa štáty vyzývajú, aby prijali vhodné opatrenia proti všetkým formám telesných trestov.³⁴⁶

7.1.2. Zneužívanie v škole

V práve Rady Európy EŠLP analyzoval sťažnosti na zneužívanie v škole ako formu disciplinárneho opatrenia najmä podľa článku 3 EŠLP. Ak opatrenia telesného trestania nedosiahnu mieru závažnosti vyžadovanú článkom 3, aj tak môžu patriť do pôsobnosti článku 8 ako súčasť práva na fyzickú a morálnu integritu.

Vec *Campbell a Cosans/Spojené kráľovstvo* sa týkala telesných trestov detí v rámci štátom podporovaného vzdelávania³⁴⁷ a po nej nasledovala vec

345 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2011), *General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom of all forms of violence* [Všeobecný komentár č. 13 (2011): právo dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia], CRC/C/GC/13, 18. apríla 2011.

346 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2007), *General Comment No. 8 (2006): The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment (arts. 19; 28, para. 2; and 37, inter alia)* [Všeobecný komentár č. 8 (2016) Právo dieťaťa na ochranu pred telesným trestaním a inými krutými alebo ponižujúcimi formami trestania (okrem iného článku 19, 28 ods. 2 a 37)], CRC/C/GC/8, 2. marca 2007.

347 EŠLP, *Campbell a Cosans/Spojené kráľovstvo*, č. 7511/76 a č. 7743/76, 25. februára 1982.

*Costello-Roberts/Spojené kráľovstvo*³⁴⁸ týkajúca sa telesných trestov detí v súkromných školách. Ani v jednej z týchto vecí ESLP nezistil porušenie článku 3 EDLP. Od veci *Costello-Roberts* však došlo k zmene sociálnych postojov a právnych noriem týkajúcich sa uplatňovania opatrení disciplíny voči deťom, pričom sa zdôraznila potreba chrániť deti pred akoukoľvek formou násilia a zneužívania.³⁴⁹

Príklad: Vec *F.O./Chorvátsko*³⁵⁰ sa týka údajného obťažovania žiaka učiteľom vo verejnej škole a neschopnosti štátnych orgánov účinne reagovať na jeho tvrdenie. Učiteľ nazval žalobcu „blbcom, idiotom, hlupákom, sedliakom“. ESLP konštatoval, že zatiaľ čo počiatočné urážky učiteľa proti žiadateľovi mali v úmysle potrestať ho a jeho spolužiakov, dva neskoršie prípady sa nedali považovať za nič iné ako za slovné zneužívanie predstavujúce ponižovanie, znevažovanie a strápanie. ESLP zdôraznil, že sa očakáva, že učitelia pochopia, že verbálna provokácia a nadávky by mohli hlboko raníť študentov, najmä tých, ktorí sú citliví. Učiteľ by si mal byť okrem toho vedomý toho, že akákoľvek forma násilia vrátane verbálneho nadávania študentom, aj keď je mierna, nie je vo vzdelávacom prostredí prijateľná a že by mali so študentmi komunikovať s náležitým ohľadom na ich dôstojnosť a morálnu integritu. Súdny dvor ďalej zdôraznil, že vnútroštátne orgány musia zaviesť vhodné legislatívne, administratívne, sociálne a vzdelávacie opatrenia s cieľom jednoznačne zakázať akúkoľvek formu násilia alebo zneužívania detí vždy a za každých okolností, a tak zabezpečiť nulovú toleranciu voči akémukoľvek násiliu alebo zneužívaniu vo vzdelávacích inštitúciách. To zahŕňa potrebu zabezpečiť vyvodenie zodpovednosti prostredníctvom vhodných trestných, občianskych, administratívnych a profesionálnych spôsobov. V konkrétnom prípade súd zistil, že jediné opatrenie prijaté vnútroštátnymi orgánmi zahŕňalo slovné pokarhanie zo strany školského psychológa, ktoré neriešilo problém, ktorý predstavuje správanie učiteľa. ESLP príslušne dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 8 EDLP.

348 ESLP, *Costello-Roberts/Spojené kráľovstvo*, č. 13134/87, 25. marca 1993.

349 ESLP, *F.O./Chorvátsko*, č. 29555/13, 22. apríla 2021. Pozri tiež ESLP, *V.K./Rusko*, č. 68059/13, 7. marca 2017.

350 ESLP, *F.O./Chorvátsko*, č. 29555/13, 22. apríla 2021.

7.1.3. Sexuálne zneužívanie

Sexuálne zneužívanie detí môže mať mnoho foriem vrátane obťažovania, groomingu, dotýkania, incestu alebo znásilnenia. Môže k nemu dochádzať v rôznych prostrediach vrátane domova, škôl, zariadeniach ústavnej starostlivosti a cirkví, ako aj online prostredníctvom využívania internetu a digitálnych technológií. Deti sú obzvlášť zraniteľné voči sexuálnemu zneužívaniu, keďže často podliehajú právomoci a kontrole dospelých a majú obmedzený prístup k mechanizmom podávania sťažností. Obchodovanie s ľuďmi je predmetom [oddielu 7.2.2](#) a trestné činy súvisiace s materiálom obsahujúcim sexuálne vykorisťovanie sú predmetom [oddielu 7.2.3](#).³⁵¹

Podľa práva EÚ je cieľom smernice 2011/93/EÚ harmonizovať minimálne trestné sankcie za rôzne trestné činy sexuálneho zneužívania detí v členských štátoch, čo vo veľkej miere odráža prístup Lanzarotského dohovoru.³⁵² Podľa článku 3 musia členské štáty trestať rôzne formy sexuálneho zneužívania prostredníctvom trestného práva, a to trestné činy vrátane prinútenia detí, aby boli svedkami sexuálnych aktivít alebo sexuálneho zneužívania, zapájania sa do sexuálnych aktivít s deťmi a náboru detí a/alebo donucovania detí, aby sa zúčastňovali na pornografických predstaveniach. V smernici sa stanovujú zvýšené tresty, ak sú činy páchané osobami v pozícii dôvery, a voči osobitne zraniteľným deťom a/alebo s použitím donucovania. Ďalej, členské štáty musia zabezpečiť, že stíhanie podozrivých zo zneužívania detí sa uskutočňuje automaticky a že osobám odsúdeným za trestné činy sexuálneho zneužívania je zakázaný výkon všetkých profesionálnych činností, v ktorých dochádza k priamemu alebo pravidelnému kontaktu s deťmi. Smernica obsahuje aj ustanovenia o konaní zohľadňujúcom potreby detí a zabezpečuje sa v nej ochrana detských obetí na súdoch.

V článku 10 tejto smernice sa od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili, že každý odsúdený za spáchanie niektorého z trestných činov, ako sú sexuálne zneužívanie detí, vykorisťovanie a pornografia, bude vylúčený z vykonávania aktivít zahŕňajúcich priamy a pravidelný kontakt s deťmi. **Rámcové rozhodnutie**

351 Pozri medziagentúrnu pracovnú skupinu (2016), *Terminology guidelines for the protection of children from sexual exploitation and sexual abuse* (Terminologické usmernenia na ochranu detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním), 28. januára 2016.

352 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), *smernica 2011/93/EÚ* z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, Ú. v. EÚ L 335, 2011, s. 1.

2009/315/SVV³⁵³, ktorým sa upravuje výmena informácií z registrov trestov medzi členskými štátmi, uľahčuje vykonávanie smernice tým, že umožňuje výmenu informácií o registroch trestov jednotlivcov odsúdených za trestné činy sexuálneho zneužívania detí.³⁵⁴

Pokiaľ ide o online obsah, osobitná pozornosť sa musí venovať materiálu zobrazujúcemu sexuálne zneužívanie detí, ktorý sa šíri online. V smernici o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí sa orgánom členských štátov ukladá povinnosť odstrániť webové stránky obsahujúce alebo šíriace materiál zobrazujúci sexuálne zneužívanie detí, a to tak v prípade, že sa nachádzajú na ich území, ako aj mimo neho.³⁵⁵ V *smernici o elektronickom obchode*³⁵⁶ sa stanovujú existujúce pravidlá zodpovednosti online sprostredkovateľov. Podľa článku 3 umožňuje mechanizmy oznamovania a odstraňovania nezákonného obsahu, ak je to nevyhnutné pre „verejný poriadok, najmä z dôvodu prevencie, vyšetrovania, odhaľovania a stíhania trestných činov, vrátane ochrany neplnoletých osôb a boja proti všetkým formám podnecovania nenávisti z dôvodu rasy, pohlavia, náboženstva alebo štátnej príslušnosti a hanobenia ľudskej dôstojnosti jednotlivých osôb“.

V dočasnom nariadení³⁵⁷ prijatom v roku 2021 o spracúvaní osobných a iných údajov na účely boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí sa stanovuje dočasná výnimka z určitých ustanovení smernice o súkromí a elektronických

353 EÚ, Rada Európskej únie (2009), *Rámcové rozhodnutie Rady 2009/315/SVV z 26. februára 2009 o organizácii a obsahu výmeny informácií z registra trestov medzi členskými štátmi*, Ú. v. EÚ L 93, 2009.

354 EÚ, Európska komisia (2020), *Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí*, COM(2020) 607 final, 24. júla 2020.

355 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), *smernica 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV*, Ú. v. EÚ L 335, 2011, článok 25.

356 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2000), *smernica 2000/31/ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode* (smernica o elektronickom obchode), Ú. v. ES L 178, 2000.

357 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2021), *nariadenie (EÚ) 2021/1232 zo 14. júla 2021 o dočasnej výnimke z určitých ustanovení smernice 2002/58/ES, pokiaľ ide o používanie technológií poskytovaných interpersonálnych komunikačných služieb nezávislých od číslovania na spracúvanie osobných a iných údajov na účely boja proti online sexuálnemu zneužívaniu detí*, PE/38/2021/REV/1, 30. júla 2021.

komunikáciách³⁵⁸. Tým sa zabezpečí, aby určití poskytovatelia online služieb mohli pokračovať vo svojich dobrovoľných opatreniach na odhaľovanie a nahlasovanie sexuálneho zneužívania detí online. Táto výnimka bude trvať tri roky.³⁵⁹

Revidovanou **smernicou o audiovizuálnych mediálnych službách** sa podľa článku 6a zaviedli nové pravidlá, ktorými sa od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili, že audiovizuálne mediálne služby, ktoré by mohli narušiť telesný, duševný alebo morálny vývin detí, poskytované poskytovateľmi mediálnych služieb, na ktorých sa vzťahuje právomoc týchto členských štátov, budú prístupné iba takým spôsobom, ktorým sa zaistí, že ich deti nebudú môcť za bežných okolností počuť ani vidieť. Najškodlivejší obsah, ako napríklad nezmyselné násilie a pornografia, musí podliehať najprísnejším opatreniam. Okrem toho sa v tomto článku od členských štátov vyžaduje zabezpečenie toho, aby poskytovatelia mediálnych služieb poskytovali divákovi dostatočné informácie o obsahu, ktorý by mohol narušiť telesný, duševný alebo morálny vývin detí, prostredníctvom systému, ktorým sa popisuje potenciálne škodlivá povaha obsahu audiovizuálnej mediálnej služby.³⁶⁰

Komisia okrem toho v decembri 2020 navrhla akt o digitálnych službách, ktorý je komplexnou reformou povinností v online prostredí a zahŕňa ochranu detí a iných zraniteľných skupín.³⁶¹

V práve Rady Európy ESĽP preskúmal prípady sexuálneho zneužívania podľa článkov 3 a 8 EDĽP. Sťažnosti sa všeobecne týkajú neprijatia primeraných opatrení zo strany štátov na ochranu detí pred zneužívaním. V súvislosti s článkom 3 ESĽP takisto preskúmal, či štáty vykonali účinné vyšetrovanie údajného sexuálneho zneužívania. Sťažnosti týkajúce sa zneužívania detí podané na

358 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2002), **smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ z 12. júla 2002 týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií** (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), Ú. v. ES L 201, 2002.

359 EÚ, Európska komisia (2020), **Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí**, COM(2020) 607 final, 24. júla 2020.

360 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2018), **smernica (EÚ) 2018/1808** zo 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb, Ú. v. EÚ L 303, 2018, s. 69.

361 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2020), **návrh nariadenia o jednotnom trhu s digitálnymi službami (akt o digitálnych službách) a o zmene smernice 2000/31/ES**, COM(2020) 825 final, 15. decembra 2020.

základe článku 8 sa týkajú vplyvu týchto činov na fyzickú alebo psychologickú integritu obeť a práva na rešpektovanie rodinného života. Niekedy je rozdiel medzi povinnosťami štátov podľa článkov 3 a 8 dosť nejasný, pričom ESLP používa podobné odôvodnenie v prípade zistenia porušenia oboch článkov. Treba však uviesť, že prípady podľa článku 8 sú bežnejšie v situáciách nesprávneho odňatia zo starostlivosti/umiestnenia do starostlivosti a vplyvu údajného zneužívania dieťaťa na rodinu.³⁶² Tieto situácie sú analyzované v kapitole 5.

Príklad: Vo veci *M.C./Bulharsko*³⁶³ bolo žiadateľkou 14-ročné dievča, ktoré tvrdilo, že bolo znásilnené dvomi osobami potom, čo jedného večera išlo von. Vnútroštátne orgány jej sťažnosť zamietli najmä preto, že nebola zistená žiadna forma fyzického násillia. ESLP uviedol, že údajné znásilnenie patrí pod článok 3 EDLP a že odporujúci štát mal povinnosť vykonať účinné vyšetrovanie týchto tvrdení. ESLP sa pri stanovení, že bulharské orgány nevykonali toto vyšetrovanie, opieral o dôkazy, že orgány obvykle odmietajú prípady, v ktorých obeť nedokázala preukázať fyzický odpor voči činu znásilnenia. Súd konštatoval, že táto úroveň dokazovania nie je v súlade so skutkovými stavmi, pokiaľ ide o obeť znásilnenia, a preto mohlo spôsobiť, že vyšetrovanie orgánov bolo neúčinné, čo je v rozpore s článkom 3 EDLP.

Príklad: Príklad: Vo veci *R.B./Estónsko*³⁶⁴ bolo štvorročné dievča, ktoré obvinilo svojho otca zo sexuálneho zneužívania, pri rozhovoroch zaznamenané na dvoch videozáznamoch. Ani v jednom z nich nebola poučená o svojom práve nevypovedať proti rodinnému príslušníkovi alebo o povinnosti hovoriť pravdu, hoci sa podľa pravidiel vnútroštátneho trestného konania takéto pokyny vyžadujú. V následnom súdnom konaní Najvyšší súd dospel k záveru, že nedostatočné poučenie žiadateľky pred jej výsluchom bolo natoľko podstatné, že jej svedectvo, ktoré bolo rozhodujúcim dôkazom v prejednávanej veci, bolo nepripustné. V dôsledku toho bol otec oslobodený od obžaloby. ESLP zdôraznil, že vyšetrovania a trestné konania sa musia vykonávať spôsobom, ktorý chráni najlepšie záujmy a práva detí, pričom takéto ochrana si vyžaduje prijatie ochranných opatrení zohľadňujúcich potreby detí v prípade detských obetí v trestnom konaní.

362 Rada Európy (2021), *Respecting human rights and the rule of law when using automated technology to detect online child sexual exploitation and abuse* (Rešpektovanie ľudských práv a zásad právneho štátu pri používaní automatizovaných technológií na odhaľovanie sexuálneho vykorisťovania a zneužívania detí online), správa nezávislých expertov, jún 2021.

363 ESLP, *M.C./Bulharsko*, č. 39272/98, 4. decembra 2003.

364 ESLP, *R.B./Estónsko*, č. 22597/16, 22. júna 2021.

Predovšetkým bolo nevyhnutné chrániť svedeckú výpoveď detí počas predsúdneho vyšetrovania aj súdneho konania. Podľa [usmernení Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#), ak sa uplatňujú menej prísne pravidlá poskytovania dôkazov alebo iné opatrenia zohľadňujúce potreby detí, takéto opatrenia by samy osebe nemali znížovať hodnotu pripisovanú svedectvám alebo dôkazom dieťaťa bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu. Svedecká výpoveď žiadateľky však bola vyhlásená za neprípustnú práve z dôvodu striktného uplatnenia procesných pravidiel, ktoré nerozlišovali medzi dospelými a deťmi, a teda neupravovali výnimky alebo úpravy pre detských svedkov. ESĽP preto dospel k záveru, že v procesnej reakcii vnútroštátnych orgánov na tvrdenie žiadateľky o sexuálnom zneužívaní jej otcom boli závažné nedostatky, ktoré dostatočne nezohľadnili jej osobitnú zraniteľnosť a zodpovedajúce potreby ako malého dieťaťa, čo je v rozpore s pozitívnymi povinnosťami žalovaného štátu podľa článkov 3 a 8 EDĽP.³⁶⁵

Príklad: *Vec A.Ş./Turecko*³⁶⁶ sa týkala sexuálneho útoku a fyzického násillia, ktorému bol žiadateľ vystavený vo vyšetrovacej väzbe ako dieťa. ESĽP dospel k záveru, že hoci turecké trestné právo kriminalizovalo útoky na fyzickú integritu osôb, ktorých sa žaloba týka, tým, že vyžadovalo, aby žiadateľ podal formálnu sťažnosť ako podmienku začatia trestného konania bez toho, aby sa zohľadnila jeho osobitná zraniteľnosť, zbavilo účinnosti právne vykonávacie opatrenia určené na ochranu jednotlivcov pred zaobchádzaním, ktoré je v rozpore s článkom 3 EDĽP.

[Lanzarotským dohovorom](#) sa podrobne upravuje právo detí na ochranu pred sexuálnym zneužívaním. Tento dohovor prijatý v rámci Rady Európy je otvorený ratifikácii aj pre štáty mimo Európy. Tento záväzný nástroj je podporovaný množstvom právne nezáväzných nástrojov zameraných na ďalšie zaisťovanie toho, aby štáty zaviedli účinné opatrenia proti sexuálnemu zneužívaniu detí.³⁶⁷ Ako objasňuje Lanzarotský výbor, v Lanzarotskom dohovore sa takisto vyžaduje, aby štáty chránili deti pred sexuálnym zneužívaním v digitálnom

³⁶⁵ Pozri tiež ESĽP, *A a B/Chorvátsko*, č. 7144/15, 4. novembra 2019.

³⁶⁶ ESĽP, *A.Ş./Turecko*, č. 58271/10, 13. septembra 2016.

³⁶⁷ Príklady: Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (1996), [rezolúcia 1099 \(1996\) o sexuálnom vykorisťovaní detí](#), 25. septembra 1996; Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (2000), [rezolúcia 1212 \(2000\) o znásilňovaní v ozbrojených konfliktoch](#), 3. apríla 2000; Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (2002), [rezolúcia 1307 \(2002\) o sexuálnom vykorisťovaní detí: nulová tolerancia](#), 27. septembra 2002.

prostredí.³⁶⁸ V roku 2019 prijal Lanzarotský výbor stanovisko k článku 20 Lanzarotského dohovoru, pokiaľ ide o sexuálne sugestívne alebo explicitné obrázky a/alebo videá vytvorené deťmi. V stanovisku sa identifikujú situácie, ktoré nie sú trestnými činmi, a situácie, ktoré si vyžadujú trestné stíhanie až ako krajnú možnosť.³⁶⁹ Sexuálne sugestívne alebo explicitné obrázky a/alebo videá vytvorené deťmi v mimoriadne zraniteľnej situácii by sa mali považovať za výsledok zneužívajúceho/využívajúceho správania.³⁷⁰ Viac informácií o materiáli zobrazujúcom sexuálne vykorisťovanie detí nájdete v **oddiele 7.2.3**.

Lanzarotský dohovor sa zaoberá aj predchádzaním sexuálnemu zneužívaniu detí, okrem iného vzdelávaním detí: každá zmluvná strana by mala prijať potrebné legislatívne alebo iné opatrenia na zabezpečenie toho, aby deti počas základného a stredoškolského vzdelávania dostávali informácie o rizikách sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, ako aj o prostriedkoch na ich ochranu prispôbených ich úrovni vývoja.

Príklad: *Vec A.R. a L.R./Švajčiarsko*³⁷¹ sa týka odmietnutia základnej školy vyhovieť žiadosti prvej žiadateľky, aby jej dcéra, ktorá v tom čase mala sedem rokov a chystala sa navštevovať druhý ročník základnej školy, bola vyňatá z vyučovania sexuálnej výchovy, ktoré bolo povinné pre deti vo veku od štyroch do ôsmich rokov. ESLP poznamenal, že sexuálna výchova v materských školách a v prvých rokoch základnej školy nebola systematická; učitelia museli len reagovať na otázky a konanie detí. Odmietnutie vyňať žiaka základnej školy zo sexuálnej výchovy patrilo do miery voľnej

368 Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)* [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017.

369 Rada Európy, Lanzarotský výbor (2019), *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children* (Stanovisko k pohlavne sugestívnym alebo explicitným obrázkom a/alebo videám, ktoré vytvorili, zdieľali a prijímali deti), 6. júna 2019.

370 Rada Európy, Lanzarotský výbor (2019), *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children* (Stanovisko k pohlavne sugestívnym alebo explicitným obrázkom a/alebo videám detí, ktoré vygenerovali, zdieľali a prijímali deti), 6. júna 2019; Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)* [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017.

371 ESLP, *A.R. a L.R./Švajčiarsko*, č. 22338/15, 19. decembra 2017.

úvahy štátu, a preto nepredstavovalo porušenie článku 8 EDLP. Sťažnosť bola teda vyhlásená za neprípustnú.

7.1.4. Domáce násilie a zanedbávanie dieťaťa

V mnohých prípadoch domáce násilie zahŕňa aj obvinenia zo sexuálneho zneužívania. V tomto zmysle sú povinnosti štátov podľa medzinárodného práva podobné povinnostiam uvedeným v [oddiele 7.1.3](#).

Podľa práva Rady Európy prípady domáceho násillia zvyčajne oznamujú buď samotné ženy, alebo ženy spolu so svojimi deťmi, pričom sa sťažujú, že štát primerane nesplnil svoju povinnosť podľa článkov 2, 3 a 8 EDLP chrániť ich pred ujmom. Štáty musia plniť svoje pozitívne povinnosti spočívajúce v prijatí účinných opatrení proti domácejmu násilliu a vykonávať účinné vyšetrovanie sporých obvinení o domácom násillí alebo zanedbávaní detí.

Príklad: *Vec Kurt/Rakúsko*³⁷² sa týkala vraždy syna žiadateľky v škole jej manželom. Sťažovala sa, že orgány nechránili jej rodinu pred jej násilným manželom, ktorý už bol odsúdený za domáce násilie voči nej a bol mu zakázaný prístup do ich domova. ESLP pripomenul, že v súvislosti s domácim násillím si povinnosti štátnych orgánov v prvom rade vyžadujú okamžitú reakciu na obvinenia z domáceho násillia. Po druhé, orgány museli zistiť, či existuje alebo neexistuje skutočné a bezprostredné ohrozenie života jednej alebo viacerých identifikovaných obetí domáceho násillia, pričom mali náležite zohľadniť osobitný kontext prípadov domáceho násillia a mať na pamäti, že násilie páchané na deťoch patriacich do spoločnej domácnosti by mohli páchatelia použiť ako definitívnu formu trestu voči svojmu partnerovi. Posúdenie rizika má byť nezávislé, proaktívne a komplexné; orgány by sa nemali spoliehať len na to, ako obeť vníma riziko, ale dopĺňať informácie svojím vlastným posúdením, zhromažďovaním a posudzovaním informácií o všetkých relevantných rizikových faktoroch a prvkoch prípadu. Po tretie, ak by výsledkom tohto posúdenia bola existencia takéhoto rizika, mala sa uplatniť povinnosť orgánov prijať primerané preventívne prevádzkové opatrenia primerané úrovni posudzovaného rizika.

V prípade žiadateľky orgány okamžite reagovali na jej obvinenia z domáceho násillia, vykonali dôkazy a vydali zákaz kontaktu a ochranné príkazy,

³⁷² ESLP, *Kurt/Rakúsko* [VK], č. 62903/15, 15. júna 2021.

a to bez odkladania alebo nečinnosti. Ich posúdenie rizika sa síce neriadilo nijakým štandardizovaným postupom, ale spĺňalo požiadavky nezávislosti, proaktívnosti a komplexnosti a nezistilo žiadne skutočné a bezprostredné riziko útoku na životy detí na základe kritéria podľa *Osmanovho* testu³⁷³ uplatňovaného v súvislosti s domácim násilím. V dôsledku toho teda orgány nemali žiadnu povinnosť prijať ďalšie preventívne operačné opatrenia osobitne vo vzťahu k deťom žiadateľky, či už na súkromných alebo verejných priestranstvách, ako napríklad vydanie príkazu, ktorým sa zabráni kontakt s deťmi v škole. V dôsledku toho EŠLP nezistil porušenie článku 2 EDLP.

Príklad: Vo veci *Kontrová/Slovensko*³⁷⁴ bola žiadateľka pri niekoľkých príležitostiach fyzicky napadnutá svojím manželom. Sťažovala sa na políciu, ale neskôr svoju sťažnosť stiahla. Manžel sa jej následne vyhrožoval vraždou ich detí. Príbuzný oznámil tento incident na políciu. Niekoľko dní po incidente však manžel žiadateľky zastrelil seba aj ich dve deti. EŠLP rozhodol, že pozitívne povinnosti štátu vznikajú v oblasti článku 2 EDLP vždy, keď orgány vedia alebo majú vedieť o existencii skutočného a bezprostredného ohrozenia života identifikovaného jednotlivca. V tomto prípade mali slovenské orgány vedieť o tomto riziku v zmysle predtým existujúcej komunikácie medzi žiadateľkou a políciou. Pozitívne povinnosti polície mali zahŕňať zaznamenanie trestného oznámenia žiadateľky, začatie trestného vyšetrovania a iniciovanie trestného konania a zároveň vedenie náležitých záznamu o núdzových volaniach a prijatie opatrenia v súvislosti s tvrdeniami, že manžel žiadateľky mal strelnú zbraň. Polícia si však nesplnila povinnosti a priamym dôsledkom uvedených konaní bola smrť detí žiadateľky, v rozpore s článkom 2 EDLP.

Príklad: Vec *Talpis/Taliansko*³⁷⁵ sa týkala viacerých prípadov násillia voči žiadateľke a jej deťom zo strany jej manžela. Po prvých dvoch prípadoch žiadateľka podala proti nemu sťažnosť a požiadala o ochranné opatrenia. Polícia ju prvýkrát vypočúvala sedem mesiacov po jej sťažnosti. Tretí prípad

373 V rozsudku vo veci *Osman/Spojené kráľovstvo* (1998) Súdny dvor stanovil dvojstupňové kritérium s cieľom určiť, kedy vzniká pozitívna povinnosť prijať operatívne opatrenia na ochranu jednotlivca, ktorého život je ohrozený trestnými činmi inej osoby. *Osmanov* test sa následne používa za rôznych okolností. Pre komplexnejší prehľad rôznych situácií pozri EŠLP, *Bljakaj a i./Chorvátsko*, č. 74448/12, body 107 – 111, 18. september 2014.

374 EŠLP, *Kontrová/Slovensko*, č. 7510/04, 31. mája 2007.

375 EŠLP, *Talpis/Taliansko*, č. 41237/14, 18. septembra 2017.

násilia medzitým viedol k smrti syna tohto páru a k zraneniam žiadateľky. ESĽP konštatoval tieto nedostatky orgánov: a) počas siedmich mesiacov od podania sťažnosti žiadateľky nevykonali žiadne vyšetrovanie a počas tohto obdobia neprijali žiadne opatrenia na jej ochranu; b) manžel bol odsúdený za ťažkú ujmu na zdraví tri roky po podaní sťažnosti žiadateľky a až po tom, ako zabil svojho syna a pokúsil sa zavraždiť žiadateľku a c) polícia šesť mesiacov nekonala po tom, ako prokurátor požiadal o bezodkladné vybavenie žiadosti žiadateľky o ochranu. Súd zistil porušenie článku 2, keďže nedošlo k ochrane života žiadateľky a jej syna, porušenie článku 3, keďže nedošlo k ochrane žiadateľky pred domácim násilím a porušenie článku 14 v spojení s článkami 2 a 3.³⁷⁶

ESĽP boli tiež predložené prípady zanedbávania detí buď v štátnych inštitúciách, alebo doma. Povinnosti orgánov v situáciách zanedbávania dieťaťa rodícom sú podobné ako v už uvedených prípadoch. Na jednej strane je potrebné, aby štát zaviedol účinné mechanizmy na ochranu dieťaťa, pričom na druhej strane musia štátne orgány prijať opatrenia na ochranu detí v prípadoch oznámeného zanedbávania dieťaťa, alebo ak majú k dispozícii dostatočné dôkazy o zanedbávaní dieťaťa, či už doma, alebo v súkromných inštitúciách.³⁷⁷ V prípadoch zanedbávania v štátnych inštitúciách majú orgány priamu povinnosť chrániť deti tým, že zabezpečia, aby dostali náležitú (zdravotnú) starostlivosť, aby boli zariadenia, v ktorých sú umiestnené, primerané a/alebo zamestnanci vyškolení na riešenie potrieb detí.³⁷⁸

Istanbulský dohovor je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom na predchádzanie násiliu na ženách a dievčatách a boj proti nemu na medzinárodnej úrovni, ktorý podpísali všetky členské štáty EÚ a samotná EÚ³⁷⁹, a obsahuje niekoľko odkazov na deti³⁸⁰. Po prvé, podľa článku 3 písm. f) sa dievčatá do veku 18 rokov považujú za ženy, preto sa na ne vzťahujú všetky ustanovenia dohovoru. Po druhé, podľa článku 2 ods. 2 sú zmluvné strany sú vyzvané uplatňovať tento dohovor na všetky obe domáceho násilia, ku ktorým môžu

376 Pozri aj ESĽP, *Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage/Francúzsko*, č. 15343/15 a 16806/15, 4. júna 2020.

377 ESĽP, *Z a i./Spojené kráľovstvo* [VK], č. 29392/95, 10. mája 2001.

378 ESĽP, *Nencheva a i./Bulharsko*, č. 48609/06, 18. júna 2013.

379 Rada Európy, úrad pre zmluvy, *Tabuľka podpisu a ratifikácie zmluvy č. 210*, stav k 15. októbru 2021.

380 Rada Európy (2011), *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu*, CETS č. 210, 11. mája 2011.

patriť deti. V skutočnosti sú vo väčšine prípadov domáceho násillia páchaného doma deti svedkami a vážne sú ním postihnuté.³⁸¹ Nakoniec, ustanovenia dohovoru osobitne zamerané na deti obsahujú povinnosti pre štáty, aby prijali opatrenia na riešenie potrieb detských obetí, na zvyšovanie informovanosti u detí a na ochranu detských svedkov.

V rovnakom zmysle sú podľa článku 17 [ESC](#) štáty povinné zakázať všetky formy násillia páchaného na deťoch a prijať primerané trestnoprávne a občianskoprávne ustanovenia.

Otázky domáceho násillia a zanedbávania detí sú predmetom rôznych právne nezáväzných nástrojov Rady Európy.³⁸²

7.2. Vykorisťovanie detí

Hlavný bod

- Štátne orgány majú povinnosť účinne spolupracovať s cieľom chrániť deti pred nútenou prácou, obchodovaním s ľuďmi a materiálom obsahujúcim sexuálne vykorisťovanie detí, a to aj pri vedení vyšetrovaní.

7.2.1. Nútená práca

V práve EÚ je zakázané otroctvo, nevoľníctvo, nútená alebo povinná práca (článok 5 ods. 2 [Charty základných práv EÚ](#)). Zamestnávanie detí je vo všeobecnosti zakázané článkom 32 charty, ktorý stanovuje, že minimálny vek na prijatie do zamestnania nesmie byť nižší ako minimálny vek na ukončenie školskej dochádzky bez toho, aby boli dotknuté pravidlá, ktoré môžu byť pre mladých ľudí výhodnejšie, a s výnimkou obmedzených výnimiek. Minimálny

381 FRA (2014), *Violence against women: An EU-wide survey, Main Results* (Násillie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum. Hlavné výsledky), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 5. marca 2014, s. 134 – 135. Pozri tiež UNICEF (2006), *Behind closed doors: The impact of domestic violence on children* (Za zatvorenými dverami: vplyv domáceho násillia na deti).

382 Ako príklady možno uviesť: Rada Európy, Výbor ministrov (1985), [odporúčanie písm. R \(85\) 4 o násillí v rodine](#), 26. marca 1985; Rada Európy, Výbor ministrov (1990), [odporúčanie písm. R \(90\) 2 o sociálnych opatreniach týkajúcich sa násillia v rodine](#), 15. januára 1990; Rada Európy, parlamentné zhromaždenie (1998), [odporúčanie č. 1371 \(1998\) o zneužívaní a zanedbávaní detí](#), 23. apríla 1998.

vek ukončenia školskej dochádzky sa v rámci EÚ líši, väčšinou ide o vek od 15 do 18 rokov.³⁸³ Hlavným legislatívnym nástrojom zakazujúcim detskú prácu je [smernica 94/33/ES](#)³⁸⁴. Členské štáty môžu stanoviť minimálny vek na zamestnanie, ktorý je nižší ako minimálny vek ukončenia povinnej školskej dochádzky, len vo výnimočných prípadoch (článok 4 ods. 2) a musia zabezpečiť, aby mladí ľudia prijatí do zamestnania mali primerané pracovné podmienky (články 6 a 7). Okrem toho môžu byť deti zamestnané len na určité činnosti, ako sú ľahké domáce práce alebo sociálne a kultúrne činnosti (článok 2 ods. 2 a článok 5). V smernici sa takisto stanovujú osobitné ochranné opatrenia, ktoré sa majú prijať v prípadoch detskej práce (oddiel III).

V mnohých prípadoch nútená detská práca zahŕňa deti, s ktorými sa obchoduje.³⁸⁵ V [smernici 2011/36/EÚ](#) o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania sa nútená práca uznáva ako forma vykorisťovania detí (článok 2 ods. 3).³⁸⁶ Deti, s ktorými sa obchoduje na účely nútenej práce, sú chránené podľa uvedenej smernice rovnakým spôsobom ako obeť obchodovania s ľuďmi na iné účely (ako je sexuálne vykorisťovanie, pozri [oddiel 7.1.3](#)).³⁸⁷

V práve Rady Európy sa v článku 4 [EDLP](#) zakazujú v absolútnom rozsahu všetky formy otroctva, nevoľníctva, nútenej alebo povinnej práce. ESLP vymedzuje „nútenú alebo povinnú prácu“ ako „prácu alebo služby vynútené od osoby pod hrozbou trestu proti vôli danej osoby a na ktoré sa uvedená osoba neponúkla dobrovoľne“.³⁸⁸ Nevoľníctvo okrem toho zahŕňa „povinnosť pre „nevoľníka“ slúžiť celý život na majetku inej osoby a nemožnosť zmeniť svoj stav“.³⁸⁹ Nevoľníctvo je preto závažnejšou formou povinnej práce.

383 EÚ, Európska komisia, Eurydice (2018), *Compulsory education in Europe – 2018/19* (Povinná školská dochádzka v Európe – 2018/19), Eurydice Facts and Figures, 2018.

384 EÚ, Rada Európskej únie (1994), [smernica Rady 94/33/ES z 22. júna 1994 o ochrane mladých ľudí pri práci](#), Ú. v. ES L 216, 1994.

385 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania](#), Ú. v. EÚ L 101, 2011, s. 1, odôvodnenie 11.

386 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania](#), Ú. v. EÚ L 101, 2011, s. 1.

387 Pozri FRA (2015c), *Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union, States' obligations and victims' rights* (Závažné vykorisťovanie pracovných síl: pracovníci sťahujúci sa v rámci Európskej únie alebo do nej, povinnosti štátov a práva obetí), 2. júna 2015, s. 40 – 41.

388 ESPL, *Siliadin/Francúzsko*, č. 73316/01, 26. júla 2005, bod 116.

389 Tamže, bod 123.

V prípadoch údajnej nútej práce ESLP najprv určuje, či tvrdenia patria do rozsahu pôsobnosti článku 4 EDLP.³⁹⁰ Potom analyzuje, či si štáty splnili svoje pozitívne povinnosti zaviesť legislatívny a správny rámec, ktorým sa zakazujú, trestajú a účinne stihajú prípady nútej alebo povinnej práce, nevoľníctva a otroctva.³⁹¹ So zreteľom na procesný aspekt článku 4 ESLP skúma, či domáce orgány vykonali účinné vyšetrovanie sporných tvrdení o nútej práci alebo nevoľníctve.³⁹²

Príklad: *Vec C.N. a V./Francúzsko*³⁹³ sa týka sťažností dvoch sestier pôvodom z Burundi na nútenú prácu. Po smrti svojich rodičov boli vzaté do Francúzska, aby tam žili so svojou tetou a jej rodinou. Štyri roky boli ubytované v suteréne domu údajne vo veľmi zlých podmienkach. Staršia sestra nechodila do školy a celý čas trávila prácami v domácnosti a starostlivosťou o zdravotne postihnutého syna svojej tety. Mladšia sestra chodila do školy a pracovala pre svoju tetu a jej rodinu po škole a potom, čo jej bol poskytnutý čas na urobenie si domácich úloh. Obe sestry podali sťažnosť na ESLP, že boli držané v nevoľníctve a vystavené nútej práci. ESLP zistil, že prvá žiadateľka bola skutočne podrobená nútej práci, keďže musela pracovať sedem dní v týždni bez odmeny a dovolenky. Okrem toho bola držaná v nevoľníctve, pretože cítila, že jej situácia je trvalá bez pravdepodobnosti zmeny. ESLP ďalej zistil, že si štát nespĺnil pozitívne povinnosti, pretože zavedený právny rámec neposkytol účinnú ochranu obetiam povinnej práce. V súvislosti s procesnou povinnosťou vyšetriť tvrdenie ESLP rozhodol, že boli splnené požiadavky článku 4 EDLP, pretože orgány vykonali bezodkladné nezávislé vyšetrovanie, ktoré mohlo viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. ESLP zamietol tvrdenia druhej žiadateľky o nútej práci a zdôvodnil, že mohla chodiť do školy a bol jej poskytnutý čas na robenie si domácich úloh.

V ESC sa zaručuje právo detí na ochranu pred fyzickými a morálnymi nebezpečenstvami v pracovnom prostredí a mimo neho (článok 7 ods. 10). EVSP uviedol, že domáce/pracovné vykorisťovanie detí vrátane obchodovania s deťmi na

390 ESLP, *C.N. a V./Francúzsko*, č. 67724/09, 11. októbra 2012, bod 70.

391 Tamže, bod 104 písm. f).

392 ESLP, *C.N./Spojené kráľovstvo*, č. 4239/08, 13. novembra 2012, body 70 – 82.

393 ESLP, *C.N. a V./Francúzsko*, č. 67724/09, 11. októbra 2012.

účely pracovného vykorisťovania musí byť zakázané na úrovni štátu.³⁹⁴ Zmluvné štáty ESC musia zaistiť nielen to, aby mali potrebné právne predpisy na zabránenie vykorisťovaniu a na ochranu detí a mladistvých, ale aj to, aby boli tieto právne predpisy účinné v praxi.³⁹⁵

MOP združuje vlády, zamestnávateľov a pracovníkov 187 členských štátov, aby stanovovali pracovné normy, vypracovali politiky a navrhovali programy na podporu dôstojnej práce. V dvoch dohovoroch MOP o detskej práci, [Dohovore č. 138 o minimálnom veku](#)³⁹⁶ a [Dohovore č. 182 o najhorších formách detskej práce](#)³⁹⁷ sa stanovuje minimálny vek na vstup do určitých druhov zamestnania, ochranné záruky, ktoré je potrebné zaviesť, a opatrenia na zákaz a odstránenie najhorších foriem detskej práce.

7.2.2. Obchodovanie s deťmi

V práve EÚ sa v článku 83 ZFEÚ identifikuje obchodovanie s ľuďmi ako oblasť, v ktorej má Európsky parlament a Rada legislatívne právomoci. Článok 5 ods. 3 Charty základných práv EÚ obsahuje výslovný zákaz obchodovania s ľuďmi. Príspevok EÚ je v tomto prípade cenný, pretože ide o oblasť s cezhraničnými rozmermi.

Smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania je prvým nástrojom, ktorý schválil Európsky parlament a Rada na základe článku 83 ZFEÚ.³⁹⁸ Podľa článku 2 ods. 1 tejto smernice je obchodovanie s ľuďmi „zlákane, preprava, presun, ukrývanie alebo prevzatie osôb vrátane výmeny alebo odovzdania kontroly nad týmito osobami na účely vykorisťovania, a to prostredníctvom hrozby alebo použitia násilia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo zraniteľného postavenia, alebo odovzdávania či prijímania platieb alebo

394 EVSP (2004), [Závery 2004 – Bulharsko – článok 7 ods. 10](#), 2004/def/BGR/7/10/EN, 31. mája 2004.

395 EVSP (2006), [Závery 2006 – Albánsko – článok 7 ods. 10](#), 2006/def/ALB/7/10/EN, 30. júna 2006; EVSP (2006), [Závery 2006 – Bulharsko – článok 7 ods. 10](#), 2006/def/BGR/7/10/EN, 30. júna 2006; EVSP (2020), [Závery 2019 – Írsko](#), marec 2020.

396 MOP (1973), [Dohovor o minimálnom veku](#), C138, 1973; MOP (1973), [Odporúčanie o minimálnom veku](#), R146, 1973.

397 MOP (1999), [Dohovor o najhorších formách detskej práce](#), C182, 1999; MOP (1999), [Odporúčanie o najhorších formách detskej práce](#), R190, 1999.

398 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania](#), Ú. v. EÚ L 101, 2011, s. 1.

výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou". Účelom smernice je stanoviť minimálne pravidlá na vymedzenie a sankcionovanie trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi (článok 1). Smernica ako celok je relevantná pre deti a zahŕňa aj niekoľko osobitných ustanovení zameraných na deti v súvislosti s pomocou a podporou pre detské obeť obchodovania s ľuďmi a ochranu v trestných vyšetrovaniach (články 13 až 16).³⁹⁹ Treba prijať osobitné podporné opatrenia podľa odborného posúdenia každej jednotlivéj obeť (článok 14 ods. 1). Štáty by mali menovať poručníka na zastupovanie najlepších záujmov dieťaťa (článok 14 ods. 2) a poskytnúť podporu rodine dieťaťa (článok 14 ods. 3). Počas trestného konania majú deti právo na zástupcu, bezplatné právne poradenstvo a právo byť vypočuté v primeraných priestoroch a vyškolenými odborníkmi (článok 15 ods. 1 až 3). Ďalšie ochranné opatrenia zahŕňajú možnosť uskutočňovať vypočutia bez prítomnosti verejnosti a možnosť vypočuť dieťa nepriamo prostredníctvom komunikačných technológií (článok 15 ods. 5).⁴⁰⁰

Smernica 2004/81/ES je relevantná aj pre deti, ktoré boli predmetom obchodovania, ak sa členské štáty odchyľne rozhodnú uplatňovať túto smernicu na deti za podmienok stanovených vo vnútroštátnom práve.⁴⁰¹ Podľa tohto nástroja môžu byť obetiam obchodovania s ľuďmi vydané povolenia na pobyt hosťiteľskými členskými štátmi za predpokladu, že spolupracujú na trestnom vyšetrovaní.⁴⁰²

Na politickej úrovni prijala Európska komisia v apríli 2021 novú stratégiu s viacerými opatreniami na predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi, ochranu obeť a podporu trestného stíhania.⁴⁰³ Agentúra EÚ pre presadzovanie práva

399 Ustanovenia podrobne opísané v FRA a ESLP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020.

400 FRA (2015b), *Child-friendly justice: Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States* (Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí: perspektívy a skúsenosti odborníkov týkajúce sa účasti detí v súdnych konaniach v trestných veciach a v občianskoprávných súdnych konaniach v 10 členských štátoch EÚ), 5. mája 2015, s. 79.

401 EÚ, Rada Európskej únie (2004), *smernica Rady 2004/81/ES z 29. apríla 2004 o povoleniach na pobyt vydaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťmi obchodovania s ľuďmi alebo ktorým bola poskytnutá pomoc pri nedovolennej imigrácii, a ktorí spolupracujú s príslušnými orgánmi*, Ú. v. EÚ L 261, 2004.

402 Tamže, článok 3.

403 EÚ, Európska komisia (2021), *Boj proti obchodovaniu s ľuďmi: nová stratégia na roky 2021–2025*, 21. apríla 2021.

(Europol) a Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) plnia dôležité úlohy pri zabezpečovaní spolupráce medzi členskými štátmi v identifikovaní a stíhaní organizovaných sietí obchodovania s ľuďmi. Príslušnými ustanoveniami na ochranu detských obetí na úrovni EÚ sa zaoberá [oddiel 11.3](#) tejto príručky.

V rámci práva Rady Európy EDLP neodkazuje konkrétne na obchodovanie s ľuďmi. ESĽP však aj tak vykladá článok 4 EDLP, akoby zákaz obchodovania s ľuďmi obsahoval.⁴⁰⁴ Súd prijal rovnaké vymedzenie obchodovania s ľuďmi, ako sa stanovuje v článku 3 písm. a) na prevenciu, potlačenie a trestanie obchodovania s ľuďmi, najmä ženami a deťmi, čím sa dopĺňa [Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu \(Palermský protokol\)](#) a článok 4 písm. a) [Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#)⁴⁰⁵. ESĽP najprv určí, či konkrétna situácia zahŕňa dôveryhodné tvrdenie o obchodovaní s ľuďmi, a preto patrí do rozsahu pôsobnosti článku 4. Ak áno, analýza ESĽP sa bude riadiť postupmi opísanými v [oddiele 7.2.1](#): súd sa zameria na to, či právny rámec žalovaného štátu poskytuje účinnú ochranu proti obchodovaniu s ľuďmi, či štát splnil svoje pozitívne povinnosti v konkrétnych okolnostiach prípadu a či orgány vykonali účinné vyšetrovanie sporných tvrdení o obchodovaní s ľuďmi. Súd tiež vychádzal zo svojej judikatúry podľa článkov 3 a 8 v súvislosti s násilnými činmi, keďže deti sú obzvlášť zraniteľné, aby zistil, či opatrenia, ktoré štát uplatňuje na ich ochranu pred činmi patriacimi do rozsahu pôsobnosti článku 4, sú alebo nie sú účinné, zahŕňajú primerané kroky na zabránenie činom, o ktorých orgány vedeli alebo mali vedieť, a či majú účinný odstrašujúci účinok.⁴⁰⁶

Príklad: *Vec Rantsev/Rusko a Cyprus*⁴⁰⁷ podal otec mladého ruského dieťaťa, ktoré za podozrivých okolností zomrelo na Cypre. Na Cyprus vstúpila na základe víz kabaretnej umelkyne. Po zjavnom pokuse o útek zomrela po páde z balkóna bytu, ktorý patrila známym jej zamestnávateľu. Jej otec podal sťažnosť proti Rusku aj Cypru a v zásade tvrdil, že orgány náležite nevyšetřili smrť jeho dcéry. ESĽP po prvý raz rozhodol, že obchodovanie s ľuďmi patrí do rozsahu pôsobnosti článku 4 EDLP. Aj keď Cyprus mal

404 ESĽP, *Rantsev/Cyprus a Rusko*, č. 25965/04, 7. januára 2010, bod 282.

405 OSN, valné zhromaždenie (2000), [Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi](#), New York, 15. novembra 2000; Rada Európy (2005), [Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#), CETS č. 197, 16. mája 2005.

406 ESĽP, *V.C.L. a A.N./Spojené kráľovstvo*, č. 77587/12 a 74603/12, 16. februára 2021; pozri aj ESĽP, *S.M./Chorvátsko*, č. 60561/14, 25. júna 2020.

407 ESĽP, *Rantsev/Cyprus a Rusko*, č. 25965/04, 7. januára 2010.

primeraný právny rámec pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi, článok 4 bol porušený, pretože administratívny postup, podľa ktorého sa od zamestnávateľov vyžaduje, aby zložili finančné záruky pre kabaretných tanečníkov, neposkytol účinnú ochranu proti obchodovaniu s ľuďmi a vykorisťovaniu. Ďalej, v konkrétnych okolnostiach prípadu mali cyperské orgány vedieť, že dcéra žiadateľa bola vystavená riziku obchodovania s ľuďmi. Súd rozhodol, že polícia neprijala opatrenia na ochranu slečny Rantsevovej proti vykorisťovaniu. Nakoniec zistil porušenie článku 4 Ruskom, pretože ruské orgány náležite nevyšetřili údajné obchodovanie s ľuďmi.⁴⁰⁸

Príklad: *Vec V.C.L. a A.N./Spojené kráľovstvo*⁴⁰⁹ sa týkala dvoch vietnamských detí, o ktorých príslušníci polície zistili, že pracujú na farmách na pestovanie konope, pričom následne boli zatknuté a obvinené z trestných činov súvisiacich s drogami. Žiadatelia neboli okamžite podrobení posúdeniu ako potenciálne obeť obchodovania s ľuďmi, neskôr však príslušný orgán zistil, že obaja boli obeťmi obchodovania s ľuďmi. Prokuratúra s týmto posúdením nesúhlasila a pokračovala v trestnom stíhaní. Obaja žiadatelia priznali vinu a boli odsúdení. Súd sa prvýkrát zaoberal vzťahom medzi článkom 4 EDLP a trestným stíhaním obetí a potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi. Z medzinárodných noriem v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi nemožno vyvodiť žiadny všeobecný zákaz trestného stíhania obetí obchodovania s ľuďmi a za žiadnych okolností nemožno vylúčiť ani stíhanie detských obetí obchodovania s deťmi. Trestné stíhanie (potenciálnych) obetí obchodovania s ľuďmi by však za určitých okolností mohlo byť v rozpore s povinnosťou štátu prijať operatívne opatrenia na ich ochranu, ak orgány vedeli alebo mali vedieť o okolnostiach, ktoré vedú k dôvodnému podozreniu, že osoba bola predmetom obchodovania s ľuďmi. Na to, aby stíhanie (potenciálnej) obeť zaručovalo dodržiavanie slobôd zaručených v článku 4, bola prvoradá včasná identifikácia obetí. Akonáhle orgány vedeli alebo mali vedieť o okolnostiach, ktoré vedú k dôvodnému podozreniu, že osoba podozrivá zo spáchania trestného činu mohla byť obeťou obchodovania s ľuďmi alebo vykorisťovania, mala by byť urýchlene posúdená vyškolenými a kvalifikovanými osobami na základe kritérií stanovených v medzinárodných normách, s osobitným zreteľom na skutočnosť, že hrozba násilia a/alebo nátlaku sa nevyžaduje, ak ide o dieťa. ESPLP okrem toho zdôraznil, že akékoľvek rozhodnutie o tom, či stíhať potenciálnu obeť

408 Pozri tiež ESPLP, *S.M./Chorvátsko*, č. 60561/14, 25. júna 2020.

409 ESPLP, *V.C.L. a A.N./Spojené kráľovstvo*, č. 77587/12 a 74603/12, 16. februára 2021.

alebo nie, by sa malo, pokiaľ je to možné, prijať až po tom, čo kvalifikovaná osoba vykoná posúdenie, či sa táto osoba stala obeťou obchodovania s ľuďmi, najmä ak je potenciálnou obeťou dieťa. V prípade žiadateľov ESLP považoval dôvody prokuratúry pri rozhodnutí o stíhaní za úplne neprimerané a v rozpore s definíciou obchodovania s ľuďmi podľa medzinárodného práva. V spojení s tým skutočnosť, že orgány nevykonali včasné posúdenie toho, či sa žiadatelia skutočne stali obeťami obchodovania s ľuďmi, predstavovala porušenie pozitívnych povinností týchto orgánov podľa článku 4 EDLP. ESLP sa tiež domnieval, že uvedené skutočnosti porušili právo žiadateľa na spravodlivé súdne konanie zaručené článkom 6 EDLP.

EVSP sa domnieva, že obchodovanie s ľuďmi predstavuje závažné porušenie ľudských práv a ľudskej dôstojnosti a predstavuje novú formu otroctva.⁴¹⁰ Podľa článku 7 ods. 10 musia štáty zaviesť právne predpisy na jeho kriminalizáciu.⁴¹¹ Tieto právne predpisy sa musia opierať o primeraný mechanizmus dohľadu, tresty a akčný plán na boj proti obchodovaniu s deťmi a sexuálnemu vykorisťovaniu.⁴¹²

Na úrovni zmlúv je hlavným nástrojom, ktorý sa zaoberá obchodovaním s ľuďmi, Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi.⁴¹³ Dohovor dopĺňa smernicu EÚ 2011/36/EÚ a pomáha v boji proti obchodovaniu s ľuďmi v štátoch, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, či už sú alebo nie sú členmi EÚ, na základe spoločných noriem a povinností. Uplatňovanie dohovoru monitoruje skupina nezávislých expertov (Skupina expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi, GRETA), ktorí pravidelne hodnotia situáciu v každej krajine a uverejňujú správy⁴¹⁴. Na základe týchto správ Výbor zmluvných strán dohovoru, politický pilier monitorovacieho nástroja podľa dohovoru, prijíma odporúčania pre zmluvné štáty, pokiaľ ide o opatrenia, ktoré treba prijať na vykonávanie záverov GRETA, a sleduje pokrok.

410 ESLP, *Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE)/Írsko*, č. 89/2013, 12. septembra 2014, bod 56.

411 EVSP (2016), *Záver 2015 – Cyprus*, s. 15, január 2016 v: EVSP (2016), *Záver 2015 – články 7, 8, 16, 17, 19, 27 a 31 charty*, január 2016, s. 260.

412 ESLP, *Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE)/Írsko*, č. 89/2013, 12. septembra 2014, bod 57.

413 Rada Európy (2005), *Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi*, CETS č. 197, 16. mája 2005.

414 Pozri Rada Európy, GRETA (2019), *9th General Report on GRETA's Activities* (9. všeobecná správa o činnosti GRETA), 2019.

7.2.3. Sexuálne vykorisťovanie

V práve EÚ je hlavným legislatívnym nástrojom, ktorý sa venuje sexuálnemu vykorisťovaniu detí a detskej pornografii⁴¹⁵, [smernica 2011/93/ES](#)⁴¹⁶.

Článok 4 sa vo veľkej miere zaoberá vykorisťovaním vrátane zlákania, donútenia dieťaťa nátlakom alebo násilím na účasť na pornografických predstaveniach alebo detskej prostitúcii alebo získania prospechu z takejto účasti dieťaťa, účasti na pornografických predstaveniach, do ktorých sú zapojené deti, a zapájanie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom núteným k prostitúcii. Vymedzuje detskú pornografiu ako: „i) každý materiál, ktorý vizuálne zobrazuje dieťa zapojené do skutočného alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania; ii) každé zobrazenie pohlavných orgánov dieťaťa primárne určené na sexuálne účely; iii) každý materiál, ktorý vizuálne zobrazuje akúkoľvek osobu vyzerajúcu ako dieťa zapojenú do skutočného alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania alebo každé zobrazenie pohlavných orgánov akejkoľvek osoby vyzerajúcej ako dieťa primárne určené na sexuálne účely, alebo iv) realistické snímky dieťaťa zapojeného do jednoznačne sexuálneho konania alebo realistické snímky pohlavných orgánov dieťaťa primárne určené na sexuálne účely“.⁴¹⁷ V článku 5 smernice sa členským štátom EÚ ukladá povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa úmyselná výroba, nadobúdanie, držba, distribúcia, šírenie, ďalšie postupovanie, ponúkanie, dodávanie alebo sprístupňovanie detskej pornografie, ako aj vedomé získavanie prístupu k tomuto typu obsahu považovalo za trestný čin.

V práve Rady Európy ESLP pri niekoľkých príležitostiach analyzoval prípady týkajúce sa trestných činov súvisiacich so sexuálnym vykorisťovaním detí podľa článkov 3 a 8 EDLP.

⁴¹⁵ V tejto príručke sa používa pojem „detská pornografia“ len v prípade, že odkazuje na právne texty. Podľa [luxemburských usmernení](#) z roku 2016 sa však namiesto toho uprednostňuje pojem „materiál zobrazujúci sexuálne vykorisťovanie detí“ alebo „materiál obsahujúci sexuálne zneužívanie detí“; medzigentúrna pracovná skupina (2016), [Terminologické usmernenia na ochranu detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním](#), 28. januára 2016.

⁴¹⁶ EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii](#), Ú. v. EÚ L 335, 2011, s. 1.

⁴¹⁷ Tamže, článok 2 písm. c).

Príklad: Vec *Söderman/Švédsko* podalo na súd dievča, ktorého nevlastný otec sa pokúšal filmovať ho pri sprchovaní.⁴¹⁸ Tvrdilo, že švédsky legislatívny rámec primerane nechránil jej súkromný život. ESLP rozhodol, že štát má pozitívne povinnosti vytvoriť legislatívny rámec poskytujúci primeranú ochranu obetiam, ku ktorým patrí žiadateľka. Keďže tento prípad sa týkal len pokusu o filmovanie žiadateľky, ESLP stanovil, že tento legislatívny rámec nemusel nevyhnutne zahŕňať trestné sankcie. Ponúkané nápravy pre obeť – občianskoprávne alebo trestnoprávne – museli byť účinné. Na základe skutkovej podstaty prípadu ESLP uviedol, že žiadateľka nemala v rozpore s článkom 8 ESLP prospech z účinných trestnoprávných alebo občianskoprávných nápravných opatrení proti pokusu svojho otca o jej filmovanie.

Príklad: Vec *N.C./Turecko*⁴¹⁹ sa týkala 12-ročného dievčaťa, ktoré bolo nútené pracovať ako prostitútka. Po podaní sťažnosti žiadateľky sa začalo rýchlo vyšetrovanie a väčšina páchateľov bola odsúdená na trest odňatia slobody. V takejto závažnej veci, ktorá sa týkala sexuálneho vykorisťovania dievčaťa sa však ESLP nemohol obmedziť na toto všeobecné zistenie pri posudzovaní, či si žalovaný štát splnil alebo nesplnil svoje povinnosti podľa článkov 3 a 8. Súd konštatoval, že nedostatok pomoci žiadateľke, neposkytnutie ochrany pred páchateľmi, zbytočná rekonštrukcia prípadov znásilnenia, opakované lekárske vyšetrenia, nezabezpečenie pokojného a bezpečného prostredia počas vypočutí, posúdenie súhlasu obete, neprimeraná dĺžka konania a napokon premlčanie dvoch obvinení predstavovali prípad závažnej sekundárnej viktimizácie. Konanie vnútroštátnych orgánov nebolo zlučiteľné s povinnosťou chrániť dieťa, ktoré bolo obeťou sexuálneho vykorisťovania a zneužívania. Úlohou sudcov porotného súdu bolo v prvom rade zabezpečiť, aby bolo rešpektovanie osobnej integrity žiadateľky počas súdneho konania primerane chránené. Intímna povaha predmetu a vek žiadateľky boli osobitne citlivými bodmi, ktoré nevyhnutne vyžadovali primerane citlivý prístup orgánov k priebehu predmetného trestného konania. V dôsledku toho ESLP zistil porušenie článkov 3 a 8 EDLP.

Článkom 9 [Dohovoru Rady Európy o počítačovej kriminalite](#)⁴²⁰ sa od zmluvných štátov vyžaduje, aby sa za trestný čin považovalo ponúkanie, sprístupňovanie,

418 ESLP, *Söderman/Švédsko* [VK], č. 5786/08, 12. novembra 2013.

419 ESLP, *N.C./Turecko*, č. 40591/11, 9. februára 2021.

420 Rada Európy (2004), [Dohovor o počítačovej kriminalite](#), CETS č. 185, 1. júla 2004.

distribúcia, prenos, zaobstaranie alebo držba detskej pornografie alebo výroba detskej pornografie alebo výroba takéhoto materiálu pomocou počítačového systému. Dôležitou požiadavkou je, že toto správanie musí byť úmyselné. Vo [vysvetľujúcej správe](#) k dohovoru sa uvádza, že pojem „pornografický materiál“ sa „upravuje vnútroštátnymi normami týkajúcimi sa klasifikácie materiálov ako obscénnych, v rozpore s verejnou morálkou alebo podobne skazených. Preto sa materiál s umeleckou, lekárskou, vedeckou alebo podobnou hodnotou môže považovať za nepornografický“.⁴²¹ Výbor ministrov Rady Európy takisto prijal usmernenia o právach dieťaťa v digitálnom prostredí, ktoré zahŕňajú niekoľko opatrení osobitne zameraných na ochranu detí pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním online.⁴²²

Ďalej, podľa článkov 21 až 23 [Lanzarotského dohovoru](#) sú štáty povinné prijať legislatívne opatrenia, aby boli rôzne formy detskej pornografie považované za trestný čin. Podľa článku 21 sa má za trestný čin považovať získavanie na účasť, nútenie a účasť v detských pornografických vystúpeniach. Podľa článku 22 musí byť zapríčinenie toho, že deti sú svedkami sexuálneho (zneužívajúceho) konania, rovnako považované za trestný čin. Nakoniec, v článku 23 sa vyžaduje, aby boli zavedené trestnoprávne predpisy v súvislosti s činmi kontaktovania detí na sexuálne účely prostredníctvom informačných a komunikačných technológií. Lanzarotský výbor podporil zmluvné štáty dohovoru, aby zvážili rozšírenie kriminalizácie kontaktovania na prípady, keď sexuálne zneužitie nie je výsledkom osobného stretnutia, ale je spáchané online.⁴²³ V Lanzarotskom dohovore sa stanovuje, že štáty majú povinnosť zabezpečiť primerané reakcie na technologický vývoj a využívať všetky relevantné nástroje, opatrenia a stratégie na účinné predchádzanie sexuálnym trestným činom páchaným na deťoch a boj proti nim, a to aj v online prostredí.⁴²⁴

421 Rada Európy (2001), [Dôvodová správa k Dohovoru o počítačovej kriminalite](#), bod 99.

422 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), [Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment](#) [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí], odporúčanie CM/Rec(2018)7, 4. júla 2018.

423 Rada Európy, Lanzarotský výbor (2015), [Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory note: solicitation of children for sexual purposes through information and communication technology](#) [Stanovisko k článku 23 Lanzarotského dohovoru a jeho vysvetľujúcej poznámke: kontaktovanie detí na sexuálne účely prostredníctvom informačných a komunikačných technológií (grooming)], 17. júna 2015.

424 Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), [Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies \(ICTs\)](#) [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017.

Príklad: Vo veci *K.U./Fínsko*⁴²⁵ bol na webovú zoznamovaciu lokalitu umiestnený inzerát v mene 12-ročného chlapca bez jeho vedomia. Uvádza sa v ňom jeho vek, telefónne číslo a fyzický opis a obsahoval odkaz na webovú stránku s jeho fotografiou. Inzerát mal sexuálny charakter a naznačoval, že chlapec hľadá intímny vzťah s chlapcom vo svojom veku alebo so starším, z dôvodu čoho sa stal cieľom pedofilov. Poskytovateľ internetového pripojenia nemohol prezradiť totožnosť osoby, ktorá umiestnila tento inzerát, z dôvodu platných právnych predpisov. ESLP rozhodol, že pozitívna povinnosť podľa článku 8 EDLP nielen kriminalizovať zločiny, ale aj účinne ich vyšetrovať a stíhať, nadobúda ešte väčší význam, keď je ohrozené fyzické a morálne blaho dieťaťa. V tomto prípade súd rozhodol, že tým, že sa dieťa vystavilo ako cieľ pre záujmy pedofilov na internete, bolo ohrozené fyzické a morálne blaho dieťaťa. V súlade s uvedeným došlo k porušeniu článku 8 EDLP.

7.3. Vysokorizikové skupiny

Hlavný bod

- Niektoré deti sú obzvlášť zraniteľné, napríklad deti patriace k etnickým menšinám, deti so zdravotným postihnutím, LGBTIQ deti alebo deti trpiace závislosťami.

V práve Rady Európy sú veci, v ktorých ESLP rieši osobitne násilie voči deťom z národnostných menšín – mimo kontextu obchodovania s ľuďmi a nútenej práce – dosť zriedkavé. Týkajú sa najmä segregácie na školách a diskriminácie, ktorá je analyzovaná v [oddiele 3.2](#).

Príklad: Vo veci *Centrum právnych možností v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko* MVO podala sťažnosť v mene mladého Róma, ktorý zomrel v štátnej inštitúcii.⁴²⁶ Bol HIV pozitívny a bol vážne duševne postihnutý. Podmienky v inštitúcii, v ktorej žil, boli otrasné: nebolo v nej kúrenie, posteľná bielizeň ani oblečenie, žiadna podpora od zamestnancov atď. Obeť nemala blízkych príbuzných a MVO v jeho mene tvrdila, že došlo

⁴²⁵ ESLP, *K.U./Fínsko*, č. 2871/02, 2. decembra 2008.

⁴²⁶ ESLP, *Centrum právnych možností v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko* [VK], č. 47848/08, 17. júla 2014.

k porušeniu práv stanovených v článkoch 2, 3, 5, 8, 13 a 14 EDLP. Súdny dvor rozhodol, že za výnimočných okolností prípadu (mimoriadna zraniteľnosť a žiadni známi príbuzní mladého Róma) mala MVO legitímne oprávnenie zastupovať zosnulého žiadateľa. Na základe opodstatnenia ESĽP stanovil, že došlo k porušeniu vecnej časti článku 2. Domáce orgány boli označené za zodpovedné za smrť pána Câmpeanu, pretože ho umiestnili do inštitúcie, v ktorej zomrel z dôvodu nedostatku primeranej stravy, ubytovania a zdravotnej starostlivosti. ESĽP takisto zistil porušenie článku 2 z dôvodu, že rumunské orgány účinne nevyšetřili smrť pána Câmpeanu.

Pokiaľ ide o deti žijúce v inštitúciách, v [odporúčaní Rady Európy Rec\(2005\)5](#) sa výslovne uvádza, že umiestnenie dieťaťa by nemalo byť založené na diskriminačných dôvodoch.⁴²⁷ Vo veciach ESĽP týkajúcich sa detí so zdravotným postihnutím bolo nastolených niekoľko otázok vrátane pozitívnych povinností štátu chrániť ich životy a fyzickú integritu.

Príklad: *Vec Nencheva a i./Bulharsko*⁴²⁸ sa týka úmrtia 15 detí a mladých dospelých v domove pre ľudí s mentálnym a duševným postihnutím. ESĽP rozhodol, že životné podmienky detí v inštitúcii pod výhradnou kontrolou štátu boli otrasné: chýbala im strava, lieky, oblečenie a vykurovanie. Príslušné orgány boli upozornené na túto situáciu pri niekoľkých príležitostiach, a preto si boli vedomé alebo si mali byť vedomé rizík úmrtia. ESĽP stanovil porušenie vecnej časti článku 2 EDLP, pretože orgány neprijali žiadne opatrenia na ochranu životov detí umiestnených pod ich kontrolu. Bulharské orgány okrem toho účinne nevyšetřili úmrtia detí. Za osobitných okolností tejto veci mali začať vyšetrovanie trestného činu *ex offa*. Ich vyšetrovanie sa považovalo za neúčinné z niekoľkých príčin: začalo sa dva roky po úmrtí detí, trvalo neodôvodnene dlho, nevzťahovalo sa na smrť všetkých detí a neobjasnili sa v ňom relevantné faktory v danej veci. V dôsledku toho ESĽP konštatoval, že došlo k porušeniu procesnej časti článku 2 EDLP.⁴²⁹

427 Rada Európy, Výbor ministrov (2005), [odporúčanie Rec \(2005\)5 o právach detí žijúcich v zariadeniach ústavnej starostlivosti](#), 16. marca 2005.

428 ESĽP, *Nencheva a i./Bulharsko*, č. 48609/06, 18. júna 2013.

429 Pozri aj ESĽP, *L.R./Severné Macedónsko*, č. 38067/15, 23. januára 2020.

Príklad: *Vec I.C./Rumunsko*⁴³⁰ sa týkala sťažnosti na nedostatočné vyšetrovanie obvinenia zo znásilnenia 14-ročného dievčaťa. Súd dospel k záveru, že rumunské orgány kládli neprimeraný dôraz na nedostatok dôkazov o tom, že žiadateľka počas incidentu preukázala odpor, pričom svoje závery založili len na vyhláseniach údajných páchatel'ov, podľa ktorých dievča súhlasilo so sexuálnym stykom, v spojení so skutočnosťou, že jej telo nevykazovalo žiadne prejavy násillia. Prokurátori ani sudcovia rozhodujúci vo veci navyše neprihliadli k citlivým okolnostiam veci a nezohľadnili jej nízky vek ani skutočnosť, že k údajnému znásilneniu, na ktorom sa podieľali traja muži, došlo v noci a v chladnom počasí. To všetko boli faktory, ktoré zvyšovali jej zraniteľnosť. Osobitná pozornosť sa mala zamerať na analýzu platnosti súhlasu žiadateľky vzhľadom na jej mierne duševné postihnutie. V tejto súvislosti bola povaha údajného sexuálneho zneužívania voči nej taká, že existencia užitočných mechanizmov odhaľovania a oznamovania mala zásadný význam pre účinné vykonávanie príslušných trestnoprávných predpisov a pre jej prístup k primeraným prostriedkom nápravy. ESĽP zistil porušenie článku 3 EĽP.

Príklad: *Vec V. C./Taliansko*⁴³¹ sa týkala 15-ročného dievčaťa zadržaného na večierku, kde sa konzumovali alkohol a drogy. Jej rodičia uviedli, že ich dcéra trpí psychiatrickými poruchami a bola oslovená, aby pózovala na pornografických fotografiách. Hoci orgány okamžite začali vyšetrovanie trestného činu a prokurátor požiadal, aby žiadateľka bola umiestnená do špecializovaného zariadenia, ESĽP kritizoval skutočnosť, že uplynuli viac ako štyri mesiace predtým, ako súd pre mladistvých dospel k rozhodnutiu, a že následne sociálnym službám trvalo ďalšie štyri mesiace, aby príkaz vykonali. Medzičasom sa žiadateľka stala obeťou sexuálneho vykorisťovania a skupinového znásilnenia. ESĽP sa domnieva, že súd pre mládež a sociálne služby v praxi okamžite neprijali žiadne ochranné opatrenia, hoci vedeli, že žiadateľka je fyzicky a psychologicky zraniteľná a že prebieha konanie týkajúce sa jej sexuálneho vykorisťovania a údajného skupinového znásilnenia. Tým, že orgány konali týmto spôsobom, nevykonali žiadne posúdenie rizík, ktorým čelí žiadateľka, čím porušili články 3 a 8 dohovoru.

430 ESĽP, *I.C./Rumunsko*, č. 36934/08, 24. mája 2016.

431 ESĽP, *V.C./Taliansko*, č. 54227/14, 1. mája 2018.

Na medzinárodnej úrovni článok 16 CRPD od zmluvných štátov vyžaduje, aby prijali osobitné opatrenia na ochranu detí so zdravotným postihnutím pred zneužívaním a vykorisťovaním.⁴³²

7.4. Nezvestné deti

Hlavný bod

- Detské obete nedobrovoľného zmiznutia (v medzinárodnom práve známeho ako „násilné zmiznutie“) majú právo uchovať si alebo znovu vytvoriť svoju totožnosť.

V práve EÚ Európska komisia spustila bezplatnú horúcu linku (116000) pre nezvestné deti.⁴³³ Táto služba prijíma hovory ohlasujúce nezvestné deti a postupuje ich policajným orgánom, poskytuje usmernenia a pomoc osobám zodpovedným za nezvestné dieťa a pomáha pri vyšetrovaní.

V práve Rady Európy sa násilné zmiznutie detí riešilo podľa článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Zorica Jovanović/Srbsko*⁴³⁴ novorodenec údajne zomrel v nemocnici krátko po narodení, ale jeho telo sa nikdy nedostalo k rodičom. Matka sa sťažovala, že štát jej neposkytol informácie o osude jej syna vrátane príčiny jeho údajného úmrtia alebo času a miesta jeho pochovania. ESĽP uviedol, že „pretrvávajúce neposkytovanie dôveryhodných informácií [matke] štátom o osude jej syna“ predstavuje porušenie jej práva na rešpektovanie rodinného života.⁴³⁵ Podľa článku 46 EDLP Súdny dvor nariadil Srbsku, aby prijalo všetky vhodné opatrenia, pokiaľ možno prostredníctvom *lex specialis*, a aby do jedného roka vytvorilo mechanizmus, ktorého cieľom je poskytnúť individuálnu nápravu všetkým rodičom, ktorí sa nachádzajú v situácii, akou je situácia žiadateľky alebo je jej dostatočne podobná. Srbský parlament následne vo februári 2020 prijal vykonávací zákon s ohľadom na vec Zorice Jovanović.

432 Pozri tiež [oddiel 3.5](#).

433 EÚ, Európska komisia (2007), [rozhodnutie 2007/698/ES, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2007/116/ES v súvislosti so zavedením dodatočných rezervovaných čísel začínajúcich sa 116](#), Ú. v. EÚ L 284, 2007, s. 31; EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2018), [smernica 2018/1972, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií \(prepracované znenie\)](#), Ú. v. EÚ L 321, 2018, s. 36, článok 96.

434 ESĽP, *Zorica Jovanović/Srbsko*, č. 21794/08, 26. marca 2013.

435 Tamže, bod 74.

Príklad: V nasledujúcom prípade *Mik a Jovanović/Srbsko*⁴³⁶ sa žiadatelia sťažovali, že srbské orgány boli príliš pomalé a v konečnom dôsledku neúčinné pri vykonávaní rozsudku vo veci *Zorica Jovanović*. Hoci táto právna úprava bola prijatá v roku 2020 po značnom oneskorení, otázky, ktoré si vyžadovali reguláciu, boli samy osebe veľmi citlivé a značne zložité. Okrem toho akt, ktorý napokon schválil parlament, stanovil tak súdne, ako aj mimosúdne konania, pokiaľ ide o situáciu žiadateľov a iných osôb v rovnakej situácii, a jeho cieľom bolo zistiť skutočnú pravdu o novorodencoch, u ktorých existuje podozrenie, že zmizli z pôrodníc v Srbsku. V akte sa okrem iného ustanovil systém, v rámci ktorého by vnútroštátne súdy mali právomoc vyšetrovať a ziskávať dôkazy nielen na žiadosť navrhovateľa, ale aj z vlastnej iniciatívy s cieľom zistiť všetky relevantné skutočnosti, a mali by tiež právomoc priznať v prípade potreby náhradu škody. Okrem toho sa v ňom ustanovila komisia s rozsiahlymi právomocami, do ktorej bola vymenovaná väčšina pozostávajúca zo zástupcov registrovaných združení rodičov zaoberajúcich sa otázkou nezvestných detí. ESĽP preto vyňal prípad zo svojho zoznamu vecí.

V článku 25 ods. 1 písm. b) *Medzinárodného dohovoru o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím*⁴³⁷ sa stanovuje, že štáty musia zabrániť a potrestať prípady „sfalšovania, zatajenia alebo zničenia dokladov potvrdzujúcich pravú totožnosť“ detí, ktoré sú alebo ktorých rodičia sú vystavení nedobrovoľnému zmiznutiu. Štáty musia takisto prijať potrebné opatrenia na hľadanie a identifikáciu týchto detí a na ich návrat k ich pôvodným rodinám. V súvislosti s právom týchto detí na zachovanie alebo obnovenie svojej totožnosti, ako aj svojej štátnej príslušnosti, mena a rodinných vzťahov, ktoré sú uznané zákonom, je potrebné, aby mali štáty zavedené zákonné postupy na preskúmanie a každého osvojenia alebo umiestnenia detí zapojených do nedobrovoľných zmiznutí a ich vyhlásenie za neplatné (článok 25 ods. 4). V dohovore sa zdôrazňujú dve zo všeobecných zásad na podporu práv detí: najlepšie záujmy dieťaťa na prvom mieste a právo dieťaťa na vyjadrenie svojich názorov (článok 25 ods. 5). Aj keď tento dohovor ratifikoval pomerne malý počet európskych štátov, jeho relevantnosť pre európsky normatívny rámec by nemala byť opomínaná.⁴³⁸

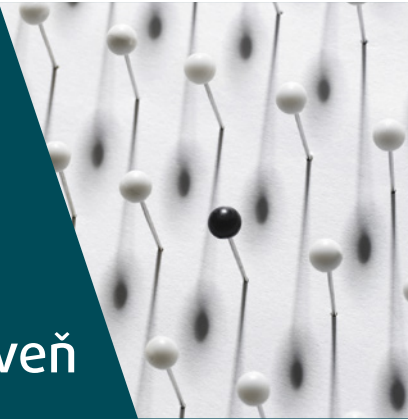
436 ESĽP, *Mik a Jovanović/Srbsko* (dec), č. 9291/14 a č. 63798/14, 23. marca 2021.

437 Organizácia Spojených národov (2006), *Medzinárodný dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím*, 20. decembra 2006.

438 K februáru 2022 tento dohovor ratifikovalo 17 z 27 členských štátov. Okrem toho ratifikovali dohovor tieto členské štáty Rady Európy: Srbsko, Čierna Hora, Bosna a Hercegovina, Švajčiarsko, Arménsko a Albánsko.

8

Hospodárske, sociálne a kultúrne práva a primeraná životná úroveň

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 14 (vzdelanie) Smernica o jednotnom povolení (2011/98/EÚ) Smernica o dlhodobom pobyte (2003/109/ES) Smernica o študentoch (2014/114/ES) Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES) Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ) Smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie) (2013/33/EÚ) SDEÚ, C-9/74, <i>Donato Casagrande/Landeshauptstadt München</i>, 1974 SDEÚ, C-413/99, <i>Baumbast a R/ Secretary of State for the Home Department</i>, 2002 (vzdelávanie migrujúcich detí)	Právo na vzdelanie	EDĽP, protokol č. 1, článok 2 (právo na vzdelanie) ESC (revidovaná), článok 17 (právo na vzdelanie) FCNM, článok 12 ods. 3 a článok 14 Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov ESLP, <i>Ponomaryovi/Bulharsko</i>, č. 5335/05, 2011 (diskriminácia z dôvodu statusu prisťahovalca)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 35 (prístup k zdravotnej starostlivosti) Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ), článok 29 (základné výhody pre migrujúce deti) Smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie), článok 21, článok 23 ods. 4 a článok 25	Právo na zdravie	EDLP, článok 2 (právo na život) a článok 8 (právo na fyzickú integritu) Dohovor o ľudských právach a biomedicíne (dohovor z Ovieda), články 6 a 8 ESC (revidovaná), článok 11 (právo na ochranu zdravia) a článok 13 (právo na sociálnu a lekársku pomoc) Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov ESLP, <i>Oyal/Turecko</i>, č. 4864/05, 2010 (infekcia novorodenca vírusom HIV) ESLP, <i>Iliya Petrov/Bulharsko</i>, č. 19202/03, 2012 (zranenie v elektrickej rozvodni) ESLP, <i>Centrum právnych možností v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko</i> [VK], č. 47848/08, 2014 (smrť v inštitúcii) ESLP, <i>Glass/Spojené kráľovstvo</i>, č. 61827/00, 2004 (informovaný súhlas) ESLP, <i>M.A.K. a R.K./Spojené kráľovstvo</i>, č. 45901/05 a č. 40146/06, 2010 (skúška bez rodičovského súhlasu) ESLP, <i>Vavříčka a i./Česká republika</i>, č. 47621/13, 2021 (opatrenia týkajúce sa povinného očkovania) ESLP, <i>Parfitt/Spojené kráľovstvo</i>, č. 18533/21, 2021 (najlepšie záujmy dieťaťa) EVSP, <i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Francúzsko</i>, sťažnosť č. 14/2003, 2004 (zdravotná starostlivosť pre migrujúce deti) EVSP, <i>Defence for Children International (DCI)/Belgicko</i>, sťažnosť č. 69/2011, 2012 (deti v neregulárnej situácii)

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 34 ods. 3 (právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní) Smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES) Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES) Smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie) (2013/33/EÚ) SDEÚ, C-233/18, <i>Zubair Haqbin/Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers</i>, 2019	Právo na bývanie	ESC (revidovaná), článok 16 (právo rodiny na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu), článok 17 (právo detí a mladistvých na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu) a článok 31 (právo na bývanie) ESLP, <i>Bah/Spojené kráľovstvo</i>, č. 56328/07, 2011 ESLP, <i>Winterstein a i./Francúzsko</i>, č. 27013/07, 2013 (neposkytnutie bývania) ESLP, <i>Khan/Francúzsko</i>, č. 12267/16, 2019
Charta základných práv EÚ, články 1, 24 a 34 (sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc) Smernica o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom (2019/1158) Smernica o dlhodobom pobyte (2003/109/ES) Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ)	Právo na primeranú životnú úroveň a právo na sociálne zabezpečenie	ESC (revidovaná), články 12 až 14 (právo na sociálne zabezpečenie, sociálnu a lekársku pomoc a na prospech zo sociálnych služieb), článok 16 (právo rodiny na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu) a článok 30 (právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením) Protokol č. 1 k EDLP, článok 1 Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov Európsky dohovor o sociálnom zabezpečení ESLP, <i>Konstantin Markin/Rusko [VK]</i>, č. 30078/06, 2012 (rodiovská dovolenka) ESLP, <i>Yocheva a Ganeva/Bulharsko</i>, č. 18592/13 a 43863/15, 2021 EVSP, <i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko</i>, sťažnosť č. 82/2012, 2013 (pozastavenie rodinných prídavkov z dôvodu záškoláctva)

Hospodárske, sociálne a kultúrne práva, častejšie označované ako sociálno-hospodárske práva alebo sociálne práva v európskom kontexte, zahŕňajú práva súvisiace s výkonom práce, ako aj právo na vzdelanie, zdravie, bývanie, sociálne zabezpečenie a primeranú životnú úroveň. Kultúrne práva zväčša neboli v rámci vedeckých prác a súdnych sporov dostatočne rozpracované a riešené. Ich aspekty sa riešia v [oddiele 8.2](#) v rámci práva na vzdelanie.

Výslovné normy týkajúce sa hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv v európskom kontexte sa nachádzajú najmä v [ESC](#) a v [Charte základných práv EÚ](#), aj keď [EDLP](#) a jeho protokoly tiež obsahujú niekoľko relevantných ustanovení, napríklad zákaz nútej práce a právo na vzdelanie. Okrem toho ESLP argumentoval, že „neexistuje prísne rozdelenie oddelujúce sféru [sociálnych a hospodárskych práv] od oblasti, na ktorú sa vzťahuje dohovor“⁴³⁹, a považuje hospodárske, sociálne a kultúrne práva za občianske práva zaručené EDLP. Týmto spôsobom bol napríklad v rámci zákazu mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestania (článok 3 EDLP) riešený prístup k zdravotnej starostlivosti.⁴⁴⁰

V EÚ [Európsky pilier sociálnych práv](#) (EPSP), ktorý bol vyhlásený v roku 2017⁴⁴¹, a [akčný plán Komisie na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv](#)⁴⁴² prijatý v roku 2021 vyjadrujú silný politický záväzok k sociálnejšej Európe. EPSP pozostáva z 20 zásad, ktoré sú nevyhnutné pre spravodlivé a dobre fungujúce trhy práce a systémy sociálneho zabezpečenia. Zásada č. 11 Európskeho piliera sociálnych práv sa zameriava na starostlivosť o deti a podporu detí a zdôrazňuje, že deti majú právo na cenovo dostupné a kvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve a právo na ochranu pred chudobou. Deti zo znevýhodneného prostredia majú tiež právo na osobitné opatrenia na zlepšenie rovnosti príležitostí. Rada EÚ prijala v roku 2021 [Európsku záruku pre deti](#) s cieľom zabezpečiť, aby každé dieťa v Európe ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením

439 ESLP, [Airey/Irsko](#), č. 6289/73, 9. októbra 1979, bod 26.

440 Pozri napríklad ESLP (2015) [Factsheet – Prisoners’ health-related rights](#) (Informačný prehľad – zdravotné práva väzňov), február 2015; ESLP [Factsheet – Health](#) (Informačný prehľad o zdraví), apríl 2015.

441 EÚ (2017), [Európsky pilier sociálnych práv v 20 zásadách](#), 16. novembra 2017.

442 EÚ, Európska komisia (2021), [Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv](#), COM(2021) 102 final, 2021.

malo prístup k najzákladnejším právam, ako sú zdravotná starostlivosť a vzdelávanie.⁴⁴³

V tejto kapitole sa analyzujú hospodárske, sociálne a kultúrne práva, ktoré sú osobitne relevantné pre deti: právo na vzdelanie (oddiel 8.2), právo na zdravie (oddiel 8.3), právo na bývanie (oddiel 8.4) a právo na primeranú životnú úroveň a sociálne zabezpečenie (oddiel 8.5).

8.1. Prístupy k hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam

Hlavné body

- Zaistenie dostupnosti primeraných zdrojov je kľúčové pre zabezpečenie ochrany sociálnych práv.
- Základnými prvkami sociálnych práv sú dostupnosť, prístupnosť, prispôsobivosť a prijateľnosť.

V práve EÚ boli hospodárske, sociálne a kultúrne práva zahrnuté do **Charty základných práv EÚ** na rovnakej úrovni ako občianske a politické práva. V článku 52 charty sa však rozlišuje medzi právami a zásadami, pričom zásady sú obmedzené s tým, že „sa na ne možno odvolávať na súde“.⁴⁴⁴ Podľa SDEÚ neexistuje v prípade všetkých hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv a zásad zakotvených v charte „možnosť súdne sa na ne odvolávať“.⁴⁴⁵

Podľa práva Rady Európy EVSP poznamenáva, že ak je riešenie za účelom výkonu práva „výnimočne zložitá a obzvlášť nákladná“, jeho postupné uplatňovanie sa posudzuje na základe troch kritérií: po prvé, opatrenia sa majú prijať v primeranom čase na dosiahnutie cieľov charty; po druhé, tento pokrok musí byť merateľný; a po tretie musia byť „v súlade s maximálnym využívaním

443 EÚ, Rada Európskej únie (2021), *Odporúčanie Rady (EÚ) 2021/1004 zo 14. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti*, ST/9106/2021/INIT, Ú. v. EÚ L 223, 2021.

444 Pozri aj EÚ, Európska komisia (2020), *Štúdia uskutočniteľnosti záruky pre deti*, záverečná správa, marec 2020.

445 SDEÚ, *Stadt Wuppertal/Maria Elisabeth Bauer a Volker Willmeroth/Martina Broßonn*, C-569/16 a C-570/16, 6. novembra 2018.

dostupných zdrojov”.⁴⁴⁶ EVSP takisto upozornil štáty na „vplyv, ktorý budú mať ich rozhodnutia na skupiny so zvýšenou zraniteľnosťou, ako aj na ostatné dotknuté osoby”.⁴⁴⁷

EVSP, aj keď v osobitnom kontexte práva na sociálne zabezpečenie, uvádza, že regresívne kroky „na zabezpečenie udržania a udržateľnosti existujúceho systému sociálneho zabezpečenia” sú prípustné za predpokladu, že „neohrozujú základný rámec vnútroštátneho systému sociálneho zabezpečenia, ani neodopierajú jednotlivcom príležitosť požívať ochranu, ktorú poskytuje proti vážnemu sociálnemu a hospodárskemu riziku”.⁴⁴⁸ ESLP takisto akceptuje možnosť regresívnych krokov, ale skúma, či je zvolená metóda primeraná a vhodná na dosiahnutie oprávneného sledovaného cieľa.⁴⁴⁹

V súvislosti s právom na vzdelanie EVSP v súlade s prístupom Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva prijal analytický rámec pre dostupnosť, prístupnosť, prijateľnosť a prispôsobivosť.⁴⁵⁰ Rozlišovanie medzi dostupnosťou a prístupnosťou je takisto predmetom judikatúry ESLP. Kritériami alebo základnými prvkami dostupnosti, prístupnosti, prijateľnosti a prispôsobivosti sa riadi nasledujúca analýza, a to v rozsahu, v ktorom je dostupná príslušná judikatúra.

446 EVSP, *International Association Autism Europe (IAAE)/Francúzsko*, sťažnosť č. 13/2002, 4. novembra 2003, bod 53; uplatnené v EVSP, *European Action of the Disabled (AEH)/Francúzsko*, sťažnosť č. 81/2012, 11. septembra 2013, body 94 – 99.

447 EVSP, *International Association Autism Europe (IAAE)/Francúzsko*, sťažnosť č. 13/2002, 4. novembra 2003, bod 53.

448 EVLP, *General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GENOP-DEI) a Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY)/Grécko*, sťažnosť č. 65/2011, 23. mája 2012, bod 47.

449 ESLP, *Markovics a i./Maďarsko*, rozhodnutie o neprípustnosti, č. 77575/11, 19828/13 a 19829/13, 24. júna 2014, body 37 a 39.

450 EVSP, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko*, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008, bod 37.

8.2. Právo na vzdelanie

Hlavné body

- Obmedzenia v prístupe k vzdelaniu musia byť predvídateľné, sledovať oprávnený cieľ a musia byť odôvodnené a nediskriminačné.
- Rešpektovanie náboženského a filozofického presvedčenia rodičov vo vzdelávaní dieťaťa nevylučuje možnosť náboženskej alebo sexuálnej výchovy v školách.
- Vzdelávanie musí byť prispôsobiteľné potrebám všetkých detí, čo si vyžaduje osobitné opatrenia pre deti so zdravotným postihnutím a možnosť pre deti z národnostných menšín učiť sa a byť vyučované v ich vlastnom jazyku.
- Deti majú právo na vzdelanie bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť alebo migračný status.

V práve EÚ sa v článku 14 ods. 2 **Charty základných práv EÚ** garantuje právo na vzdelanie vrátane „možnosti bezplatnej povinnej školskej dochádzky“. V treťom odseku článku 14 sa zabezpečuje sloboda zakladať vzdelávacie inštitúcie a právo rodičov zabezpečiť vzdelávanie a vyučovanie svojich detí v súlade s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením. EPSP zahŕňa zásadu vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.⁴⁵¹

V práve Rady Európy sa článkom 2 **protokolu č. 1 k EDLP** zaručuje právo na vzdelanie. EDLP objasňuje, že týmto článkom sa neukladá štátom povinnosť sprístupniť vzdelávanie. Stanovuje sa ním „právo na prístup ku vzdelávacím inštitúciám existujúcim v danom čase“.⁴⁵² Okrem toho právo na vzdelanie zahŕňa aj „možnosť mať úžitok zo získaného vzdelania, to znamená právo získať, v súlade s platnými pravidlami v každom štáte, a to v tej či inej forme, oficiálne uznanie absolvovaného [...] štúdia“.⁴⁵³ Nejde však o absolútne právo. Obmedzenia musia byť pre príslušné osoby predvídateľné a musí sa nimi sledovať oprávnený cieľ. Disciplinárne opatrenia vrátane dočasného alebo trvalého vylúčenia zo vzdelávacej inštitúcie sú povolené za predpokladu, že spĺňajú

451 EÚ (2017), *Európsky pilier sociálnych práv*, 16. novembra 2017.

452 ESLP, *Vec „Týkajúca sa určitých aspektov právnych predpisov o používaní jazykov vo vzdelávaní v Belgicku“/Belgicko*, čísla 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 a 2126/64, 23. júla 1968, bod 4.

453 Tamže.

podmienky prípustných obmedzení.⁴⁵⁴ ESLP posudzuje, či je výsledkom týchto foriem vylúčenia zo vzdelávania odopretie práva na vzdelanie, a to zohľadnením faktorov, ako sú procesné záruky, trvanie vylúčenia, úsilie o opätovné začlenenie a primeranosť poskytnutého alternatívneho vzdelania.⁴⁵⁵ Deti môžu byť z priestorov vzdelávacieho zariadenia vylúčené aj z dôvodov ochrany zdravia a bezpečnosti, napríklad ak existuje podozrenie z prenosu nákazlivej choroby, za predpokladu, že rozhodnutie o ich vylúčení zostáva v platnosti len dovtedy, kým je to nevyhnutné.⁴⁵⁶

V rámci práva na vzdelanie majú rodičia právo na rešpektovanie ich náboženského a filozofického presvedčenia. Avšak „určovanie a plánovanie učebných osnov patrí v zásade do právomocí“ štátu.⁴⁵⁷ Do školských učebných plánov môžu začleniť aj informácie náboženského alebo filozofického charakteru pod podmienkou, že sú „predkladané objektívnym, kritickým a pluralistickým spôsobom“.⁴⁵⁸ Na zaistenie pluralizmu musia byť rozdiely vo výchove konkrétneho náboženstva alebo filozofie vyvážené tým, že sa rodičom poskytne možnosť buď čiastočne, alebo úplne oslobodiť svoje deti z tejto výchovy, t. j. možnosť nechodiť na niektoré hodiny alebo na výučbu náboženstva ako celok.⁴⁵⁹ Pre viac informácií o tom, akým spôsobom sa ESLP zaoberá touto problematikou z uhla pohľadu nediskriminácie, pozri [oddiel 2.1](#) a [oddiel 2.2](#).⁴⁶⁰

Podľa článku 17 ods. 2 [revidovanej ESC](#) sa štáty zaväzujú „prijíť všetky potrebné a vhodné opatrenia na [...] zabezpečenie bezplatného základného a stredoškolského vzdelania deťom a mladistvým a na podporu ich pravidelnej školskej dochádzky“.⁴⁶¹ Okrem toho EVSP rozhodol, že podľa tohto ustanovenia majú zmluvné štáty zabezpečiť, aby mali prístup ku vzdelaniu takisto aj deti neregulárne prítomné na ich území.⁴⁶²

454 ESLP, *C.P./Spojené kráľovstvo*, č. 300/11, 6. septembra 2016.

455 ESLP, *Ali/Spojené kráľovstvo*, č. 40385/06, 11. januára 2011, bod 58.

456 ESLP, *Memlika/Grécko*, č. 37991/12, 6. októbra 2015.

457 ESLP, *Folgerø a i./Nórsko* [VK], č. 15472/02, 29. júna 2007, bod 84.

458 Tamže, bod 84.

459 Tamže, body 85 – 102 a nesúhlasné stanovisko.

460 ESLP, *Grzelak/Poľsko*, č. 7710/02, 15. júna 2010.

461 ESC z roku 1961 neobsahuje ustanovenie o práve na vzdelanie.

462 EVSP, *Médecins du Monde – International/Francúzsko*, sťažnosť č. 67/2011, 11. septembra 2012.

Okrem toho musia byť vzdelávacie inštitúcie prístupné pre všetkých bez diskriminácie.⁴⁶³ EVSP rozhodol, že „začlenenie detí so zdravotným postihnutím do tradičných škôl [...] by malo byť normou a výučba v špecializovaných školách musí byť výnimkou“.⁴⁶⁴ Štáty nemajú veľkú mieru vlastnej úvahy, pokiaľ ide o výber typu školy pre osoby so zdravotným postihnutím. Musí ísť o bežnú školu.⁴⁶⁵ Situácie týkajúce sa odlišného zaobchádzania vo vzdelávaní z dôvodov, ako sú štátna príslušnosť, status prisťahovalca alebo etnický pôvod, sú rozobrané v kapitole 3.

Podľa judikatúry EVSP, aj keď štáty majú širokú mieru voľnej úvahy pri určovaní kultúrnej primeranosti vzdelávacích materiálov použitých v rámci sexuálnej výchovy a výchovy o reprodukčnom zdraví, musia zabezpečiť nediskriminačnú sexuálnu výchovu a výchovu o reprodukčnom zdraví, „ktorou sa nepodporuje ani neprehľbuje sociálne vylúčenie a popieranie ľudskej dôstojnosti“.⁴⁶⁶ Vzdelávacie materiály nesmú „posilňovať nedôstojné stereotypy“, napríklad v súvislosti s osobami s inou ako heterosexuálnou orientáciou.⁴⁶⁷

Nakoniec, adaptabilita vzdelávania potrebám všetkých detí si vyžaduje, aby sa napríklad pre deti so zdravotným postihnutím, ktoré sú začlenené do bežných škôl, „prijali opatrenia na zabezpečenie ich špeciálnych potrieb“⁴⁶⁸ (pozri tiež oddiel 3.5).

Podľa článku 12 ods. 3 **Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín (FCNM)** sa zmluvné strany dohovoru zaväzujú podporovať rovnaké príležitosti v oblasti prístupu ku vzdelávaniu na všetkých stupňoch pre

463 Podrobnejšie informácie o problematike detí so zdravotným postihnutím pozri v kapitole 3 a kapitole 7.

464 EVSP, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko*, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008, bod 35.

465 EVSP, *European Action of the Disabled (AEH)/Francúzsko*, sťažnosť č. 81/2012, 11. septembra 2013, bod 78; EVSP, *International Federation for Human Rights (FIDH) and Inclusion Europe/Belgicko*, sťažnosť č. 141/2017, 9. septembra 2020.

466 EVSP, *International Centre for the Legal Protection of Human Rights (INTERIGHTS)/Chorvátsko*, sťažnosť č. 45/2007, 30. marca 2009, bod 47.

467 Tamže, body 59 a 61; pozri aj ESLP, *Bayev a i./Rusko*, č. 67667/09, 20. júna 2017; ESLP, *A.R. a L.R./Švajčiarsko*, č. 22338/15, 2017.

468 EVSP, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko*, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008, bod 35.

osoby patriace k národnostným menšinám (pozri tiež [kapitolu 3](#)).⁴⁶⁹ Pre deti z národnostných menšín obsahuje článok 14 FCNM právo na vzdelávanie a vyučovanie v ich vlastnom jazyku.⁴⁷⁰ ESLP ďalej konštatoval, že právo na vzdelávanie implikuje právo byť vzdelávaný v (jednom z) štátnom jazyku (štátnych jazykov).⁴⁷¹

Vzhľadom na rastúci význam digitálneho prostredia bolo v tejto oblasti prijatých niekoľko dokumentov Rady Európy, v ktorých sa štáty vyzývajú, aby zabezpečili prístup detí k digitálnemu prostrediu inkluzívnym spôsobom, ktorý zohľadňuje rozvíjajúce sa schopnosti detí a osobitnú situáciu detí v zraniteľných situáciách.⁴⁷² Takisto sa v nich odporúča, aby sa vzdelávanie v oblasti digitálnej gramotnosti začlenilo do učebných osnov základného vzdelávania od najskorších rokov, a to so zohľadnením rozvíjajúcich sa schopností detí.⁴⁷³

8.2.1. Právo migrujúcich detí na vzdelanie

V práve EÚ je základné právo detí na vzdelanie bez ohľadu na ich status migranta uznané v zásade vo všetkých aspektoch v právnych predpisoch EÚ

469 Pozri ďalej Radu Európy, Poradný výbor Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (2006), *Commentary on Education under the Framework Convention for the Protection of National Minorities* (Komentár ku vzdelávaniu podľa Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín), ACFC/25DOC(2006)002, 2. marca 2006, časť 2.1.

470 Na účel ďalšieho objasnenia pozri Radu Európy, Poradný výbor Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (2006), *Commentary on Education under the Framework Convention for the Protection of National Minorities* (Komentár ku vzdelávaniu podľa Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín), ACFC/25DOC(2006)002, 2. marca 2006, časť 2.3 a *Thematic Commentary No. 3: The language rights of persons belonging to national minorities under the Framework Convention* (Tematický komentár č. 3: jazykové práva osôb z národnostných menšín podľa rámcového dohovoru), 2012, ACFC/44DOC(2012)001 rev, 5. júla 2012, časť VI.

471 ESLP, *Catan a i./Moldavsko a Rusko* [VK], čísla 43370/04, 8252/05 a 18454/06, 19. októbra 2012, bod 137.

472 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), *Recommendation CM/Rec(2018)7 on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment* [Odporúčanie CM CM/Rec(2018)7 o usmerneniach na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí], 4. júla 2018.

473 Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *Recommendation CM/Rec(2019)10 on developing and promoting digital citizenship education* [Odporúčanie CM/Rec(2019)10 o rozvoji a podpore vzdelávania k digitálnemu občianstvu], 21. novembra 2019; Rada Európy, Výbor ministrov (2016), *Recommendation CM/Rec(2016)2 on the Internet of citizens* [Odporúčanie CM/Rec(2016)2 o internete občanov], 10. februára 2016.

o migrácii.⁴⁷⁴ V [smernici o jednotnom povolení](#)⁴⁷⁵ sa stanovuje rovnaké zaobchádzanie s osobami, ktoré sú držiteľmi povolenia na pobyt, a v [smernici o dlhodobom pobyte](#) sa stanovuje rovnaké zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sú osobami s dlhodobým pobytom.⁴⁷⁶ EÚ však nemá právomoc určiť obsah alebo rozsah vnútroštátnych ustanovení o vzdelávaní. EÚ skôr chráni právo migrujúcich detí na prístup ku vzdelaniu na rovnakom, alebo v závislosti od ich postavenia, na podobnom základe ako u štátnych príslušníkov. [Smernicou o študentoch \(2004/114/ES\)](#) sa upravujú podmienky vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na obdobie dlhšie ako tri mesiace na účely štúdia, výmenných pobytov žiakov, neplatennej odbornej prípravy alebo dobrovoľnej služby.⁴⁷⁷ Všeobecné podmienky prijatia detí zahŕňajú predloženie platného cestovného dokladu, povolenie rodičov na plánovaný pobyt, nemocenské poistenie a ak o to členský štát požiada, zaplatenie poplatku za spracovanie žiadosti o prijatie.⁴⁷⁸ Napríklad žiaci sú povinní poskytnúť dôkaz o účasti na programe výmenného pobytu žiakov, ktorý prevádzkuje organizácia uznaná členským štátom.⁴⁷⁹ Neplatení štážisti musia poskytnúť dôkazy, ktoré členský štát požaduje, aby sa zabezpečilo, že počas svojho pobytu budú mať dostatočné zdroje na pokrytie svojich výdavkov na živobytie, odbornú prípravu a na cestu späť.⁴⁸⁰ Prístup k ekonomickým činnostiam vrátane zamestnania zo strany vysokoškolských študentov podlieha obmedzeniam.⁴⁸¹

474 Napr. EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/95/EÚ o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany \(prepracované znenie\) \(kvalifikačná smernica\)](#), Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9, článok 27.

475 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/98/EÚ o jednotnom postupe vybavovania žiadostí o jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie na území členského štátu pre štátnych príslušníkov tretích krajín a o spoločnom súbore práv pracovníkov z tretích krajín s oprávneným pobytom v členskom štáte](#), Ú. v. EÚ L 343, 2011.

476 EÚ, Rada Európskej únie (2003), [smernica Rady 2003/109/ES o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom](#), Ú. v. EÚ L 16, 2003.

477 EÚ, Rada Európskej únie (2004), [smernica Rady 2004/114/ES o podmienkach prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby \(smernica o študentoch\)](#), Ú. v. EÚ L 375, 2004, s. 12.

478 Tamže, článok 6.

479 EÚ, Rada Európskej únie (2004), [smernica Rady 2004/114/ES o podmienkach prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby \(smernica o študentoch\)](#), Ú. v. EÚ L 375, 2004, s. 12, článok 7.

480 Tamže, článok 10.

481 Tamže, článok 17.

Migrujúce deti v EÚ, ktorí sa sťahujú do iného členského štátu EÚ na základe práva o voľnom pohybe, majú v tejto súvislosti najvýhodnejšie nároky. Majú právo prístupu ku všeobecnému vzdelávaniu, odbornej príprave a odbornému vzdelávaniu za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci uvedeného štátu.⁴⁸² Patrí sem verejné a súkromné, povinné a nepovinné vzdelávanie. SDEÚ vždy vykladal tento nárok všeobecne, aby sa zabezpečil rovnaký prístup ku vzdelávaniu, ale aj k širším sociálnym dávkam súvisiacim so vzdelávaním, ako aj všetkým dávkam určeným na umožnenie školskej dochádzky. Napríklad vo veci *Casagrande* mohlo dieťa migrujúceho pracovníka z EÚ podľa práva EÚ o voľnom pohybe získať grant na vzdelávanie udeľovaný v závislosti od príjmov.⁴⁸³

Okrem toho sa v právnych predpisoch zavedených v 70. rokoch 20. storočia vyžaduje, aby členské štáty poskytli doplnkovú výučbu jazyka pre deti migrujúcich pracovníkov v EÚ v jazyku hostiteľského štátu, ako aj ich materskom jazyku s cieľom umožniť ich začlenenie v hostiteľskom štáte a v ich krajine pôvodu, pokiaľ by sa mali následne vrátiť.⁴⁸⁴ Aj keď sa zdá, že sa ponúka dosť veľkorysá a hodnotná doplnková podpora pre deti po ich prijatí do školy v hostiteľskom štáte, jej realizácia v rôznych krajinách je notoricky nesystematická a vzhľadom na škálu rôznych jazykov, ktorú treba pokryť, čoraz viac nepraktická.⁴⁸⁵

Príklad: Problematika vo veci *Baumbast a R/Secretary of State for the Home Department*⁴⁸⁶ bola, či dve dcéry nemeckého migrujúceho pracovníka, ktorý sa presťahoval do Spojeného kráľovstva so svojou kolumbijskou manželkou a dcérami, mohli naďalej navštevovať školu potom, čo odišiel

482 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), *nariadenie (EÚ) č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie*, Ú. v. EÚ L 141, 2011, s. 1, článok 10; Európsky parlament a Rada Európskej únie (2004), *smernica 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov*, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (smernica o voľnom pohybe), Ú. v. EÚ L 158, 2004, článok 24 ods. 1.

483 SDEÚ, C-9/74, *Donato Casagrande/Landeshauptstadt München*, 3. júla 1974. Následne potvrdené vo veciach ako SDEÚ, C-3/90, *M.J.E. Bernini/Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, 26. februára 1992.

484 EÚ, Rada Európskej únie (1977), *smernica 77/486/EHS o vzdelávaní detí migrujúcich pracovníkov*, Ú. v. ES L 199, 1977 (poznámka: migrujúce deti, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, sú vylúčené z rozsahu jej pôsobnosti).

485 EÚ, Komisia Európskych spoločenstiev (1984), *Správy o vykonávaní smernice 77/486/EHS*, KOM(84) 54 v konečnom znení a KOM(88) 787 v konečnom znení, 10. februára 1984.

486 SDEÚ, C-413/99, *Baumbast a R/Secretary of State for the Home Department*, 17. septembra 2002.

zo Spojeného kráľovstva do štátu mimo EÚ a nechal tam svoju manželku a dcéry. SDEÚ čelil otázke, či jeho manželka a dcéry mohli zostať v hostiteľskom štáte nezávisle, bez ohľadu na skutočnosť, že pán Baumbast (od ktorého rodina odvodzovala svoje práva na pobyt) sa v skutočnosti vzdal svojho statusu migrujúceho pracovníka v EÚ. Rozhodujúcim faktorom pre SDEÚ bolo, že deti boli začlenené do vzdelávacieho systému v hostiteľskom členskom štáte a bolo by škodlivé a zároveň neprimerané vytrhnúť ich v takom dôležitom bode ich vzdelania. Súd potvrdil, že dôležitosť dosiahnutia kontinuity vo vzdelávaní detí je taká vysoká, že môže účinne „ukotviť“ (inak nenárokovateľný) pobyt rodiny v hostiteľskom štáte počas trvania štúdií migrujúcich detí.

Po rozhodnutí vo veci *Baumbast* nasledovali postupne ďalšie veci⁴⁸⁷ a rozhodnutie sa kodifikovalo v článku 12 ods. 3 [smernice 2004/38/ES \(smernica o voľnom pohybe\)](#)⁴⁸⁸.

Deti štátnych príslušníkov tretích krajín majú právo prístup len ku vzdelaniu financovanému z *verejných zdrojov* za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci danej krajiny, a sú vylúčené zo súvisiacich dávok, ako je poskytovanie štipendií.⁴⁸⁹ Niektoré nástroje EÚ týkajúce sa prisťahovalectva od členských štátov vyžadujú, aby zaviedli mechanizmy na zabezpečenie náležitého uznania a prenosnosti zahraničných kvalifikácií aj v prípade chýbajúcich listinných dôkazov (článok 28 [kvalifikačnej smernice](#))⁴⁹⁰.

487 SDEÚ, C-480/08, *Maria Teixeira/London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department*, 23. februára 2010; SDEÚ, C-310/08, *London Borough of Harrow/Nimco Hassan Ibrahim a Secretary of State for the Home Department*, 23. februára 2010.

488 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2004), [smernica 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov](#), ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS, a 93/96/EHS, Ú. v. EÚ L 158, 2004, článok 2 ods. 2 písm. c) a článok 12 ods. 3.

489 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [kvalifikácia utečencov \(smernica 2011/95/EÚ\)](#), Ú. v. EÚ L 337, 2011, článok 11; Rada Európskej únie (2003), [smernica o osobách s dlhodobým pobytom \(smernica 2003/109/ES\)](#), Ú. v. EÚ L 16, 2003, s. 14; Rada Európskej únie (2003), [smernica 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny](#), Ú. v. EÚ L 251, 2003, s. 14; Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica o podmienkach prijímania \(2013/33/EÚ\)](#), Ú. v. EÚ L 180, 2013, článok 14 písm. c).

490 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/95/EÚ o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany \(prepracované znenie\) \(kvalifikačná smernica\)](#), Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9.

Práva na vzdelanie detí žiadajúcich o azyl sú slabšie. Musí im byť udelený prístup ku vzdelávaciemu systému hostiteľského štátu za *podobných*, nie však nevyhnutne *rovnakých* podmienok, ako sú podmienky, ktoré sa vzťahujú na štátnych príslušníkov daného štátu.⁴⁹¹ Samotné vzdelávanie môže byť poskytované v ubytovacích strediskách, nie v školách, a orgány môžu odložiť úplný prístup do školy pre deti žiadajúce o azyl až na tri mesiace od dátumu podania žiadosti o azyl. Ak je prístup ku vzdelávaciemu systému nemožný z dôvodu osobitnej situácie dieťaťa, členské štáty sú povinné ponúknuť iné formy alternatívneho vzdelávania (článok 14 ods. 3 *smernice o podmienkach prijímania*)⁴⁹².

V práve Rady Európy bol použitý článok 2 protokolu č. 1 v spojení s článkom 14 na zaistenie prístupu migrujúcich detí ku vzdelávaniu (pozri tiež *oddiel 3.3*).

Príklad: Vo veci *Ponomaryovi/Bulharsko*⁴⁹³ ESĽP zvažoval požiadavku, aby dve ruské školopovinné deti bez trvalého pobytu platili poplatky za strednú školu. Súd dospel k záveru, že uloženie poplatkov za strednú školu bolo v ich prípade diskriminačné, a teda v rozpore s článkom 14 EDĽP v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDĽP.⁴⁹⁴

ESC chráni práva migrujúcich detí na vzdelávanie priamo (článok 17 ods. 2), ako aj nepriamo, uložením obmedzení na práva zamestnania detí s cieľom umožniť im plne využiť možnosti povinnej školskej dochádzky (článok 7).⁴⁹⁵

Okrem toho, *Európskym dohovorom o právnom postavení migrujúcich pracovníkov*⁴⁹⁶ sa potvrdzuje právo migrujúcich detí na prístup k všeobecnému vzdelávaniu, odbornej príprave a preškoleniu „na rovnakom základe a za tých istých

491 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), *smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EU)*, Ú. v. EÚ L 180, 2013. [Upozorňujeme, že podľa kvalifikačnej smernice (2011/95/EÚ), článku 27 detskí utečenci (ktorí získali práva na dlhodobjší pobyt) môžu mať prístup ku vzdelávaniu za rovnakých podmienok ako ich vlastní štátni príslušníci].

492 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), *smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EU)*, Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 96 – 116.

493 ESĽP, *Ponomaryovi/Bulharsko*, č. 5335/05, 21. júna 2011.

494 Pozri tiež *oddiel 3.3*.

495 Pozri napr. EVSP, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko*, sťažnosť č. 114/2015, 24. januára 2018.

496 Rada Európy (1977), *Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov*, CETS č. 93, 24. novembra 1977.

podmienok ako majú vnútroštátni pracovníci“ v prijímajúcom členskom štáte (článok 14 ods. 1).

V medzinárodnom práve je právo migrujúcich detí na rovnaký prístup ku vzdelávaniu podporené [Medzinárodným dohovorom o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov](#) (článok 30)⁴⁹⁷.

V článku 28 [Dohovoru o právach dieťaťa](#) sa stanovuje, že všetky deti majú právo využívať bezplatnú povinnú školskú dochádzku. Podľa článku 29 ods. 1 písm. c) toto právo siaha ďaleko za rovnosť prístupu ku vzdelávaniu a zahŕňa ustanovenia týkajúce sa rozvoja kultúrnej totožnosti dieťaťa, jeho jazyka a hodnôt krajiny pôvodu dieťaťa.

8.3. Právo na zdravie

Hlavné body

- Štáty majú pozitívne povinnosti prijať opatrenia proti život ohrozujúcim zdravotným rizikám, ktorých sú si alebo by si mali byť orgány vedomé.
- Štátne orgány musia vykonať účinné vyšetrovanie v prípade úmrtia osoby.
- Podľa ESC deti, ktoré sa neoprávnene nachádzajú v krajine, majú nárok na zdravotnú starostlivosť nad rámec bezodkladnej lekárskej pomoci.
- Prijateľnosť zdravotnej starostlivosti si vyžaduje informovaný súhlas alebo povolenie.
- V práve EÚ a ESC majú na základe niekoľkých obmedzení migrujúce deti právo na prístup k sociálnej pomoci a zdravotnej starostlivosti.

Podľa práva EÚ sa v článku 35 [Charty základných práv EÚ](#) zaručuje prístup k zdravotnej starostlivosti.

Deti migrujúcich občanov EÚ môžu mať prístup k sociálnemu zabezpečeniu a zdravotnej pomoci na rovnakom základe ako štátni príslušníci po uplynutí

⁴⁹⁷ Organizácia Spojených národov (1990), [Dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov](#), 18. decembra 1990.

trojmesačného pobytu v hostiteľskom členskom štáte.⁴⁹⁸ Podobné práva sa vzťahujú na deti osôb, ktoré získali dlhodobý pobyt v členskom štáte, aj keď môžu byť obmedzené na takzvané „základné výhody“⁴⁹⁹. Pokiaľ ide o deti utečencov a deti žiadajúce o azyl, členské štáty musia poskytnúť prístup k primeranej sociálnej pomoci na rovnakom základe ako štátnym príslušníkom hostiteľského štátu, ale opäť, môže byť obmedzený na tzv. základné výhody (článok 29 [kvalifikačnej smernice](#)). Právnymi predpismi sa vyžaduje, aby členské štáty poskytli zraniteľným migrujúcim deťom prístup k dostatočnej podpore v oblasti zdravotnej starostlivosti. Napríklad deti, ktoré sa stali obeťmi násilia alebo mučenia, musia dostať dostatočnú podporu na riešenie ich fyzických a duševných potrieb (kapitola IV smernice o prijímaní v prepracovanom znení, článok 21, článok 23 ods. 4 a článok 25). Kvalifikačná smernica obsahuje podobné ustanovenia pre zraniteľných detských migrantov.

V práve Rady Európy sa v [EDLP](#) výslovne nezaručuje právo na zdravotnú starostlivosť ani právo na zdravie. ESLP sa však zaoberal niekoľkými prípadmi súvisiacimi so zdravím, a to za rôznych okolností. Súd najskôr skúma život ohrozujúce zdravotné záležitosti v prípade detí. Určí pozitívne povinnosti štátu prijať preventívne opatrenia proti život ohrozujúcim zdravotným rizikám, o ktorých vie alebo o ktorých by mal vedieť.

Príklad: Vo veci *Oyal/Turecko* štát neprijal preventívne opatrenia proti šíreniu HIV prostredníctvom transfúzií krvi. V dôsledku toho sa novorodenec nakazil vírusom HIV počas transfúzií krvi v štátnej nemocnici. Aj keď bolo ponúknuté určité nápravné opatrenie, ESLP rozhodol, že vzhľadom na neexistenciu plného zdravotného krytia na liečbu a lieky počas celého života postihnutého dieťaťa štát neposkytol uspokojivé nápravné opatrenia, a preto porušil právo na život (článok 2 EDLP).⁵⁰⁰ Okrem toho nariadil Turecku, aby poskytlo bezplatné a plné zdravotné poistenie počas celého života obete.

498 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2004), [smernica 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov](#), Ú. v. EÚ L 158, 2004, článok 24.

499 EÚ, Rada Európskej únie (2003), [smernica 2003/109/ES z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom](#), Ú. v. EÚ L 16, 2003, článok 11 ods.4.

500 ESLP, *Oyal/Turecko*, č. 4864/05, 23. marca 2010, body 71 – 72.

Príklad: Vo veci *Iliya Petrov/Bulharsko*⁵⁰¹ sa dvanásťročný chlapec vážne zranil v elektrickej rozvodni. Rozvodňa bola umiestnená vonku v parku, v ktorom sa často stretávali deti a mladí ľudia a dvere neboli zamknuté. EŠLP rozhodol, že prevádzkovanie elektrickej rozvodnej siete je činnosť, ktorá predstavuje zvýšené riziko pre osoby, ktoré sú v blízkosti týchto zariadení. Štát je povinný zaviesť primeranú reguláciu vrátane systému na kontrolu správneho uplatňovania bezpečnostných pravidiel. Súd rozhodol, že nezaistenie rozvodne elektrickej energie štátom, aj keď vedel o bezpečnostných problémoch, predstavovalo porušenie práva na život (článok 2 EDLP).⁵⁰²

Okrem toho majú štáty pozitívne povinnosti postarať sa o zaobchádzanie s deťmi v zraniteľnej situácii, ktoré sú v starostlivosti štátnych orgánov (pozri tiež kapitulu 6 a oddiel 7.3).

Príklad: Vec *Centre for Legal Resources v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko*⁵⁰³ sa týkala mladistvého HIV pozitívneho Róma s vážnym duševným postihnutím, ktorý trpel tuberkulózou, pneumóniou a hepatítidou a zomrel vo veku 18 rokov. Celý život bol v starostlivosti štátu. EŠLP zistil závažné nedostatky v rozhodovaní o poskytnutí liekov a starostlivosti a trvalé neposkytovanie náležitej starostlivosti a liečby zdravotníckymi pracovníkmi. Bol preto porušený článok 2 EDLP.⁵⁰⁴

Pokiaľ ide o súhlas s lekárskou starostlivosťou, v keďže nešlo o núdzovú situáciu, EŠLP rozhodol, že lekárska starostlivosť bez rodičovského súhlasu je v rozpore s článkom 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Glass/Spojené kráľovstvo*⁵⁰⁵ bol podávaný dieťaťu s vážnym zdravotným postihnutím diamorfín bez ohľadu na rozhodné námietky jeho matky. EŠLP rozhodol, že rozhodnutie nemocničných orgánov nezohľadniť námietku matky voči navrhovanej liečbe bez povolenia súdu predstavuje porušenie článku 8 EDLP.⁵⁰⁶

501 EŠLP, *Iliya Petrov/Bulharsko*, č. 19202/03, 24. apríla 2012.

502 Tamže.

503 EŠLP, *Centrum právnych možností v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko* [VK], č. 47848/08, 17. júla 2014. Pozri podrobnejší opis tohto rozhodnutia EŠLP v kapitole 7.

504 Pozri tiež oddiel 7.

505 EŠLP, *Glass/Spojené kráľovstvo*, č. 61827/00, 9. marca 2004.

506 Tamže, bod 83.

Príklad: Vo veci *M.A.K. a R.K./Spojené kráľovstvo*⁵⁰⁷ sa deväťročná dievča podrobilo krvným skúškam a fotografovaniu bez rodičovského súhlasu, aj keď jej otec výslovne dal pokyny na nevykonávanie ďalších skúšok, kým bolo dievča samo v nemocnici. Keďže nešlo o zdravotnú núdzovú situáciu, tieto zdravotné zásahy bez rodičovského súhlasu boli považované za zásahy v rozpore s jej právom na fyzickú integritu podľa článku 8 EDLP.⁵⁰⁸

ESLP zároveň potvrdil zásadu najlepšieho záujmu dieťaťa v oblasti zdravotnej starostlivosti, a to aj v prípade konfliktu so záujmami alebo želaniami rodičov, a to aj v kontexte systémov očkovania a rozhodnutí o ukončení života.

Príklad: Vo veci *Vavříčka a i./Česká republika*⁵⁰⁹ sa žiadatelia sťažovali na dôsledky nedodržania všeobecnej zákonnej povinnosti zabezpečiť rutinné očkovanie detí proti chorobám, ktoré lekárska veda dobre pozná. Dodržiavanie povinnosti nebolo možné fyzicky presadiť. Rodičom, ktorí nespĺnili podmienky bez náležitého dôvodu, však mohla byť uložená pokuta a nezaočkované deti neboli prijaté v materských školách (výnimka bola stanovená pre tie deti, ktoré nemôžu byť zaočkované zo zdravotných dôvodov). Súd zistil, že vakcinačná povinnosť a jej priame dôsledky predstavujú zásah v zmysle článku 8 EDLP. Štáty sú však povinné za stredobod všetkých rozhodnutí, ktoré majú vplyv na zdravie a vývoj detí, považovať najlepšie záujmy dieťaťa, ako aj záujmy detí ako skupiny. Pokiaľ ide o imunizáciu, cieľom musí byť ochrana každého dieťaťa pred závažnými chorobami, a to očkovaním alebo nepriamo prostredníctvom skupinovej imunity. Na základe toho sa súd domnieval, že politika štátu v oblasti zdravia je v súlade s najlepšimi záujmami dieťaťa a keďže predmetná vakcinačná povinnosť je tiež adekvátne primeraná sledovaným legitímny cieľom, štát v danej veci neprekročil svoju mieru voľnej úvahy ani neporušil EDLP.

Príklad: Vo veci *Parfitt/Spojené kráľovstvo*⁵¹⁰ trpela päťročná dcéra žiadateľky akútnou nekrotizujúcou encefalopatiou a bola v trvalom vegetačnom stave bez vyhliadky na zlepšenie. Vrchný súd Spojeného kráľovstva (High Court) vyhlásil, že zrušenie liečby zo strany nemocnice, ktorá sa stará o dcéru žiadateľky, by nebolo protiprávne. Vzhľadom na mieru voľnej

507 ESLP, *M.A.K. a R.K./Spojené kráľovstvo*, č. 45901/05 a č. 40146/06, 23. marca 2010.

508 Tamže, bod 79.

509 ESLP, *Vavříčka a iní/Česká republika*, č. 47621/13, 8. apríla 2021.

510 ESLP, *Parfitt/Spojené kráľovstvo*, č. 18533/21, 20. apríla 2021.

úvahy priznanú orgánom v takýchto prípadoch súd nezistil žiadne porušenie článku 2 EDLP. Vnútroštátny súd vzal do úvahy dôkazy 12 vysoko uznávaných špecializovaných lekárov. Súd náležite a starostlivo zvážil vôľu žiadateľky, ale dospel k záveru, že invazívny režim starostlivosti o jej dcéru predstavuje pretrvávajúcu záťaž, ktorá jej neprináša žiadny prospech. Napriek domnienke, že život by sa mal zachovávať, vnútroštátny súd usúdil, že nie je v najlepšom záujme dieťaťa, aby sa jeho život predĺžil. Sťažnosť bola vyhlásená za neprípustnú.⁵¹¹

V súlade s článkami 6 a 8 [Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne \(dohovor z Ovieda\)](#)⁵¹², keď dieťa nemá právnu spôsobilosť udeliť súhlas s medicínskym zákrokom, tento zákrok sa môže vykonať len s povolením jeho zástupcu s výnimkou núdzovej situácie. Aj keď sa v dohovore z Ovieda nevyžaduje súhlas dieťaťa, ak nie je právne spôsobilé udeliť súhlas, stanovuje sa, že stanovisko dieťaťa sa bude brať vo „zvyšujúcej miere do úvahy úmerne k jeho veku a stupňu zrelosti“ (článok 6 ods. 2). Vzhľadom na potrebu uznať rozvíjajúcu sa povahu rozhodovacích kapacít detí, a to aj v záležitostiach týkajúcich sa ich vlastného zdravia, Rada Európy pripravuje príručku, ktorá obsahuje zásady a osvedčené postupy na zapojenie detí do rozhodovania o lekárskech záležitostiach.⁵¹³ Genetické testovanie detí sa musí odložiť dovtedy, kým nedosiahnu rozhodovaciu schopnosť, pokiaľ toto oneskorenie nepoškodí ich zdravie alebo blaho.⁵¹⁴

Okrem toho podľa článku 11 [ESC](#) zmluvné strany súhlasia, že prijímú primerané opatrenia na poskytovanie poradenských a vzdelávacích služieb na podporu zdravia a rozvoj osobnej zodpovednosti v otázkach zdravia.⁵¹⁵ Lekárska pomoc a starostlivosť je podľa článku 13 ESC zaručená osobám, ktoré sú bez dostačujúcich finančných prostriedkov a ktoré nie sú schopné si ich zabezpečiť či už

511 Pozri tiež aj ESLP, *Gard a i./Spojené kráľovstvo*, č. 39793/17, 27. júna 2017.

512 Rada Európy (1997), *Dohovor o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny (Dohovor o ľudských právach a biomedicíne)*, CETS č. 164, 4. apríla 1997.

513 Ďalšie informácie sa uvádzajú na [webovej stránke Rady Európy k príručke](#).

514 Rada Európy (2018), *Dodatkový protokol k Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne týkajúci sa genetického testovania zdravotné účely*, CETS č. 203, 27. novembra 2018.

515 Sexuálnej výchovy a výchovy o reprodukčnom zdraví sa venuje aj v časti o vzdelávaní (oddiel 8.2).

vlastným úsilím alebo z iných zdrojov. Nakoniec, v roku 2011 prijal Výbor ministrov [usmernenia o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí](#)⁵¹⁶.

Ako sa uvádza v nasledujúcich príkladoch, EVSP sa domnieva, že migrujúce deti nachádzajúce sa neregulárne v krajine majú nárok na zdravotnú starostlivosť nad rámec bezodkladnej lekárskej pomoci. ESC obsahuje veľa odkazov na práva detí na služby sociálneho zabezpečenia a zdravotnícke služby (články 11, 12, 13, 14, 16 a 17), ktoré sa uplatňujú bez ohľadu na ich migračný status.

Príklad: Rozhodnutie EVSP vo veci *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Francúzsko*⁵¹⁷ sa týka toho, že Francúzsko prijalo zákon, ktorým sa ukončilo oslobodenie neregulárnych imigrantov s veľmi nízkymi príjmami od platenia za lekárske ošetrovanie a uložili sa poplatky za zdravotnú starostlivosť. EVSP rozhodol, že jednotlivcom, ktorí nedosiahli plnoletosť, vrátane maloletých osôb bez sprievodu musí byť poskytnutá bezplatná zdravotná starostlivosť.

Príklad: Vo veci *Defence for Children International (DCI)/Belgicko*⁵¹⁸ EVSP zistil porušenie článku 17 ESC z dôvodu obmedzení zdravotnej pomoci migrujúcim deťom bez dokladov. Výbor potvrdil „právo maloletých migrantov nezákonne sa nachádzajúcich v krajine na získanie zdravotnej starostlivosti nad rámec bezodkladnej zdravotnej pomoci vrátane primárnej a sekundárnej starostlivosti, ako aj psychologickej pomoci“. Uviedol tiež, že chýbajúce zariadenia pre príjem zahraničných detí nezákonne sa nachádzajúcich v krajine spôsobujú, že prístup k zdravotnej starostlivosti je zložitý. Okrem toho zistil, že prípady zlého zdravotného stavu možno odstrániť len v tom rozsahu, v ktorom sa deťom poskytne bývanie a náhradné domovy. V súlade s tým rozhodol, že došlo k porušeniu článku 11 ods. 1 a 3 ESC z dôvodu chýbajúceho bývania a náhradných domovov.⁵¹⁹

⁵¹⁶ Rada Európy, Výbor ministrov (2011), [Usmernenia o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí](#), 21. septembra 2011.

⁵¹⁷ EVSP, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Francúzsko*, sťažnosť č. 14/2003, 8. septembra 2004, body 35 – 37.

⁵¹⁸ EVSP, *Defence for Children International/Belgicko*, sťažnosť č. 69/2011, 23. októbra 2012.

⁵¹⁹ Pozri napr. EVSP, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko*, sťažnosť č. 114/2015, 24. januára 2018.

V Európskom dohovore o právnom postavení migrujúcich pracovníkov⁵²⁰ sa podobne stanovuje, že migrujúci pracovníci, ktorí sú zákonne zamestnaní na území iného štátu, ako aj ich rodiny, by mali dostať rovnaký prístup k sociálnej a lekárskej pomoci (článok 19). V medzinárodnom práve sa nachádzajú komplexnejšie ustanovenia o práve na zdravie v článku 12 *Medzinárodného dohovoru o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach*⁵²¹ a v článku 24 *Dohovoru o právach dieťaťa*. Tieto nástroje zdôrazňujú prevenciu a liečbu. Výbor OSN pre práva dieťaťa zdôrazňuje dôležitosť prístupu k najvyššiemu dosiahnuteľnému štandardu zdravotnej starostlivosti a výživy počas raného detstva⁵²² a prístupu adolescentov k informáciám v oblasti sexuality a reprodukcie⁵²³. Takisto objasnil, že právo detí na zdravie znamená „právo kontrolovať svoje zdravie a telo vrátane sexuálnej a reprodukčnej slobody robiť zodpovedné rozhodnutia“.⁵²⁴ Podnecuje štáty, aby „zvážili umožnenie deťom, aby súhlasili s určitými liečbami a zásahmi bez povolenia rodiča, poskytovateľa starostlivosti alebo opatrovníka, ako sú testovanie na HIV a služby v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia vrátane vzdelávania a usmernenia v oblasti sexuálneho zdravia, antikoncepcie a bezpečnej interrupcie“.⁵²⁵

520 Rada Európy (1977), *Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov*, CETS č. 93, 24. novembra 1977.

521 OSN, Valné zhromaždenie (1966), *Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach*, 16. decembra 1966, OSN, súbor zmlúv, vyd. 993, s. 3.

522 Výbor OSN pre práva dieťaťa (2006), *General Comment No. 7 (2005): Implementing child rights in early childhood* [Všeobecný komentár č. 7 (2005): uplatňovanie práv dieťaťa v ranom detstve], dokument OSN, CRC/C/GC/7/Rev.1, 20. septembra 2006, bod 27.

523 OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2003), *General Comment No. 4 (2003): Adolescent health and development in the context of the Convention on the Rights of the Child* [Všeobecný komentár č. 4 (2003): zdravie a rozvoj dospievajúcich v kontexte Dohovoru o právach dieťaťa], dokument OSN, CRC/GC/2003/4, 1. júla 2003, bod 28.

524 OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2013), *General Comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24)* [Všeobecný komentár č. 15 (2013) o práve dieťaťa na dosiahnutie najvyššieho dosiahnuteľného štandardu zdravia (článok 24)], dokument OSN, CRC/C/GC/15, 17. apríla 2013, bod 24.

525 Tamže, bod 31.

8.4. Právo na bývanie

Hlavné body

- Právo na primerané bývanie je zaručené v článku 31 ESC.
- Primeraný prístrešok sa má poskytnúť deťom s neregulárnym pobytom v krajine a životné podmienky v prístreškoch musia rešpektovať ľudskú dôstojnosť.
- Podľa ESLP neprimerané bývanie nie je odôvodnením na umiestnenie do verejnej starostlivosti.

V práve EÚ článok 34 ods. 3 **Charty základných práv EÚ** obsahuje odkaz na právo na pomoc pri bývaní v rámci boja proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe. V **smernici o rasovej rovnosti** sa v rámci výrobkov a služieb, ktoré sú k dispozícii verejnosti a ku ktorým má byť zaručený nediskriminačný prístup a ponuka, zahŕňa aj bývanie.⁵²⁶ Prístup bez rozlišovania, pokiaľ ide o príspevky na bývanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín, sa vzťahuje na osoby s dlhodobým pobytom. Právo EÚ sa však snaží zaistiť, aby rodinní príslušníci štátnych príslušníkov tretích krajín nepredstavovali záťaž pre systémy sociálnej pomoci členských štátov.⁵²⁷ V **smernici o zlúčení rodiny** sa vyžaduje, aby sa v žiadostiach o zlúčenie rodiny poskytli dôkazy o tom, že právoplatná osoba usilujúca sa o zlúčenie rodiny (t. j. štátny príslušník tretej krajiny s povolením na pobyt na jeden rok alebo viac a s primeranou vyhlídkou na získanie práva na trvalý pobyt) má ubytovanie považované za bežné pre porovnateľnú rodinu v rovnakom regióne. Ubytovanie má spĺňať všeobecné normy bezpečnosti a ochrany zdravia platné v príslušnom členskom štáte.⁵²⁸

Smernica o podmienkach prijímania (článok 24 ods. 2) zaväzuje členské štáty, aby ubytovali nesprevádzané deti žiadajúce o azyl s príbuznými, v starostlivosti v rodinnom prostredí alebo vo vhodnom ubytovaní. SDEÚ rozhodol,

526 EÚ, Rada Európskej únie (2000), **smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod**, Ú. v. ES L 180, 2000, článok 3.

527 Pozri ďalej FRA a ESLP (2020), **Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration** (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020.

528 EÚ, Rada Európskej únie (2003), **smernica Rady 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny z 22. septembra 2003 (smernica o zlúčení rodiny)**, Ú. v. ES L 251, 3. októbra 2003, s. 12 – 18, článok 7 ods. 1 písm. a).

že materiálne podmienky prijímania vrátane ubytovania nemožno zrušiť ako sankciu, pretože by to žiadateľov pripravilo o ich základné potreby.

Príklad: *Vec Zubair Haqbin*⁵²⁹ sa týkala návrhu na začatie prejudiciálneho konania v rámci sporu medzi pánom Zubairom Haqbinom a Federálnou agentúrou pre prijímanie žiadateľov o azyl, Belgicko (Fedasil) týkajúceho sa návrhu na náhradu škody, ktorý podal pán Haqbin proti Fedasil v nadväznosti na dve rozhodnutia tohto úradu, ktoré ho dočasne vylúčili z materiálnych podmienok prijímania. Pán Haqbin, afganský štátny príslušník, prišiel do Belgicka ako maloletá osoba bez sprievodu a podal žiadosť o medzinárodnú ochranu. Bol umiestnený v záchytnom centre, kde sa zapojil do potýčky s inými obyvateľmi. Po tejto udalosti riaditeľ záchytného centra rozhodol o odňatí materiálnej pomoci pánovi Haqbinovi na obdobie pätnástich dní. SDEÚ prvýkrát rozhodol o rozsahu práva priznaného členským štátom článkom 20 ods. 4 smernice 2013/33/EÚ, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Na základe výkladu SDEÚ členský štát nemôže uplatniť sankciu spočívajúcu v odňatí, hoci aj dočasnom, materiálnych podmienok prijímania týkajúcich sa bývania, stravy alebo oblečenia, pokiaľ by to malo za následok, že by bol žiadateľ zbavený možnosti uspokojiť svoje najzákladnejšie potreby. Uloženie iných sankcií musí byť za každých okolností v súlade s podmienkami týkajúcimi sa zásady proporcionality a rešpektovania dôstojnosti. V prípade maloletej osoby bez sprievodu sa tieto sankcie musia z tohto hľadiska určiť s osobitným zreteľom na najlepšiu záujem dieťaťa.

V práve Rady Európy neexistuje všeobecné právo na poskytnutie bývania podľa EDLP, ale ak sa štát rozhodne poskytnúť bývanie, musí tak učiniť nediskriminačným spôsobom.

Príklad: *Vo veci Bah/Spojené kráľovstvo*⁵³⁰ žiadateľka so zákonným pobytom v Spojenom kráľovstve dostala povolenie, aby sa k nej pripojil jej syn pod podmienkou, že nebude využívať verejné zdroje. Krátko po príchode svojho syna sa žiadateľka uchádzala o pomoc pri hľadaní bývania. Keďže však jej syn podliehal imigračnej kontrole, bolo jej zamietnuté

529 SDEÚ, C-233/18, *Zubair Haqbin/Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, 12. novembra 2019.

530 ESLP, *Bah/Spojené kráľovstvo*, č. 56328/07, 27. septembra 2011.

uprednostnenie, na ktoré by mala bežne nárok na základe postavenia človeka neúmyselne bez domova s maloletým dieťaťom. Orgány jej nakoniec pomohli nájsť nové ubytovanie a neskôr jej poskytli sociálne bývanie. Žiadateľka sa sťažovala, že zamietnutie jej uprednostnenia bolo diskriminačné. ESLP rozhodol, že bolo oprávnené zaviesť kritériá na pridelenie obmedzených zdrojov, ako je sociálne bývanie, za predpokladu, že tieto kritériá neboli svojvoľné alebo diskriminačné. Na zamietnutí uprednostnenia žiadateľky nebolo nič svojvoľné, svojho syna priviedla do krajiny s plným vedomím o podmienke spojennej s umožnením jeho vstupu. Okrem toho, žiadateľka v skutočnosti nikdy nebola bez domova a existovali iné zákonné povinnosti, na základe ktorých by bol miestny orgán povinný pomôcť jej a jej synovi, ak by sa hrozba bezdomovstva skutočne prejavila. V dôsledku toho nedošlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 8 EDLP.

ESLP takisto skúmal prípady vysťahovania rodín Travellerov z parkovísk pre obytné prívesy.⁵³¹

Príklad: *Vec Winterstein a i./Francúzsko*⁵³² sa týkala konania o vysťahovanie začatého proti viacerým rodinám Travellerov, ktoré žili mnoho rokov na rovnakom mieste. Vnútroštátne súdy vydali príkazy na vysťahovanie rodín pod hrozbou sankcie za nesplnenie povinnosti. Napriek tomu, že príkazy neboli vykonané, mnohé rodiny sa presťahovali. Len štyrom rodinám bolo poskytnuté alternatívne ubytovanie v sociálnych bytoch; nevytvorili sa tzv. rodinné lokality, v ktorých mali byť ubytované zostávajúce rodiny. Za osobitných okolností tejto veci si zásada proporcionality vyžadovala, aby sa venovala osobitná pozornosť dôsledkom vysťahovania a riziku, že rodiny sa stanú bezdomovcami. Vnútroštátne orgány tak pôvodne neurobili. Okrem toho mnohé medzinárodné nástroje a nástroje Rady Európy zdôraznili, že v prípade núteného vysťahovania Rómov alebo Travellerov je potrebné poskytnúť alternatívne ubytovanie vzhľadom na to, že patria k zraniteľnej menšine. Všeobecný súd preto dospel k záveru, že práva žiadateľov podľa článku 8 boli porušené.

531 ESLP, *Connors/Spojené kráľovstvo*, č. 66746/01, 27. mája 2004.

532 ESLP, *Winterstein a i./Francúzsko*, č. 27013/07, 17. októbra 2013.

ESLP sa nepriamo zaoberal problematikou kvality bývania a uviedol, že neprimerané bývanie neopodstatňuje umiestnenie detí do verejnej starostlivosti⁵³³ (pozri tiež [oddiel 5.2](#) a [oddiel 6.2](#)). ESLP mal tiež príležitosť zvážiť pozitívne povinnosti štátu, pokiaľ ide o starostlivosť a životné podmienky, voči cudzím deťom bez sprievodu, aj keď sa v krajine nachádzajú neoprávnene.

Príklad: *Vec Khan/Francúzsko*⁵³⁴ sa týkala skutočnosti, že francúzske orgány neposkytli cudzej maloletej osobe bez sprievodu starostlivosť pred zrušením provizórnych táborov umiestnených v južnej časti *lande de Calais* („vresoviská Calais“) a po ňom. Žiadateľ, ktorý prišiel do Francúzska vo veku 11 rokov, žil v tábore šesť mesiacov v prostredí zjavne nevhodnom pre deti, ktoré sa vyznačovalo najmä nezdravými, neistými a nebezpečnými podmienkami. Situácia sa zhoršila po zrušení tábora, čo znamenalo zbúranie chatky, v ktorej žiadateľ žil, a celkové zhoršenie životných podmienok na mieste. Hoci vo vzťahu k žiadateľovi bolo vydané rozhodnutie o umiestnení, orgány neprijali žiadne opatrenia na jeho ochranu. Hoci vnútroštátne orgány čelili zložitej úlohe identifikovať deti medzi všetkými osobami nachádzajúcimi sa na mieste a poskytnúť im primeranú starostlivosť, súd nebol presvedčený o tom, že urobili všetko, čo od nich možno odôvodnene očakávať, aby splnili svoju pozitívnu povinnosť v tejto veci, keďže žiadateľ ako mladá cudzia maloletá osoba bez sprievodu, ktorá sa neoprávnene zdržiavala na danom území, patrila do jednej z najzraniteľnejších skupín spoločnosti. Kombinácia životného prostredia žiadateľa a nevykonania ochranného príkazu predstavovala ponižujúce zaobchádzanie a porušenie článku 3 EDLP.

Právo na primerané bývanie je zaručené v článku 31 [ESC](#). EVSP uvádza, že „[P]rimerané bývanie podľa článku 31 ods. 1 znamená bývanie, ktoré je bezpečné z hygienického a zdravotného hľadiska, t. j. musí mať všetky základné vybavenia, ako sú voda, vykurovanie, likvidácia odpadu, hygienické zariadenia a elektrinu, a musí byť aj konštrukčne bezpečné, nepreludnené a vlastnícke vzťahy musia mať bezpečnú oporu v zákone“.⁵³⁵ Vystahovania sú prípustné, ak sú opodstatnené, vykonané za podmienok dodržania dôstojnosti a ak

533 ESLP, *Wallová a Walla/Česká republika*, č. 23848/04, 26. októbra 2006, body 73 – 74; ESLP, *Havelka a i./Česká republika*, č. 23499/06, 21. júna 2007, body 57 – 59.

534 ESLP, *Khan/Francúzsko*, č. 12267/16, 28. februára 2019.

535 EVSP, *Defence for Children International (DCI)/Holandsko*, sťažnosť č. 47/2008, 20. októbra 2009, bod 43.

je k dispozícii náhradné ubytovanie.⁵³⁶ Životné podmienky v ubytovaní „majú byť také, aby umožňovali žitie v súlade s ľudskou dôstojnosťou“: musia „splňať požiadavky na bezpečnosť, zdravie a hygienu vrátane základného vybavenia, t. j. čistej vody, dostatočného osvetlenia a vykurovania. Základné požiadavky na dočasné ubytovanie zahŕňajú aj bezpečnosť bezprostredného okolia“.⁵³⁷

So zreteľom na bývanie pre cudzie deti v neregulárnej situácii EVSP uvádza, že neposkytnutie akejkoľvek formy ubytovania, ako aj poskytnutie nevhodnej formy ubytovania v hoteloch predstavuje porušenie článku 17 ods. 1 ESC.⁵³⁸ Okrem toho, podľa článku 31 ods. 2 ESC o predchádzaní bezdomovstvu sú štáty povinné poskytnúť primerané bývanie deťom v neregulárnej situácii bez toho, aby sa uchýlili k ich zaisteniu.⁵³⁹

8.5. Právo na primeranú životnú úroveň a právo na sociálne zabezpečenie

Hlavné body

- Prístup k prídavkom na deti a rodičovskej dovolenke musí byť nediskriminačný.
- V práve EÚ by krytie sociálnym zabezpečením pre mladých pracovníkov pracujúcich na základe učňovských zmlúv nemalo byť také nízke, aby ich vylučovalo zo všeobecného rozsahu ochrany.
- Podľa ESC je pozastavenie rodinných prídavkov v prípade záškoláctva neprimeraným obmedzením práva rodiny na hospodársku, sociálnu a právnu ochranu.

⁵³⁶ EVSP, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Taliansko*, sťažnosť č. 27/2004, 7. decembra 2005, bod 41; EVSP, *Médecins du Monde – International/Francúzsko*, sťažnosť č. 67/2011, 11. septembra 2012, body 74 – 75 a 80.

⁵³⁷ EVSP, *Defence for Children International (DCI)/Holandsko*, sťažnosť č. 47/2008, 20. októbra 2009, bod 62; EVSP, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA)/Holandsko*, č. 86/2012, 2. júla 2014.

⁵³⁸ EVSP, *Defence for Children International/Belgicko*, sťažnosť č. 69/2011, 23. októbra 2012, body 82 – 83. Pozri aj FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States* (Odlúčené deti žiadajúce o azyl v členských štátoch Európskej únie), 7. decembra 2010, s. 30.

⁵³⁹ EVSP, *Defence for Children International (DCI)/Holandsko*, sťažnosť č. 47/2008, 20. októbra 2009, bod 64.

V práve EÚ sa v článku 34 ods. 1 **Charty základných práv EÚ** stanovuje, že „Únia uznáva a rešpektuje právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby“ v prípadoch, ktoré zodpovedajú tradičným oblastiam sociálneho zabezpečenia (materstvo, choroba, pracovné úrazy, závislosť alebo vysoký vek, strata zamestnania). Nárok sa vzťahuje na každého, kto má bydlisko alebo sa oprávnené pohybuje v rámci EÚ. Právo na sociálnu pomoc sa priznáva s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov, a na boj proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe. Všetky tieto aspekty sú kvalifikované podľa „pravidiel ustanovených právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou“ (článok 34 ods. 1 charty). V článku 10 ods. 3 **smernice o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom** sa stanovuje nárok na otcovskú dovolenku, rodičovskú dovolenku a pružný pracovný čas.⁵⁴⁰ V článku 11 **smernice o dlhodobom pobyte**⁵⁴¹ sa stanovuje, že osoby s dlhodobým pobytom majú nárok na rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci, pokiaľ ide o sociálne zabezpečenie, sociálnu pomoc a sociálnu ochranu, ako sa vymedzuje vo vnútroštátnom práve. Na základe článku 29 **kvalifikačnej smernice**⁵⁴² osoby, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, dostanú v členskom štáte, ktorý poskytol takúto ochranu, potrebnú sociálnu pomoc, aká sa poskytuje štátnym príslušníkom tohto členského štátu. Členské štáty musia zabezpečiť, aby mali žiadatelia k dispozícii materiálne podmienky prijímania, len čo požiadajú o medzinárodnú ochranu.⁵⁴³

SDEÚ uvádza, že ak sú vlastní štátni príslušníci členského štátu na získanie nároku na príspevok na výchovu dieťaťa len povinní mať pobyt v členskom štáte, na získanie nároku na tie isté príspevky sa nemôže od štátnych príslušníkov iných členských štátov EÚ požadovať predloženie oficiálneho povolenia na

540 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2019), **smernica (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ**, Ú. v. EÚ L 188, 2019.

541 EÚ, Rada Európskej únie, **smernica 2003/109/ES z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom**, Ú. v. EÚ L 16, 2004.

542 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), **smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie)**, Ú. v. EÚ L 337, 2011.

543 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), **smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie)**, Ú. v. EÚ L 180, 2013.

pobyt.⁵⁴⁴ Zamietnutie rodičovskej dovolenky určitým kategóriám osôb, ako sú náhradné matky, ktorým sa narodí dieťa na základe dohody o donosení dieťaťa náhradnou matkou, je diskriminačné.⁵⁴⁵ To isté platí pre mužských štátnych zamestnancov, ktorým bola odopretá rodičovská dovolenka, ak ich manželky nepracujú alebo nevykonávajú žiadne povolanie, pokiaľ manželky nie sú schopné uspokojiť potreby súvisiace s výchovou dieťaťa z dôvodu vážneho ochorenia alebo zranenia.⁵⁴⁶ Podobne, členské štáty musia zaviesť režim rodičovskej dovolenky v prípade narodenia dvojčiat, ktorým sa zabezpečí, že s týmito rodičmi sa bude zaobchádzať konkrétne podľa ich potrieb. Môže sa to zabezpečiť zaľožením dĺžky rodičovskej dovolenky na základe počtu narodených detí a zabezpečením iných opatrení, ako sú materiálna pomoc alebo finančná pomoc.⁵⁴⁷

V práve Rady Európy ESĽP posudzoval údajnú diskrimináciu pri udeľovaní rodičovskej dovolenky a rodičovských príspevkov v niekoľkých veciach.

Príklad: Vo veci *Konstantin Markin/Rusko*⁵⁴⁸ bola rodičovská dovolenka zamietnutá zamestnancovi ruskej armády, pričom jej zamestnankyne mali na túto dovolenku nárok. Podľa súdu nemohlo byť vylúčenie zamestnancov z nároku na rodičovskú dovolenku primerane odôvodnené. Ani kontext špeciálnych ozbrojených síl a uistenia o riziku pre prevádzkovú účinnosť, ani argumenty o osobitnej úlohe žien vo výchove detí, ani prevládajúce tradície v krajine neboli považované za odôvodňujúce odlišné zaobchádzanie. Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 8 EDĽP.

Príklad: Vo veci *Yocheva a Ganeva/Bulharsko*⁵⁴⁹ sa prvá žiadateľka sťažovala na diskrimináciu ako osamelá matka. Bol jej zamietnutý mesačný príspevok poskytovaný rodinám, v ktorých majú deti len jedného žijúceho rodiča, pretože otec jej detí nebol známy. ESĽP zistil, že príslušný zákon bol založený na zastaranom a stereotypnom chápaní rodín, podľa ktorého

544 SDEÚ, C-85/96, *María Martínez Sala/Freistaat Bayern*, 12. mája 1998, body 60 – 65.

545 SDEÚ, C-363/12, *Z/A Government Department, The Board of Management of a Community School* [VK], 18. marca 2014.

546 SDEÚ, C-222/14, *Konstantinos Maistrellis/Ypourgos Dikaiosynis, Diafaneias kai Anthroponon Dikaionaton*, 16. júla 2015, bod 53.

547 SDEÚ, C-149/10, *Zoi Chatzi/Ypourgos Oikonomikon*, 16. septembra 2010, body 72 – 75.

548 ESĽP, *Konstantin Markin/Rusko* [VK], č. 30078/06, 22. marca 2012.

549 ESĽP, *Yocheva a Ganeva/Bulharsko*, č. 18592/15 a 43863/15, 11. mája 2021.

má rodina nevyhnutne dvoch zákonných rodičov. Zároveň však deti, ktorých otec nebol známy, boli objektívne zbavené starostlivosti a ochrany jedného zo svojich rodičov rovnakým spôsobom ako deti, ktorých jeden z rodičov zomrel. Súd dospel k záveru, že žalobkyňa v prvom rade bola diskriminovaná tak na základe svojho rodinného postavenia, ako aj svojho pohlavia a že došlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 8 EDLP.

Rozsiahlejšie ustanovenia o práve na sociálne zabezpečenie, práve na sociálnu a lekársku pomoc a práve na využívanie sociálnych služieb sa nachádzajú v článkoch 12 až 14 ESC. V článku 16 ESC sa výslovne uvádzajú sociálne a rodinné dávky ako spôsob, ktorým možno podporovať hospodársku, právnu a sociálnu ochranu rodinného života. Článkom 30 ESC sa zabezpečuje právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením.⁵⁵⁰ Určité nároky na sociálne zabezpečenie môžu patriť do rozsahu pôsobnosti článku 1 protokolu č. 1 k EDLP za predpokladu, že vnútroštátne právne predpisy tvoria vlastný záujem zabezpečením platby ako práva na dávku sociálneho zabezpečenia, či už je podmienená predchádzajúcou platbou prídavkov, alebo nie.⁵⁵¹

V článku 12 ESC sa vyžaduje, aby štáty vytvorili alebo udržiavali systém sociálneho zabezpečenia a usilovali sa o postupné pozdvihnutie jeho úrovne.

V článku 16 ESC sa vyžaduje, aby štáty zabezpečili hospodársku, právnu a sociálnu ochranu rodinného života vhodnými opatreniami. Primárnymi opatreniami majú byť rodinné alebo detské dávky poskytované v rámci sociálneho zabezpečenia a dostupné buď jednotne, alebo na základe skúmania majetkových pomerov. Tieto dávky musia predstavovať primerané doplnenie príjmov pre významný počet rodín. EVSP posudzuje primeranosť rodinných (rodičovských) dávok podľa mediánu ekvivalentných príjmov (Eurostat).⁵⁵² EVSP stanovuje, že neexistencia všeobecného systému rodinných dávok nie je v súlade s ESC.⁵⁵³

EVSP však pripúšťa, aby bolo vyplácanie príspevkov na deti podmienené bydliskom dieťaťa.⁵⁵⁴ Uvádza, že zavedením len veľmi obmedzenej ochrany pred sociálnymi a hospodárskymi rizikami poskytnutej deťom (vo veku 15 až 18

550 Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *Declaration by the Committee of Ministers on addressing child poverty* (Vyhlásenie Výboru ministrov o riešení chudoby detí), 11. decembra 2019.

551 ESLP, *Stummer/Rakúsko* [VK], č. 37452/02, 7. júla 2011, bod 82.

552 EVSP (2020), *Záver 2019 – Rakúsko*, marec 2020, s. 21.

553 EVSP (2011), *Závery 2011 – Turecko (článok 16)*, 2011/def/TUR/16//EN, 9. decembra 2011.

554 EVSP (2014), *Závery XX – 2* (Španielsko), november 2014, s. 23.

rokov) na základe osobitných učňovských zmlúv (mali nárok len na nepeňažné nemocenské dávky a krytie pracovných úrazov so sadzbou 1 %) sa účinne vylučuje určitá kategória (detských) pracovníkov zo „celkového rozsahu ochrany všeobecne poskytovanej systémom sociálneho zabezpečenia“. Je preto porušením povinnosti štátu postupne zlepšovať systém sociálneho zabezpečenia.⁵⁵⁵

Pozastavenie rodinných prídavkov v prípadoch záškoláctva je takisto neprimeraným obmedzením práva rodiny na hospodársku, sociálnu a právnu ochranu.

Príklad: V sťažnosti proti Francúzsku Európsky výbor pre domáce prioritné opatrenia pre dieťa a rodinu (EUROCEF) uvádzal, že pozastavenie rodinných prídavkov ako opatrenie na riešenie záškoláctva predstavuje porušenie práva rodín na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu podľa článku 16 ESC. Výbor konštatoval, že opatrenie nie je primerané sledovanému cieľu, a uviedol, že „napadnuté opatrenie pozastavenia a prípadne zrušenia rodinných prídavkov spôsobuje, že rodičia sú výhradne zodpovední za presadzovanie cieľa zníženia záškoláctva a zvýšenie hospodárskej a sociálnej zraniteľnosti dotknutých rodín“.⁵⁵⁶

V [Európskom dohovore o právnom postavení migrujúcich pracovníkov](#)⁵⁵⁷ sa stanovuje, že migrujúci pracovníci zákonne zamestnaní v inom štáte, ako aj ich rodiny by mali mať rovnaký prístup k sociálnemu zabezpečeniu (článok 18) a iným „sociálnym službám“, ktoré zjednodušujú ich prijatie v hostiteľskom štáte (článok 10). Podobne sa [Európskym dohovorom o sociálnom zabezpečení](#) chránia práva utečencov a osôb bez štátnej príslušnosti na prístup k poskytovaniu sociálneho zabezpečenia v hostiteľskom členskom štáte (vrátane rodinných dávok pre deti).⁵⁵⁸

V medzinárodnom práve je garantované právo na primeranú životnú úroveň v článku 11 [Medzinárodného dohovoru o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach](#) a v článku 27 [Dohovoru o právach dieťaťa](#).

555 EVLP, *General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GENOP-DEI) a Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY)/Grécko*, sťažnosť č. 66/2011, 23. mája 2012, bod 48.

556 EVSP, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EURO-CEF)/Francúzsko*, sťažnosť č. 82/2012, 19. marca 2013, bod 42.

557 Rada Európy (1977), [Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov](#), CETS č. 93, 24. novembra 1977.

558 Rada Európy, [Európsky dohovor o sociálnom zabezpečení](#), ETS č. 78, 14. decembra 1972.

9

Migrácia a azyl

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
ZFEÚ, článok 21 Charta základných práv EÚ, článok 7 (rodinný život) a článok 45 (sloboda pohybu) Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES) Procedurálna smernica (2013/32/EÚ) Dublinské nariadenie (č. 604/2013) Nariadenie o Kódexe schengenských hraníc (562/2006), príloha VII, 6 SDEÚ, C-129/18, <i>SM/Entry Clearance Officer</i>, 2019 SDEÚ, C-91/20, <i>LW/Bundesrepublik Deutschland</i>, 9. novembra 2021	Vstup a pobyt	EDĽP, článok 8 (rodinný život) ESC, článok 19
Procedurálna smernica (2013/32/EÚ), článok 25 ods. 5	Posúdenie veku	EDĽP, článok 8 (súkromný život) EVSP, <i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko</i>, sťažnosť č. 114/2015, 2018

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES) Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ), článok 31 Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ) Smernica o dočasnej ochrane (2001/55/ES) Dubľinské nariadenie (č. 604/2013) SDEÚ, C-550/16, <i>A a S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i>, 2018	Zlúčenie rodiny a deti odlúčené od rodiny	EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) ESLP, <i>Jeunesse/Holandsko</i> [VK], č. 12738/10, 2014 (rodinný život, najlepšie záujmy dieťaťa) ESLP, <i>Gül/Švajčiarsko</i>, č. 23218/94, 1996 (vyhostenie rodiny) ESLP, <i>Tuquabo-Tekle a i./Holandsko</i>, č. 60665/00, 2006
Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 11 Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 17 SDEÚ, C-528/15, <i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie/ Salah Al Chodor a i.</i>, 2017	Zaistenie detí	EDLP, článok 5 (právo na slobodu) ESLP, <i>Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga/Belgicko</i>, č. 13178/03, 2006 (zaistenie s cieľom vyhostenia) ESLP, <i>S.F. a i./Bulharsko</i>, č. 8138/16, 2017 ESLP, <i>A.M. a i./Francúzsko</i>, č. 24587/12, 2016 ESLP, <i>Bistieva a i./Poľsko</i>, č. 75157/14, 2018 ESLP, <i>R.R. a i./Maďarsko</i>, č. 36037/17, 2021 (zaistenie v tranzitnom priestore) ESLP, <i>Moustahi/Francúzsko</i>, č. 9347/14, 2020

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES), preambula (odsek 24), články 7, 12, 13 a 28 ods. 3 písm. b) ZFEÚ, článok 20 Smernica o návrate (2008/115/ES) Dublinské nariadenie (604/2013) SDEÚ, C-112/20, <i>M. A./État belge</i> , 2021 SDEÚ, C-441/19, <i>TQ/Staatssecretaris Justitie en Veiligheid</i> , 2021 SDEÚ, C-648/11, <i>The Queen, na návrh MA a iní/Secretary of State for the Home Department</i> , 2013	Vyhostenie	EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) ESLP, <i>Üner/Holandsko</i> , č. 46410/99, 2006 ESLP, <i>Tarakhel/Švajčiarsko</i> [VK], č. 29217/12, 2014 (vyhostenie detí)
Charta základných práv EÚ, články 47 až 48 (právo na účinný opravný prostriedok a na spravodlivý proces, prezumpcia nevinu a právo na obhajobu) Dublinské nariadenie (604/2013) Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ), článok 31 Procedurálna smernica (2013/32/EÚ), články 7 a 25 Smernica o obetiach (2012/29/EÚ), článok 8	Prístup k spravodlivosti	EDLP, článok 13 (právo na účinný opravný prostriedok) ESC, článok 16 Dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov, článok 6 ESLP, <i>Rahimi/Grécko</i> , č. 8687/08, 2011 (účinné opravné prostriedky na spochybnenie podmienok zaistenia)

EÚ má jasnú právomoc prijímať právne predpisy v oblasti migrácie a azylu, ktorú v značnej miere aj využívala. Ustanovenia týkajúce sa migrujúcich detí upravujú rôzne situácie v oblasti migrácie vrátane dlhodobej pracovnej migrácie, azylu a doplnkovej ochrany a takisto riešia situáciu migrantov v ne-regulárnej situácii. Okrem ochrany, na ktorú majú nárok všetky deti vrátane migrujúcich detí podľa článku 24 [Charty základných práv EÚ](#), je predmetom článkov 18 a 19 charty právo na azyl a ochranu v prípade vyhodenia alebo extradície. EÚ takisto venovala pozornosť osobitným potrebám maloletých osôb bez sprievodu, a to aj pokiaľ ide o právne aspekty, ako sú zákonné porúčenie a právne zastupovanie, posúdenie veku, vyhľadávanie rodinných príslušníkov a zlúčenie rodiny, azylové konanie, zaistenie a extradícia, ako aj aspekty týkajúce sa životných podmienok detí vrátane ubytovania, zdravotnej starostlivosti,

vzdelávania a odbornej prípravy, náboženstva, kultúrnych noriem a hodnôt, rekreácie a voľného času a sociálnej interakcie a skúseností s rasizmom.⁵⁵⁹ SDEÚ má rozsiahlu judikatúru o ochrane detí v súvislosti s azylom a migráciou.

V systéme Rady Európy podporujú práva migrujúcich detí v rôznych kontextoch najmä štyri dohovory: [EDLP](#), [ESC](#), [Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov](#) a [Európsky dohovor o občianstve](#). Táto kapitola je zameraná najmä na vykonávanie ustanovení EDLP, najmä článku 3 (ochrana pred neľudským, ponižujúcim zaobchádzaním), článku 5 (pozbavenie slobody) a článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) vnímaných samostatne alebo v spojení s článkom 14 (zákaz diskriminácie). Tieto ustanovenia sa používajú na podporu práv detí a ich rodinných príslušníkov, ktorí sú migranti, utečenci a žiadatelia o azyl, v oblasti zlúčenia rodiny, prístupu k spravodlivosti a prebiehajúceho pobytu v hostiteľskom štáte. Výbor ministrov Rady Európy tiež prijal odporúčanie, v ktorom vyzýva na [účinné poručníctvo pre maloleté osoby bez sprievodu a deti odlúčené od rodiny](#) v kontexte migrácie.⁵⁶⁰

Na medzinárodnej úrovni sa [Dohovor OSN o právnom postavení utečencov](#)⁵⁶¹ spolu s jeho protokolom z roku 1967 považujú za ústredný prvok medzinárodnej ochrany utečencov. Okrem toho sa prostredníctvom viacerých ustanovení [Dohovoru o právach dieťaťa](#) a všeobecných komentárov Výboru pre práva dieťaťa podporujú práva detí v kontexte migrácie a azylu a sú podkladom pre

559 Pozri aj FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States* (Odlúčené deti žiadajúce o azyl v členských štátoch Európskej únie, 7. decembra 2010; FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union who are not removed* (Základné práva neregulárnych migrantov v Európskej únii, ktorí nie sú odsunutí), 7. apríla 2017, s. 27 – 38; FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union Member States*, (Migranti v neregulárnej situácii: prístup k zdravotnej starostlivosti v 10 členských štátoch Európskej únie), 11. októbra 2011, s. 26 – 30; FRA (2018), *Children's rights and justice – Minimum age requirements in the EU* (Práva detí a spravodlivosť – požiadavky na minimálny vek v EÚ), 25. apríla 2018; FRA (2020), *Fundamental rights of refugees, asylum applicants and migrants at the European borders* (Základné práva utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov na európskych hraniciach), 27. marca 2020.

560 Pozri aj Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *Recommendation CM/Rec(2019)11 on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration* [Odporúčanie CM/Rec(2019)11 o účinnom poručníctve pre migrujúce deti a migrujúce deti odlúčené od rodiny], marec 2020.

561 Valné zhromaždenie OSN, [Dohovor o postavení utečencov](#), 28. júla 1951, Organizácia Spojených národov, súbor zmlúv, vydanie 189, s. 137.

vývoj právnych opatrení na európskej úrovni.⁵⁶² Konkrétne článok 8 chráni právo dieťaťa na identitu vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných vzťahov; článkom 9 sa zabezpečuje, aby deti odlúčené od rodiny udržiavali styk s oboma rodičmi, ak je to v ich najlepšom záujme; článok 20 zabezpečuje poskytovanie osobitnej ochrany každému dieťaťu, ktoré je dočasne alebo trvalo zbavené rodinného prostredia; a v článku 22 sa deťom utečencov poskytuje právo na osobitnú ochranu a pomoc. Väčšina individuálnych sťažností, ktorými sa Výbor pre práva dieťaťa zaoberá podľa tretieho protokolu Dohovoru o právach dieťaťa, sa týka oblasti migrácie alebo azylu.

Nasledujúce oddiely sú zamerané na vstup a pobyt (oddiel 9.1); posúdenie veku (oddiel 9.2); zlúčenie rodiny pre deti odlúčené od rodiny (oddiel 9.3); zaistenie (oddiel 9.4); vyhostenie (oddiel 9.5) a prístup ku spravodlivosti (oddiel 9.6).

9.1. Vstup a pobyt

Hlavné body

- Občania EÚ požívajú právo slobody pohybu v rámci EÚ.
- Rozhodnutia o vstupe a pobyte detí by mali byť prijímané v rámci príslušných mechanizmov a postupov a v najlepšom záujme dieťaťa.

V práve EÚ sa povaha a rozsah práv detí vo veľkej miere líši podľa štátnej príslušnosti dieťaťa a rodičov dieťaťa a podľa toho, či dieťa migruje so svojimi rodičmi alebo samostatne.

Migrácia štátnych príslušníkov EÚ do iného členského štátu EÚ sa považuje za voľný pohyb a je regulovaná rôznymi právnymi nástrojmi. Práva priznané občanom EÚ sú ďalekosiahle a ich cieľom je stimulovať optimálnu mobilitu v rámci EÚ. Po prvé, v článku 21 ZFEÚ sa stanovuje, že občania EÚ a ich rodinní príslušníci majú právo na voľný pohyb a pobyt na území ktoréhokoľvek členského

⁵⁶² OSN (2017), *Joint general comment No. 3 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 22 (2017) of the Committee on the Rights of the Child in the context of international migration* [Spoločný všeobecný komentár č. 3 (2017) Výboru pre ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín a č. 22 (2017) Výboru pre práva dieťaťa v kontexte medzinárodnej migrácie], CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16. novembra 2017.

štátu EÚ. Okrem toho, po svojom príchode do hostiteľského štátu majú právo, aby sa s nimi zaobchádzalo rovnako ako so štátnymi príslušníkmi daného štátu, pokiaľ ide o ich prístup k práci a jej podmienkam, sociálnym dávкам a výhodám sociálneho zabezpečenia, škole, zdravotnej starostlivosti atď. Článkom 45 [Charty základných práv EÚ](#) sa rovnako garantuje sloboda pohybu občanov EÚ.

Práva detí, ktoré sa pohybujú s rodičmi/opatrovatelmi, ktorí sú štátnymi príslušníkmi EÚ, sa riadia [smernicou o voľnom pohybe](#)⁵⁶³. Stanovuje sa v nej, že rodinní príslušníci majú právo na vstup do hostiteľského štátu a pobyt v ňom, buď pri presťahovaní, alebo po presťahovaní primárneho občana EÚ do hostiteľského štátu (článok 5 ods. 1). K rodinným príslušníkom na účely tohto nástroja patria všetky biologické deti migranta z EÚ alebo jeho manželského partnera alebo partnera za predpokladu, že sú mladšie ako 21 rokov alebo sú nezaopatrené (článok 2 ods. 2). Môžu alebo nemusia byť štátnymi občanmi EÚ za predpokladu, že primárna osoba, s ktorou sa presťahovali, je štátnym príslušníkom EÚ. Počas prvých troch mesiacov po ich presťahovaní je právo rodiny na pobyt bezpodmienečné, ale potom občania EÚ, ktorí chcú, aby ich deti s nimi zostali v hostiteľskom členskom štáte, musia preukázať, že majú dostatočné finančné zdroje a komplexné zdravotné poistenie na ich podporu (článok 7). Deti a iní rodinní príslušníci automaticky získajú trvalý pobyt po piatich nepretržitých rokoch pobytu v hostiteľskom štáte s občanom EÚ (článok 16 ods. 2 a článok 18). Od uvedeného momentu už nepodliehajú žiadnym podmienkam týkajúcim sa zdrojov/zdravotného poistenia.

SDEÚ rozhodol aj o práve na vstup a pobyt detí, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, v rámci inštitútu *kafala* spolu s občanom EÚ.

Príklad: Vo veci *SM/Entry Clearance Officer*⁵⁶⁴ alžírskemu štátnemu príslušníkovi, SM, bolo zamietnuté povolenie na vstup na územie Spojeného kráľovstva ako adoptovanému dieťaťu štátneho príslušníka Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) podľa alžírkeho systému *kafala*. Podľa SDEÚ pojem „priamy potomok“ občana Únie podľa smernice 2004/38 sa „má vykladať v tom zmysle, že nezahŕňa dieťa, ktoré bolo zverené do trvalého

563 Všimnite si, že príslušné ustanovenia smernice sa takisto uplatňujú v EHP. Pozri podrobnejšie [Dohodu o európskom hospodárskom priestore](#), 2. mája 1992, časť III, [Voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu](#), a [Dohodu medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na druhej strane, o voľnom pohybe osôb](#) podpísanú v Luxemburgu 21. júna 1999, ktorá nadobudla platnosť 1. júna 2002, Ú. v. ES L 114, 2002, s. 6.

564 SDEÚ, C-129/18, *SM/Entry Clearance Officer*, 26. marca 2019.

poručníctva občana Únie na základe alžírskoho inštitútu *kafala*, keďže takéto zverenie nezakladá nijaký príbuzenský vzťah medzi týmito osobami“. Je však na príslušných vnútroštátnych orgánoch, aby podľa článku 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES a článku 24 ods. 2 Charty základných práv EÚ uľahčili vstup a pobyt dieťaťa zverného do zákonného poručníctva občanov EÚ podľa alžírskoho systému *kafala* ako jedného z „ostatných rodinných príslušníkov“ občana EÚ. Malo by sa to uskutočniť vyváženým a primeraným posúdením všetkých okolností prípadu, pri ktorom sa zohľadnia najlepšie záujmy dieťaťa. Ak z posúdenia vyplynie, že dieťa a poručník sa považujú za osoby, ktoré vedú skutočný rodinný život a že dieťa je závislé od poručníka, potom by sa mu malo priznať právo na vstup a pobyt.

Sloboda pohybu občanov tretích krajín, ktorí nepatria do rodiny migranta z EÚ, podlieha väčším obmedzeniam. Táto oblasť sa čiastočne riadi právom EÚ a čiastočne sa riadi vnútroštátnymi predpismi o prisťahovalectve.⁵⁶⁵

V súvislosti s konaniami o medzinárodnej ochrane sa deti považujú za tzv. zraniteľné osoby, ktorých osobitnú situáciu musia členské štáty zvážiť pri uplatňovaní práva EÚ.⁵⁶⁶ Vyžaduje sa, aby štáty určili a splnili každé osobitné opatrenie, ktoré môžu potrebovať najmä deti žiadajúce o azyl, keď vstupujú do hostiteľského štátu. Článok 24 Charty základných práv EÚ sa vzťahuje na požiadavky na vstup a pobyt *acquis* EÚ v oblasti azylu, pretože sa týka detí. Vyžaduje sa v ňom, aby pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, členské štáty EÚ zaistili, že sa do úvahy budú brať v prvom rade najlepšie záujmy dieťaťa.

Príklad: Vo veci *LW/Bundesrepublik Deutschland*⁵⁶⁷ sa návrh na začatie prejudiciálneho konania týkal výkladu smernice 2011/95/EÚ o pobyto-
vom statusu dieťaťa s tuniskou štátnou príslušnosťou, ktoré sa narodilo v Nemecku otcovi sýrskeho utečenca a tuniskej matke, ktorí všetci žijú

565 Rada Európskej únie (2003), *smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny*, Ú. v. EÚ L 251, 2003.

566 Pozri najmä EÚ, Európsky parlament a Radu Európskej únie (2013), *smernica 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie)* [smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie)], Ú. v. EÚ L 180, 2013, článok 21, a Európsky parlament a Rada Európskej únie (2008), *smernica 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (smernica o návrate)*, Ú. v. EÚ L 348, 2008, článok 3 ods. 9.

567 SDEÚ, C-91/20, *LW/Bundesrepublik Deutschland*, 9. novembra 2021.

v Nemecku. Súdny dvor rozhodol, že členskému štátu nemožno podľa priaznivejších vnútroštátnych ustanovení brániť v tom, aby priznal postavenie utečenca maloletému dieťaťu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má postavenie utečenca. To zahŕňa prípady, keď sa toto dieťa narodilo na území tohto členského štátu a aj keď má štátnu príslušnosť tretej krajiny, v ktorej by dieťaťu nehrozilo prenasledovanie, za predpokladu, že na dieťa sa nevzťahuje dôvod na vylúčenie (článok 12 ods. 2 smernice) a že dieťa nemá na základe štátnej príslušnosti alebo iného prvku osobného právneho postavenia nárok na lepšie zaobchádzanie v tomto členskom štáte, než je zaobchádzanie vyplývajúce z priznania postavenia utečenca.

Konkrétnejšie, zásada najlepších záujmov podporuje vykonávanie [smernice 2013/32/EÚ](#) o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (procedurálna smernica)⁵⁶⁸ a nariadenia, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov ([dubľinské nariadenie](#)), pretože sa týkajú detí⁵⁶⁹. Oba texty obsahujú aj osobitné záruky pre maloleté osoby bez sprievodu vrátane ich právneho zastúpenia. V [nariadení 562/2006](#) o kódexe schengenských hraníc sa od pohraničnej stráže vyžaduje, aby skontrolovala, či osoby sprevádzajúce deti majú voči nim rodičovskú starostlivosť, najmä ak sú deti sprevádzané len jedným dospelým a existujú vážne dôvody na podozrenie, že deti mohli byť nezákonne odňaté z opatrovníctva ich právneho poručníka (poručníkov). V tomto prípade musí pohraničná stráž ďalej vyšetrovať, aby zistila akékoľvek nezrovnalosti alebo rozpory v poskytnutých informáciách. Ak deti cestujú bez sprievodu, pohraničná stráž musí prostredníctvom dôkladných kontrol cestovných a podporných dokladov zabezpečiť, aby deti neodchádzali z územia proti želaniam osoby (osôb) zodpovednej (zodpovedných) za ich rodičovskú starostlivosť.⁵⁷⁰

568 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany](#), Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60, článok 25 ods. 6.

569 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [nariadenie \(EÚ\) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov](#), Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 31 – 59, článok 6.

570 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2006), [nariadenie \(ES\) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice \(Kódex schengenských hraníc\)](#), Ú. v. EÚ L 105, 2006, príloha VII, oddiel 6.

V rámci práva Rady Európy sa právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života v článku 8 **EDLP** často uplatňuje ako ochranné opatrenie proti vyhosteniu v prípadoch týkajúcich sa detí, ktoré by inak boli posúdené tak, že nemajú potrebu medzinárodnej ochrany vrátane doplnkovej ochrany. V prípadoch týkajúcich sa detí boli zistené porušenia článku 8, keďže nútené odlúčenie od blízkych rodinných príslušníkov má pravdepodobne akútny vplyv na ich vzdelanie, sociálnu a emočnú stabilitu a identitu.⁵⁷¹

Článok 19 **ESC** ukladá členským štátom povinnosť, pokiaľ je to možné, uľahčiť zlúčenie rodiny zahraničného pracovníka, ktorý má povolenie usadiť sa na danom území.

Okrem toho sa v **odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodiny** stanovujú jasné usmerňujúce zásady, podľa ktorých sa ochrana, pomoc a bezpečnosť migrujúcich detí prostredníctvom opatrovníctva dostávajú do popredia, a to na základe presvedčenia, že rýchle vymenovanie poručníkov a ich úloha sú prvoradé pre konanie v najlepšom záujme dieťaťa a pre zabezpečenie dodržiavania práv a blaha dieťaťa.⁵⁷²

9.2. Posúdenie veku

Hlavné body

- Posúdenie veku sa týka postupov, pomocou ktorých sa orgány snažia stanoviť zákonný vek migranta s cieľom určiť, ktorými postupmi a pravidlami v oblasti prístahovateľstva sa treba riadiť.⁵⁷³
- Pri postupoch na posúdenie veku musia byť rešpektované práva dieťaťa.

571 ESLP, *Şen/Holandsko*, č. 31465/96, 21. decembra 2001; ESLP, *Tuquabo-Tekle a i./Holandsko*, č. 60665/00, 1. marca 2006.

572 Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *Recommendation CM/Rec(2019)11 on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration* [Odporúčanie CM/Rec(2019)11 o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodiny], 11. decembra 2019.

573 Pozri ďalej FRA a ESLP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020, oddiel 10.

V práve EÚ sa v článku 25 ods. 5 **procedurálnej smernice** umožňuje členským štátom použiť lekárske prehliadky, vyžaduje sa však, aby sa uskutočňovali tak, aby bola „plne rešpektovaná dôstojnosť jednotlivca“, „aby [lekárska prehliadka] bola čo najmenej invazívna“, a „vykonajú ju kvalifikovaní zdravotníci“.⁵⁷⁴ V tomto ustanovení sa takisto vyžaduje, aby boli jednotlivci informovaní v jazyku, ktorému rozumejú, že môže byť vykonané toto posúdenie, a mal by sa získať ich súhlas alebo súhlas ich právneho zástupcu s prehliadkou. Odmietnutie podstúpiť posúdenie veku nesmie viesť k zamietnutiu žiadosti o medzinárodnú ochranu. Postupy týkajúce sa súhlasu s lekárskou prehliadkou v súvislosti s posúdením veku sa v členských štátoch líšia a niekedy si vyžadujú len súhlas dieťaťa alebo len poručníka, alebo oboje.⁵⁷⁵

Podľa práva Rady Európy by obzvlášť invazívne praktiky používané v súvislosti s postupmi posúdenia veku mohli byť problematické podľa článkov 3 alebo 8 **EDLP**. Článok 3 bol vykladaný tak, že zahŕňa rozmanité scenáre, ktoré môžu byť považované za neľudské alebo ponižujúce vrátane invazívnych fyzických prehliadok detí.⁵⁷⁶ Podľa článku 8 uplatňovanom v kontexte prisťahovalectva by orgány mohli oprávnené zasiahnuť do práva dieťaťa na súkromie a uskutočniť posúdenia veku, ak sú v súlade s právom a potrebné na ochranu jedného z legitímnych cieľov uvedených v článku 8 ods. 2 **EDLP**.

EVSP sa v súvislosti s posúdením veku zaoberal niekoľkými otázkami týkajúcimi sa ľudských práv detí.

Príklad: Vo veci *EUROCEF/Francúzsko*⁵⁷⁷ EVSP analyzoval používanie testovania kostí na určenie veku maloletých osôb bez sprievodu vo Francúzsku a zistil porušenie článku 17 ods. 1 **ESC**. Európsky dvor audítorov konkrétne

574 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), **smernica 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany**, Ú. v. EÚ L 180, 2013.

575 FRA (2018), *Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures – Minimum age requirements concerning children's rights in the EU* (Posúdenie veku detí a odoberanie odlačkov prstov detí v konaniach o azyle – požiadavky na minimálny vek týkajúce sa práv detí v EÚ), 25. apríla 2018; pozri aj Európsky podporný úrad pre azyl, *Age assessment practices in EU+ countries: updated findings* (Postupy posúdenia veku v krajinách EÚ+: aktualizované zistenia), júl 2021. Prehľad rôznych metód uplatňovaných v každej krajine sa nachádza v Praktickej príručke úradu Európsky podporný úrad pre azyl o posúdení veku, marec 2018; Európsky podporný úrad pre azyl (2021), *Správa o azyle 2021*, oddiel 5.1.2.

576 ESLP, *Yazgül Yilmaz/Turecko*, č. 36369/06, 1. februára 2011.

577 EVSP, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko*, sťažnosť č. 114/2015, 24. januára 2018.

považoval používanie takýchto lekárskeho testov za veľmi sporné, pretože sú nespohľadlivé a ohrozujú dôstojnosť a telesnú integritu detí.

V odporúčaní Výboru ministrov o poručníctve sa stanovuje, že ak nie je isté, či osoba je alebo nie je dieťaťom, a to dokonca aj po vykonaní vnútroštátnych postupov posúdenia veku, by štáty mali zabezpečiť, aby mala poručníka alebo aby príslušný orgán rešpektoval jej práva.⁵⁷⁸ Parlamentné zhromaždenie Rady Európy prijalo aj odporúčanie, v ktorom sa uvádzajú zásady a usmernenia týkajúce sa posudzovania veku detí v prípade migrujúcich detí bez sprievodu.⁵⁷⁹

V medzinárodnom práve sa článkom 8 Dohovoru o právach dieťaťa ukladá štátom povinnosť rešpektovať právo dieťaťa na identitu. Vyplýva z toho povinnosť pomáhať dieťaťu pri zisťovaní jeho identity, čo môže zahŕňať potvrdenie veku dieťaťa. Postupy posúdenia veku by však mali byť poslednou inšinciou.

V každom prípade by sa vnútroštátne postupy posúdenia veku mali opierať o zásadu najlepších záujmov. Výbor OSN pre práva dieťaťa potvrdzuje, že pri posúdení veku by sa mal zohľadniť fyzický vzhľad dieťaťa a jeho psychická vyspelosť. Posúdenie sa musí uskutočniť vedeckým, bezpečným spôsobom citlivým voči dieťaťu a rodu a spravodlivo, aby sa zabránilo riziku porušenia fyzickej integrity dieťaťa, a s náležitým rešpektovaním ľudskej dôstojnosti.⁵⁸⁰ Výbor OSN pre práva dieťaťa preskúmal niekoľko individuálnych sťažností týkajúcich sa posúdenia veku. Výbor zdôraznil, že je potrebné, aby dieťa počas posúdenia veku podporoval poručník alebo právny zástupca, a kritizoval preskúmanie po hlavných orgánov ako metódy posudzovania veku.⁵⁸¹

578 Rada Európy, Výbor ministrov (2019), *Recommendation CM/Rec(2019)11 on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration* [odporúčanie CM/Rec(2019)11 o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodiny], 2019.

579 Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (2017), odporúčanie č. 2117, *Child-friendly age assessment for unaccompanied migrant children* (Posúdenie veku migrujúcich detí bez sprievodu zohľadňujúce potreby detí), 24. novembra 2017.

580 OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2005), *General Comment No. 6 (2005) on the treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin* [Všeobecný komentár č. 6 (2005) o zaobchádzaní s maloletými osobami bez sprievodu a deťmi odlúčenými od rodiny mimo ich krajiny pôvodu], CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, bod 31 (A).

581 OSN (2021), *Opinion approved by the Committee in relation to the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure, concerning communication No. 76/2019* (Stanovisko schválené výborom v súvislosti s opčným protokolom k Dohovoru o právach dieťaťa o postupe oznamovania k oznámeniu č. 76/2019), CRC/C/86/D/76/2019, 17. augusta 2021.

9.3. Zlúčenie rodiny pre deti odlúčené od rodiny

Hlavné body

- Ustanovenia na európskej úrovni sú zamerané najmä na bezpečné zlúčenie detí s ich rodinou, a to buď v hostiteľskej krajine, alebo v krajine ich pôvodu.
- Pri určovaní toho, ktorí členovia rodiny majú byť zlúčení s rodinou, sa uprednostňujú rodičia a/alebo primárni poskytovatelia starostlivosti o dieťa.
- Prípady zlúčenia rodiny sa musia riadiť najlepšimi záujmami dieťaťa.

V práve EÚ je najvýznamnejším právnym nástrojom [smernica o zlúčení rodiny](#), podľa ktorej sú členské štáty povinné povoliť vstup a pobyt rodičov maloletej osoby bez sprievodu, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny – a to v situáciách, v ktorých nie je v najlepšom záujme dieťaťa pridať sa ku svojim rodičom v zahraničí. V prípade, že rodič chýba, môžu sa členské štáty rozhodnúť, že povolia vstup a pobyt zákonného poručníka dieťaťa alebo iného rodinného príslušníka.⁵⁸² Vymedzenie práv prináležiacich rodine je preto širšie v kontexte maloletých osôb bez sprievodu než v prípade väčšiny iných kategórií migrujúcich detí.⁵⁸³ Pri zvažovaní rozhodnutia týkajúceho sa zlúčenia rodiny sa vždy musí uplatniť zásada najlepšieho záujmu dieťaťa.⁵⁸⁴

Podľa SDEÚ by dátum vzťahujúci sa na určenie veku rodinných príslušníkov žiadajúcich o zlúčenie rodiny nemal byť ovplyvnený dĺžkou konaní. Konkrétnejšie, dátumom na posúdenie toho, či je utečenec maloletou osobou bez sprievodu na účely smernice o zlúčení rodiny, je dátum, keď toto dieťa vstúpilo do

582 EÚ, Rada Európskej únie, [smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny](#), Ú. v. EÚ L 251, 2003, článok 10 ods. 3 písm. a) a b).

583 Pozri aj FRA a ECLP (2020), [Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration](#) (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020, oddiel 6.3 o zlúčení rodiny.

584 EÚ, Rada Európskej únie, [smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny](#), Ú. v. EÚ L 251, 2003, článok 5 ods. 5.

členského štátu EÚ a podalo žiadosť o azyl, a nie dátum žiadosti o zlúčenie rodiny.⁵⁸⁵

Príklad: *Vec A a S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*⁵⁸⁶ sa týkala žiadosti o zlúčenie rodiny maloletej osoby bez sprievodu, ktorá v konaní o azyle dosiahla plnoletosť. Štátny tajomník túto žiadosť zamietol, keďže dieťa sa stalo plnoletým už v čase priznania postavenia utečenca. Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že článok 2 písm. f) smernice o zlúčení sa má vykladať v tom zmysle, že štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti mladšia ako 18 rokov v čase vstupu na územie členského štátu a podania žiadosti o azyl v tomto štáte, ktorá však v priebehu konania o azyle dosiahla plnoletosť a ktorej následne bolo priznané postavenie utečenca, sa musí považovať za maloletú osobu v zmysle tohto ustanovenia.

Pokiaľ ide o deti žiadajúce o azyl, v [kvalifikačnej smernici](#) sa zdôrazňuje potreba zabezpečiť, ak je to možné, aby bola maloletá osoba bez sprievodu umiestnená v hostiteľskom členskom štáte s dospelými príbuznými, aby zostalo s prípadnými súrodencami a aby boli chýbajúci rodinní príslušníci lokalizovaní citlivo a bezpečne čo najskôr (článok 31). [Smernica o podmienkach prijímania](#) obsahuje podobné ustanovenia týkajúce sa maloletých osôb bez sprievodu, ktoré ešte nezískali štatút utečenca (článok 24).

Cieľom smernice Rady 2001/55/ES o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov ([smernica o dočasnej ochrane](#)) je takisto urýchliť zlúčenie rodinných príslušníkov (vrátane detí), ktorí boli navzájom odlúčení po náhlej evakuácii z ich krajiny pôvodu

⁵⁸⁵ Rovnaký výklad sa uplatnil aj v súvislosti s vekom detí dospelého žiadateľa, ktorý žiadal o zlúčenie s jeho maloletými deťmi, *spojené veci C-133/19, C-136/19 a C-137/19 B. M. M. (C-133/19 a C-136/19), B. S. (C-133/19), B. M. (C-136/19), B. M. O. (C-137/19)/État belge*, 16. júla 2020.

⁵⁸⁶ SDEÚ, C-550/16, *A a S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 12. apríla 2018, body 55 – 60 a 64.

(článok 15).⁵⁸⁷ Táto smernica sa však doteraz neuplatňovala, pretože ešte nebolo prijaté rozhodnutie Rady o existencii hromadného prílevu vysídlených osôb, ktoré je potrebné na jej vykonanie.

V článku 24 ods. 3 smernice o podmienkach prijímania sa takisto vyžaduje, aby členské štáty v prípade potreby začali vyhľadávať rodinných príslušníkov maloletej osoby bez sprievodu. Uskutočňuje sa to s pomocou medzinárodných alebo iných príslušných organizácií čo najskôr po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu, pričom sa chránia najlepšie záujmy dieťaťa. V prípadoch, keď by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo bezúhonnosti dieťaťa alebo jeho blízkych príbuzných, najmä ak ostali v krajine pôvodu, sa musí zabezpečiť, aby sa zhromažďovanie, spracúvanie a distribúcia informácií, ktoré sa týkajú týchto osôb, vykonávali dôverne, aby sa predišlo ohrozeniu ich bezpečnosti. Ďalej, v súlade s článkom 31 ods. 5 kvalifikačnej smernice (prepracované znenie), nemá poskytnutie medzinárodnej ochrany dieťaťu zasahovať do začiatku alebo pokračovania vyhľadávania.

V **dublínskom nariadení** sa okrem toho uvádza, že ak má maloletá osoba bez sprievodu príbuzného alebo príbuzných v inom členskom štáte, ktorí sa oň môžu postarať, členské štáty sú povinné, ak je to možné, zlúčiť s nimi dieťa, pokiaľ to nie je v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa (článok 8).⁵⁸⁸ Okrem toho nariadenie obsahuje povinnosť vyhľadať príbuzných na území členských štátov a zároveň chrániť najlepšie záujmy dieťaťa (článok 6). Ďalej, smernica o podmienkach prijímania obsahuje povinnosť začať vyhľadávanie členov rodinných príslušníkov dieťaťa, v prípade potreby s pomocou medzinárodných alebo iných príslušných organizácií (článok 24). Tento druhý typ pomoci je takisto obsiahnutý v dublínskom nariadení (článok 6).

Pri zvažovaní rozhodnutia týkajúceho sa zlúčenia rodiny sa vždy musí uplatniť zásada najlepších záujmov. Napríklad rodičia musia vedieť preukázať, že sú schopní plniť si rodičovské povinnosti v prospech dieťaťa. Vnútroštátne súdy rozhodnú, že návrat dieťaťa do jeho krajiny pôvodu je nezákonný, ak orgány

587 EÚ, Rada Európskej únie (2001), *smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov*, Ú. v. ES L 212, 2001.

588 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), *nariadenie (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov*, Ú. v. EÚ L 180, 2013.

nezhromaždili dôkazy o tom, že existujú primerané opatrenia na prijatie dieťaťa a starostlivosť oň v danej krajine (článok 10 ods. 2).

V práve Rady Európy sa článkom 8 EDLP nepriznáva migrujúcim rodičom a ich deťom absolútne právo vybrať si, kde chcú žiť. Vnútroštátne orgány môžu zákonne deportovať členov rodiny alebo im zamietnuť vstup za predpokladu, že neexistujú neprekonateľné prekážky vytvorenia rodinného života na inom mieste⁵⁸⁹. Tieto rozhodnutia musia vždy byť primeranou reakciou na širšie otázky verejnej politiky vrátane cieľa deportácie rodiča alebo zabránenia jeho vstupu, pokiaľ bol zapojený do trestnej činnosti.

Príklad: *Vec Jeunesse/Holandsko*⁵⁹⁰ sa týka zamietnutia holandských orgánov umožniť surinamskej žene vydatej za holandského občana, s ktorým mala tri deti, pobyt v Holandsku na základe jej rodinného života v krajine. ESLP sa domnieval, že orgány nevenovali dostatočnú pozornosť vplyvu svojho zamietnutia na deti žiadateľky a ich najlepšie záujmy. ESLP konštatoval porušenie článku 8 EDLP preto, že nebola dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi osobnými záujmami žiadateľky a jej rodiny o zachovanie ich rodinného života v Holandsku a záujmami verejného poriadku vlády pri kontrole prisťahovalectva.

Príklad: *Gül/Švajčiarsko*⁵⁹¹ sa týka žiadateľa, ktorý žil vo Švajčiarsku so svojou ženou a dcérou, pričom všetci dostali povolenia na pobyt z humanitárnych dôvodov. Do Švajčiarska chcel privieŕť aj svojho maloletého syna, ktorého nechali v Turecku. Švajčiarske orgány odmietli vyhovieť tejto žiadosti najmä z dôvodu, že žiadateľ nemal dostatočné prostriedky na zabezpečenie svojej rodiny. ESLP rozhodol, že opustením Turecka si žiadateľ sám zapríčinil odlúčenie od svojho syna. Z jeho nedávnych návštev v Turecku vyplynulo, že jeho počiatočné dôvody žiadosti o politický azyl vo Švajčiarsku už nie sú aktuálne. Neexistovali prekážky brániace rodine v tom, aby sa usadila vo svojej krajine pôvodu, v ktorej ich maloletý syn vždy žil. Súd nezistil porušenie článku 8 EDLP.

589 ESLP, *Bajsultanov/Rakúsko*, č. 54131/10, 12. júna 2012; ESLP, *Latifa Benamar a i./Holandsko*, č. 43786/04, 5. apríla 2005.

590 ESLP, *Jeunesse/Holandsko* [VK], č. 12738/10, 3. októbra 2014.

591 ESLP, *Gül/Švajčiarsko*, č. 23218/94, 19. februára 1996.

Príklad: *Vec Tuquabo-Tekle a i./Holandsko*⁵⁹² sa zase týkala žiadosti o zlúčenie rodiny matky, jej manžela a troch jej detí žijúcich v Holandsku, ku ktorej sa pripojila dcéra s bydliskom v Eritrei. Matka najprv získala právo na pobyt v Nórsku a na privedenie svojich detí z humanitárnych dôvodov. O jeden rok neskôr prišiel do Nórska len jej najstarší syn, zatiaľ čo jej ďalšie dve deti naďalej žili v Eritrei a mali sa k nej pripojiť neskôr. Potom sa presťahovala do Holandska so svojim synom, aby žila so svojim manželom, a pár mal dve deti. Následne pani Tuquabo-Tekle a jej manžel nadobudli holandské občianstvo. O niekoľko rokov neskôr pani Tuquabo-Tekle požiadala o dočasné pobytové vízum pre svoju 14-ročnú dcéru, ktorá sa stále zdržiavala v Eritrei. Holandské orgány zamietli žiadosť z dôvodu, že úzke rodinné väzby medzi matkou a jej dieťaťom medzitým prestali existovať. Súd rozhodol, že štát porušil práva podľa článku 8 EDĽP. Vzhľadom na to, že žiadatelia si v Holandsku vytvorili silné väzby a udržiavali si len voľné väzby s ich krajinou pôvodu, najlepším spôsobom, ako rozvíjať rodinný život, bolo podľa ESĽP priznať dcére právo usadiť sa v Holandsku⁵⁹³.

V rámci medzinárodného práva má dieťa vždy právo ne byť oddelené od svojej rodiny, pokiaľ sa odlúčenie nepovažuje za odlúčenie v najlepšom záujme dieťaťa (článok 9 ods. 1 [Dohovoru o právach dieťaťa](#)). V článku 10 Dohovoru o právach dieťaťa sa stanovuje, že dieťaťu, ktorého rodičia žijú v rôznych krajinách, má byť umožnené pohybovať sa medzi uvedenými krajinami, aby zostalo v kontakte s obidvomi rodičmi, alebo zlúčenie, v súlade s vnútroštátnym imigračným právom. Zásada najlepších záujmov dieťaťa, ktorá je zakotvená v článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa, podporuje všetky rozhodnutia týkajúce sa zlúčenia rodiny s dieťaťom alebo maloletou osobou bez sprievodu.

⁵⁹² ESĽP, *Tuquabo-Tekle a i./Holandsko*, č. 60665/00, 1. marca 2006

⁵⁹³ ESĽP, *Tuquabo-Tekle a i./Holandsko*, č. 60665/00, 1. marca 2006

9.4. Zaistenie

Hlavné body

- Európskym právom sa povoľuje zaistenie dieťaťa v súvislosti s prístahovalectvom len ako opatrenie poslednej inštancie a na čo najkratší možný čas.
- Vnútroštátne orgány sú povinné umiestniť deti v primeranom náhradnom ubytovaní.⁵⁹⁴

V práve EÚ sa v článku 11 smernice o podmienkach prijímania a v článku 17 smernice o návrate vyžaduje, aby boli deti zaistené len v krajnom prípade a len v prípade, že nie je možné účinne uplatniť miernejšie donucovacie opatrenia. Toto zaistenie by malo trvať čo najkratšie a treba vyvinúť maximálne úsilie na prepustenie zaistených a ich umiestnenie vo vhodnom ubytovaní. Ak sú zadržané deti, mali by mať možnosť vykonávať voľnočasové aktivity vrátane hier a rekreačných aktivít primeraných ich veku. Podľa rovnakého článku by maloleté osoby bez sprievodu mali byť zaistené len za výnimočných okolností a treba vyvinúť maximálne úsilie na ich čo najskoršie prepustenie. Nikdy by nemali byť zaistené vo väzenskom ubytovaní, ale by sa im malo poskytnúť ubytovanie v zariadeniach s personálom a vybavením primeranými veku. Ich ubytovanie by malo byť oddelené od dospelých.

Maloleté osoby bez sprievodu zaistené pred odsunom by sa mali umiestniť v zariadeniach s personálom a vybavením, v ktorých sa zohľadňujú potreby osôb ich veku (článok 17 ods. 4 [smernice o návrate](#)).

Príklad: Vo veci *Al Chodor*⁵⁹⁵ česká polícia zaistila žiadateľa a jeho dve maloleté deti pred ich transferom do Maďarska podľa pravidiel dublinského nariadenia. SDEÚ zistil, že žiadateľ o medzinárodnú ochranu môže byť zaistený podľa dublinského nariadenia len vtedy, ak vnútroštátne právo stanovuje objektívne kritériá na určenie toho, či existuje riziko úteku. Poznámene, že každé opatrenie týkajúce sa pozbavenia osobnej slobody musí byť prístupné, presné a predvídateľné, ako sa vyžaduje v článku 6 Charty

⁵⁹⁴ Pre viac informácií pozri FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children*, jún 2017.

⁵⁹⁵ SDEÚ, C-528/15, *Polície ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie/ Salah Al Chodor a i.*, 15. marca 2017.

základných práv EÚ. SDEÚ dospel k záveru, že vzhľadom na to, že tieto objektívne kritériá nie sú uvedené v záväznom všeobecne platnom ustanovení podľa vnútroštátneho práva, zaistenie je nezákonné.

V práve Rady Európy sa zaistenie migrujúcich detí riešilo podľa článku 3 a 5 EDLP⁵⁹⁶. ESĽP dôsledne zastával názor, že zaistenie detí s ich rodinami v zariadení určenom na zaistenie by malo byť krajným opatrením a že vnútroštátne orgány by mali preskúmať všetky ostatné uskutočniteľné alternatívy v súlade s článkom 5 ods. 1 EDLP.⁵⁹⁷

Príklad: *Vec Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga/Belgicko*⁵⁹⁸ sa týka päťročnej maloletej osoby bez sprievodu, ktorá bola zaistená v tranzitnom centre pre dospelých na dva mesiace bez primeranej podpory. Dieťa cestovalo z Konžskej demokratickej republiky bez potrebných cestovných dokladov v nádeji, že bude zlúčené so svojou matkou, ktorej bol priznaný štatút utečenca v Kanade. Dieťa bolo následne vrátené do Konžskej demokratickej republiky napriek tomu, že tam naň nečakali žiadni rodinní príslušníci, ktorí by sa oň postarali. ESĽP rozhodol, že keďže dieťa nepredstavovalo riziko, že by sa snažilo vyhýbať dohľadu belgických orgánov, jeho zaistenie v uzavretom centre pre dospelých nebolo nevyhnutné. ESĽP takisto uviedol, že iné opatrenia, ako je jeho umiestnenie v špecializovanom centre alebo s náhradnými rodičmi, mohli byť prijaté a viac by prispievali k najlepším záujmom dieťaťa, ktoré sú zakotvené v článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa. ESĽP zistil porušenie článkov 3, 5 a 8 EDLP.

Zákonnosť zaistenia sa skúmala aj na súde, keď dotknuté dieťa sprevádzal rodič.

Príklad: *Vo veci S.F. a i./Bulharsko*⁵⁹⁹ ESĽP posudzoval zaistenie rodiny s tromi deťmi v zaisťovacom zariadení hraničnej polície, ako aj dĺžku ich

596 Pozri napr. ESĽP, *H.A. a i./Grécko*, č. 19951/16, 28. februára 2019; ESĽP, *Bialalova a i./Poľsko*, č. 23685/14, 26. marca 2020.

597 Pozri aj EVSP (2020), *výročné závery za rok 2019*, 24. marca 2020; Rada Európy (2018), *Legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration – Analysis by the Steering Committee for Human Rights (CDDH)* [Právne a praktické aspekty účinných alternatív k zaisteniu v kontexte migrácie – analýza riadiaceho výboru pre ľudské práva (CDDH)], 7. decembra 2017.

598 ESĽP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga/Belgicko*, č. 13178/03, 12. októbra 2006.

599 ESĽP, *S.F. a i./Bulharsko*, č. 8138/16, 7. decembra 2017.

pobytu. Súdny dvor poznamenal, že zaistenie migrujúcich detí bez ohľadu na to, či sú sprevádzané alebo nie, vyvoláva osobitné obavy, keďže deti sú mimoriadne zraniteľné a majú osobitné potreby. Bez ohľadu na čas strávený v zaistení neboli podmienky v policajnom zaisťovacom zariadení vhodné pre deti. EŠLP zistil porušenie článku 3 EDLP.

Príklad: Vec *A. M. a i./Francúzsko*⁶⁰⁰ sa týkala administratívneho zaistenia detí v sprievode ich rodičov v rámci konania o vyhostení. EŠLP zistil, že hoci materiálne podmienky v zariadeniach určených na zaistenie pred odsunom boli vo všeobecnosti primerané, podmienky v týchto centrách boli zdrojom úzkosti pre malé deti, najmä hluk a oznámenia cez reproduktory, ktorým boli vystavené. Umiestnenie detí do zariadení určených na zaistenie predstavovalo neľudské a ponižujúce zaobchádzanie v rozpore s článkom 3 EDLP z dôvodu súbehu troch faktorov: nízky vek detí, trvanie ich zaistenia a skutočnosť, že dotknuté priestory neboli prispôbené deťom.⁶⁰¹

Príklad: Vo veci *Bistieva a i./Poľsko*⁶⁰² žalobkyňa spolu so svojím manželom a ich deťmi prišli do Poľska a požiadali o azyl. Žiadosť o azyl bola zamietnutá a rodina utiekla do Nemecka. Rodina bola potom vrátená späť do Poľska, kde bola zadržovaná viac ako päť mesiacov. Hoci existovalo riziko úteku rodiny, Súdny dvor rozhodol, že orgány neposkytli dostatočné a relevantné dôvody na zaistenie rodiny počas takého dlhého obdobia. Na základe toho došlo k porušeniu článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *R.R. a i./Maďarsko*⁶⁰³ bola rodina s tromi deťmi zaistená takmer štyri mesiace v tranzitnom priestore na hranici a čakala na výsledok svojich žiadostí o azyl. Súd konštatoval, že ide o faktické pozbavenie slobody, a to najmä vzhľadom na povahu a rozsah obmedzení, ktoré im boli skutočne uložené. Keďže zaistenie týchto osôb nemalo presne vymedzený zákonný základ, predstavovalo porušenie článku 5 ods. 1 EDLP. Súd sa zaoberal aj podmienkami, v ktorých boli deti zadržované. Hoci právo Únie ukladá orgánom povinnosť zohľadniť všetky osobitné potreby pri prijímaní súvisiace so zraniteľným postavením žiadateľov, zariadenia neboli vhodné pre deti a chýbali lekárske služby. Prítomnosť prvkov, ktoré sa

600 EŠLP, *A.M. a i./Francúzsko*, č. 24587/12, 12. júl 2016.

601 Pozri aj podobné prípady: EŠLP, *A.B. a i./Francúzsko*, č. 11593/12, 12. júla 2016; EŠLP, *R.K. a i./Francúzsko*, č. 68264/14, 12. júla 2016; EŠLP, *R.C. a i./Francúzsko*, č. 76491/14, 12. júla 2016.

602 EŠLP, *Bistieva a i./Poľsko*, č. 75157/14, 10. apríla 2018.

603 EŠLP, *R.R. a i./Maďarsko*, č. 36037/17, 2. marca 2021.

podobajú väzenskému prostrediu, a obmedzenie spojené so zaistením museli tiež spôsobovať úzkosť a psychické poruchy detí a zhoršiť postavenie rodičov v očiach detí. Vzhľadom na dlhé trvanie pobytu rodiny by opakovanie a kumulácia uvedených podmienok mali nevyhnutne škodlivé dôsledky pre tých, ktorí sú im vystavení. S deťmi a matkou, ktorí boli žiadateľmi, sa teda zaobchádzalo ponižujúco, čo je v rozpore s článkom 3 EDLP.

Zákonnosť zaistenia v situácii, keď bolo dotknuté dieťa v sprievode dospeléj osoby bez príbuzenského vzťahu, bola tiež preskúmaná na súde.

Príklad: Vo veci *Moustahi/Francúzsko*⁶⁰⁴ francúzske orgány zadržali dve deti cestujúce na Mayotte v provizórnej lodi. Boli zaistené spolu s dospelými pred ich okamžitým odsunom. Počas tohto obdobia boli deti zaistené spolu s dospelým mužom, s ktorým neboli v príbuzenskom vzťahu, a boli zahrnuté do jeho príkazu na odsun. Súd konštatoval, že deti, ktoré sú žiadateľmi, boli svojvoľne pripojené k dospeléj osobe, a to nie preto, aby chránili ich najlepšie záujmy, ale s cieľom uľahčiť ich rýchle vyhostenie. Išlo o relevantný faktor pri určovaní okrem iného toho, že podmienky a zaistenie detí predstavovali porušenie článku 3 a článku 5 ods. 1 a ods. 4 EDLP.

Podľa medzinárodného práva sa v článku 37 Dohovoru o právach dieťaťa uvádza, že žiadne dieťa nesmie byť nezákonne alebo svojvoľne pozbavené osobnej slobody a že toto opatrenie by malo byť krajným opatrením a na čo najkratší primeraný čas. Pri zvažovaní zaistenia detí je potrebné zohľadniť najlepší záujem dieťaťa a povinnosť členských štátov chrániť deti a zabezpečiť ich blaho.⁶⁰⁵ Výbor pre práva dieťaťa navrhol, aby sa akýkoľvek druh zaistenia detí v kontexte imigrácie zakazoval zákonom.⁶⁰⁶

604 ESĽP, *Moustahi/Francúzsko*, č. 9347/14, 25. júna 2020.

605 Pozri OSN (2019), *Children Deprived of Liberty – The United Nations Global Study*, 2019.

606 OSN (2017), *Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return* [Spoločný všeobecný komentár č. 4 (2017) Výboru pre ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín a č. 23 (2017) Výboru pre práva dieťaťa o povinnostiach štátu týkajúcich sa ľudských práv detí v súvislosti s medzinárodnou migráciou v krajinách pôvodu, tranzitu, miesta určenia a návratu], CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16. novembra 2017.

9.5. Vyhostenie

Hlavné body

- Zraniteľnosť migrujúcich detí voči vyhosteniu je vo svojej podstate spojená s pobyto-vým statusom ich rodičov v hostiteľskom štáte.
- Všetky rozhodnutia týkajúce sa vyhostenia migrujúcich detí a ich rodiny/primárnych poskytovateľov starostlivosti by sa mali riadiť zásadou najlepších záujmov.
- V práve EÚ existujú okolnosti, za ktorých môžu migrujúce deti zostať v hostiteľskom členskom štáte bez ohľadu na právne postavenie svojich rodičov, najmä so zreteľom na dokončenie ich vzdelávania alebo v prípade, že by vytvorenie rodinného života na inom mieste bolo zložité.⁶⁰⁷

V práve EÚ, tak ako v mnohých iných oblastiach migračného práva EÚ, sa pravidlá, ktorými sa riadi vyhostenie detí, líšia podľa ich štátnej príslušnosti, štátnej príslušnosti ich rodičov a súvislostí ich migrácie. Keď dieťa získa prístup do členského štátu podľa právnych predpisov EÚ o voľnom pohybe, pravdepodobne tam bude môcť zostať, aj keby už migrujúci rodič, s ktorým sa prisťahovalo, nemal nárok na priebežný pobyt alebo sa rozhodol odísť.

Konkrétne podľa [smernice o voľnom pohybe](#) môžu deti a iní rodinní príslušníci zostať v hostiteľskom členskom štáte po smrti rodiča – občana EÚ, s ktorým sa pôvodne prisťahovali (článok 12 ods. 2), za predpokladu, že žili v hostiteľskom členskom štáte aspoň 12 mesiacov pred smrťou ich rodiča. Podobne môžu v zá-sade zostať v hostiteľskom štáte po odchode svojho rodiča. V oboch prípadoch však platí, že ak je dieťa/rodinný príslušník občan tretej krajiny, ich priebežný pobyt je podmienený tým, že sú schopní preukázať, že majú dostatočné zdroje na prežitie. Musia mať aj zdravotné poistenie (článok 7).

Pravidlá sú ešte zhovievavejšie v prípade detí zapísaných vo vzdelávacích za-riadeniach v hostiteľskom členskom štáte. V takých prípadoch majú ony a ich rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti, alebo poskytovateľ

⁶⁰⁷ Na účely tejto kapitoly sa bude používať pojem vyhostenie na označenie zákonného odsunu osoby, ktorá nie je štátnym príslušníkom, alebo inej osoby, zo štátu. Inak sa označuje ako návrat, odsunutie, repatriácia, vydanie alebo deportácia, v závislosti od právneho kontextu. Pozri ďalej FRA a ESRP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020, oddiel 6.4.

starostlivosti právo zostať v hostiteľskom členskom štáte po smrti alebo odchode primárneho migrujúceho občana EÚ bez ohľadu na štátnu príslušnosť dieťaťa (článok 12 ods. 3). Aj keď sa pôvodne toto povolenie súvisiace so vzdelávaním uplatňovalo len na deti v rodinách s dostatočnými finančnými prostriedkami na vyžitie⁶⁰⁸, v neskoršej judikatúre sa potvrdilo, že sa vzťahuje na vzdelávajúce sa deti, ktoré môžu byť závislé od sociálnej podpory.⁶⁰⁹

Okrem toho, rodinní príslušníci a najmä rodičia, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretieho štátu, takisto majú právo zostať v EÚ, ak sú im primárne zverené deti tohto páru do osobnej starostlivosti alebo im priznali práva na styk s deťmi, ktoré sa musia vykonávať v hostiteľskom štáte [článok 13 ods. 2 písm. b) a článok 13 ods. 2 písm. d)]. Rodinní príslušníci, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, si zachovávajú právo na pobyt v prípade úmrtia občana EÚ, ak sa zdržiavali v hostiteľskom členskom štáte ako rodinní príslušníci aspoň jeden rok pred jeho smrťou (článok 12 ods. 2 smernice). V opačnom prípade, ak občan EÚ z hostiteľského členského štátu opustí EÚ, rodinní príslušníci z tretích krajín si nezachovávajú svoje právo na pobyt, alebo aspoň smernica nestanovuje žiadne presné pravidlá pre takúto situáciu. Článok 13 smernice za určitých podmienok umožňuje rodinným príslušníkom zachovať si právo zostať v prípade ukončenia rodinných väzieb (rozvod, anulovanie manželstva alebo ukončenie registrovaného partnerstva).⁶¹⁰

SDEÚ poukázal na postavenie dieťaťa ako občana EÚ podľa článku 20 ZFEÚ. Súdny dvor konštatoval, že udelenie pracovného povolenia a povolenia na pobyt rodičom dieťaťa, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny, v členskom štáte Únie, ktorého je dieťa štátnym príslušníkom, umožňuje dieťaťu účinne využívať práva spojené s jeho postavením občana EÚ, pokiaľ by inak dieťa muselo opustiť EÚ, aby sprevádzalo svojich rodičov.⁶¹¹ V následnej jurisdikcii SDEÚ sa však uvádza, že „samotná skutočnosť, že sa štátnemu príslušníkovi členského štátu môže zdať vhodné, aby s ním z dôvodov hospodárskej povahy alebo na

608 SDEÚ, C-413/99, *Baumbast a R/Secretary of State for the Home Department*, 17. septembra 2002.

609 SDEÚ, C-480/08, *Maria Teixeira/London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department*, 23. februára 2010; SDEÚ, C-310/08, *London Borough of Harrow/Nimco Hassan Ibrahim a Secretary of State for the Home Department* [VK], 23. februára 2010. O vzdelávaní migrujúcich detí podrobnejšie pozri oddiel 8.2.

610 Ďalšie podrobnosti pozri FRA (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, (Presadzovanie práv občanov EÚ: vnútroštátne súdy presadzujúce slobodu pohybu a súvisiace práva), 20. augusta 2018.

611 SDEÚ, C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano/Office National de l'Emploi (ONEM)*, 8. marca 2011.

účely zachovania jednoty rodiny na území Únie mohli rodinní príslušníci, ktorí nemajú štátnu príslušnosť členského štátu, bývať na území Únie, nestačí sama osebe na stanovenie, že občan Únie bude nútený opustiť územie Únie, ak takéto právo nebude priznané”.⁶¹² SDEÚ rozhodol, že najlepší záujem dieťaťa sa má posudzovať v každom prípade, aj keď sa rozhodnutie o návrate týka len rodiča.⁶¹³

Príklad: Vo veci *M.A./Belgicko*⁶¹⁴ SDEÚ posudzoval prípad štátneho príslušníka tretej krajiny s dcérou narodenou v Belgicku. Na rodiča sa vzťahoval príkaz na opustenie územia a zákaz vstupu z dôvodu spáchania trestných činov. SDEÚ rozhodol, že článok 5 smernice o návrate (2008/115/ES) v spojení s článkom 24 Charty základných práv EÚ sa má vykladať v tom zmysle, že členské štáty sú povinné náležite zohľadniť najlepší záujem dieťaťa pred prijatím rozhodnutia o návrate spolu so zákazom vstupu, a to aj vtedy, ak osoba, ktorej je toto rozhodnutie určené, nie je maloletá, ale otec dieťaťa.

V smernici o voľnom pohybe sa výslovne stanovuje, že každé výnimočné vyhostenie detí by malo byť v súlade s ustanoveniami [Dohovoru o právach dieťaťa](#) (odôvodnenie 24). Okrem toho sa v článku 28 ods. 3 písm. b) uznáva ochrana detí pred vyhostením, pokiaľ nie je v ich najlepšom záujme a v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa.

V [smernici o návrate](#) sa uvádza, že rozhodnutia týkajúce sa návratu maloletých osôb bez sprievodu by mali vychádzať z najlepších záujmov dieťaťa (článok 10). Okrem toho, pred odsunom maloletej osoby bez sprievodu z členského štátu musia byť orgány presvedčené, že dieťa sa vráti k členovi svojej rodiny, ustanovenému opatrovníkovi alebo do primeraných prijímajúcich zariadení v krajine návratu (článok 10 ods. 2). Členské štáty pri vykonávaní smernice o návrate „náležite zohľadnia: a) najlepší záujem dieťaťa; b) rodinný život; c) zdravotný stav dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny, a dodržiavajú

⁶¹² SDEÚ, C-256/11, *Murat Dereci a i./Bundesministerium für Inneres*, 15. novembra 2011, bod 68. Pozri tiež SDEÚ, C-40/11, *Yoshikazu Iida/Stadt Ulm*, 8. novembra 2012. Pozri ďalej FRA a ESLP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020.

⁶¹³ SDEÚ, C-112/20, *M.A./État belge*, 11. marca 2021.

⁶¹⁴ Tamže.

zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia“.⁶¹⁵ SDEÚ rozhodol o potrebe posúdiť primeranosť prijímacích zariadení v krajine návratu pred prijatím rozhodnutia o návrate maloletej osoby bez sprievodu. Ak sa nájdu primerané prijímacie zariadenia a rozhodnutie o návrate je vhodné, SDEÚ zdôraznil, že je dôležité vykonať rozhodnutie o návrate, aby sa zabránilo situáciám právnej neistoty.

Príklad: Vo veci *T.Q./Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*⁶¹⁶ SDEÚ posudzoval prípad guinejského dieťaťa bez sprievodu, ktoré vstúpilo do Holandska, keď malo 15 rokov a štyri mesiace a bolo povinné opustiť krajinu, keďže mu nebolo udelené povolenie na pobyt. Súdny dvor rozhodol, že členské štáty musia pred vydaním rozhodnutia o návrate vykonať posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa bez ohľadu na vek maloletej osoby bez sprievodu. V tejto súvislosti musí členský štát zabezpečiť, aby maloletá osoba bez sprievodu mala v štáte návratu k dispozícii primerané prijímacie zariadenia. Súdny dvor tiež rozhodol, že ak je členský štát spokojný s primeranými prijímacími zariadeniami a prijal rozhodnutie o návrate maloletej osoby bez sprievodu, článok 8 ods. 1 smernice o návrate bráni tomuto členskému štátu v tom, aby sa následne zdržal odsunu tohto dieťaťa, až kým nedovŕši vek 18 rokov. Súdny dvor objasnil, že v takom prípade sa dieťa musí odsunúť, pokiaľ nedôjde k zmene jeho situácie.

Za okolností, v ktorých sú deti žiadajúce o azyl vrátené do iného členského štátu na účel posúdenia ich žiadosti o azyl, sa v [dublínskom nariadení](#) stanovuje, že uplatnenie týchto rozhodnutí musí byť vedené zásadou najlepších záujmov (článok 6).⁶¹⁷ Okrem toho sa v nariadení stanovuje kontrolný zoznam faktorov na pomoc orgánom určiť, čo je v najlepších záujmoch dieťaťa. Patrí sem náležité zohľadnenie možností zlúčenia rodiny dieťaťa, blaho a sociálny vývin dieťaťa, otázky bezpečnosti a istoty, najmä ak existuje riziko, že by sa dieťa stalo obeťou obchodovania s ľuďmi, a názory dieťaťa s prihliadnutím na jeho vek a vyspelosť.

615 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2008), [smernica 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území](#), Ú. v. EÚ L 348, 2008, článok 5.

616 SDEÚ, C-441/19, *TQ/Staatssecretaris Justitie en Veiligheid*, 14. januára 2021.

617 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [nariadenie \(EÚ\) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov](#), Ú. v. EÚ L 180, 2013.

Príklad: Vo veci *The Queen, na návrh MA a iných/Secretary of State for the Home Department*⁶¹⁸ SDEÚ musel určiť, ktorý štát je zodpovedný v prípade maloletej osoby bez sprievodu, ktorá podala žiadosti o azyl v rôznych členských štátoch EÚ a ktorá nemala rodinu ani príbuzných v iných členských štátoch EÚ. SDEÚ objasnil, že ak neexistuje rodinný príslušník s oprávneným pobytom v členskom štáte, za preskúmanie takejto žiadosti je zodpovedný štát, v ktorom je dieťa fyzicky prítomné. Pritom sa opieral o článok 24 ods. 2 Charty základných práv EÚ, podľa ktorého majú byť vo všetkých opatreniach týkajúcich sa detí prvoradá najlepšie záujmy dieťaťa.⁶¹⁹

V práve Rady Európy môžu štáty za určitých podmienok zasahovať do práva na rešpektovanie rodinného života v súlade s článkom 8 ods. 2 [EDLP](#).

Príklad: Vo veci *Üner/Holandsko*⁶²⁰ bolo potvrdené, že bolo potrebné zvážiť vplyv vyhostenia na všetky deti v rodine pri určovaní toho, či ide o primeranú reakciu. Súčasťou bola úvaha o: „najlepších záujmoch a blahu detí, najmä závažnosti ťažkostí, ktoré deti pravdepodobne budú mať v krajine, do ktorej má byť žiadateľ vyhostený; a pevnosť sociálnych, spoločenských a rodinných väzieb s hostiteľskou krajinou a s krajinou miesta určenia“.⁶²¹

Príklad: Vec *Tarakhel/Švajčiarsko*⁶²² sa týka zamietnutia švajčiarskych orgánov preskúmať žiadosť afganského páru a ich šiestich detí o azyl a ich rozhodnutie o ich poslaní späť do Talianska. ESĽP zistil, že vzhľadom na súčasnú situáciu v systéme prijímania v Taliansku a so zreteľom na chýbajúce podrobné a spoľahlivé informácie o osobitnom zariadení v mieste určenia nemali švajčiarske orgány dostatočnú istotu, že ak by sa žiadatelia vrátili do Talianska, zaobchádzalo by sa s nimi spôsobom prispôbeným veku detí. ESĽP preto zistil, že by došlo k porušeniu článku 3 ESĽP, ak by švajčiarske orgány poslali žiadateľov späť do Talianska podľa dublinského nariadenia II bez toho, aby najskôr získali od talianskych orgánov individuálne

618 SDEÚ, C-648/11, *The Queen, na návrh MA a iných/Secretary of State for the Home Department*, 6. jún 2013.

619 Pozri aj SDEÚ, C-441/19, *TQ/Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, 14. januára 2021.

620 ESĽP, *Üner/Holandsko*, č. 46410/99, 18. októbra 2006, body 57 – 58. Pozri tiež ESĽP, *Boultif/Švajčiarsko*, č. 54273/00, 2. augusta 2001.

621 Pozri aj ESĽP, *Assem Hassan Ali/Dánsko*, č. 25593/14, 23. októbra 2018.

622 ESĽP, *Tarakhel/Švajčiarsko* [VK], č. 29217/12, 4. novembra 2014.

uistenia, že by sa so žiadateľmi zaobchádzalo spôsobom prispôsobeným veku detí a že by rodina ostala spolu.

V medzinárodnom práve štát v prípadoch zaistenia, uväznenia, exilu, vyhostenia alebo smrti na požiadanie poskytne rodičovi (-om) alebo dieťaťu základné informácie o pobyte chýbajúceho rodinného príslušníka (-ov), s výnimkou prípadu, ak by to poškodilo blaho dieťaťa (článok 9 ods. 4 [Dohovoru o právach dieťaťa](#)).

9.6. Prístup k spravodlivosti

Hlavný bod

- Deti migrantov majú v určitých konaniach právo na účinný prostriedok nápravy a na právnu pomoc.⁶²³

V práve EÚ sú v rôznych nástrojoch stanovené práva detí na prístup k spravodlivosti v súvislosti s prisťahovalectvom. Po prvé, právo na účinný opravný prostriedok a spravodlivý proces je vo všeobecnosti stanovené v článku 47 [Charty základných práv EÚ](#). Patrí sem právo na spravodlivé a verejné vypočutie v primeranej lehote nezávislým a nestranným tribunálom vrátane možnosti poradenstva, obhajoby a náležitého právneho zastúpenia podľa článku 48. V prípade migrujúcich detí je ešte posilnené súborom sekundárnych legislatívnych ustanovení. Konkrétne na základe [dublínskeho nariadenia](#) sú členské štáty povinné zabezpečiť, aby maloletá osoba bez sprievodu bola zastúpená náležite kvalifikovaným odborníkom, ktorý má prístup ku všetkým relevantným informáciám v spise dieťaťa (článok 6). Paralelné ustanovenia sa nachádzajú v [kvalifikačnej smernici](#) (článok 31) a [procedurálnej smernici](#) (článok 25). Právo detí na právne zastúpenie podporuje aj ich právo na prístup k službám podpory pre obeť a osobitným dôverným podporným službám podľa článku 8 [smernice o právach obetí](#)⁶²⁴.

623 Pozri aj FRA a ESLP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie), 17. decembra 2020, oddiel 5.5 o právnej pomoci v konaniach o azyle a návrate.

624 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), *smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov*, Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 55.

Práva spojené s prístupom k spravodlivosti však nie sú bez obmedzení a môžu podliehať určitým podmienkam vzťahujúcim sa na vek. Napríklad [procedurálnou smernicou](#) sa umožňuje členským štátom, že „nemusia menovať [právneho] zástupcu v prípade, ak maloletá osoba bez sprievodu s najväčšou pravdepodobnosťou dosiahne vek 18 rokov pred prijatím rozhodnutia na prvom stupni“ (článok 25 ods. 2).

V práve Rady Európy ESLP rozhodol o vylúčení uplatniteľnosti článku 6 (právo na spravodlivé súdne konanie) v prípadoch týkajúcich sa rozhodnutí o vstupe, pobyte a deportácii cudzincov⁶²⁵. Za určitých okolností sa však možno oprieť o článok 13 [EDLP](#) (právo na účinný opravný prostriedok).

Príklad: *Rahimi/Grécko*⁶²⁶ sa týka podmienok, za ktorých migrujúce dieťa z Afganistanu, ktoré nezákonne vstúpilo do Grécka, bolo zaistené v utečeneckom zariadení a následne prepustené s cieľom jeho vyhostenia. ESLP zistil porušenie článku 13 EDLP a uviedol, že v informačnej brožúre poskytnutej žiadateľovi nebol uvedený postup, podľa ktorého mal žiadateľ postupovať v prípade podania sťažnosti vedúcemu pracovníkovi polície. Okrem toho nebol žiadateľ informovaný v jazyku, ktorému rozumel, o dostupných opravných prostriedkoch, ktoré môže použiť na podanie sťažnosti na podmienky svojho zaistenia. S odvolaním sa na správy Európskeho výboru pre zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu ESLP uviedol, že v Grécku chýba nezávislý orgán na kontrolu zariadení určených na zaistenie, ktoré patria agentúram presadzovania práva. Takisto skonštatoval, že neexistuje nestranný orgán na zabezpečenie účinnosti opravného prostriedku. Zodpovedajúcim spôsobom zistil porušenie článku 3, článku 5 ods. 1 a ods. 4 a článku 13 EDLP⁶²⁷.

V [ESC](#) sa v článku 16 vyžaduje, aby štáty zabezpečili nevyhnutné podmienky pre plný rozvoj rodiny podporovaním hospodárskej, právnej a sociálnej ochrany rodinného života. Okrem toho sa v článku 19 ods. 1 vyžaduje, aby štáty zabezpečili „vhodné bezplatné“ služby a zabezpečili, aby migrujúci pracovníci a ich rodiny dostávali presné informácie o vysťahovalectve a prisťahovalectve. Podobná informačná požiadavka (ústredná pre prístup migrantov

⁶²⁵ ESLP, *Maaouia/Francúzsko* [VK], č. 39652/98, 5. októbra 2000.

⁶²⁶ ESLP, *Rahimi/Grécko*, č. 8687/08, 5. apríla 2011.

⁶²⁷ Pozri tiež ESLP, *Abdullahi Elmi a Aweys Abubakar/Malta*, č. 25794/13 a 28151/13, 22. novembra 2016, a ESLP, *Moustahi/Francúzsko*, č. 9347/14, 25. júna 2020, body 65 – 67.

k spravodlivosti) je obsiahnutá v článku 6 [Európskeho dohovoru o právnom postavení migrujúcich pracovníkov](#), ale rozsiahlejšie ustanovenia upravujúce „právo na prístup k súdom a správnym orgánom“ (článok 26) sú určené výhradne migrujúcim pracovníkom, nie ich rodinným príslušníkom⁶²⁸.

Okrem toho sa v komplexných usmerneniach Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí stanovuje, ako majú byť všetky súdne a správne konania vrátane konaní súvisiacich s prisťahovalectvom prispôbované tak, aby spĺňali potreby detí.⁶²⁹ Okrem toho Výbor ministrov v roku 2018 vo svojom [odporúčaní o účinnom poručníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce odlúčené deti](#) uznal, že štátom vymenovaný poručník zohráva dôležitú úlohu pri ochrane práv a najlepších záujmov detí bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov tým, že ich informuje, pomáha, podporuje a, ak to ustanovuje zákon, zastupuje ich v procesoch, ktoré sa ich týkajú.⁶³⁰

V medzinárodnom práve je článok 37 [Dohovoru o právach dieťaťa](#) osobitne relevantný pre migrujúce deti zbavené slobody, pretože sa ním zabezpečuje, aby mali tieto deti právo na okamžitý prístup k právnej a inej vhodnej pomoci, ako aj právo spochybniť zákonnosť zbavenia ich slobody pred súdom alebo iným príslušným, nezávislým a nestranným orgánom, ktorého rozhodnutie preto musí byť rýchle.

628 Rada Európy (1997), [Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov](#), CETS č. 93, 24. novembra 1977.

629 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), [Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#), 17. novembra 2010.

630 Rada Európy, Výbor ministrov (2020), [odporúčanie Rec\(2019\)11 o účinnom opatrovníctve pre migrujúce deti bez sprievodu a migrujúce deti odlúčené od rodičov](#), 11. decembra 2019.

10

Ochrana osobných údajov a ochrana spotrebiteľa

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 7 (rešpektovanie súkromného a rodinného života), článok 8 (ochrana osobných údajov) a článok 52 (rozsah a výklad práv a zásad) ZFEÚ, článok 16 Všeobecné nariadenie o ochrane údajov (2016/679/EÚ)	Deti a ochrana údajov	EDĽP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov (Dohovor č. 108+) ESLP, <i>Avilkina a i./Rusko</i>, č. 1585/09, 2013 (zverejnenie zdravotných záznamov) ESLP, <i>S. a Harper/Spojené kráľovstvo [VK]</i>, č. 30562/04 a č. 30566/04, 2008
Charta základných práv EÚ, článok 38 ZFEÚ, článok 169 Smernica o právach spotrebiteľov (2011/83/EÚ) Európsky akt o prístupnosti (2019/882) Smernica o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom (2005/29/ES) Smernica o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (2001/95/ES) Nariadenie o klinickom skúšaní (536/2014/EÚ)	Ochrana detí ako spotrebiteľov	Dohovor o vypracovaní Európskeho liekopisu Dohovor o ľudských právach a biomedicíne, článok 17, a jeho dodatkový protokol o biomedicínskom výskume, kapitola V Európsky dohovor o cezhraničnej televízii

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Nariadenie o potravinách určených pre dojčatá a malé deti, potravinách na osobitné lekárske účely a o celkovej náhrade stravy na účely regulácie hmotnosti (609/2013/EÚ) Smernica o bezpečnosti hračiek (2009/48/ES) Smernica o výrobkoch, ktoré sa javia ako iné, než v skutočnosti sú, a ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť spotrebiteľov (87/357/EHS) Smernica o poskytovaní audiovizuálnych mediálnych služieb (prepracované znenie) (2018/1808) SDEÚ, C-244/06, <i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG</i>, 2008 (predaj DVD cez internet) SDEÚ, C-36/02, <i>Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH/Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn</i>, 2004 (licencia na hranie hry)		

V tejto kapitole sa riešia európske právne predpisy a judikatúra v oblasti ochrany spotrebiteľa a osobných údajov. Na úrovni EÚ existuje množstvo právnych predpisov a judikatúry, pretože v ZFEÚ sa výslovne stanovuje právomoc EÚ v týchto záležitostiach. Príspevok Rady Európy je v tejto oblasti obmedzenejší. Na úrovni zmlúv existujú hlavné dohovory o ochrane médií a údajov a, pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, [Dohovor o vypracovaní Európskeho liekopisu z roku 1964](#). ESLP takisto rozhodol v niekoľkých veciach týkajúcich sa ochrany údajov jednotlivcov.

Nasledujúce oddiely sa zamerajú na osobitné aspekty ochrany osobných údajov ([oddiel 10.1](#)) a ochrany spotrebiteľov týkajúcej sa detí ([oddiel 10.2](#)). Pre každú z týchto problematik sa analyzuje všeobecný právny rámec a jeho uplatniteľnosť na deti, ako aj osobitné normy týkajúce sa ochrany detí, ak je to vhodné.

10.1. Deti a ochrana osobných údajov

Hlavné body

- V rámci právnych predpisov EÚ a Rady Európy bola ochrana údajov uznaná ako základné právo. Podľa práva EÚ je právo na ochranu údajov samostatným základným právom a vzťahuje sa na každého vrátane detí (článok 8 Charty základných práv EÚ).
- V prípade väčšiny online služieb bude potrebný súhlas rodičov so spracovaním osobných údajov v závislosti od veku detí (veková hranica sa v jednotlivých členských štátoch EÚ líši od 13 do 16 rokov).
- Článok 8 EDLP zahŕňa právo na ochranu osobných údajov.

10.1.1. Európske právne predpisy o ochrane údajov

V práve EÚ sa v článku 8 ods. 2 **Charty základných práv EÚ** uznáva ochrana osobných údajov ako samostatné základné právo. Charta poskytuje ochranu osobných údajov každému vrátane detí. V článku 8 ods. 2 sa výslovne zakotvujú viaceré prvky tohto práva v Charte (riadne spracovanie na určené účely, súhlas alebo iný oprávnený základ ustanovený zákonom, právo na prístup a opravu), pričom v článku 8 ods. 3 sa vyžaduje, aby dodržiavanie pravidiel ochrany údajov podliehalo kontrole nezávislého orgánu. Právo na ochranu osobných údajov stanovené v článku 8 môže byť obmedzené v súlade so zákonom. Pri každom takomto obmedzení sa musí rešpektovať právo na ochranu osobných údajov. Práva je možné obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu slobôd a práv iných (článok 52 charty).⁶³¹ EÚ má právomoc prijímať právne predpisy v oblasti ochrany údajov (článok 16 ZFEÚ).⁶³² Ochrana osobných údajov predstavuje jednu z kľúčových oblastí eu-

631 SDEÚ, spojené veci C-468/10 a C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) and Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEDM)/Administración del Estado*, 24. novembra 2011, bod 48; SDEÚ, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae)/Telefónica de España SAU* [VK], 29. januára 2008, bod 68.

632 Všeobecný prehľad európskych právnych predpisov o ochrane údajov sa nachádza v 12. výročnej správe Výboru ministrov Rady Európy; FRA (2018), *Príručka o európskom práve o ochrane údajov – vydanie 2018*, Luxemburg, Úrad pre publikácie.

rópskeho práva týkajúceho sa ochrany základných práv. Hlavným nástrojom v tejto oblasti je [všeobecné nariadenie o ochrane údajov](#) prijaté v roku 2016.⁶³³

Vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov sa v odôvodnení 75 uvádzajú deti ako zraniteľné osoby a uznáva sa, že si zaslúžia osobitnú ochranu, pokiaľ ide o ich osobné údaje. Môžu si byť v menšej miere vedomé rizík, dôsledkov a dotknutých záruk a svojich práv súvisiacich so spracúvaním osobných údajov. Na tento účel Európsky výbor pre ochranu údajov (EDPB) vypracúva usmernenia týkajúce sa spracúvania údajov o deťoch.⁶³⁴ „Súhlas nositeľa rodičovských práv a povinností by nemal byť potrebný v súvislosti s preventívnymi alebo poradenskými službami, ktoré sú ponúkané priamo dieťaťu. [...] Keďže deťom prislúcha osobitná ochrana, všetky informácie a každá komunikácia, pri ktorej sa spracúvanie zameriava na dieťa, by mali byť formulované jasne a jednoducho, aby ich dieťa mohlo ľahko pochopiť“.⁶³⁵ Vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov sa výslovne vyžaduje, aby sa ochrana osobných údajov detí zohľadnila, keď sa spracúvanie osobných údajov zakladá na oprávnených záujmoch prevádzkovateľa alebo tretej strany [článok 6 ods. 1 písm. f)] a informácie o spracúvaní osobných údajov sa poskytujú dieťaťu (článok 12 ods. 1). O spracúvaní údajov týkajúcich sa detí je známe, že predstavuje určité riziká, pričom ďalšie uplatňovanie všeobecného nariadenia o ochrane údajov, pokiaľ ide o ochranu detí, možno špecifikovať v kódexoch správania. Takéto kódexy správania môžu obsahovať najmä pravidlá o tom, ako sa musia poskytnúť informácie dieťaťu a ako sa získava súhlas nositeľa rodičovských práv a povinností (článok 41 ods. 2).

V prípade väčšiny online služieb, pri ktorých sa služba spolieha na súhlas dieťaťa so spracovaním jeho údajov, sa do určitého veku vyžaduje aj súhlas rodiča alebo opatrovníka. Týka sa to stránok sociálnych sietí, ako aj platforiem na prezeranie hudby a nákup online hier. Veková hranica na získanie súhlasu rodičov

633 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (ďalej len „všeobecné nariadenie o ochrane údajov“). Smernica o presadzovaní práva [smernica (EÚ) 2016/680] je hlavným nástrojom pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov.

634 EDPB, *Pracovný program 2021/2022*, 16. marca 2021.

635 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov), odôvodnenia 38 a 58.

je jednotlivých členských štátoch EÚ rôzna, od 13 do 16 rokov⁶³⁶. Podľa článku 4 ods. 11 všeobecného nariadenia o ochrane údajov musí byť súhlas slobodne daný, konkrétny, informovaný a jednoznačný a deťom alebo ich rodičom alebo opatrovníkom by sa mali poskytnúť ľahko použiteľné mechanizmy, aby mohli svoj súhlas kedykoľvek odvolať. Spoločnosti musia vynaložiť primerané úsilie, aby si v takýchto prípadoch overili, že nositeľ rodičovských práv a povinností vyjadril súhlas alebo ho schválil, pričom zohľadnia dostupnú technológiu. Primerané úsilie, ktoré musia organizácie vynaložiť, bude závisieť aj od povahy spracúvania a rizík, ktoré sú s ním pre dieťa spojené. Toto úsilie by sa malo neustále preskúmať vzhľadom na vyvíjajúce sa technológie v tejto oblasti. Ak sa osobné údaje spracúvajú v súvislosti s ponukou služieb informačnej spoločnosti dieťaťu a takéto spracúvanie závisí od súhlasu dieťaťa alebo nositeľa rodičovských práv a povinností, deti majú vždy právo na vymazanie svojich údajov [článok 17 ods. 1 písm. f) všeobecného nariadenia o ochrane údajov]. Je známe ako tzv. právo na zabudnutie.

Ak majú deti prístup k online službe, bez ohľadu na opatrenia na overenie veku, ktoré má organizácia zavedené, musí organizácia zabezpečiť, aby boli zavedené opatrenia na ochranu údajov týkajúce sa detí s cieľom zvýšiť úroveň ochrany poskytovanej detským používateľom pred rizikami, ktoré pre nich využívanie služby predstavuje. Niektoré z týchto opatrení by mohli zahŕňať zabezpečenie toho, aby služba dodržiavala povinnosť špecificky navrhutej a štandardnej ochrany údajov (článok 25 všeobecného nariadenia o ochrane údajov), vykonanie posúdenia vplyvu na ochranu údajov (článok 35), dodržiavanie zásady minimalizácie údajov a preskúmanie nastavení profilovania. Profilovanie je akákoľvek forma automatizovaného spracúvania osobných údajov, ktoré pozostáva z použitia týchto osobných údajov na vyhodnotenie určitých osobných aspektov týkajúcich sa fyzickej osoby, predovšetkým analýzy alebo predvídania aspektov dotknutej fyzickej osoby súvisiacich s jej výkonnosťou v práci, majetkovými pomermi, zdravím, osobnými preferenciami, záujmami, spoľahlivosťou, správaním, polohou alebo pohybom (článok 4 ods. 4).

Takáto osobitná ochrana by sa mala vzťahovať najmä na používanie osobných údajov detí na účely marketingu alebo vytvárania osobnostných alebo používateľských profilov a na zhromažďovanie osobných údajov o deťoch pri využívaní služieb, ktoré sa im priamo poskytujú (odôvodnenie 38 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

636 Tamže, článok 8.

V usmerneniach, ktoré EDPB vydal⁶³⁷ k zacielovaniu na používateľov sociálnych médií, sa poukazuje na to, že nepriaznivý vplyv cielenia môže byť podstatne väčší na zraniteľné kategórie jednotlivcov, ako sú deti. Zacielovanie môže ovplyvniť formovanie osobných preferencií a záujmov detí, čo v konečnom dôsledku môže ovplyvniť ich nezávislosť a právo na rozvoj. Viaceré inštitúcie rozhodli, že organizácie by sa vo všeobecnosti mali vyhýbať profilovaniu detí na marketingové účely, keďže deti sú zraniteľnejšie.⁶³⁸ Deti môžu byť obzvlášť citlivé v online prostredí a ľahšie ovplyvnené behaviorálnou reklamou.⁶³⁹

V odôvodnení 71 všeobecného nariadenia o ochrane údajov sa stanovuje, že výlučne automatizované rozhodovanie vrátane profilovania s právnymi alebo podobne významnými účinkami by sa na deti nemalo vzťahovať.

Pracovná skupina 29, teraz EDPB⁶⁴⁰, odporučila, aby sa výnimky z pravidla proti tejto forme spracúvania vo všeobecnosti neuplatňovali v súvislosti so spracúvaním údajov detí okrem obmedzených okolností, napríklad keď je to potrebné na ochranu ich blaha. V týchto prípadoch musia byť zavedené vhodné záruky na zabezpečenie toho, aby boli vhodné pre deti.

Určité kategórie údajov sa považujú za citlivé, ako sú genetické údaje, biometrické údaje, ktoré jednoznačne identifikujú dieťa, osobné údaje týkajúce sa odsúdení za trestné činy a osobné údaje, ktoré odhaľujú vypovedajú o rasovom alebo etnickom pôvode, politických názoroch, náboženskom alebo inom presvedčení, duševnom a fyzickom zdraví alebo sexuálnom živote. Spracúvanie údajov detí v takýchto kategóriách je povolené len vtedy, ak sa uplatňujú primerané výnimky (článok 9 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

637 Európsky výbor pre ochranu údajov (2020), *Usmernenia 8/2020 k zacielovaniu na používateľov sociálnych médií*, 2. septembra 2020.

638 Pozri napríklad Rada Európy (2018), *Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment* (Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí), CM/Rec(2018)7, s. 17; Irish Data Protection Commission (2020), *Children front and centre: Fundamentals for a child-oriented approach to data processing* (Deti v popredí záujmu: základy prístupu k spracúvaniu údajov zameraného na deti), december 2020, s. 54.

639 Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2018), *Usmernenia k automatizovanému individuálnemu rozhodovaniu a profilovaniu na účely nariadenia 2016/679*, 22. augusta 2018.

640 Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2018), *Usmernenia k automatizovanému individuálnemu rozhodovaniu a profilovaniu na účely nariadenia 2016/679*, 22. augusta 2018.

Smernica o súkromí a elektronických komunikáciách⁶⁴¹ chráni dôvernosc' komunikácií a koncových zariadení používateľa vrátane detí. Zavádza sa ňou základné právo na rešpektovanie súkromného života, pokiaľ ide o komunikáciu (článok 7 Charty základných práv EÚ).

V práve Rady Európy ESĽP vykladá právo na ochranu osobných údajov podľa článku 8 EDĽP. Súd skúma situácie, v ktorých vyvstane otázka ochrany osobných údajov vrátane odpočúvania komunikácie⁶⁴² rôznych foriem dohľadu⁶⁴³ a ochrany pred uchovávaním osobných údajov verejnými orgánmi⁶⁴⁴. Okrem toho ESĽP rozhodol, že vo vnútroštátnom práve musia byť stanovené primerané opatrenia na zabezpečenie súdnych opravných prostriedkov proti porušeniam práv týkajúcich sa ochrany osobných údajov.

Príklad: *Avilkina a i./Rusko*⁶⁴⁵ sa týka zverejnenia zdravotných zložiek dvojročného dievčaťa prokurátorovi na základe jeho žiadosti byť informovaný o zamietnutiach transfúzií krvi svedkov Jehovových. Súd uznal, že záujmy pacienta a spoločenstva ako celku týkajúce sa ochrany dôvernosti zdravotných údajov môžu byť vyvážené záujmami vyšetrovania trestnej činnosti, a uviedol, že žiadateľ nebol podozrivý ani obvinený v žiadnom trestnoprávnom konaní. Okrem toho, zdravotní pracovníci poskytujúci liečbu žiadateľke mohli požiadať o súdne povolenie krvnej transfúzie, ak sa domnievali, že jej život je ohrozený. Keďže žiadosť o poskytnutie dôvernej zdravotníckej dokumentácie žiadateľky nebola podložená naliehavou sociálnou potrebou, ESĽP zistil porušenie článku 8 EDĽP.

Príklad: Vo veci *S. a Marper/Spojené kráľovstvo*⁶⁴⁶ boli odtlačky prstov a DNA jedenásťročného dieťaťa, ktoré boli vzaté v súvislosti s podozrením z údajnej krádeže, uchovávané bez časového obmedzenia, aj keď bolo

641 EÚ, Európsky parlament (2002), smernica 2002/58/ES z 12. júla 2002 týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), Ú. v. ES L 201, 2002.

642 Pozri napr. ESĽP, *Malone/Spojené kráľovstvo*, č. 8691/79, 26. apríla 1985; ESĽP, *Copland/Spojené kráľovstvo*, č. 62617/00, 3. apríla 2007.

643 Pozri napr. ESĽP, *Klass a i./Nemecko*, č. 5029/71, 6. septembra 1978; ESĽP, *Uzun/Nemecko*, č. 35623/05, 2. septembra 2010.

644 Pozri napr. ESĽP, *Leander/Svédsko*, č. 9248/81, 26. marca 1987; ESĽP, *S. a Marper/Spojené kráľovstvo* [VK], č. 30562/04 a č. 30566/04, 4. decembra 2008.

645 ESĽP, *Avilkina a i./Rusko*, č. 1585/09, 6. júna 2013.

646 ESĽP, *S. a Marper/Spojené kráľovstvo* [VK], č. 30562/04 a č. 30566/04, 4. decembra 2008.

nakoniec oslobodené. Vzhľadom na povahu a množstvo osobných informácií obsiahnutých v bunkových vzorkách a profiloch DNA ich uchovávanie samo osebe predstavovalo zásah do práva prvého žiadateľa na rešpektovanie súkromného života. V rámci základných zásad relevantných nástrojov Rady Európy, ako aj v právnych predpisoch a praxi ďalších zmluvných strán sa požaduje, aby uchovávanie údajov bolo primerané účelu ich zberu a obmedzené v čase, predovšetkým v policajnom sektore. Ochrana poskytnutá článkom 8 EDLP by bola neprijateľne oslabená, ak by používanie moderných vedeckých postupov v systéme trestného súdnictva bolo povolené za každú cenu a bez dôsledného vyváženia prípadných výhod s dôležitými záujmami súkromného života. V tomto smere bola všeobecná a nediferencovaná povaha právomoci zadržiavania v Anglicku a Walese osobitne zarážajúca, pretože umožňovala uchovávanie údajov na neobmedzené obdobie a bez ohľadu na povahu a závažnosť trestného činu alebo veku podozrivého. Uchovávanie by mohlo byť osobitne škodlivé v prípade detí vzhľadom na ich osobitnú situáciu a dôležitosť ich vývinu a začlenenia v spoločnosti. Na záver, uchovávanie údajov predstavovalo neprimeraný zásah do práva žiadateľa na rešpektovanie súkromného života.

Modernizovaný dohovor Rady Európy o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov⁶⁴⁷ (tzv. **dohovor 108+**) sa vzťahuje na všetko spracúvanie údajov vykonávané v súkromnom aj verejnom sektore a chráni jednotlivca vrátane detí pred zneužitím, ktoré môže sprevádzať spracovanie osobných údajov. Dohovor 108+ má dodatkový protokol, ktorým sa upravuje zriadenie orgánov dohľadu a cezhraničný tok osobných údajov smerom k subjektom, ktoré nie sú stranami dohovoru.⁶⁴⁸

Zásady stanovené v dohovore 108+, pokiaľ ide o spracovanie osobných údajov, sa týkajú spravodlivého a zákonného zhromažďovania a automatického spracovania údajov uchovávaných na stanovené oprávnené účely a nie na účely, ktoré sú v rozpore s uvedenými účelmi, a ktoré sa neuchovávajú dlhšie, než je potrebné. Týkajú sa aj kvality údajov. Ak neexistujú náležité právne záruky, spracúvanie „citlivých“ údajov, napríklad údajov o rase, politike, zdraví,

647 Rada Európy (1981), **Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov**, CETS č. 108, 28. januára 1981; Rada Európy (2001), **Dodatkový protokol k dohovoru č. 108 o dozorných orgánoch a cezhraničných tokoch údajov**, CETS č. 181, 8. novembra 2001; Rada Európy (2018), **Protokol, ktorým sa mení Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov**, CETS č. 223, 10. októbra 2018.

648 Rada Európy (2018), **Protokol, ktorým sa mení Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov**, CETS č. 223, 10. októbra 2018.

náboženstve, sexuálnom živote, genetických a biometrických údajoch, ako aj údajov spracúvaných v súvislosti s informáciami ohľadne členstva v odborných organizáciách alebo etnického pôvodu, záznamoch v registri trestov, je zakázané. V dohovore je takisto zakotvené právo jednotlivca vráťane detí vedieť o uchovávaní údajov, ktoré sa ho týkajú, a podľa potreby môcť tieto údaje opraviť. Obmedzenie práv stanovených v dohovore je možné len v prípadoch nadradených záujmov, napríklad štátnej bezpečnosti alebo obrany. Poradný výbor Dohovoru č. 108 prijal usmernenia o ochrane údajov detí v oblasti vzdelávania⁶⁴⁹, v ktorých sa stanovujú základné zásady a poskytuje poradenstvo zákonodarcom, tvorcom politik, prevádzkovateľom a odvetviu, ako tieto práva dodržiavať.

V usmerneniach Rady Európy o právach detí v digitálnom prostredí sa štáty vyzývajú na zabezpečenie, aby sa osobné údaje detí spracúvali spravodlivo, zákonne, presne a bezpečne na konkrétne účely a so slobodným, výslovným, informovaným a jednoznačným súhlasom detí a/alebo ich rodičov, opatrujúcich osôb alebo zákonných zástupcov, alebo v súlade s iným legitímny základom stanoveným zákonom. Štáty by mali zabezpečiť, aby spracúvanie osobitných kategórií údajov, ktoré sa považujú za citlivé, ako sú genetické údaje, biometrické údaje, ktoré jednoznačne identifikujú dieťa, osobné údaje týkajúce sa odsúdení za trestné činy a osobné údaje, ktoré odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženské alebo iné presvedčenie, duševné a fyzické zdravie alebo sexuálny život, bolo vo všetkých prípadoch povolené len vtedy, ak sú v právnych predpisoch zakotvené primerané záruky.⁶⁵⁰

V medzinárodnom práve je právo na ochranu osobných údajov súčasťou práva dieťaťa na súkromie, ktoré je uvedené v článku 16 [Dohovoru o právach dieťaťa](#). V tomto článku sa stanovuje, že dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému alebo nezákonnému zasahovaniu do súkromia, rodiny, domova alebo korešpondencie, ani nezákonným útokom na jeho česť a povesť. Toto právo musí rešpektovať každý vrátane právneho zástupcu dieťaťa.⁶⁵¹

649 Rada Európy, [Poradný výbor dohovoru č. 108, Ochrana údajov detí v prostredí vzdelávania – usmernenia](#), T-PD(2019)06BISrev5, 20. novembra 2020.

650 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), [Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment, Recommendation CM/Rec\(2018\)7](#) [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí, odporúčanie CM/Rec(2018)7], časť 3.4.

651 Pozri Organizácia Spojených národov (2021), [General Comment No. 25 \(2021\) on children's rights in relation to the digital environment](#) [Všeobecný komentár č. 25 (2021) o právach dieťaťa vo vzťahu k digitálnemu prostrediu], 2. marca 2021.

10.2. Ochrana detí ako spotrebiteľov

Hlavné body

- Podľa SDEÚ najlepšie záujmy detských spotrebiteľov a ochrana ich práv majú prednosť pred požiadavkami verejného záujmu a odôvodňujú obmedzenia voľného pohybu tovaru, osôb, služieb a kapitálu.
- Deťom ako spotrebiteľom by sa mali poskytovať relevantné informácie, aby mohli zväziť všetky relevantné skutočnosti a prijať informované rozhodnutie.
- Nespravodlivé obchodné praktiky sú tie, ktoré nie sú v súlade so zásadou odbornej starostlivosti a môžu mať vplyv na rozhodnutia dospelých a detských spotrebiteľov týkajúce sa transakcií.
- Deti môžu byť zaradené do klinických skúšok len v prípade, ak sa očakáva, že liečivý výrobok bude mať pre nich priamy úžitok, ktorý by prevážil riziká.
- Právom EÚ a Rady Európy sa obmedzuje objem marketingu, voči ktorému môžu byť deti vystavené, ale nezakazuje sa.
- Deti majú nárok na osobitnú ochranu, z ktorej vyplýva ochrana proti reklamným, ako aj telenákupeľným programom, ktoré by mohli viesť k morálnej alebo fyzickej ujme detí.
- Vkládanie reklám na výrobky do detských programov je zakázané.

10.2.1. Práva spotrebiteľov

V práve EÚ sú hlavné piliere ochrany spotrebiteľa stanovené v článku 169 ods. 1 ZFEÚ a v článku 38 [Charty základných práv EÚ](#). SDEÚ uznal, že najlepšie záujmy dieťaťa sú nadradené požiadavkám verejného záujmu a sú odôvodnením na obmedzenie slobôd spoločného trhu.

Príklad: *Vec Dynamic Medien*⁶⁵² sa týka predaja DVD nosičov s japonskými kreslenými rozprávkami cez internet v Nemecku. Tieto kreslené seriály boli schválené pre deti od 15 rokov v Spojenom kráľovstve. Príslušný nemecký orgán ich neoznačil ako vhodné. Hlavná otázka pred SDEÚ bola, či bol zákaz v Nemecku v rozpore so zásadou slobody voľného pohybu. SDEÚ zistil, že hlavným účelom nemeckého práva bolo ochrániť deti pred informáciami,

652 SDEÚ, C-244/06, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG*, 14. februára 2008.

ktoré by boli škodlivé pre ich blaho. Rozhodol, že obmedzenie voľného pohybu tovarov nebolo neprimerané, pokiaľ nepresahovalo rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa ochrany detí presadzovaného príslušným členským štátom.

Príklad: Prípád *Omega*⁶⁵³ sa týka prevádzky „laserdome“ v Nemecku. Hra hraná v laserdome zahŕňala zasahovanie senzorických cieľov umiestnených na bundách, ktoré mali oblečené hráči. Vybavenie hry dodávala britská spoločnosť a hra aj zariadenie boli v súlade so zákonom uvedené na trh vo Veľkej Británii. Hra bola v Nemecku zakázaná z dôvodu, že bola v rozpore so základnými hodnotami, ako je ľudská dôstojnosť. SDEÚ zistil, že obmedzenie uložené nemeckými orgánmi nebolo v rozpore s právom EÚ, pretože bolo náležite odôvodnené verejnou politikou.

Najnovší proces revízie spotrebiteľského práva EÚ vyústil do prijatia [smernice o právach spotrebiteľov 2011/83/EÚ \(smernica CRD\)](#), ktorej cieľom je plne zosúladiť vnútroštátne predpisy o zmluvách o predaji na diaľku a mimo prevádzkových priestorov, ako aj iné typy zmlúv so spotrebiteľmi.⁶⁵⁴ Zámerom je uviesť do rovnováhy vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa a konkurencieschopnosť podnikov. Podľa článku 3 ods. 3 písm. a) sa smernica CRD nevzťahuje na zmluvy o sociálnych službách vrátane sociálneho bývania, starostlivosti o deti a podpory rodín a osôb, ktoré sa trvalo alebo dočasne nachádzajú v hmotnej núdzi, a to vrátane dlhodobej starostlivosti. Sociálne služby zahŕňajú služby pre deti a mládež, asistenčné služby pre rodiny, osamelých rodičov a starších osôb a služby pre migrantov. V smernici CRD sa venuje osobitná pozornosť predzmluvným informáciám. Ak sa spotrebiteľom vrátane detí poskytnú relevantné a dostatočné informácie, budú môcť zvážiť všetky relevantné skutočnosti a urobiť informované rozhodnutie; tieto „požiadavky na informácie“ sú stanovené v smernici CRD. Na základe [smernice \(EÚ\) 2019/882 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb](#) sa tieto požiadavky uplatňujú aj na neplnoletých spotrebiteľov.⁶⁵⁵

653 SDEÚ, C-36/02, *Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH/Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn*, 14. októbra 2004.

654 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), [smernica 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov](#), ktorou sa mení a dopĺňa [smernica Rady 93/13/EHS](#) a [smernica 1999/44/ES](#), Ú. v. EÚ L 304, 2011, s. 64.

655 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2019), [smernica \(EÚ\) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb](#), Ú. v. EÚ L 151, 2019, s. 70.

10.2.2. Nekalé obchodné praktiky zamerané na deti

V práve EÚ sa [smernica 2005/29/ES](#) o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu⁶⁵⁶ vzťahuje na všetky transakcie podnikateľov voči spotrebiteľom (či už vykonávané off-line, alebo on-line a týkajúce sa výrobkov aj služieb). Deti sú do smernice zaradené v kategórii „zraniteľných spotrebiteľov“ (článok 5 ods. 3). Rozhodnutia o transakciách nemôžu byť prijaté na základe obťažovania, nátlaku, neprimeraného ovplyvňovania alebo zavádzajúcich informácií a detskí spotrebiteľia majú právo prijímať tieto rozhodnutia slobodne. V smernici sa zakazuje marketing produktu a reklamné činnosti, ktoré spôsobujú nebezpečenstvo zámeny s iným produktom alebo ochrannou známkou účastníka hospodárskej súťaže, a vyžaduje sa, aby boli všetky potrebné informácie poskytované spotrebiteľom jasne a zreteľne a vo vhodnom čase (články 6 a 7).

Výbor ministrov Rady Európy vydal usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí. Na ich základe by štáty mali prijať opatrenia na zabezpečenie ochrany detí pred komerčným využívaním v digitálnom prostredí vrátane vystavenia formám reklamy a marketingu, ktoré nie sú primerané veku. To zahŕňa zabezpečenie toho, aby sa podniky nezapájali do nekalých obchodných praktík voči deťom, požiadavku, aby digitálna reklama a marketing zameraný na deti boli jasne odlišiteľné od nich ako také, a požiadavku, aby všetky príslušné zainteresované strany obmedzili spracúvanie osobných údajov detí na komerčné účely.⁶⁵⁷

10.2.3. Bezpečnosť výrobkov

V práve EÚ existuje komplexný rámec pre zabezpečenie toho, že sú na trhu k dispozícii len bezpečné výrobky spĺňajúce predpisy. Najmä v [smernici 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov](#) sa osobitná pozornosť venuje bezpečnosti detí ich zaradením do kategórie spotrebiteľov, ktorí môžu byť osobitne zraniteľní voči rizikám, ktoré predstavujú zvažované výrobky

656 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2005), [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu](#), a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004, Ú. v. EÚ L 149, 2005, s. 22.

657 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), [Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment, Recommendation CM/Rec\(2018\)7](#) [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí, odporúčanie CM/Rec(2018)7].

(odôvodnenie 8 tejto smernice). Z toho dôvodu je potrebné posúdiť bezpečnosť výrobku so zohľadnením všetkých relevantných aspektov, najmä kategórií spotrebiteľov, na ktoré je výrobok zacielený. Európska komisia uverejnila návrh nového nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov⁶⁵⁸.

Smernica Rady 87/357/EHS je osobitná smernica o bezpečnosti výrobkov o harmonizácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa výrobkov, ktorých vlastnosti sa javia ako iné, než v skutočnosti sú, a ktoré preto ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť spotrebiteľov.⁶⁵⁹ Zakazuje sa v nej uvádzanie na trh, dovoz a výroba výrobkov, ktoré vyzerajú ako potraviny, ale nie sú jedlé. Členské štáty musia vykonávať kontroly, aby sa zabezpečilo, že sa na trh neuvedú žiadne také výrobky. Ak členský štát zakáže výrobok na základe tejto smernice, musí o tom informovať Komisiu a poskytnúť podrobnosti na účel informovania iných členských štátov. Otázka bezpečnosti hračiek je osobitne podrobne rozobratá v **oddiele 10.2.6**.

V **usmerneniach Výboru ministrov Rady Európy na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí** sa stanovuje, že štáty by mali podporovať a nabádať podniky, aby v súvislosti s výrobkami, prvkami a funkciami služieb zameranými na deti alebo využívanými deťmi už v štádiu návrhu zaviedli bezpečnosť a ochranu súkromia.⁶⁶⁰

10.2.4. Klinické skúšanie na deťoch

V **rámci práva EÚ nariadenie (EÚ) č. 536/2014** o klinickom skúšaní liekov na humánne použitie obsahuje osobitné ustanovenia týkajúce sa detí v kategórii zraniteľnej populácie (článok 10 ods. 1)⁶⁶¹. Vyžaduje sa v ňom, aby boli žiadosti

658 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2021), **návrh nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov**, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 a zrušuje smernica Rady 87/357/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES, COM(2021) 346 final, 30. júna 2021.

659 EÚ, Rada Európskej únie, **smernica Rady 87/357/EHS z 25. júna 1987 o harmonizácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa výrobkov, ktorých vlastnosti sa javia ako iné, než v skutočnosti sú, a ktoré preto ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť spotrebiteľov**, Ú. v. ES L 192, 1987, s. 49.

660 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), **Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment, Recommendation CM/Rec(2018)7** [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí, odporúčanie CM/Rec(2018)7], bod 54.

661 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2014), **nariadenie (EÚ) č. 536/2014 zo 16. apríla 2014 o klinickom skúšaní liekov na humánne použitie**, Ú. v. EÚ L 158, 2014, s. 1.

o povolenie klinických skúšok so zapojením detí dôkladne zvážené. Právny zástupca dieťaťa musí súhlasiť s uskutočnením klinického skúšania, rovnako ako dieťa, ak je schopné vyjadriť stanovisko (článok 29 ods. 1 a 8). V nariadení sa stanovujú osobitné podmienky na vykonávanie bezpečného klinického skúšania u detí a zaistenie ich informovaného súhlasu (článok 32). Tieto podmienky zahŕňajú: okrem kompenzácie za výdavky a stratu príjmov priamo spojených s účasťou na klinickom skúšaní sa účastníkovi alebo jeho zákonom určenému zástupcovi neposkytuje žiadna výhoda ani finančný stimul; klinické skúšanie je určené na preverenie spôsobov liečby ochorenia, ktoré sa vyskytuje len u maloletých osôb; na základe vedeckých dôvodov možno predpokladať, že účasť na klinickom skúšaní bude mať pre príslušnú maloletú osobu priamy prínos, ktorý vyváža súvisiace riziká a záťaž, alebo bude mať nejaký prínos pre populáciu reprezentovanú príslušnou maloletou osobou a takéto klinické skúšanie bude predstavovať pre príslušnú maloletú osobu len minimálne riziko a spôsobovať jej len minimálnu záťaž v porovnaní so štandardnou liečbou ochorenia maloletej osoby. Len v núdzových situáciách sa môže klinické skúšanie vykonať na deťoch bez ich predchádzajúceho súhlasu alebo súhlasu ich právnych zástupcov (článok 35 ods. 1).

Podľa práva Rady Európy obsahuje článok 17 [Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne](#) podobné zásady⁶⁶², rovnako ako kapitola V jeho [dodatkového protokolu o biomedicínskom výskume](#)⁶⁶³.

10.2.5. Potraviny určené pre dojčatá a malé deti

Podľa práva EÚ sa [nariadenie č. 609/2013 o potravinách určených pre dojčatá a malé deti, potravinách na osobitné lekárske účely a o celkovej náhrade stravy na účely regulácie hmotnosti](#) zameriava na výživové zloženie a bezpečnosť potravín osobitne vyrábaných pre dojčatá a malé deti mladšie ako tri roky.⁶⁶⁴

662 Rada Európy (1999), [Dohovor o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny: Dohovor o ľudských právach a biomedicíne](#) (dohovor z Ovieda), č. 164, 1. decembra 1999.

663 Rada Európy (2007), [Dodatkový protokol k Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne týkajúci sa biomedicínskeho výskumu](#), č. 195, 1. septembra 2007.

664 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2014), [nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 609/2013 z 12. júna 2013 o potravinách určených pre dojčatá a malé deti, potravinách na osobitné lekárske účely a o celkovej náhrade stravy na účely regulácie hmotnosti a ktorým sa zrušuje smernica Rady 92/52/EHS, smernica Komisie 96/8/ES, 1999/21/ES, 2006/125/ES a 2006/141/ES, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/39/ES a nariadenie Komisie \(ES\) č. 41/2009 a \(ES\) č. 953/2009](#), Ú. v. EÚ L 181, 2013, s. 35.

Upravuje uvádzanie výrobkov na trh, požadované informácie o zložení potravín, požiadavky na počiatočnú dojčenskú výživu a nápoje na báze mlieka pre malé deti atď. V nariadení sa stanovujú aj vymedzenia pojmov, ako sú počiatočná dojčenská výživa a následná dojčenská výživa, potraviny spracované na báze obilnín a detské potraviny, potraviny na osobitné lekárske účely a celková náhrada stravy na účely regulácie hmotnosti.

10.2.6. Bezpečnosť hračiek

V práve EÚ sú v [smernici 2009/48/ES](#)⁶⁶⁵ hračky v článku 2 vymedzené ako „výrobky navrhnuté alebo určené, či už výlučne alebo nie, na použitie pri hraní detí vo veku do 14 rokov“⁶⁶⁶. V prílohe I sa uvádza zoznam položiek, ktoré sa za hračky nepovažujú, ale mohli by byť predmetom omylu. V článku 2 ods. 2 je takisto uvedený neúplný zoznam niektorých hračiek, ktoré sú vylúčené z jej pôsobnosti. Smernicou sa takisto posilňujú normy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia obmedzením množstiev určitých chemických látok, ktoré môžu byť použité v materiáli používanom na hračky (článok 10)⁶⁶⁷.

10.2.7 Deti a reklama

Podľa práva EÚ sa [smernica o audiovizuálnych službách](#)⁶⁶⁸, revidovaná v roku 2018, týka obmedzenia množstva, kvality a obsahu marketingu, ktorému môžu byť vystavené deti, keďže upravuje dĺžku trvania reklamy (články 20, 24 a 27). Zakazuje sa v nej umiestňovanie produktov v detských programoch (článok 11) a členským štátom sa povoľuje zakázať zobrazovanie log sponzorov počas programov pre deti (článok 10 ods. 4). Revíziou smernice v roku 2018 sa tieto audiovizuálne pravidlá rozšírili na platformy na zdieľanie videí, ako sú YouTube a iné.

⁶⁶⁵ Európska únia (2009), [smernica 2009/48/ES z 18. júna 2009 o bezpečnosti hračiek](#), Ú. v. EÚ L 170, 2009.

⁶⁶⁶ Tamže, článok 2 ods. 1.

⁶⁶⁷ Európska komisia takisto uzavrela tzv. dobrovoľné dohody s európskym odvetvím/obchodníkmi v oblasti výroby hračiek na zlepšenie bezpečnosti hračiek. Ďalšie informácie nájdete na [webovej stránke Komisie venovaných tejto téme](#).

⁶⁶⁸ EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2018), [smernica 2018/1808 Európskeho parlamentu a Rady zo 14. novembra 2018 o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb](#) (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách), Ú. v. EÚ L 303, 2018.

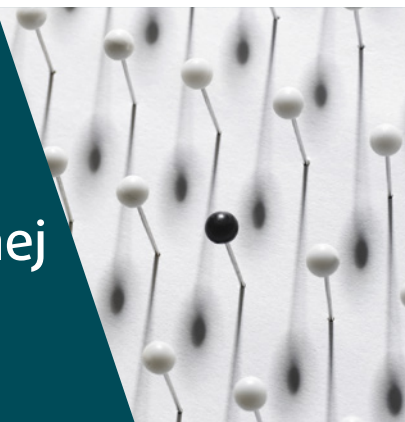
V práve Rady Európy bol **Európsky dohovor o cezhraničnej televízii**⁶⁶⁹ prvou medzinárodnou zmluvou tvoriacou právny rámec pre voľnú cirkuláciu cezhraničných televíznych programov v Európe. Osobitne chráni deti a mládež (článok 7 ods. 2), napríklad zakazuje vysielanie pornografického a násilného materiálu a programov nabádajúcich k rasovej neznášanlivosti. Určuje reklamné normy a upravuje reklamný čas a reklamné prestávky. V usmerneniach Výboru ministrov o právach detí v digitálnom prostredí sa štáty vyzývajú na zabezpečenie ochrany detí pred komerčným vykorisťovaním v digitálnom prostredí vrátane vystavenia formám reklamy a marketingu, ktoré nie sú primerané veku.⁶⁷⁰

669 Rada Európy, **Európsky dohovor o cezhraničnej televízii**, ETS č. 132, 5. mája 1989. Zmenený podľa ustanovení **protokolu**, CETS č. 171, 2002.

670 Rada Európy, Výbor ministrov (2018), *Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment*, **Recommendation CM/Rec(2018)7** [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom prostredí, odporúčanie CM/Rec(2018)7], bod 57.

11

Práva detí v rámci trestnej justície a alternatívneho (nie trestného) konania

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, články 47 (právo na účinný opravný prostriedok a na spravodlivý proces), 48 (prezumpcia neviny a právo na obhajobu) a 49 (zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov) Smernica o práve na tlmočenie a preklad (2010/64/EÚ) Smernica o práve na informácie (2012/13/EÚ) Smernica o prístupe k obhajcovi (2013/48/EÚ) Smernica o procesných zárukách (2016/800)	Záruky spravodlivého procesu	EDĽP, článok 6 (spravodlivé súdne konanie) ESC, článok 17 Lanzarotský dohovor ESLP, <i>T./Spojené kráľovstvo</i> [VK], č. 24724/94, 1999 (deti na súde) ESLP, <i>Panovits/Cyprus</i>, č. 4268/04, 2008 (prístup k obhajcovi)
Charta základných práv EÚ, články 4 (zákaz mučenia, neludzkeho a ponižujúceho zaobchádzania) a 6 (právo na slobodu) Smernica o procesných zárukách (2016/800)	Zaistenie	EDĽP, články 3 (zákaz mučenia, neludzkeho a ponižujúceho zaobchádzania) a 5 (právo na slobodu) ESC, článok 17 Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neludzkemu či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu ESLP, <i>Nart/Turecko</i>, č. 20817/04, 2008 (vyšetrovacia väzba) ESLP, <i>Blokhin/Rusko</i>, č. 47152/06, 2016

EÚ	Zahrnuté otázky	Rada Európy
		ESLP, <i>Bouamar/Belgicko</i> , č. 9106/80, 1988 (zaistenie na účely výchovného dohľadu) ESLP, <i>D.G./Írsko</i> , č. 39474/98, 2002 (zaistenie na účely výchovného dohľadu) ESLP, <i>Güveç/Turecko</i> , č. 70337/01, 2009 (podmienky zaistenia) ESLP, <i>Çoşelav/Turecko</i> , č. 1413/07, 2012
Smernica o právach obetí (2012/29/EÚ) Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí (2011/93/EÚ) Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ) SDEÚ, C-105/03, <i>Trestné konanie proti Maria Pupino</i> , 2005 (postavenie maloletých svedkov na súde)	Deti ako svedkovia a obeť	EDLP, články 3 (zákaz mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania) a 8 (súkromný život) Lanzarotský dohovor, článok 31 ESLP, <i>Kovač/Chorvátsko</i> , č. 503/05, 2007 (dieťa ako svedok) ESLP, <i>S.N./Švédsko</i> , č. 34209/96, č. 34209/96, 2002 (dieťa ako svedok) ESLP, <i>R.R. a i./Maďarsko</i> , č. 19400/11, 2012 (vylúčenie rodiny z programu na ochranu svedkov) ESLP, <i>X a iní/Bulharsko</i> , č. 22457/16, 2021 (deti ako svedkovia a obeť)

Práva detí v kontexte konaní súdnictva pre mladistvých sa týkajú detí obvinených alebo stíhaných, alebo uväznených za spáchanie trestných činov, ako aj detí, ktoré sa zúčastňujú na súdnych konaniach ako obeť a/alebo svedkovia. Postavenie detí v kontexte súdnictva pre mladistvých je upravené všeobecnými ustanoveniami o ľudských právach, ktoré sa týkajú dospelých aj detí.

Táto kapitola obsahuje prehľad európskych noriem relevantných pre deti, ktoré sú účastníkmi súdnych a alternatívnych konaní. Venuje sa zárukám spravodlivého procesu vrátane účinnej účasti a prístupu k obhajcovi, práv zaistených mladých páchatelov vrátane vyšetrovacej väzby (vecné a procesné ochranné opatrenia), podmienok zaistenia a ochrany pred zlým zaobchádzaním a ochrany detí ako svedkov a obetí. Aspekty ochrany sú osobitne relevantné v prípade

nesporových, alternatívnych konaní, ktoré by sa mali používať vždy, keď môžu najlepšie poslúžiť pre najlepšie záujmy dieťaťa.⁶⁷¹ V prípade detí ciele trestnej spravodlivosti, ako sú sociálne začlenenie, vzdelávanie a prevencia recidívy, sú základnými zásadami, ktoré sú hodnotné.⁶⁷²

11.1. Záruky spravodlivého procesu

Hlavné body

- Deti majú nárok na to, aby sa s nimi v trestných konaniach zaobchádzalo spravodlivo a spôsobom zohľadňujúcim potreby detí.
- Súdne konania by mali byť upravené podľa potrieb detí, aby sa zabezpečila ich účinná účasť.
- Deti majú právo na prístup k obhajcovi od počiatočných etáp trestného konania a od prvého policajného výsluchu.

Právo na spravodlivý proces je základným pilierom demokratickej spoločnosti. Deti podozrivé alebo obvinené z trestného činu majú právo na spravodlivý proces a požívajú rovnaké záruky ako každá iná osoba, ktorá sa dostane do rozporu so zákonom. Záruky spravodlivého procesu sa uplatňujú od prvého výsluchu dieťaťa a pretrvávajú počas súdneho konania. Deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, sú však osobitne zraniteľné a potrebujú ďalšiu ochranu. Európske orgány vypracovali osobitné požiadavky, aby sa zabezpečilo, že potreby týchto detí sa účinne plnia.

V práve EÚ sa v niekoľkých ustanoveniach [Charty základných práv EÚ](#) stanovujú základné práva prístupu k spravodlivosti, ktoré udržiavajú záruky spravodlivého procesu pre dospelých aj deti. Článok 47 sa týka konkrétne práva na účinný opravný prostriedok a na spravodlivý proces a stanovujú sa v ňom požiadavky s osobitným významom pre deti, ako sú spravodlivé a verejné vy počutie v primeranom čase, práva byť obhajovaný, zastupovaný a poradiť sa, ako aj právo na právnu pomoc. Podobne, zásady zákonnosti a primeranosti

671 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, 17. novembra 2010, bod 24.

672 Pozri ďalej FRA a ESLP (2016), *Handbook on European law relating to access to justice* (Príručka o európskom práve týkajúcom sa prístupu k spravodlivosti), 22. júna 2016.

trestných činov a trestov stanovené v článku 49 sú osobitne relevantné pre deti. Okrem toho sa v niekoľkých smerniciach EÚ stanovujú osobitné záruky spravodlivého procesu: v [smernici o práve na tlmočenie a preklad](#),⁶⁷³ [smernici o práve na informácie](#)⁶⁷⁴ a v [smernici o prístupe k obhajcovi](#).⁶⁷⁵ Prvé dve smernice neobsahujú záruky osobitne pre deti, aj keď smernica o práve na informácie obsahuje ustanovenia týkajúce sa situácie zraniteľných podozrivých alebo obvinených osôb všeobecnejšie. Ustanovenia týkajúce sa detí v smernici o prístupe k obhajcovi sú rozoberané v [oddiele 11.2.2](#).

Aj v prípade neexistencie ustanovení týkajúcich sa konkrétne detí musia členské štáty dodržiavať chartu pri výkone ustanovení smerníc EÚ. Zásadám, ako sú najlepšie záujmy dieťaťa, zakotveným v článku 24, by sa preto mala prikladať náležitá váha, ak sú deti predmetom akýchkoľvek z ustanovení smerníc. Zatiaľ neboli SDEÚ predostreté prípady týkajúce sa výkladu článku 24 charty v spojení s jednou z uvedených smerníc.⁶⁷⁶

V [smernici o procesných zárukách](#) sa prvýkrát na úrovni EÚ stanovujú osobitné procesné záruky pre deti obvinené alebo podozrivé zo spáchania trestného činu. Stanovuje sa v nej právo na individuálne posúdenie (článok 7) s cieľom posúdiť osobnostnú a sociálno-ekonomickú, rodinnú a osobnú situáciu dieťaťa za plnej účasti dieťaťa. Členské štáty môžu využiť individuálne posúdenie pri určovaní opatrení pre dieťa alebo pri prijímaní akéhokoľvek rozhodnutia v trestnom konaní, a to aj pri vynesení rozsudku. Takisto sa v nej stanovuje, aby boli deti bezodkladne informované o svojich právach, pomoci rodičov (alebo iných vhodných osôb) a aby boli vypočúvané za zavretými dverami.⁶⁷⁷ Okrem toho by deti zbavené osobnej slobody mali mať nárok na získanie vhodného

673 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2010), [smernica 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 280, 2010, s. 1.

674 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), [smernica 2012/13/EÚ z 22. apríla 2012 o práve na informácie v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 142, 2012, s. 1.

675 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody](#), Ú. v. EÚ L 294, 2013, s. 1.

676 SDEÚ sa zaoberal výkladom článku 24 v konaní týkajúcom sa medzinárodného únosu dieťaťa (pozri [oddiel 5.4](#)).

677 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/800/EÚ z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1.

vzdelania, usmernenia, odbornej prípravy a zdravotnej starostlivosti a byť držané oddelene od dospelých.⁶⁷⁸

V práve Rady Európy sú záruky spravodlivého súdneho konania v **EDLP** stanovené v článku 6, ktorý generuje najrozsiahlejšiu judikatúru ESLP. Článok 6 ods. 1 EDLP obsahuje niektoré výslovné záruky spravodlivého súdneho konania: právo na spravodlivé verejné vypočutie/vyhlásenie (pokiaľ nie je v rozpore, okrem iného, so záujmami maloletých); právo na súdne konanie v primeranej lehote; právo na súdne konanie pred nezávislým a nestranným súdom⁶⁷⁹ a právo na súdne konanie pred súdom zriadeným zákonom. V rámci pojmu spravodlivého súdneho konania ESLP vyvinul záruky: rovnosť zbraní a kontradiktórne konania; právo odoprieť výpoveď, prístup k obhajcovi, aktívna účasť, prítomnosť na pojednávaní a odôvodnené rozhodnutia.

Každý musí byť považovaný za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom (článok 6 ods. 2 EDLP). Každý obvinený z trestného činu má okrem toho tieto minimálne práva: právo byť bez meškania informovaný o obvineniach v jazyku, ktorému rozumie [článok 6 ods. 3 písm. a) EDLP], právo mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby [článok 6 ods. 3 písm. b) EDLP], právo mať právnu pomoc podľa vlastného výberu [článok 6 ods. 3 písm. c) EDLP], právo vypočúvať alebo dať vypočúvať svedkov [článok 6 ods. 3 písm. d) EDLP] a právo mať bezplatnú pomoc tlmočníka [článok 6 ods. 3 písm. e) EDLP]. Tieto záruky sa uplatňujú na dospelých, ako aj deti. Aspekty, ktoré generovali osobitnú judikatúru týkajúcu sa detí, sa týkajú najmä práva na účinnú účasť, ako aj práva na prístup k obhajcovi. Tieto dve osobitné záruky spravodlivého súdneho konania sú preto podrobnejšie rozpracované v tejto kapitole.⁶⁸⁰

Článok 17 **ESC** osobitne chráni účinný výkon práva matiek a detí na sociálnu a ekonomickú ochranu a stanovuje, že zmluvné strany prijímú na tento účel všetky vhodné a potrebné opatrenia vrátane zriadenia alebo zachovania vhodných inštitúcií alebo služieb. EVSP vo svojej judikatúre konštatoval porušenie

678 Pozri podrobnejšie **oddiel 11.2.** Z hľadiska ochrany detí je relevantná aj EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), **smernica (EÚ) 2016/1919 z 26. októbra 2016 o právnej pomoci pre podozrivé a obvinené osoby v trestnom konaní a pre vyžiadané osoby v konaní o európskom zatykači**, Ú. v. EÚ L 297, 2016.

679 ESLP, *Nortier/Holandsko*, č. 13924/88, 24. augusta 1993; ESLP, *Adamkiewicz/Polsko*, č. 54729/00, 2. marca 2010.

680 Pozri aj Rada Európy (2007), **Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním**, CETS č. 201, 25. októbra 2007, kapitola VII.

článku 17 na základe dvoch dôvodov: prvým bolo, že štát musí zabezpečiť povinnú právnu pomoc deťom mladším ako vek trestnej zodpovednosti už vo fáze pred začatím súdneho konania; druhým bolo, že odchýlenie sa od súdneho konania (alternatívy ku konaniam, ako sú urovanie alebo podmienené ukončenie alebo stiahnutie trestného konania) by malo byť vo väčšine prípadov uprednostňovaným spôsobom riešenia prípadov týkajúcich sa detí. Alternatívne možnosti by mali byť k dispozícii čo najskôr po kontakte so systémom, pred začatím konania a počas celého konania. Táto zásada sa uplatňuje ešte vo väčšej miere, keď deti mladšie ako je vek trestnej zodpovednosti môžu byť zapojené do systému súdnictva pre deti.⁶⁸¹

Usmernenia Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí sú priamo relevantné pre deti, ktoré sú podozrivé alebo obvinené⁶⁸². Aj keď usmernenia nie sú právne záväzné, predstavujú významný míľnik pri zabezpečovaní toho, aby súdne konania vrátane tých, ktoré sú súčasťou systému trestného súdnictva, zohľadňovali osobitné potreby detí. Sú postavené na existujúcej judikatúre ESĽP a iných európskych a medzinárodných právnych normách, ako je **Dohovor o právach dieťaťa**, a sú užitočným nástrojom pre odborníkov, ktorí sa zaoberajú deťmi. Podľa oddielu I ods. 1 sa usmernenia vzťahujú na deti v súdnych (trestných alebo netrestných) konaniach alebo v alternatívach k týmto konaniam. Tieto oddiely majú osobitný význam pre deti v trestných konaniach: právo na poskytnutie informácií o obvineniach z trestných činov dieťaťu aj rodičom tak, aby porozumeli presnému obvineniu (oddiel IV.A.1.5), právo byť vypočúvaný len v prítomnosti obhajcu/rodičov alebo dôveryhodnej osoby (oddiel C ods. 30), právo na rýchle konanie (oddiel D ods. 4) a právo na rozhovory alebo vypočúvania zohľadňujúce potreby detí (oddiel D ods. 5).

V medzinárodnom práve sa v článku 40 Dohovoru o právach dieťaťa uznáva, že každé dieťa, ktoré je obvinené, obžalované alebo uznané vinným z porušenia trestného práva, má nárok na spravodlivé zaobchádzanie a spôsobom zohľadňujúcim jeho vek. Kľúčovým cieľom súdnictva pre mladistvých podľa článku 40 Dohovoru o právach dieťaťa je opäť začleniť deti do spoločnosti, v ktorej môžu plniť konštruktívnu úlohu. V článku 40 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa sa uznáva právo detí na spravodlivý proces a že deti majú určité

681 EVSP, *International Commission of Jurists (ICJ)/Česká republika*, sťažnosť č. 148/2017, 20. októbra 2020.

682 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, 17. novembra 2010.

ďalšie nároky vrátane práva na pomoc rodičov, práva na odvolanie a práva na úplnú ochranu svojho súkromia vo všetkých fázach konania.

V rámci iných nástrojov sa vypracovali zásady Dohovoru o právach dieťaťa týkajúce sa spravodlivého procesu a práva na zaobchádzanie spôsobom osobitne určeným pre deti vrátane využívania pozbavenia osobnej slobody ako krajného opatrenia a len na čo najkratší primeraný čas [pozri článok 37 písm. b) Dohovoru o právach dieťaťa], ako sú [štandardné minimálne pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti pre mladistvých](#) (Pekinské pravidlá)⁶⁸³; [usmernenia pre prevenciu delikvencie mladistvých](#) (Rijádske usmernenia)⁶⁸⁴ a [pravidlá OSN pre ochranu mladistvých zbavených slobody](#) (Havanské pravidlá)⁶⁸⁵. Pekinské pravidlá obsahujú podrobné usmernenie o vykonávaní požiadaviek na spravodlivý proces a osobitné zaobchádzanie s deťmi podľa článku 40 Dohovoru o právach dieťaťa vrátane cieľov súdnictva pre mladistvých, ochrany súkromia, vyšetrovania a stíhania, zaistenia vo vyšetrovacej väzbe, rozhodovania, vybavenia, inštitucionálneho a mimoinštitucionálneho zaobchádzania. Havanské pravidlá sa týkajú zaobchádzania s mladistvými zbavenými slobody a zahŕňajú pravidlá týkajúce sa vymedzenia zbavenia osobnej slobody, policajnej väzby a vyšetrovacej väzby, podmienky v zariadení pre mladistvých, disciplinárne postupy, metódy kontroly a používania sily alebo obmedzenia, mechanizmy podávania sťažností, mechanizmy kontroly a monitorovania a opätovného začleňovania mladistvých. Napokon, Rijádske usmernenia poskytujú podrobné usmernenia týkajúce sa politik prevencie kriminality mladistvých.

Výbor pre práva dieťaťa (UNCRC) vydal [všeobecný komentár č. 10](#) o súdnictve pre deti a mladistvých, ktorý poskytuje podrobné usmernenia o tom, ako vykladať a vykonávať Dohovor o právach dieťaťa, pokiaľ ide o justičný systém pre mladistvých.⁶⁸⁶ Tento komentár sa zaoberá dôležitými zásadami súdnictva pre

683 Organizácia Spojených národov, valné zhromaždenie (VZ) (1985), [Štandardné minimálne pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti mladistvých](#), dokument OSN rezolúcia VZ 40/33, 19. novembra 1985.

684 Organizácia Spojených národov, VZ (1990), [Usmernenia pre prevenciu delikvencie mladistvých](#), dokument OSN rezolúcia VZ 45/112, 14. decembra 1990.

685 Organizácia Spojených národov, VZ (1990), [Pravidlá OSN pre ochranu mladistvých zbavených slobody](#), dokument OSN rezolúcia VZ 45/113, 14. decembra 1990.

686 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2007), [General Comment No. 10 on Children's rights in juvenile justice](#) (Všeobecný komentár č. 10 o právach detí v súdnictve pre mladistvých), CRC/C/GC/07, 25. apríla 2007; Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2016), [General Comment No. 19 on public budgeting for the realization of children's rights](#) (Všeobecný komentár č. 19 o verejnom rozpočtovaní na realizáciu práv detí), CRC/C/GC/19, 20. júla 2016.

mladistvých vrátane práva na účinnú účasť v rámci práva na spravodlivý proces (pozri podrobnejšie v [oddiele 11.1.1](#)), používanie zbavenia slobody ako opatrenie poslednej inštancie a na čo najkratší čas, používanie diverzie a prevencie delikvencie mladistvých, zahrnutie zásady najlepších záujmov dieťaťa a zásady zákazu diskriminácie v súdnictve pre mladistvých a vekové obmedzenia. Vo [všeobecnom komentári UNCRC k právam detí v justičnom systéme \(č. 24\)](#) sa odporúča stanoviť minimálny vek trestnej zodpovednosti na 14 rokov, prípadne vyšší.⁶⁸⁷ Takisto sa odporúča udeliť všetkým deťom právo, aby sa nimi zaobchádzalo v kontexte súdnictva pre mladistvých a nepresúvať 16- a 17-ročných v prípade závažných trestných činov do trestného systému pre dospelých.⁶⁸⁸ Iné všeobecné komentáre Výboru pre práva dieťaťa, napr. k právu byť vypočutý⁶⁸⁹ (ktoré je spojené s právom účinne sa zúčastňovať súdneho konania) a o ochrane proti všetkým formám násilia⁶⁹⁰, sú takisto relevantné pre súdnictvo pre mladistvých.

11.1.1. Účinná účasť

V práve EÚ sa v článku 47 Charty základných práv EÚ stanovujú podobné záruky, ktoré sa stanovujú v článku 6 EDLP, vrátane práva na spravodlivé a verejné vypočutie v primeranom čase nezávislým a nestranným súdom, právo na právne zastúpenie a právo na účinné opravné prostriedky. Smernica o procesných zárukách o procesných zárukách pre deti podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní zahŕňa právo na účinnú účasť vrátane práva na individuálne posúdenie, ako aj právo na právne zastúpenie.⁶⁹¹

V práve Rady Európy ESLP vypracoval podľa článku 6 EDLP osobitné požiadavky na zabezpečenie účinnej účasti detí na trestných súdnych konaniach. Všeobecným pravidlom je, že konania by mali zabezpečiť, aby sa zohľadnil vek,

687 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2019), [General Comment No. 24 on children's rights in the child justice system](#) (Všeobecný komentár č. 24 o právach detí v systéme súdnictva detí), CRC/C/GC/24, 18. septembra 2019, oddiel C.

688 Tamže.

689 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (CRC) (2009), [General Comment No. 12 on the right of the child to be heard](#) (Všeobecný komentár č. 12 o práve dieťaťa na vypočutie), CRC/C/GC/12, 1. júla 2009.

690 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2011), [General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence](#) (Všeobecný komentár č. 13 o práve dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násilia), CRC/C/GC/13, 18. apríla 2011.

691 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1.

úroveň vyspelosti a emocionálne schopnosti dieťaťa.⁶⁹² Konkrétne príklady požiadaviek účinnej účasti zahŕňajú prítomnosť dieťaťa počas pojednávania, uskutočnenie neverejných pojednávania, obmedzenú publicitu konania, zaistenie, aby dieťa chápalo o čo ide, a obmedzenú formálnosť zasadnutí súdu. Zatiaľ ESLP nerozhodol, že stanovenie príliš nízkeho veku trestnej zodpovednosti samo osebe predstavuje porušenie článku 6 EDLP. Pri posudzovaní toho, či dieťa bolo schopné účinne sa zúčastňovať vnútroštátnych konaní, ESLP skúma konkrétne okolnosti jednotlivých prípadov.

Príklad: *Vec T./Spojené kráľovstvo*⁶⁹³ sa týka zavraždenia dvojročného dieťaťa dvomi desaťročnými deťmi. Konalo sa s nimi verejné pojednávanie za veľkej pozornosti médií. Súdne konanie bolo čiastočne upravené tak, že pojednávania boli kratšie, rodičia žiadateľa boli umiestnení blízko neho, počas prestávok bol k dispozícii priestor na hranie atď. Žiadateľ a jeho spoluobvinení boli súdení na súde pre dospelých a väčšina povinností trestného súdu bola zachovaná. ESLP rozhodol, že žiadateľ sa nemohol účinne zúčastňovať na konaní z dôvodu publicity pojednávania v spojení s vysokou úrovňou mediálnej pozornosti a svojej obmedzenej kapacity dať svojim obhajcom pokyny a poskytnúť primerané svedectvá. Jeho práva podľa článku 6 ESLP boli preto porušené.

Uznanie práva na účinnú účasť je takisto jadrom *usmernení Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*. Spravodlivosť pre deti vrátane súdnictva pre mladistvých by mala byť „dostupná, primeraná veku, rýchla, dôsledná, prispôbena a zameraná na potreby a práva dieťaťa, rešpektujúca práva dieťaťa vrátane práva na riadny proces, na účasť a na chápanie konania, na rešpektovanie súkromného a rodinného života a na integritu a dôstojnosť“.⁶⁹⁴ Dokument poskytuje osobitné usmernenie o tom, ako treba zaobchádzať s deťmi v rámci súdnictva pre mladistvých alebo iných súdnych konaní. Deti by mali mať prístup k súdu a súdnym konaniam a ich právo na právne poradenstvo, zastúpenie, vypočutie a vyjadrenie svojich názorov by malo byť chránené. Treba zabrániť neprimeraným oneskoreniam, konanie sa má organizovať spôsobom zohľadňujúcim potreby detí (ktoré sa týkajú prostredia a jazyka) a mali by byť zavedené osobitné ochranné opatrenia na prijímanie a reagovanie na dôkazy/

692 ESLP, *T./Spojené kráľovstvo* [VK], č. 24724/94, 16. decembra 1999, bod 61.

693 ESLP, *T./Spojené kráľovstvo* [VK], č. 24724/94, 16. decembra 1999.

694 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, 17. novembra 2010, bod II. C.

vyhlásenia poskytnuté deťmi.⁶⁹⁵ V [Lanzarotskom dohovore](#) sa stanovuje, že účinná účasť detí na konaniach sa musí „považovať za prioritu a musí sa vykonávať bez zbytočného odkladu“. Stanovujú sa v ňom aj pravidlá vypočúvania dieťaťa, ktoré sa musí uskutočniť bez zbytočného odkladu, musia ho vykonať odborníci vyškolení na tento účel a v priestoroch určených na tento účel.

11.1.2. Prístup k obhajcovi

V práve EÚ sa v smernici o prístupe k obhajcovi uvádza odkaz na deti v odôvodneniach 52 a 55, ako aj v článku 5 ods. 2 až 4.⁶⁹⁶ Podľa odôvodnenia 55 a článku 5 ods. 2 v prípade dieťaťa zbaveného osobnej slobody musí byť informovaný nositeľ rodičovských práv a povinností a musia byť uvedené dôvody, pokiaľ to nie je v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa. V takom prípade musí byť informovaná iná vhodná dospelá osoba. V článku 3 ods. 3 sa vyžaduje, aby prístup k obhajcovi zahŕňal právo podozrivých/obvinených na stretnutie a komunikáciu s obhajcom v súkromí, a to aj pred prvým výsluchom a prítomnosť obhajcu počas výsluchu a počas vyšetrovania alebo zhromažďovania dôkazov. Podľa článku 6 ods. 3 smernice o procesných zárukách musí deťom poskytovať pomoc obhajca, počnúc ktoroukoľvek z týchto udalostí, podľa toho, ktorá nastane skôr: a) pred ich výsluchom políciou alebo iným orgánom presadzovania práva alebo justičným orgánom; b) po tom, ako vyšetrovacie alebo iné príslušné orgány uskutočnili vyšetrovací úkon; c) bez zbytočného odkladu po pozbavení osobnej slobody; d) ak boli predvolané na súd s právomocou v trestných veciach, v primeranej lehote pred tým, ako sa dostavia na tento súd.⁶⁹⁷ Ak žiadny obhajca nie je prítomný, príslušné orgány odložia výsluch dieťaťa alebo iné vyšetrovacie úkony, alebo úkony obstarávania dôkazov na primeraný čas, aby sa mohlo počkať na príchod obhajcu, alebo ak si dieťa obhajcu neurčilo, aby sa obhajca pre dieťa zabezpečil (článok 6 ods. 7).

695 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), [Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#), 17. novembra 2010, oddiel D.

696 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2013), [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody](#), Ú. v. EÚ L 294, 2013, s. 1.

697 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 21.5.2016, s. 1 (článok 6).

V práve Rady Európy EŠLP považuje prístup k obhajcovi za jeden zo základných prvkov práva na spravodlivé súdne konanie.⁶⁹⁸ Jednotlivci obvinení z trestného činu majú právo na prístup k obhajcovi od raných fáz policajného vyšetrovania. Právo môže byť obmedzené za výnimočných okolností za predpokladu, že obmedzenie neprimerane neohrozí práva obvineného. Vo veciach zahŕňajúcich deti EŠLP skúma prísnejšie, či žiadateľ mal účinný prístup k obhajcovi.⁶⁹⁹

Príklad: Vec *Panovits/Cyprus*⁷⁰⁰ sa týka 17-ročnej osoby, ktorá bola obvinená z vraždy a lúpeže. Bola predvedená na policajnú stanicu v sprievode svojho otca. Potom bola uväznená a umiestnená do samostatnej miestnosti na účel výsluchu bez prítomnosti otca alebo obhajcu. Počas výsluchu žiadateľa bol otec informovaný o práve žiadateľa na kontakt s obhajcom. O niekoľko minút neskôr bolo otcovi povedané, že sa syn medzitým priznal k spáchaniu daného trestného činu. EŠLP rozhodol, že vzhľadom na svoj vek nemohol byť žiadateľ považovaný za vedomého si práva na právne zastupovanie pred akýmkoľvek vyhlásením. Bolo takisto nepravdepodobné, že mohol primerane posúdiť dôsledky toho, že výsluch bol vedený bez pomoci obhajcu v trestnom konaní týkajúcom sa vraždy. Aj keď sa zdalo, že orgány sú vždy ochotné umožniť žiadateľovi, aby mu pomohol obhajca, ak by o to požiadal, neinformovali ho o jeho práve požadovať v prípade potreby právnik bezplatne. Neexistovali dôkazy o tom, že sa žiadateľ alebo jeho otec výslovne a jednoznačne vzdali svojho práva na právnu pomoc. V dôsledku toho súd zistil porušenie článku 6 ods. 3 písm. c) v spojení s článkom 6 ods. 1 EŠLP.

698 EŠLP, *Salduz/Turecko* [VK], č. 36391/02, 27. novembra 2008, bod 51; EŠLP, *Ibrahim a i./Spojené kráľovstvo* [VK], č. 50541/08 a ďal., 13. septembra 2016; EŠLP, *Beuze/Belgicko*, č. 71409/10, 9. novembra 2018.

699 EŠLP, *Salduz/Turecko* [VK], č. 36391/02, 27. novembra 2008, bod 60; pozri aj EŠLP, *International Commission of Jurists (ICJ)/Česká republika*, sťažnosť č. 148/2017, 20. októbra 2020.

700 EŠLP, *Panovits/Cyprus*, č. 4268/04, 11. decembra 2008.

11.2. Práva mladistvých páchatel'ov v súvislosti so zaistením

Hlavné body

- Deti môžu byť zbavené osobnej slobody len ako krajné opatrenie a na čo najkratší primeraný čas, a to v ktoromkoľvek štádiu súdneho konania.
- Ak sú deti zaistené, musí sa s nimi zaobchádzať primerane k veku a s rešpektom k ich dôstojnosti.
- Deti by nemali byť zaistené spolu s dospelými.
- Vždy by sa mali zvážiť alternatívy k zaisteniu.

Každá osoba má právo na slobodu. Zbavenie osobnej slobody preto predstavuje výnimku a zahŕňa každú formu umiestnenia v inštitúcii na základe súdneho alebo správneho orgánu, z ktorej nie je mladistvému povolené odísť z vlastnej vôle.⁷⁰¹ Vzhľadom na dôležitosť ochrany práv dieťaťa vrátane jeho najlepších záujmov treba situácie zbavenia osobnej slobody vnímať z tohto konkrétneho uhla, pokiaľ ide o deti.

K zaisteniu dochádza za rôznych okolností, ale tento oddiel je venovaný deťom v kontakte so systémami trestného súdnictva.

Medzinárodné nástroje jednotne potvrdzujú, že zaistenie musí byť opatrením poslednej inštanície. Znamená to, že pri otázke zaistenia dieťaťa majú štátne orgány najskôr dôsledne zvážiť alternatívy na ochranu najlepších záujmov dieťaťa, ako aj ďalšieho opätovného začlenenia dieťaťa (článok 40 ods. 1 CRC). Alternatívy môžu zahŕňať napríklad: „opatrovateľskú službu, pravidlá o poradenstve a dozore; konzultatívne služby; zavedenie skúšobnej lehoty, náhradná starostlivosť; programy vzdelávania a prípravy“ (článok 40 ods. 4 písm. Dohovoru o právach dieťaťa). Len v prípade nemožnosti použitia alternatív by sa malo uvažovať o zaistení. Okrem toho, zaistenie má byť nariadené len na čo

⁷⁰¹ Rada Európy, Výbor ministrov (2008), *Recommendation CM/Rec(2008)11 on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures* [odporúčanie CM/Rec(2008)11 o európskych pravidlách pre mladistvých páchatel'ov, na ktorých sa vzťahujú sankcie alebo opatrenia], 5. novembra 2008, pravidlo 21.5.

najkratší čas a s primeranými vecnými a procesnými zárukami. So zreteľom na ich vek a zraniteľnosť požívajú deti v prípade zaistenia osobitné práva a záruky.

11.2.1. Formy zaistenia (vecné a procesné záruky)

Podľa práva EÚ článok 10 [smernice o procesných zárukách](#) ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby bolo pozbavenie osobnej slobody dieťaťa v ktorejkoľvek fáze konania obmedzené na čo najkratšiu primeranú lehotu.⁷⁰² Je potrebné náležite zohľadniť vek a individuálne okolnosti prípadu. Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa zaistenie detí ukladalo len ako krajné opatrenie a aby sa každé zaistenie zakladalo na odôvodnenom rozhodnutí, ktoré podlieha súdnemu preskúmaniu súdom. Takéto rozhodnutie musí tiež podliehať pravidelnému preskúmaniu v primeraných časových intervaloch súdom, a to buď *ex officio*, alebo na základe žiadosti. Členské štáty zabezpečia, aby príslušné orgány, ak je to možné, využili alternatívne opatrenia k zaisteniu.⁷⁰³

V práve Rady Európy sa v článku 5 [EDLP](#) stanovuje, že každý má právo na slobodu. Zaistenie je výnimka, ktorá má byť ustanovená vnútroštátnym právom a nemá byť svojvoľná. Okrem toho, zaistenie musí byť odôvodnené jednou zo šiestich vyčerpávajúcich situácií uvedených v článku 5 ods. 1 písm. a) až f). Zaistenie detí v kontakte so systémom trestného súdnictva môže byť opodstatnené konkrétne podľa písmen a) zákonné pozbavenie slobody osoby po odsúdení príslušným súdom, c) zaistenie pred súdnym procesom alebo d) zaistenie na účel výchovného dohľadu. Posledné dve treba analyzovať, pretože na základe nich vznikajú osobitné povinnosti pre štátne orgány.

Vyšetrovacia väzba

„Vyšetrovacia väzba“ sa vzťahuje na situácie, keď sú jednotlivci vzatí do policajnej väzby na základe podozrenia zo spáchania trestného činu, alebo sú držaní vo vyšetrovacej väzbe. Začína sa, keď je jednotlivec vzatý do väzby, a končí sa stanovením vo veci prípadu súdom prvého stupňa.⁷⁰⁴ Deti požívajú rovnaké záruky ako dospelí, ale ESĽP stanovil niekoľko ďalších zásad na posilnenie postavenia detí vo vnútroštátnych trestných konaniach.

702 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), [smernica 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#), Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1, článok 10.

703 Tamže, článok 11; pozri tiež [Chartu základných práv Európskej únie](#), článok 6.

704 ESĽP, *Idalov/Rusko*, č. 5826/03, 22. mája 2012, bod 112.

ESLP všeobecne vykladá článok 5 ods. 1 písm. c) a článok 5 ods. 3 tak, že osoba sa má umiestniť do vyšetrovacej väzby len v prípade, ak existuje dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu. Ďalej, vyšetrovacia väzba nemôže prekročiť primeraný čas a má byť preskúmaná v primeraných intervaloch. Čím dlhšie je obdobie zaistenia, tým silnejšie dôvody uvedené orgánmi na jeho opodstatnenie sú potrebné. Podľa judikatúry ESLP osoba obvinená z trestného činu musí byť vždy prepustená počas procesu, pokiaľ štát nemôže preukázať, že existujú relevantné a dostatočné dôvody na pokračovanie zaistenia.⁷⁰⁵

Niektoré z prijateľných dôvodov na zamietnutie kaucie pre osoby vo výkone väzby zahŕňajú riziko úteku, ohrozenia výkonu spravodlivosti, pokračovania v páchaní trestnej činnosti alebo narušenia verejného poriadku. Okrem toho musí byť väzba prísne nevyhnutná a štát musí preskúmať všetky skutočnosti pre existenciu alebo proti existencii jedinečnej požiadavky verejného záujmu opodstatňujúcej pokračovanie pozbavenia slobody.⁷⁰⁶

V prípadoch so zapojením detí ESLP nariaďuje, aby štátne orgány venovali osobitnú pozornosť veku dieťaťa pri zvažovaní relevantných argumentov v prospech vyšetrovacej väzby a proti nej. Mala by sa používať ako opatrenie poslednej inštancie a na čo najkratšie obdobie.⁷⁰⁷ To znamená, že orgány by mali zvážiť alternatívy k vyšetrovacej väzbe.⁷⁰⁸ Okrem toho by štátne orgány mali venovať osobitnú pozornosť tomu, aby sa deti dostali pred súd v primeranej lehote.⁷⁰⁹

Príklad: Vo veci *Nart/Turecko*⁷¹⁰ bol 17-ročný žiadateľ uväznený na základe podozrenia z vykradnutia obchodu s potravinami. Na 48 dní bol umiestnený do výkonu väzby, vo väznici pre dospelých. S osobitným odkazom na skutočnosť, že žiadateľ bol dieťa, ESLP uviedol, že „vyšetrovacia väzba maloletých osôb by sa mala používať len ako opatrenie poslednej inštancie.

705 ESLP, *Smirnova/Rusko*, č. 46133/99 a č. 48183/99, 24. júla 2003, bod 58.

706 Tamže, body 58 – 59, ESLP, *Ladent/Polsko*, č. 11036/03, 18. marca 2008, bod 55.

707 ESLP, *Korneykova/Ukrajina*, č. 39884/05, 19. januára 2012, body 43 – 44. Pozri tiež ESLP, *Selçuk/Turecko*, č. 21768/02, 10. januára 2006, body 35 – 36; ESLP, *J.M./Dánsko*, č. 34421/09, 13. novembra 2012, bod 63.

708 ESLP, *Dinç a Çakır/Turecko*, č. 66066/09, 9. júla 2013, bod 63; ESLP, *Güveç/Turecko*, č. 70337/01, 20. januára 2009, bod 108.

709 ESLP, *Kuptsov a Kuptsova/Rusko*, č. 6110/03, 3. marca 2011, bod 91; pozri aj Rada Európy, Európsky výbor pre sociálne práva (2020), *výročné závery z roku 2019*, 24. marca 2020.

710 ESLP, *Nart/Turecko*, č. 20817/04, 6. mája 2008.

Mala by byť čo najkratšia a ak je zaistenie prísne nevyhnutné, maloletí by mali byť držaní oddelene od dospelých”.⁷¹¹ V tomto konkrétnom prípade sa orgány snažili odôvodniť vyšetrovaciu väzbu na základe stavu dôkazov, ale ESLP rozhodol, že len táto príčina nemohla byť opodstatnením dĺžky zaistenia žiadateľa. V dôsledku toho súd zistil porušenie článku 5 ods. 3 EDLP.

Zaistenie na účel výchovného dohľadu

Táto forma zaistenia bola nariadená v situáciách, keď dieťa malo osobitnú potrebu výchovného dohľadu z dôvodu narušenej osobnosti a násilného správania. Článok 5 ods. 1 písm. d) EDLP sa primárne týka foriem zaistenia mimo rozsahu pôsobnosti justičného systému pre mladistvých.

Príklad: Vo veci *Blokhin/Rusko*⁷¹² bolo 12-ročné dieťa trpiace hyperaktivitou s nedostatkom pozornosti zatknuté a odvezené na policajnú stanicu na základe podozrenia z vydierania peňazí od iného dieťaťa. Keďže podľa vnútroštátneho práva nemohol byť stíhaný, súd nariadil jeho umiestnenie v zariadení dočasného zadržiavania mladistvých páchatelov na 30 dní s cieľom „napraviť jeho správanie” a zabrániť tomu, aby spáchal ďalšie trestné činy. ESLP pripomenul, že zaistenie na účely výchovného dohľadu sa musí uskutočniť vo vhodnom zariadení so zdrojmi na splnenie potrebných vzdelávacích cieľov a bezpečnostných požiadaviek, a poznamenal, že žiadny z vnútroštátnych súdov neuviedol, že umiestnenie žiadateľa do nápravného zariadenia bolo určené na vzdelávacie účely. Nebolo mu jasné, ako by sa počas obdobia maximálne 30 dní mohol poskytovať akýkoľvek zmysluplný vzdelávací dohľad s cieľom zmeniť správanie dieťaťa a ponúknuť primeranú liečbu a rehabilitáciu. Bolo zistené porušenie článku 5.

Príklad: Vec *Bouamar/Belgicko*⁷¹³ sa týka umiestnenia dieťaťa do vyšetrovacej väzby pri deviatich príležitostiach na obdobia približne 15 dní. Žiadateľ bol adolescent považovaný za osobu s narušenou osobnosťou a násilným správaním. Belgická vláda uviedla, že bol umiestnený do vyšetrovacej väzby na účel výchovného dohľadu. ESLP uviedol, že dočasné umiestnenia do vyšetrovacej väzby samotné nie sú v rozpore s článkom 5 ods. 1 písm. d), pokiaľ orgány sledujú účel umiestnenia mladistvého pod

⁷¹¹ Tamže, bod 31.

⁷¹² ESLP, *Blokhin/Rusko*, č. 47152/06, 23. marca 2016.

⁷¹³ ESLP, *Bouamar/Belgicko*, č. 9106/80, 29. februára 1988.

výchovný dohľad. ESĽP však uviedol, že v prípade žiadateľa orgány nepreukázali, že mali zámer alebo možnosť umiestniť ho do zariadenia, kde by využíval možnosť výchovného dohľadu. V dôsledku toho ESĽP zistil porušenie článku 5 ods. 1 písm. d) EDĽP.

Príklad: *D.G./Írsko*⁷¹⁴ sa týka umiestnenia dieťaťa do zariadenia na zaistenie, bez obvinenia alebo odsúdenia. Žiadateľ mal vážne poruchy osobnosti. ESĽP rozhodol, že v súvislosti so zadržiavaním detí by sa pojem „vzdelávací dohľad“ nemal striktnie stotožňovať s pojmami výučby v triede. Výchovný dohľad predstavuje mnohé aspekty výkonu rodičovských práv miestnym orgánom v prospech a na ochranu dieťaťa. ESĽP ďalej uviedol, že je prípustné, aby domáce orgány umiestňovali mladistvých do zaškoľovacích zariadení dočasne, kým sa nenájde vhodné ubytovanie, pokiaľ sa to udeje rýchlo. V prípade žiadateľa nebola požiadavka rýchlosti splnená, pretože bol umiestnený do vhodného ubytovania viac ako šesť mesiacov po jeho prepustení zo zaistenia. ESĽP preto dospel k záveru, že zaistenie žiadateľa nebolo v súlade s článkom 5 ods. 1 písm. d) EDĽP.

Odvolania voči zaisteniu, rýchlosť preskúmania a prístup k obhajcovi

ESĽP vyžaduje osobitnú dôslednosť vnútroštátnych orgánov v prípadoch týkajúcich sa zaistenia detí. Okrem už uvedených záruk musia štátne orgány zabezpečiť, že deti majú právo spochybniť zákonnosť zaistenia v primeraných intervaloch a že majú prístup k obhajcovi počas konania o zákonnosti ich zaistenia. Okrem toho treba, aby o týchto právnych podnetoch domáce súdy rozhodovali rýchlo. ESĽP odvodzuje tieto procesné záruky zo znenia článku 5 ods. 4 EDĽP.

Príklad: Vo veci *Bouamar/Belgicko*⁷¹⁵ ESĽP zistil porušenie článku 5 ods. 4, keďže vypočutia na účel stanovenia zaistenia žiadateľa sa uskutočnili bez jeho obhajcov; nebolo o nich rozhodnuté rýchlo; neexistovalo skutočné rozhodnutie o zákonnosti zaistenia, pretože domáce súdy zamietli odvolania žiadateľa ako neopodstatnené.

⁷¹⁴ ESĽP, *D.G./Írsko*, č. 39474/98, 16. mája 2002.

⁷¹⁵ ESĽP, *Bouamar/Belgicko*, č. 9106/80, 29. februára 1988.

11.2.2. Podmienky zaistenia

Podľa práva EÚ sa v článku 4 **Charty základných práv EÚ** zakazuje mučenie a neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie. Keďže však charta platí len v rámci rozsahu pôsobnosti práva EÚ, toto ustanovenie musí byť spojené s iným právnym nástrojom EÚ, ktorý sa zaoberá zaistením, aby bola v tomto zmysle pre členské štáty záväzná.

V smernici o procesných zárukách sa od členských štátov vyžaduje zabezpečenie, aby boli zaistené deti držané oddelene od dospelých, pokiaľ sa nemá za to, že je to v najlepšom záujme dieťaťa, a to aj počas policajného zadržania.⁷¹⁶ Keď zaistené dieťa dosiahne vek 18 rokov, členské štáty musia zabezpečiť, aby mohlo byť naďalej zaistené oddelene od ostatných dospelých osôb len vtedy, ak je to v súlade s najlepšimi záujmami detí, ktoré sú zaistené s touto osobou. Keď sú deti zaistené, členské štáty musia prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie ich zdravia a telesného a duševného vývoja; ich právo na vzdelanie a odbornú prípravu; ich právo na rodinný život; prístup k programom reintegrácie a rešpektovanie ich slobody náboženského vyznania alebo viery. Prijaté opatrenia musia byť primerané a vhodné, pokiaľ ide o trvanie zaistenia.

V práve Rady Európy ESĽP stanovil, že zadržiavanie detí spolu s dospelými môže viesť k porušeniu článku 3⁷¹⁷ alebo článku 5 EDĽP⁷¹⁸. Ďalej, chýbajúca primeraná lekárska starostlivosť v zaisťovacom zariadení by mohla tiež vyvolávať problémy vo vzťahu k článku 3.⁷¹⁹ Iné aspekty, ktoré môžu byť prípadne sporné podľa článku 3, zahŕňajú miesto k dispozícii v cele, osvetlenie a rekreačné činnosti.⁷²⁰ Pri hodnotení zlučiteľnosti podmienok zaistenia s normami článku 3 EDĽP sa ESĽP často opiera o súbor noriem vypracovaných Európskym výborom na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, ktorý sleduje väzenské podmienky pod záštitou **Európskeho dohovoru o zabránení mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu** vykonávaním návštev na mieste v členských štátoch Rady Európy.

716 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2016), **smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní**, Ú. v. EÚ L 132, 2016, s. 1, článok 12.

717 ESĽP, *Güveç/Turecko*, č. 70337/01, 20. januára 2009.

718 ESĽP, *Nart/Turecko*, č. 20817/04, 6. mája 2008.

719 ESĽP, *Güveç/Turecko*, č. 70337/01, 20. januára 2009.

720 ESĽP, *Kuptsov a Kuptsova/Rusko*, č. 6110/03, 3. marca 2011, bod 70.

Príklad: Vo veci *Güveç/Turecko*⁷²¹ bol pätnásťročný chlapec zatknutý na základe podozrenia z členstva v Kurdskej strane práce (PKK). Bol päť rokov zadržávaný Súdom pre štátnu bezpečnosť vo väzení pre dospelých. EŠLP zistil, že jeho zadržiavanie bolo v rozpore s tureckými predpismi a záväzkami podľa medzinárodných zmlúv okrem iného vrátane článku 37 písm. c) Dohovoru o právach dieťaťa, v ktorom sa vyžaduje, aby boli deti oddelené od dospelých. Súd takisto uviedol, že u žiadateľa sa začali vo väznici psychické problémy, v dôsledku ktorých sa opakovane pokúsil o samovraždu. Okrem toho orgány neposkytli žiadateľovi primeranú lekársku starostlivosť. V dôsledku toho, vzhľadom na vek žiadateľa, dĺžku jeho zadržiavania vo väznici spolu s dospelými, vzhľadom na to, že mu orgány neposkytli primeranú lekársku starostlivosť so zreteľom na jeho psychické problémy a neprijali kroky, aby zabránili opakovaným pokusom o samovraždu, nemá EŠLP pochybnosti o tom, že žiadateľ bol vystavený neludskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu. Na základe toho došlo k porušeniu článku 3 EDLP.

EVSP jednotne vykladá článok 17 EŠC v tom zmysle, že ak sú deti zadržávané alebo uväznené, majú byť oddelené od dospelých.⁷²²

Európske pravidlá Rady Európy pre mladistvých páchatelov vystavených sankciám alebo opatreniam obsahujú podrobné usmernenia o podmienkach zadržania. Takisto sa v nich stanovuje, že mladiství by nemali byť držaní v zariadeniach pre dospelých, ale v zariadeniach, ktoré sú pre nich osobitne určené.⁷²³

V medzinárodnom práve obsahuje Dohovor o právach dieťaťa samostatné ustanovenie o zbavení detí osobnej slobody, v ktorom sa uvádza, že deti musia byť oddelené od dospelých, pokiaľ nie je v ich najlepších záujmoch, aby s nimi boli [článok 37 písm. c) Dohovoru o právach dieťaťa]. V tomto článku sa takisto stanovuje, že deti majú v zásade právo udržiavať kontakt so svojou rodinou prostredníctvom korešpondencie alebo návštev.

⁷²¹ EŠLP, *Güveç/Turecko*, č. 70337/01, 20. januára 2009.

⁷²² Rada Európy, Európsky výbor pre sociálne práva (2020), *výročné závery z roku 2019*, 24. marca 2020, článok 17 ods. 1.

⁷²³ Rada Európy, Výbor ministrov (2008), *Recommendation CM/Rec(2008)11 on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures* [odporúčanie CM/Rec(2008)11 o európskych pravidlách pre mladistvých páchatelov, na ktorých sa vzťahujú sankcie alebo opatrenia], 5. novembra 2008, pravidlo 59.1.

11.2.3. Ochrana pred zneužívaním a zlým zaobchádzaním

V práve Rady Európy ESLP opakovane uvádza, že domáce orgány sú zodpovedné za ochranu zaistených osôb pred smrťou, zneužívaním alebo zlým zaobchádzaním spôsobeným inými väzňami alebo samotnými orgánmi. Povinnosti štátov sú v tomto smere osobitne silné, pretože zaistené osoby patria do právomoci a kontroly štátu.⁷²⁴ Okrem prijímania primeraných opatrení na ochranu väzňov musia štátne orgány takisto účinne vyšetrovať problematické údajné zlé zaobchádzanie alebo smrť.

Príklad: *Vec Çoşelav/Turecko* sa týka samovraždy 16-ročného mladistvého vo väzení⁷²⁵, ktorý sa predtým už niekoľkokrát neúspešne pokúšal o samovraždu. Po týchto pokusoch ho orgány presunuli z krídla pre mladistvých do väzenského zariadenia pre dospelých. Súd najprv stanovil, že orgány vedeli alebo mali vedieť o existencii skutočného a bezprostredného ohrozenia života syna žiadateľov, a potom uviedol, že orgány neprijali primerané opatrenia, aby zabránili riziku samovraždy. ESLP kládol veľký dôraz na vek zosnulého a na skutočnosť, že bol väznený spolu s dospelými. V dôsledku toho ESLP stanovil, že došlo k porušeniu vecného aspektu článku 2 EDLP. Okrem toho súd zistil aj porušenie procesného aspektu článku 2 z dôvodu, že orgány nevykonali účinné vyšetrovanie smrti syna žiadateľov. Dôvody opodstatňujúce tieto zistenia zahŕňajú: to, že orgány bezodkladne neinformovali žiadateľov o smrti ich syna; to, že prokuratúra nepreskúmala údajné zlyhania v zabránení samovražde a nadmerne dlhé trvanie administratívneho konania.

724 ESLP, *Anguelova/Bulharsko*, č. 38361/97, 13. júna 2002; ESLP, *H.Y. a Hü.Y./Turecko*, č. 40262/98, 6. októbra 2005.

725 ESLP, *Çoşelav/Turecko*, č. 1413/07, 9. októbra 2012.

11.3. Ochrana detí ako obetí a svedkov

Hlavný bod

- Deti ako obeť a svedkovia majú nárok na ochranu pred ďalšou viktimizáciou, na zotavenie a na opätovné začlenenie a na účinnú účasť v trestných a alternatívnych konaniach.

V práve EÚ sa postavenie detských obetí výslovne uznáva v [smernici o právach obetí 2012/29/EÚ](#). Stanovuje sa v nej, že ak je obeťou dieťa, hlavný zreteľ sa berie na jeho najlepší záujem, ktorý sa posudzuje individuálne.⁷²⁶ Okrem toho musí prevládať prístup zameraný na dieťa, pri ktorom sa musí prihliadať na jeho vek, vyspelosť, názory, potreby a obavy. Okrem toho je cieľom smernice zaistiť, aby dieťa a nositeľ rodičovských práv a povinností (alebo iný právny zástupca) boli informovaní o všetkých opatreniach alebo právach osobitne zameraných na dieťa [článok 1 ods. 2]]. Deti ako obeť majú takisto právo byť vypočuté počas trestného konania a členské štáty musia zabezpečiť, aby mohli takisto predložiť dôkazy. Náležite sa musí zohľadniť vek a vyspelosť dieťaťa [článok 10 ods. 1]]. Okrem toho je cieľom smernice chrániť súkromie a totožnosť detí ako obetí počas trestných konaní, zabrániť sekundárnej viktimizácii, okrem iných dôvodov (článok 21 ods. 1, pozri tiež článok 26). Okrem toho sa v smernici stanovuje osobitné ustanovenie o práve na ochranu detí ako obetí počas trestného konania (článok 24). Týka sa vytvárania zvukovo-obrazových záznamov z výsluchov detí ako obetí a ich použitia ako dôkaz v trestnom konaní, menovania osobitných zástupcov a práva na právne zastúpenie vo vlastnom mene dieťaťa, ak existuje konflikt záujmov medzi dieťaťom ako obeťou a nositeľmi rodičovských práv a povinností. Smernica okrem toho obsahuje rôzne ustanovenia na ochranu obetí vo všeobecnosti, ako napríklad prístup k službám na podporu obetí. V prípade detí alebo iných zraniteľných osôb majú byť

⁷²⁶ EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2012), [smernica 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov](#), Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 55.

sprístupnené odborné služby podpory (pozri oddiel 38 uznesenia, ktoré je sprievodným dokumentom k smernici).⁷²⁷

V **smernici o sexuálnom zneužívaní detí** sa vyžaduje komplexný prístup k závažným trestným činom, ako je sexuálne vykorisťovanie detí a detská pornografia.⁷²⁸ Členské štáty prijímajú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby zo všetkých vypočúvaní detí ako obetí či svedkov v detskom veku v rámci vyšetrovania ktoréhokoľvek trestného činu súvisiaceho so sexuálnym zneužívaním mohla byť zhotovená audiovizuálna nahrávka a aby sa takéto audiovizuálne nahrávky z vypočúvania mohli použiť ako dôkaz pri trestnom konaní pred súdom (článok 20 ods. 4).

Podľa **smernice o obchodovaní s ľuďmi** musí obeť v detskom veku dostať bezplatné právne poradenstvo a právne zastúpenie.⁷²⁹ Okrem opatrení, ktoré sú dostupné všetkým obetiam obchodovania s ľuďmi, by mali členské štáty zabezpečiť, aby bola poskytovaná osobitná pomoc, podpora a ochranné opatrenia obetiam v detskom veku. Obete obchodovania s ľuďmi v detskom veku sú obzvlášť zraniteľné, preto by mali byť k dispozícii dodatočné ochranné opatrenia na ich ochranu počas výsluchov počas vyšetrovania trestných činov a trestného konania. Napríklad v prípade maloletej osoby bez sprievodu by sa mal vymenovať poručník a/alebo zástupca na ochranu najlepších záujmov dieťaťa. Rozhodnutie o budúcnosti každej maloletej osoby bez sprievodu, ktorá je obeťou, by sa malo prijať v čo najkratšom čase s cieľom nájsť trvalé riešenie

727 Pozri FRA (2014), *Victims of crime in the EU: The extent and nature of support for victims* (Obete trestných činov v EÚ: rozsah a povaha podpory obetí), 12. januára 2015, s. 36; FRA (2015), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States* (Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí: perspektívy a skúsenosti odborníkov týkajúce sa účasti detí v súdnych konaniach v trestných veciach a v občianskoprávných súdnych konaniach v 10 členských štátoch EÚ), 5. mája 2015; FRA (2017), *Child-friendly justice: Perspective and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States* (Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí – hľadiská a skúsenosti odborníkov týkajúce sa účasti detí na občianskoprávných a trestných súdnych konaniach v 10 členských štátoch EÚ), 22. februára 2017; FRA (2018), *Children's rights and justice – Minimum age requirements in the EU* (Práva detí a spravodlivosť – požiadavky na minimálny vek v EÚ); FRA (2018), *Mapping minimum age requirements: Children's rights and justice* (Mapovanie požiadaviek na minimálny vek: Práva detí a spravodlivosť), 25. apríla 2018.

728 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), **smernica 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii**, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV, Ú. v. EÚ L 335, 2011.

729 EÚ, Európsky parlament a Rada Európskej únie (2011), **smernica 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania**, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, Ú. v. EÚ L 101, 2011.

založené na individuálnom posúdení najlepších záujmov dieťaťa, ktoré by malo byť prvoradým hľadiskom.

Predtým, ako bolo [rámcové rozhodnutie 2001/220/SVV](#) o postavení obetí v trestnom konaní nahradené smernicou o právach obetí, vzťahovalo sa okrem iného na účasť obetí, ich práva a spravodlivé zaobchádzanie. Uznávalo sa osobitné postavenie zraniteľných obetí, aj keď sa výslovne neodkazovalo na deti. Podľa tohto rámcového rozhodnutia SDEÚ rozhodol, že deti môžu byť označené ako zraniteľné, keď sa do úvahy vezme ich vek a trestné činy, za ktorých obete sa považujú. Toto ich následne oprávňuje na osobitné opatrenia ochrany, ako je ich vypočúvanie mimo súdu a pred konaním súdneho pojednávania.⁷³⁰ SDEÚ takisto rozhodol, že všetky opatrenia prijaté na ochranu obetí musia byť navrhnuté spôsobom, aby obvinený aj tak mal spravodlivý proces. Inými slovami, ochrana obetí a svedkov nemôže ohroziť právo obvinenej osoby na spravodlivý proces.⁷³¹

Príklad: Vo veci *Pupino*⁷³² bola talianska učiteľka v materskej škôlke stíhaná za týranie žiaka. Podľa talianskeho trestného poriadku musia svedkovia spravidla vypovedať na súde počas pojednávania. Za určitých okolností však môžu byť ich dôkazy predložené sudcovi pred pojednávaním prostredníctvom osobitného postupu (*incidente probatorio*). V tomto prípade verejný prokurátor požiadal súd, aby pripustil svedectvá malých detí vo pred ako dôkaz, štátny súd však odmietol. Prvý raz SDEÚ poskytol svoj výklad niektorých ustanovení týkajúcich sa postavenia detí ako obetí a svedkov v trestnom konaní. Zdôraznil, že rámcovým rozhodnutím 2001/220/SVV sa vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili osobitnú ochranu zraniteľným obetiam, čo znamená, že štátny súd musí byť schopný povoliť zraniteľným obetiam podať svedectvo tak, aby zaručil ich ochranu, napríklad mimo súdu a pred jeho konaním. SDEÚ uviedol: „Nezávisle od odpovede na otázku, či okolnosť, že obeťou trestného činu je maloletý, stačí vo všeobecnosti nato, aby sa táto obeť považovala za obzvlášť zraniteľnú v zmysle rámcového rozhodnutia, nemožno spochybniť, že ak ako vo veci samej malé deti tvrdia, že boli týrané, navyše svojou učiteľkou, tieto deti možno takto označiť najmä vzhľadom na ich vek, ako aj povahu a následky

730 SDEÚ, C-105/03, *Trestné konanie proti Maria Pupino* [VK], 16. júna 2005, bod 53.

731 Tamže; pozri tiež SDEÚ, C-507/10, *Trestné konanie proti X*, 21. decembra 2011.

732 SDEÚ, C-105/03, *Trestné konanie proti Maria Pupino* [VK], 16. júna 2005.

trestného činu, ktorého tvrdia, že sú obeťami“.⁷³³ Okrem toho SDEÚ rozhodol, že všetky opatrenia týkajúce sa ochrany a prevencie sekundárnej viktimizácie musia byť navrhnuté tak, aby bol obvinenému zabezpečený spravodlivý proces.⁷³⁴

V práve Rady Európy ESLP rozhodol, že je povinnosťou štátu chrániť záujmy obetí vrátane obetí, ktoré sa zúčastňujú na trestnom konaní ako svedkovia. Ich záujmy podľa ustanovení EDLP, ako sú článok 2 a článok 8, musia byť vyvážené so záujmami obhajoby.⁷³⁵ ESLP má niekoľko rozhodnutí týkajúcich sa sexuálnych trestných činov, v ktorých deti svedčili proti údajným páchatelom. Súd uznal, že trestné konania týkajúce sa sexuálnych trestných činov, ktoré „sú často obeťou vnímané ako utrpenie, najmä ak bola neúmyselne konfrontovaná s obvineným“ a to o to viac, ak išlo o deti.⁷³⁶ V dôsledku toho súd akceptoval, že v takých prípadoch môžu byť prijaté určité opatrenia na účel ochrany detí ako obetí. Takisto však uviedol, že tieto opatrenia nesmú ohroziť primeraný a účinný výkon práv na obhajobu a súdne orgány môžu byť preto povinné prijať opatrenia na vyváženie znevýhodnenia obhajoby.⁷³⁷

Príklad: Vo veci *Kovač/Chorvátsko*⁷³⁸ svedčilo dvanásťročné dievča pred vyšetrojúcim sudcom, že žiadateľ na nej páchal neslušné akty. Žiadateľ nebol prítomný ani zastúpený počas uvedeného svedectva, ani nedostal príležitosť napadnúť vyhlásenie obete. ESLP zdôraznil, že spravidla musia byť všetky dôkazy vykonané v prítomnosti obvineného na verejnom vypočúvaní na účel kontradiktórnej diskusie. Ak sa vyhlásenia vo fáze policajného výsluchu alebo súdneho vyšetrovania použijú ako dôkaz, samotná skutočnosť nie je v rozpore článkom 6 EDLP za predpokladu, že stíhanej osobe sa poskytne primeraná a riadna príležitosť spochybniť a vypočúť príslušného svedka, a to buď v čase vyhlásení, alebo v neskoršej fáze konania. V prípade žiadateľa boli vyhlásenia svedkyne jedinými priamymi dôkazmi o skutočnostiach proti žiadateľovi a tieto dôkazy boli rozhodujúce

733 Tamže, bod 53.

734 Tamže, bod 59.

735 ESLP, *Doorson/Holandsko*, č. 20524/92, 26. marca 1996.

736 ESLP, *S.N./Švédsko*, č. 34209/96, 2. júla 2002, bod 47.

737 ESLP, *Bocos-Cuesta/Holandsko*, č. 54789/00, 10. novembra 2005; ESLP, *A.L./Fínsko*, č. 23220/04, 27. januára 2009; ESLP, *W./Fínsko*, č. 14151/02, 24. apríla 2007; ESLP, *Kovač/Chorvátsko*, č. 503/05, 12. júla 2007.

738 ESLP, *Kovač/Chorvátsko*, č. 503/05, 12. júla 2007.

v rozhodnutí súdu o vydaní rozhodnutia o vine. Žiadateľ však nemohol namietat, ani získať od domácich súdov reakciu vo veci jeho sťažnosti. Okrem toho, skutočné vyhlásenie obete nebolo nikdy prečítané pred súdom. Namiesto toho sudca len uviedol, že obeť potvrdila svoje vyhlásenie podané pred vyšetrojúcim sudcom. EŠLP preto dospel k záveru, že žiadateľovi nebol poskytnutý spravodlivý proces, v rozpore s článkom 6 ods. 1 v spojení s článkom 6 ods. 3 písm. d) EDLP.

Príklad: Vo veci *S.N./Švédsko*⁷³⁹ svedčil desaťročný chlapec na polícii, že bol sexuálne zneužívaný žiadateľom. Chlapec bol dvakrát vypočúvaný policajným inšpektorom so značnými skúsenosťami s prípadmi zneužívania detí. Prvý výsluch bol nahrávaný na video, druhý bol zvukovo nahrávaný. Obhajca žiadateľa sa nezúčastnil druhého výsluchu, ale dohodol sa s policajným inšpektorom na otázkach, ktoré bolo potrebné prejsť. Počas konania okresný súd pustil záznamy z výsluchov dieťaťa, ale nevypočul ho osobne. Súd nakoniec odsúdil žiadateľa, pričom sa opierať takmer úplne o svedectvá dieťaťa. Odvolací súd potvrdil rozsudok. Uviedol, že policajné výsluchy poskytli dostatočné dôkazy na stanovenie viny žiadateľa, aj keď uznal, že neexistovali technické dôkazy podporujúce tvrdenia dieťaťa, ktoré boli niekedy nepresné. EŠLP akceptoval, že v prípadoch sexuálnych trestných činov nie je krížový výsluch svedka vždy možný a že v takých prípadoch treba so svedeckými výpoveďami zaobchádzať s mimoriadnou opatrnosťou. Aj keď vyhlásenia dieťaťa boli skutočne jedinými dôkazmi proti obvinenému, konanie ako celok bolo spravodlivé. Videonahrávka bola ukázaná počas súdu a odvolacieho konania a prepis druhého výsluchu bol prečítaný pred okresným súdom; zvuková nahrávka bola takisto pustená pred odvolacím súdom. Na základe toho mal žiadateľ dostatočnú príležitosť spochybniť svedectvo dieťaťa a svoju dôveryhodnosť v rámci trestného konania. V dôsledku toho EŠLP zistil, že nedošlo k porušeniu článku 6 ods. 3 písm. d) EDLP.

V judikatúre EŠLP nejde len o vyváženie ochrany detských obetí a práva obvineného na spravodlivé súdne konanie, ale aj o ochranu práva obetí a ich rodín vrátane detí na život podľa článku 2 EDLP, ako vyplýva z nasledujúceho príkladu.

⁷³⁹ EŠLP, *S.N./Švédsko*, č. 34209/96, 2. júla 2002.

Príklad: *R.R. a i./Maďarsko*⁷⁴⁰ sa týka väzňa, ktorý svedčil na verejnom súde o svojich činnostiach týkajúcich sa obchodovania s drogami a ktorý bol spolu so svojou manželkou a dvomi deťmi zaradený do oficiálneho programu ochrany svedkov na základe rizika odvety. Keď orgány zistili, že väzeň bol ešte v kontakte s kriminálnymi kruhmi, vyradili jeho a jeho rodinu z programu ochrany svedkov za porušenie jeho podmienok. Podľa článku 2 EDLP rodina uviedla, že jej vylúčenie z programu ochrany svedkov ohrozilo ich životy z dôvodu odvety mafie. Súd akceptoval, že zaradenie žiadateľov do programu ochrany svedkov a spolupráca otca s orgánmi znamenali, že životy žiadateľov boli ohrozené v čase zavedenia pôvodného opatrenia. Keďže zrušenie ich ochrany v programe nebolo vyvolané znížením daného rizika, ale porušením jeho podmienok, súd nebol presvedčený o tom, že orgány preukázali, že riziko prestalo existovať. Okrem toho nebolo neodôvodnené predpokladať, že po zrušení krycích totožností rodiny sa ich totožnosti a miesto pobytu stali dostupné pre každého, kto im chce ublížiť. Takto orgány potenciálne vystavili rodinu životunebezpečnému riziku, v rozpore s článkom 2 EDLP.

Príklad: *Vec X a i./Bulharsko* sa týkala obvinení zo sexuálneho zneužívania detí v sirotinci. Pokiaľ ide o procesnú časť, súd rozhodol, že bulharské orgány porušili svoju procesnú povinnosť podľa článku 3 EDLP, podľa ktorého sú orgány povinné účinne vyšetriť možné tvrdenia o mučení alebo neľudskom alebo ponižujúcom zaobchádzaní.⁷⁴¹ Hoci bulharské orgány podnikli celý rad vyšetrovacích krokov, Dvor audítorov zistil, že tieto kroky nezodpovedali požadovanej úrovni „účinnosti“. Jedným z dôvodov bolo neprijatie žiadnych krokov na zapojenie obetí do vyšetrovania. Pri výklade článku 3 súd zohľadnil iné uplatniteľné medzinárodné nástroje, najmä Lanzarotský dohovor.

V článku 31 Lanzarotského dohovoru sa uvádza, ktoré všeobecné opatrenia ochrany by mali prijať členské štáty na ochranu práv a záujmov obetí vrátane ich špeciálnych potrieb ako svedkov, počas všetkých fáz vyšetrovania a trestných konaní (článok 31 ods. 1). Tieto opatrenia zahŕňajú informácie o ich právach v pozícii obetí, dostupnosti služieb a všeobecnom napredovaní vo vyšetrovaní alebo konaní, ochranu ich súkromia a bezpečnosti (vrátane informácií o uvoľnení stíhanej alebo odsúdenej osoby) a zabránenia kontaktu

740 ESLP, *R.R. a i./Maďarsko*, č. 19400/11, 4. decembra 2012.

741 ESLP, *X. a i./Bulharsko*, č. 22457/16, 2. február 2021, body 192 a 228; pozri aj [oddiel 7.1.1.](#)

medzi obeťami a páchatelmi v priestoroch súdu a agentúr presadzovania práva. Okrem toho sa v článku 31 stanovuje, že obeť musia mať prístup k právnej pomoci (článok 31 ods. 3). Poskytnuté informácie musia byť prispôsobené veku a vyspelosti detí a byť v jazyku, ktorému rozumejú (článok 31 ods. 6).

V [usmerneniach Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí](#)⁷⁴² sa takisto venuje pozornosť ochrane detskej obeť a svedka, najmä keď poskytuje dôkazy v súdnom konaní. V usmerneniach sa vyzývajú členské štáty, aby vynaložili „všetko úsilie, aby deti poskytovali dôkazy v čo najpriaznivejšom prostredí a za čo najvhodnejších podmienok so zreteľom na ich vek, vyspelosť a stupeň pochopenia a prípadné komunikačné ťažkosti, ktoré môžu mať“.⁷⁴³ Na tento účel majú byť zapojení vyšskolení odborníci a podporované vytvárania, napríklad, zvukovo-obrazových vyhlásení. Deti by takisto mali mať príležitosť vypovedať v trestných veciach bez prítomnosti údajného páchatela. V usmerneniach sa takisto uznáva, že tento prístup zameraný na deti by mal zohľadňovať právo iných strán namietajú voči obsahu vyhlásení dieťaťa. Okrem toho sa v usmerneniach stanovuje, že súkromie a rodinný život detských svedkov by mali byť chránené [oddiel IV v písm. a) bode 9] a konanie by sa malo konať prednostne s vylúčením verejnosti.

V medzinárodnom práve je potreba ochrany detí ako obeť výslovne uznaná v článku 39 [Dohovoru o právach dieťaťa](#). V tomto ustanovení sa uvádza, že zmluvné štáty musia prijať všetky potrebné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálnej reintegrácie detských obeť. Takéto zotavenie a reintegrácia sa musia uskutočňovať v prostredí, ktoré podporuje zdravie, sebaúctu a dôstojnosť dieťaťa.

Treba tiež uviesť, že OSN prijalo [Usmernenia o spravodlivosti vo veciach so zapojením detských obeť a svedkov trestnej činnosti](#)⁷⁴⁴. V týchto usmerneniach sa

742 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), [Guidelines on child-friendly justice](#) (Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí), 17. novembra 2010; pozri aj EÚ, FRA (2015), [Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children’s participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States](#) (Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí: perspektívy a skúsenosti odborníkov týkajúce sa účasti detí v súdnych konaniach v trestných veciach a v občianskoprávných súdnych konaniach v 10 členských štátoch EÚ), 5. mája 2015.

743 Rada Európy, Výbor ministrov (2010), [Guidelines on child-friendly justice](#) (Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí), 17. novembra 2010, bod 64.

744 Hospodárska a sociálna rada OSN, uznesenie 2005/20, [Guidelines on justice in matters involving child victims and witnesses of crime](#) (Usmernenia o spravodlivosti vo veciach zahŕňajúcich deti ako obeť a svedkovia trestnej činnosti), 22. júla 2005.

vyzýva, aby sa s deťmi ako obeťami a svedkami zaobchádzalo spôsobom zameraným na deti, čo „znamená prístup, v ktorom sa vyvažuje právo dieťaťa na ochranu a v ktorom sa zohľadňujú individuálne potreby a názory dieťaťa“⁷⁴⁵. Usmernenia poskytujú veľmi podrobné usmernenia o tom, ako treba vykonávať tieto aspekty. Výbor OSN pre práva dieťaťa takisto zdôraznil relevantnosť týchto usmernení OSN podľa článku 12 Dohovoru o právach dieťaťa (právo byť vypočutý) vo svojom všeobecnom komentári⁷⁴⁶. Podľa výboru musia dostať deti ako obeť a svedkovia trestnej činnosti príležitosť na úplné uplatnenie svojich práv na slobodné vyjadrenie svojich názorov, čo najmä „znamená, že sa musí vyvinúť maximálne úsilie, aby sa zabezpečilo, že dieťa ako obeť a/alebo svedok je konzultované v relevantných záležitostiach so zreteľom na zapojenie v kontrolovanom prípade, a umožní sa mu slobodne a vlastným spôsobom vyjadriť svoje názory a obavy týkajúce sa vlastného zapojenia v súdnom procese“.⁷⁴⁷ Výbor takisto tvrdí, že „právo dieťaťa ako obeť a svedka je spojené s právom byť informovaný o otázkach, ako sú dostupnosť zdravotných, psychologických a sociálnych služieb, úloha dieťaťa ako obeť a/alebo svedka, spôsoby vykonávania výsluchu, zavedené podporné mechanizmy pre dieťa pri podávaní sťažnosti a účasti vo vyšetrovaniach a súdnych konaniach, osobitné miesta a časy vypočúvaní, dostupnosť ochranných opatrení, možnosti získania odškodnenia a ustanovenia týkajúce sa odvolania“.⁷⁴⁸

745 Tamže, bod 9 písm. d).

746 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2009), *General Comment No. 12 on the right of the child to be heard* (Všeobecný komentár č. 12 o práve dieťaťa na vypočutie), CRC/C/GC/12, 1. júla 2009, body 62 – 64; Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2019), *General Comment No. 24 on children's rights in the child justice system* (Všeobecný komentár č. 24 o právach detí v systéme súdnictva detí), CRC/C/GC/24, 18. septembra 2019.

747 Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2019), *General Comment No. 24 on children's rights in the child justice system* (Všeobecný komentár č. 24 o právach detí v systéme súdnictva detí), CRC/C/GC/24, 18. septembra 2019, bod 63.

748 Tamže, bod 64.

Odporúčaná literatúra

Kapitola 1

Úvod do európskeho práva týkajúceho sa práv detí: súvislosti a hlavné zásady

Rada Európy (2016), [Stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia na roky 2017 – 2023](#), 30. novembra 2016.

Rada Európy (2018), [Stratégia boja proti terorizmu \(2018 – 2022\)](#), CM(2018)86-addfinal, 4. júla 2018.

Rada Európy (2018), [Stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2018 – 2023](#), 7. marca 2018.

Rada Európy, Výbor ministrov (2022), [Stratégia Rady Európy v oblasti práv dieťaťa \(2022 – 2027\)](#), 23. februára 2022.

Rada Európy, Výbor ministrov (2020), [Strategický akčný plán pre začlenenie Rómov a Travellerov \(2020 – 2025\)](#), CM (2011)161 final, 22. februára 2020.

Rada Európy, Výbor ministrov (2020), [Stratégia pre sektor mládeže do roku 2030](#), CM/Res(2020)2, 22. januára 2020.

Rada Európy, Výbor ministrov (2021), [Akčný plán na ochranu zraniteľných osôb v kontexte migrácie a azylu v Európe \(2021 – 2025\)](#), CM(2021)67, 5. mája 2021.

Rada Európy, Výbor pre bioetiku (DH-BIO) (2019), *Strategický akčný plán pre ľudské práva a technológie v biomedicíne (2020 – 2025)*, CM(2019)198, 18. decembra 2019.

EVSP (2018), *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights* (Prehľad judikatúry Európskeho výboru pre sociálne práva), december 2018.

EÚ, Rada Európskej únie (2021), *Odporúčanie Rady (EÚ) 2021/1004, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti*, Ú. v. EÚ L 223, 2021, 22.6.2021.

EÚ, Európska komisia (2012), *Európska stratégia vytvárania lepšieho internetu pre deti*, COM/2012/0196 final, 2. mája 2012.

EÚ, Európska komisia (2021), *Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa*, 2021.

EÚ, Európsky parlament, Rada Európskej únie, Európska komisia (2007), *Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ*, Ú. v. EÚ C 303, 14.12.2007.

FRA (2010), *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union* (Vývoj ukazovateľov ochrany, rešpektovania presadzovania práv), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie (Úrad pre publikácie), október 2010.

UNICEF, Innocenti Research Centre (2007), *Law reform and the implementation of the convention on the rights of the child* (Právna reforma a vykonávanie Dohovoru o právach dieťaťa), december 2007.

UNICEF, Innocenti Research Centre (2013), *Championing children's rights: A global study of independent human rights institutions for children* (Podporovanie práv detí: Globálna štúdia nezávislých inštitúcií pre ľudské práva detí), október 2012.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2009), *General Comment No. 12 on the right of the child to be heard* (Všeobecný komentár č. 12 o práve dieťaťa na vypočutie), CRC/C/GC/12, 1. júla 2009.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2013), *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para 1)* [Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na to, aby boli jeho najlepšie záujmy prvoradým hľadiskom (článok 3 ods. 1)], CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

Kapitola 2

Občianske práva a slobody

Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, 17. novembra 2010.

Rada Európy (2016), *Child participation assessment tool* (Nástroj hodnotenia účasti detí), marec 2016.

Rada Európy (2019), *Media regulatory authorities and protection of minors* (Orgány pre reguláciu médií a ochrana maloletých), Štrasburg, Council of Europe Publishing, 10. apríla 2019.

Rada Európy (2020), *Listen – act – change – Council of Europe handbook on children’s participation for professionals working for and with children* (Počúvaj – konaj – zmeň – Príručka Rady Európy o účasti detí pre odborníkov pracujúcich pre deti a s deťmi), október 2020.

FRA (2010), *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union* (Vývoj ukazovateľov ochrany, rešpektovania presadzovania práv dieťaťa v Európskej únii), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 4. novembra 2010.

FRA (2014), *Child-friendly justice: Key terms* (Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí: kľúčové pojmy), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 29. septembra 2014.

FRA a ESLP (2018), *Príručka o európskom antidiskriminačnom práve*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, 21. marca 2018.

Kapitola 3

Rovnosť a nediskriminácia

Rada Európy (2014), *LGBTI children have the right to safety and equality* (LGBTI deti majú právo na bezpečnosť a rovnosť), komentár komisára Rady Európy pre ľudské práva k ľudským právam, 2. októbra 2014.

Rada Európy, Poradný výbor FCNM (2006), *Komentár ku vzdelávaniu podľa Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín*, ACFC/25DOC(2006)002, 2. marca 2006.

EÚ, Európska komisia (2020), *Únia rovnosti: strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov*, COM(2020) 620 final, 7. októbra 2020.

EÚ, Európska komisia (2020), *Únia rovnosti: Stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025*, COM(2020) 698 final, 12. novembra 2020.

EÚ, Európska komisia (2021), *Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o uplatňovaní smernice Rady 2000/43/ES, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod („smernica o rasovej rovnosti“), a smernice Rady 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani („smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní“)*, COM(2021) 139 final, Brusel, 19. marca 2021.

Európska sieť právnych expertov v oblasti nediskriminácie, O'Dempsey, D. a Beale, A. (2011), *Age and employment* (Vek a zamestnanie), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 17. novembra 2011.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union States* (Migranti v neregulárnej situácii: prístup k zdravotnej starostlivosti v 10 členských štátoch Európskej únie), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 11. októbra 2011.

FRA (2016), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Roma – Selected findings* (Druhý prieskum EÚ týkajúci sa menšín a diskriminácie: Rómovia – vybrané zistenia), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 29. novembra 2016.

FRA (2017), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results* (Druhý prieskum EÚ týkajúci sa menšín a diskriminácie – hlavné výsledky), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 6. decembra 2017.

FRA (2020), *A long way to go for LGBTI equality* (Dlhá cesta k rovnosti LGBTI osôb), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 14. mája 2020.

FRA a ESLP (2018), *Príručka o európskom antidiskriminačnom práve*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, 21. marca 2018.

Kapitola 4

Otázky osobnej identity

Rada Európy (2015), *Human Rights and intersex people* (Ľudské práva a intersexuálne osoby), tematický dokument uverejnený komisárom Rady Európy pre ľudské práva, 2015.

FRA (2015), *The fundamental rights situation of intersex people* (Situácia v oblasti základných práv intersexuálnych osôb), FRA Focus, Viedeň, 12. mája 2015.

Kapitola 5

Rodinný život

FRA (2014), *Guardianship for children deprived of parental care: A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking* (Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti - Príručka na posilnenie opatrovníckych systémov s cieľom uspokojiť osobitné potreby detských obetí obchodovania s ľuďmi), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 30. júna 2014.

Kapitola 6

Náhradná starostlivosť a osvojenie

Rada Európy (2013), *Securing children's rights – A guide for professionals working in alternative care* (Zabezpečenie práv detí – príručka pre odborníkov pracujúcich v náhradnej starostlivosti), december 2013.

EÚ, Európsky parlament, EPRS, oddelenie posudzovania európskej pridanej hodnoty (2016), *Cross-border recognition of adoptions – European added value assessment* (Cezhraničné uznávanie osvojení – posúdenie európskej pridanej hodnoty), 30. novembra 2016.

European Network for Guardianship Institutions (2011), *Care for unaccompanied minors: Minimum standards, risk factors and recommendations for practitioners* (Starostlivosť o maloleté osoby bez sprievodu: minimálne normy, rizikové faktory a odporúčania pre odborníkov z praxe, opatrovníctvo v praxi, záverečná správa), Utrecht, október 2011.

FRA (2014), *Guardianship for children deprived of parental care: A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking* (Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti - Príručka na posilnenie opatrovníckych systémov s cieľom uspokojiť osobitné potreby detských obetí obchodovania s ľuďmi), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 30. júna 2014.

Výbor OSN pre práva dieťaťa (2006), *General Comment No. 7 (2005): Implementing child rights in early childhood* [Všeobecný komentár č. 7 (2005): uplatňovanie práv dieťaťa v ranom detstve], 20. septembra 2006

Valné zhromaždenie OSN, *Guidelines for the alternative care of children* (Usmernenia o náhradnej starostlivosti o deti), 24. februára 2010.

Rada OSN pre ľudské práva (2009), *United Nations guidelines for the alternative care of children* (Usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti o deti), dokument OSN A/HRC/11/L.13, 15. júna 2009.

Kapitola 7

Ochrana detí pred násilím a vykorisťovaním

Rada Európy (2005), *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings* (Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi), CETS č. 197, 16. mája 2005.

Rada Európy (2018), *Safe at school: Education sector responses to violence based on sexual orientation, gender identity/expression or sex characteristics in Europe* (Bezpečne v škole: reakcie sektora vzdelávania na násilie založené na sexuálnej orientácii, rodovej identite/vyjadrení alebo pohlavných znakoch v Európe), november 2018.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ITCs)* [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), *Special report: Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse* (Osobitná správa: ochrana detí postihnutých utečeneckou krízou pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním), 3. marca 2017.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2018), *2nd implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The strategies* (Druhá správa o vykonávaní: ochrana detí pred sexuálnym zneužívaním v kruhu dôvery: stratégie), 31. januára 2018.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2019), *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children* (Stanovisko k pohlavne sugestívnym alebo explicitným obrázkom a/alebo videám detí, ktoré vygenerovali, zdieľali a prijímali deti), 6. júna 2019.

EÚ (2020), *Stratégia EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025)*, COM(2020) 258 final, Brusel, 24. júna 2020.

EÚ, Európska komisia (2020), *Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa a Európska záruka pre deti*, máj 2020.

EÚ, Európska komisia (2021), *Stratégia EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2021 – 2025*, COM(2021) 171, 14. apríla 2021.

FRA (2009), *Child trafficking in the European Union: Challenges, perspectives and good practices* (Obchodovanie s deťmi v Európskej únii: výzvy, perspektívy a osvedčené postupy), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 7. júla 2009.

FRA (2015), *Severe labour exploitation: Workers moving within or into the European Union – States' obligations and victims' rights* (Značné pracovné vykoisťovanie: pracovníci sťahujúci sa v rámci Európskej únie alebo do nej, povinnosti štátov a práva obetí), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 2. júna 2015.

FRA (2015), *Violence against children with disabilities: Legislation, policies and programmes in the EU* (Násilie páchané na deťoch so zdravotným postihnutím: právne predpisy, politiky a programy v EÚ), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 2. decembra 2015.

UNICEF (2006), *Behind closed doors: The impact of domestic violence on children* (Za zatvorenými dverami: vplyv domáceho násillia na deti).

UNICEF a WHO (2020), *COVID-19: Protecting children from violence, abuse and neglect in the home* (COVID-19: ochrana detí pred násillím, zneužívaním a zanedbávaním v domácnosti), 1. mája 2020.

OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2009), *General Comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard* [Všeobecný komentár č. 12 (2009): právo dieťaťa byť vypočuté], CRC/C/GC/13, 1. júla 2009.

OSN, Výbor pre práva dieťaťa (2011), *General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom of all forms of violence* [Všeobecný komentár č. 13 (2011): právo dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia], CRC/C/GC/13, 18. apríla 2011.

Kapitola 8

Hospodárske, sociálne a kultúrne práva a primeraná životná úroveň

Rada Európy (2019), *Protecting the child from poverty: The role of rights in the Council of Europe* (Ochrana detí pred chudobou: úloha práva v Rade Európy), Štrasburg, Úrad pre publikácie, 14. novembra 2019.

Rada Európy, Výbor ministrov (2011), *Usmernenia o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí*, 21. septembra 2011.

Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (2016), *Resolution 2139 (2016), Ensuring access to health care for all children in Europe* [rezolúcia 2139 (2016), Zabezpečenie prístupu k zdravotnej starostlivosti pre všetky deti v Európe], 25. novembra 2016.

Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie (2019), *Resolution 2284 (2019), Addressing the health needs of adolescents in Europe* [rezolúcia 2284 (2019), Riešenie zdravotných potrieb dospievajúcich v Európe], 24. mája 2019.

EÚ, Európska komisia (2020), *Štúdia uskutočniteľnosti záruky pre deti, záverečná správa*, marec 2020.

FRA (2018), *Combating child poverty: An issue of fundamental rights* (Boj proti chudobe detí: otázka základných práv), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 17. októbra 2018.

Kapitola 9

Migrácia a azyl

Rada Európy (2017), *Age assessment: Council of Europe member states' policies, procedures and practices respectful of children's rights in the context of migration* (Posúdenie veku: politiky, postupy a praktiky členských štátov Rady Európy rešpektujúce práva detí v kontexte migrácie), september 2017.

Rada Európy (2018), *How to convey child-friendly information to children in migration: A handbook for frontline professionals* (Ako migrujúcim deťom poskytovať informácie zohľadňujúce potreby detí: príručka pre odborníkov v teréne), Štrasburg, Council of Europe Publishing, december 2018.

Rada Európy (2018), *Legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration – Analysis by the Steering Committee for Human Rights (CDDH)* [Právne a praktické aspekty účinných alternatív k zaisteniu v kontexte migrácie – analýza riadiaceho výboru pre ľudské práva (CDDH)], 7. decembra 2017.

Európsky podporný úrad pre azyl (2018), *Praktická príručka úradu Európsky podporný úrad pre azyl o posúdení veku*, druhé vydanie, Luxemburg, Úrad pre publikácie.

Európsky podporný úrad pre azyl (2021), *Age assessment practices in EU+ countries: Updated findings* (Postupy posúdenia veku v krajinách EÚ+: aktualizované zistenia), Luxemburg, Úrad pre publikácie, júl 2021.

Výbor Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (2013), *Správa o situácii maloletých bez sprievodu v EÚ*, 2012/2263(INI), 26. augusta 2013.

Eurydice, Európska komisia (GR pre vzdelávanie a kultúru) (2009), *Integrating immigrant children into schools in Europe* (Integrácia migrujúcich detí do škôl v Európe), apríl 2009.

FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States* (Odlúčené deti žiadajúce o azyl v členských štátoch Európskej únie), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 7. decembra 2010.

FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union* (Základné práva migrantov v neregulárnej situácii v Európskej únii), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 7. apríla 2017.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union States* (Migranti v neregulárnej situácii: prístup k zdravotnej starostlivosti v 10 členských štátoch Európskej únie), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 11. októbra 2011.

FRA (2017), *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants* (Spoločne v EÚ: podpora účasti migrantov a ich potomkov), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 15. marca 2017.

FRA (2019), *Integration of young refugees in the EU: good practices and challenges* (Integrácia mladých utečencov v EÚ: osvedčené postupy a výzvy), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 19. novembra 2019.

FRA (2020), *Relocating unaccompanied children: Applying good practices to future schemes* (Premiestňovanie maloletých osôb bez sprievodu: uplatňovanie osvedčených postupov na budúce systémy), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 11. mája 2020.

FRA a ECLP (2020), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration* (Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a prisťahovalectva), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 17. decembra 2020.

Vysoký komisár Organizácie Spojených národov pre utečencov (2018), *The 'essential right' to family unity of refugees and others in need of international protection in the context of family reunification* (Základné právo na zlúčenie rodiny utečencov a iných osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu v súvislosti so zlúčením rodiny), séria výskumu právnych a ochranných politík, Ženeva, divízia medzinárodnej ochrany, január 2018.

Organizácia Spojených národov (2019), *Joint general comment No. 3 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 22 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on the general principles regarding the human rights of children in the context of international migration* [Spoločný všeobecný komentár č. 3 (2017) Výboru pre ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín a č. 22 (2017) Výboru pre práva dieťaťa v kontexte medzinárodnej migrácie], CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16. novembra 2017.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2005), *General Comment No. 6 (2005): Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin* [Všeobecný komentár č. 6 (2005): zaobchádzanie s migrujúcimi deťmi bez sprievodu a migrujúcimi deťmi odlúčenými od rodičov mimo ich krajiny pôvodu], CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005.

Kapitola 10

Ochrana osobných údajov a ochrana spotrebiteľa

Rada Európy, Poradný výbor Dohovoru o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov (dohovor 108) (2019), *Children's data protection in education systems: Challenges and possible remedies* (Ochrana údajov detí vo vzdelávacích systémoch: výzvy a možné nápravné opatrenia), 11. septembra 2019.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)* [Výkladové stanovisko k uplatniteľnosti Lanzarotského dohovoru na sexuálne trestné činy páchané na deťoch prostredníctvom využívania informačných a komunikačných technológií (IKT)], 12. mája 2017.

Rada Európy, Lanzarotský výbor (2018), *Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment, Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers (2018)* [Usmernenia na rešpektovanie, ochranu a plnenie práv dieťaťa v digitálnom priestore, odporúčanie CM/Rec(2018)7 Výboru ministrov (2018)], september 2018.

Komisár Rady Európy pre ľudské práva (2019) *Unboxing artificial intelligence: 10 steps to protect human rights* (Zavádzanie umelej inteligencie: 10 krokov na ochranu ľudských práv), 14. mája 2019.

FRA (2018), *Príručka o európskych právnych predpisoch v oblasti ochrany údajov – vydanie 2018*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, 25. mája 2018.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2021), *General Comment No. 25 (2021): on children's rights in relation to the digital environment* [Všeobecný komentár č. 25 (2021): práva dieťaťa vo vzťahu k digitálnemu prostrediu], CRC/C/GC/25, 24. marca 2021.

Kapitola 11

Práva detí v rámci trestnej justície a alternatívneho (nie trestného) konania

Rada Európy, Výbor ministrov (2010), *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, 17. novembra 2010.

EÚ, Európska komisia (2014), *Summary of contextual overviews on children's involvement in criminal judicial proceedings in the 28 Member States of the European Union* (Zhrnutie kontextových prehľadov zapojenia detí do trestných konaní v 28 členských štátoch Európskej únie), Luxemburg, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie (Úrad pre publikácie), 16. apríla 2014.

FRA (2014), *Violence against women: An EU-wide survey, Main Results* (Násilie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum. Hlavné výsledky), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 5. marca 2014.

FRA (2014), *Victims of crime in the EU: The extent and nature of support for victims* (Obete trestných činov v EÚ: rozsah a povaha podpory obetí), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 12. januára 2015.

FRA (2015), *Child-friendly justice. Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States* (Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí: perspektívy a skúsenosti odborníkov týkajúce sa účasti detí v súdnych konaniach v trestných veciach a v občianskoprávných súdnych konaniach v 10 členských štátoch EÚ), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 5. mája 2015.

FRA (2017), *Child-friendly justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States* (Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí. Hľadiská a skúsenosti detí zúčastňujúcich sa na súdnych konaniach ako obeť, svedkovia alebo účastníci konania v deviatich členských štátoch EÚ), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 22. februára 2017.

FRA (2018), *Children's rights and justice – Minimum age requirements in the EU* (Práva detí a spravodlivosť – mapovanie požiadaviek na minimálny vek v EÚ), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 25. apríla 2018.

FRA (2018), *Mapping minimum age requirements: Children's rights and justice* (Mapovanie požiadaviek na minimálny vek: práva detí a spravodlivosť), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 25. apríla 2018.

FRA a ECLP (2016), *Handbook on European Law relating to access to justice* (Príručka o európskom práve v oblasti prístupu k spravodlivosti), Luxemburg, Úrad pre publikácie, 22. júna 2016.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2007), *General Comment No. 10 (2007): Children's rights in juvenile justice* [Všeobecný komentár č. 10 (2007): práva detí v súdnictve pre mladistvých], CRC/C/GC/10, 25. apríla 2007.

Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva dieťaťa (2019), *General Comment No. 24 (2019): Children's rights in the child justice system*, [Všeobecný komentár č. 24 (2019): práva detí v súdnictve pre mladistvých], CRC/C/GC/24, 18. septembra 2019.

Judikatúra

Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie

<i>A a S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-550/16, 12. apríla 2018	198, 209
<i>A/B</i> , C-262/21 PPU, 2. augusta 2021	88, 107
<i>Alfredo Rendón Marín/Administración del Estado</i> , C-165/14, 13. septembra 2016	74, 84
<i>Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF)</i> <i>(C-468/10) a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo</i> <i>(FECMD) (C-469/10)/Administración del Estado</i> , spojené veci C-468/10 a C-469/10, 24. novembra 2011	227
<i>Baumbast a R/Secretary of State for the Home Department</i> , C-413/99, 17. septembra 2002	167, 178, 218
<i>B. M. M. (C-133/19 a C-136/19)</i> , <i>B. S. (C-133/19)</i> , <i>B. M. (C-136/19)</i> , <i>B. M.</i> <i>O. (C-137/19)/État belge</i> , spojené veci C-133/19, C-136/19 a C-137/19 16. júla 2020	209
<i>Barbara Mercredi/Richard Chaffe</i> , C-497/10 PPU, 22. decembra 2010	88, 95, 97
<i>Carlos Garcia Avello/Belgicko</i> , C-148/02, 2. októbra 2003	75
<i>Donato Casagrande/Landeshauptstadt München</i> , C-9/74, 3. júla 1974	167
<i>Doris Povse/Mauro Alpago</i> , C-211/10 PPU, 1. júla 2010	88, 106
<i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH/Avides Media AG</i> , C-244/ 14. februára 2008	15, 226, 234
<i>E./B.</i> , C-436/13, 1. októbra 2014	87
<i>Európsky parlament/Rada Európskej únie</i> , C-540/03, 27. júna 2006	32

<i>Gerardo Ruiz Zambrano/Office National de l'Emploi (ONEm), C-34/09,</i> 8. marca 2011.....	74, 83, 218
<i>Health Service Executive/S.C. a A.C., C-92/12 PPU, 26. apríla 2012</i>	118
<i>J. McB./L. E., C-400/10 PPU, 5. októbra 2010.....</i>	90
<i>J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung/Komisia Európskych spoločenstiev, C-4/73, 14. mája 1974</i>	29
<i>Janko Rottman/Freistaat Bayern, C-135/08, 2. marca 2010.....</i>	83
<i>Jasna Detiček/Maurizio Sgueglia, C-403/09 PPU, 23. decembra 2009</i>	96
<i>Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz, C-491/10 PPU, 22. decembra 2010</i>	32, 36, 44, 88, 107
<i>Konstantinos Maistrellis/Ypourgos Dikaioynis, Diafaneias kai Anthroponon Dikaionaton, C-222/14, 16. júla 2015</i>	194
<i>Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen proti Secretary of State for the Home Department, vec C-200/02, 19. októbra 2004</i>	52, 63, 82
<i>London Borough of Harrow/Nimco Hassan Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, 23. februára 2010.....</i>	179, 218
<i>LW/Bundesrepublik Deutschland, C-91/20, 9. novembra 2021.....</i>	197, 203
<i>M.A./État belge, C-112/20, 11. marca 2021</i>	15, 29, 31, 219
<i>M.J.E. Bernini/Minister van Onderwijs en Wetenschappen, C-3/90, 26. februára 1992</i>	178
<i>María Martínez Sala/Freistaat Bayern, C-85/96, 12. mája 1998</i>	194
<i>Maria Teixeira/London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department, C-480/08, 23. februára 2010.....</i>	179, 218
<i>Murat Dereci a ostatní/Bundesministerium für Inneres, C-256/11, 15. novembra 2011</i>	219
<i>Neli Valcheva/Georgios Babanarakis, C-335/17, 31. mája 2018.....</i>	88, 98
<i>OL/PQ, C-111/17 PPU, 8. júna 2017</i>	88, 107
<i>Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH/ Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, C-36/02, 14. októbra 2004</i>	226, 235
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie/Salah Al Chodor a i., C-528/15, 15. marca 2017</i>	198, 213
<i>Productores de Música de España (Promusicae)/Telefónica de España SAU, C-275/06, 29. januára 2008.....</i>	227

<i>S. Coleman/Attridge Law a Steve Law</i> , C-303/06, 17. júla 2008.....	52, 53, 65
<i>SM v Entry Clearance Officer, UK Visa Section</i> , C-129/18, 26. marca 2019	87, 197, 202
<i>Stadt Wuppertal/Maria Elisabeth Bauer a Volker Willmeroth/Martina Broßonn</i> , spojené veci C-569/16 a C-570/16, 6. novembra 2018.....	171
<i>Stefan Grunkin a Dorothee Regina Paul</i> [VK], C-353/06, 14. októbra 2008.....	75
<i>The Queen, na návrh MA a iní/Secretary of State for the Home Department</i> , C-648/11, 6. júna 2013	199
<i>Tjebbes a i./Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-221/17, 12. marca 2019	74, 83
<i>TQ/Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> , C-441/19, 14. januára 2021.....	221
<i>Trestné konanie proti Maria Pupino</i> [VK], C-105/03, 16. júna 2005.....	242, 262
<i>Trestné konanie proti X</i> , C-507/10, 21. decembra 2011.....	262
<i>Yoshikazu Iida/Stadt Ulm</i> , C-40/11, 8. novembra 2012	219
<i>Z/A Government Department, The Board of Management of a Community School</i> [VK], C 363/12, 18. marca 2014	194
<i>Zoi Chatzi/Ypourgos Oikonomikon</i> , C-149/10, 16. septembra 2010	194
<i>Zubair Haqbin/Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers</i> , C-233/18, 12. novembra 2019.....	169, 189

Judikatura Európskeho súdu pre ľudské práva

<i>A a B/Chorvátsko</i> , č. 7144/15, 20. júna 2019	146
<i>A.H. a iní/Rusko</i> , č. 6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 a 42403/13, 17. januára 2017.....	112, 128
<i>A.I./Taliansko</i> , č. 70896/17, 01. apríla 2021.....	88, 99
<i>A.L./Fínsko</i> , č. 23220/04, 27. januára 2009	263
<i>A.M. a i./Francúzsko</i> , č. 24587/12, 12. júla 2016.....	198, 215
<i>A.M. a i./Rusko</i> , č. 47220/19, 06. júna 2021	70, 88, 100
<i>A.M.M./Rumunsko</i> , č. 2151/10, 14. februára 2012	79
<i>A.R. a L.R./Švajčiarsko</i> , č. 22338/15, 19. decembra 2017.	132, 147, 175
<i>Abdi Ibrahim/Nórsko</i> , č. 15379/16, 17. decembra 2019.....	124
<i>Ádám a iní/Rumunsko</i> , č. 81114/17, 49716/18, 50913/18, 52370/18, 54444/18 a 54475/18, 13. októbra 2020.....	52, 61
<i>Adamkiewicz/Polsko</i> , č. 54729/00, 2. marca 2010.....	245
<i>Adžić/Chorvátsko</i> , č. 22643/14, 12. marca 2015	110

<i>Airey/Írsko</i> , č. 6289/73, 9. októbra 1979	170
<i>Ali/Spojené kráľovstvo</i> , č. 40385/06, 11. januára 2011.....	174
<i>Anayo/Nemecko</i> , č. 20578/07, 21. decembra 2010	98
<i>Anguelova/Bulharsko</i> , č. 38361/97, 13. júna 2002	259
<i>Assem Hassan Ali/Dánsko</i> , č. 25593/14, 23. októbra 2018	221
<i>Assenov a iní/Bulharsko</i> , č. 24760/94, 28. októbra 1998.....	138
<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd/Írsko</i> , č. 93/2013, 4. februára 2013	33
<i>Avilkina a iní/Rusko</i> , č. 1585/09, 6. júna 2013	225, 231
<i>B./Rumunsko (č. 2)</i> , č. 1285/03, 19. februára 2013	111, 120
<i>B.B. a F.B./Nemecko</i> , č. 18734/09 a č. 9424/11, 14. marca 2013	111, 120
<i>Bacos-Cuesta/Holandsko</i> , č. 54789/00, 10. novembra 2005.....	263
<i>Bah/Spojené kráľovstvo</i> , č. 56328/07, 27. septembra 2011.....	169, 189
<i>Bajsultanov/Rakúsko</i> , č. 54131/10, 12. júna 2012	211
<i>Bayev a iní/Rusko</i> , č. 67667/09, 44092/12 a 56717/12, 20. júna 2017	53, 70, 175
<i>Bilalova a i./Poľsko</i> , č. 23685/14, 26. marca 2020	214
<i>Bistieva a i./Poľsko</i> , č. 75157/14, 10. apríla 2018	198, 215
<i>Blokhin/Rusko</i> , č. 47152/06, 23. marca 2016	241, 255
<i>Bogonosovy/Rusko</i> , č. 38201/16, 5. marca 2019	88, 101
<i>Bouamar/Belgicko</i> , č. 9106/80, 29. februára 1988	53, 71, 242, 255, 256
<i>Boultif/Švajčiarsko</i> , č. 54273/00, 2. augusta 2001.....	221
<i>C a E/ Francúzsko</i> , č. 1462/13 a 17348/18, 12. decembra 2019	80
<i>C.N. a V./Francúzsko</i> , č. 67724/09, 11. októbra 2012	132, 153
<i>C.N./Spojené kráľovstvo</i> , č. 4239/08, 13. novembra 2012.....	153
<i>C.P./Spojené kráľovstvo</i> , č. 300/11, 6. septembra 2016	174
<i>C/Chorvátsko</i> , č. 80117/17, 8. októbra 2020.....	20, 46
<i>Çam/Turecko</i> , č. 51500/08, 23. februára 2016	52, 66
<i>Campbell a Cosans/Spojené kráľovstvo</i> , č. 7511/76 a 7743/76, 25. februára 1982	131, 140
<i>Canonne/Francúzsko</i> , č. 22037/13, 2. júna 2015	78
<i>Catan a iní/Moldavsko a Rusko</i> [VK], čísla 43370/04, 8252/05 a 18454/06, 19. októbra 2012	52, 60, 176
<i>Centrum právnych možností v mene Valentina Câmpeanu/Rumunsko</i> [VK], č. 47848/08, 17. júla 2014	162, 168, 183
<i>Cînta/Rumunsko</i> , č. 3891/19, 18. februára 2020	67

<i>Connors/Spojené kráľovstvo</i> , č. 66746/01, 27. mája 2004.....	190
<i>Copland/Spojené kráľovstvo</i> , č. 62617/00, 3. apríla 2007	231
<i>Çoşelav/Turecko</i> , č. 1413/07, 9. októbra 2012.....	20, 242, 259
<i>Costello-Roberts/Spojené kráľovstvo</i> , č. 13134/87, 25. marca 1993.....	132, 137, 141
<i>Cusan a Fazzo/Taliansko</i> , č. 77/07, 7. januára 2014	75, 76
<i>D.G./Írsko</i> , č. 39474/98, 16. mája 2002	53, 71, 242, 256
<i>D.H. a iní/Česká republika</i> [VK], č. 57325/00, 13. novembra 2007	51, 59
<i>D/Francúzsko</i> , č. 11288/18, 16. júla 2020	81
<i>Darby/Švédsko</i> , č. 11581/85, 23. októbra 1990	37
<i>Dinç a Çakır/Turecko</i> , č. 66066/09, 9. júla 2013	254
<i>Dogru/Francúzsko</i> , č. 27058/05, 4. decembra 2008	35, 38
<i>Doorson/Holandsko</i> , č. 20524/92, 26. marca 1996	263
<i>Dupin/Francúzsko</i> , č. 2282/17, 18. decembra 2018	66
<i>E.B./Francúzsko</i> [VK], č. 43546/02, 22. januára 2008	112, 127
<i>Eriksson/Švédsko</i> , č. 11373/85, 22. júna 1989	121
<i>F.O./Chorvátsko</i> , č. 29555/13, 22. apríla 2021	132, 141
<i>Fabris/Francúzsko</i> [VK], č. 16574/08, 7. februára 2013	53, 71, 72
<i>Folgerø a ostatní/Nórsko</i> [VK], č. 15472/02, 29. júna 2007	39, 174
<i>G.L./Taliansko</i> , č. 59751/15, 10. septembra 2020.....	66
<i>Gard a i./Spojené kráľovstvo</i> , č. 39793/17, 27. júna 2017.....	185
<i>Gas a Dubois/Francúzsko</i> , č. 25951/07, 15. marca 2012	112, 127
<i>Gaskin/Spojené kráľovstvo</i> , č. 10454/83, 7. júla 1989	36, 43, 77
<i>Genovese/Malta</i> , č. 53124/09, 11. októbra 2011.....	74, 84
<i>Glass/Spojené kráľovstvo</i> , č. 61827/00, 9. marca 2004	168, 183
<i>Grzelak/Polsko</i> , č. 7710/02, 15. júna 2010	35, 38, 174
<i>Guberina/Chorvátsko</i> , č. 23682/13, 22. marca 2016	67
<i>Guillot/Francúzsko</i> , č. 22500/93, 24. októbra 1993.....	75, 76
<i>Gül/Švajčiarsko</i> , č. 23218/94, 19. februára 1996	198, 211
<i>Güveç/Turecko</i> , č. 70337/01, 20. januára 2009.....	20, 242, 254, 257, 258
<i>H.A. a i./Grécko</i> , č. 19951/16, 28. februára 2019.....	214
<i>H.Y. a Hü.Y./Turecko</i> , č. 40262/98, 6. októbra 2005.....	259
<i>Handyside/Spojené kráľovstvo</i> , č. 5493/72, 7. decembra 1976.....	36, 42
<i>Harroudj/Francúzsko</i> , č. 43631/09, 4. októbra 2012.....	30, 112, 128
<i>Hasan a Eylem Zengin/Turecko</i> , č. 1448/04, 9. októbra 2007.....	39

<i>Havelka a iní/Česká republika</i> , č. 23499/06, 21. júna 2007	191
<i>Hoholm/Slovensko</i> , č. 35632/13, 13. januára 2015	110
<i>Horych/Polsko</i> , č. 13621/08, 17. apríla 2012.....	88, 102
<i>I.C./Rumunsko</i> , č. 36934/08, 24. mája 2016.....	133, 164
<i>Idalov/Rusko</i> , č. 5826/03, 22. mája 2012.....	253
<i>Iglesias Casarrubios a Cantalapiedra Iglesias/Španielsko</i> , č. 23298/12, 11. októbra 2016	46
<i>Ignaccolo-Zenide/Rumunsko</i> , č. 31679/96, 25. januára 2000	90
<i>Iliya Petrov/Bulharsko</i> , č. 19202/03, 24. apríla 2012	183
<i>J.M./Dánsko</i> , č. 34421/09, 13. novembra 2012	254
<i>Jansen/Nórsko</i> , č. 2822/16, 6. septembra 2018.....	111, 122
<i>Jeunesse/Holandsko</i> [VK], č. 12738/10, 3. októbra 2014	198, 211
<i>Johansson/Fínsko</i> , č. 10163/02, 6. septembra 2007	73, 75, 76
<i>K. a T./Fínsko</i> [VK], č. 25702/94, 12. júla 2001.....	92, 98, 99
<i>K.A./Fínsko</i> , č. 27751/95, 14. januára 2003.....	117
<i>K.J./Polsko</i> , č. 30813/14, 1. marca 2016	110
<i>K.U./Fínsko</i> , č. 2872/02, 2. decembra 2008	133, 162
<i>Kayak/Turecko</i> , č. 60444/08, 10. júla 2012	131, 137
<i>Kearns/Francúzsko</i> , č. 35991/04, 10. januára 2008.....	112, 126
<i>Kervanci/Francúzsko</i> , č. 31645/04, 4. decembra 2008	35, 38
<i>Khan/Francúzsko</i> , č. 12267/16, 28. februára 2019	169, 191
<i>Khoroshenko/Rusko</i> , č. 41418/04, 30. júna 2015	88, 102
<i>Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen/Dánsko</i> , č. 5095/71, 5920/72 a 5926/72, 7. decembra 1976	39
<i>Klass a i./Nemecko</i> , č. 5029/71, 6. septembra 1978.....	231
<i>Klerks/Holansko</i> , č. 25212/94, 4. júla 1995.....	66
<i>Konstantin Markin/Rusko</i> [VK], č. 30078/06, 22. marca 2012.....	169, 194
<i>Kontrová/Slovensko</i> , č. 7510/04, 31. mája 2007	132, 149
<i>Korneykova/Ukrajina</i> , č. 39884/05, 19. januára 2012.....	254
<i>Kovač/Chorvátsko</i> , č. 503/05, 12. júla 2007.....	242, 263
<i>Krušković/Chorvátsko</i> , č. 46185/08, 21. júna 2011.....	79
<i>Kuptsov a Kuptsova/Rusko</i> , č. 6110/03, 3. marca 2011	254, 257
<i>Kurt/Rakúsko</i> , č. 62903/15, 15. júna 2021.....	132, 148
<i>Labassee/Francúzsko</i> , č. 65941/11, 26. júna 2014	80

<i>Ladent/Polsko</i> , č. 11036/03, 18. marca 2008.....	254
<i>Lautsi a ostatní/Taliansko</i> [VK], č. 30814/06, 18. marca 2011.....	35, 39, 40
<i>Lavida a iní/Grécko</i> , č. 7973/10, 30. mája 2013.....	59
<i>Leander/Švédsko</i> , č. 9248/81, 26. marca 1987.....	231
<i>M. a M./Chorvátsko</i> , č. 10161/13, 3. septembra 2015.....	36, 46
<i>M. A./Rakúsko</i> , č. 4097/13, 15. januára 2015.....	110
<i>M.A.K. a R.K./Spojené kráľovstvo</i> , č. 45901/76 a č. 40146/06, 23. marca 2010	168, 184
<i>M.C./Bulharsko</i> , č. 39272/98, 4. decembra 2003	132, 136, 137, 145
<i>M.N. a i./Belgicko</i> , č. 3599/18, 5. mája 2020	46
<i>M.S./Ukrajina</i> , č. 2091/13, 11. júla 2017	88, 101
<i>Maaouia/Francúzsko</i> [VK], č. 39652/98, 5. októbra 2000	223
<i>Malone/Spojené kráľovstvo</i> , č. 8691/79, 26. apríla 1985	231
<i>Mandet/Francúzsko</i> , č. 30955/12, 14. januára 2016.....	78
<i>Mansour/Slovensko</i> , č. 60399/15, 21. novembra 2017	110
<i>Marckx/Belgicko</i> , č. 6833/74, 13. júna 1979	20
<i>Maslov/Rakúsko</i> [VK], č. 1638/03, 23. júna 2008.....	16, 33
<i>Mazurek/Francúzsko</i> , č. 34406/97, 1. februára 2000	53, 71, 72
<i>McIntyre/Spojené kráľovstvo</i> , č. 29046/95, 21. októbra 1998.....	66
<i>McMichael/Spojené kráľovstvo</i> , č. 16424/90, 24. februára 1995.....	120
<i>Memlika/Grécko</i> , č. 37991/12, 6. októbra 2015	174
<i>Mennesson/Francúzsko</i> , č. 65192/11, 26. júna 2014	73, 78, 79, 80
<i>Mik a Jovanović/Srbsko</i> , č. 9291/09 a č. 63798/14, 23. marca 2021.....	166
<i>Mikulić/Chorvátsko</i> , č. 53176/99, 7. februára 2002.....	73, 78
<i>Mizzi/Malta</i> , č. 26111/02, 12. januára 2006	73, 78
<i>Moustahi/Francúzsko</i> , č. 9347/14, 25. júna 2020	198, 216, 223
<i>Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga/Belgicko</i> , č. 13178/03, 12. októbra 2006.....	198, 214
<i>Mustafa a Armağan Akin/Turecko</i> , č. 4694/03, 6. apríla 2010	88, 99
<i>N.TS. a iní/Gruzínsko</i> , č. 71776/12, 2. februára 2016	46
<i>Nart/Turecko</i> , č. 20817/04, 6. mája 2008	241, 254, 257
<i>Nencheva a iní/Bulharsko</i> , č. 48609/06, 18. júna 2013.....	133, 136, 150, 163
<i>Neulinger a Shuruk/Švajčiarsko</i> [VK], č. 41615/07, 6. júla 2010.....	88, 108
<i>Nortier/Holandsko</i> , č. 13924/88, 24. augusta 1993	245
<i>O'Keefe/Írsko</i> [VK], č. 35810/09, 28. januára 2014.....	131, 136, 137

<i>Odièvre/Francúzsko</i> [VK], č. 42326/98, 13. februára 2003	77
<i>Olsson/Švédsko</i> (č. 1), č. 10465/83, 24. marca 1998.....	121
<i>Oršuš a iní/Chorvátsko</i> , č. 15766/03, 16. marca 2010	52, 60
<i>Osmanoğlu et Kocabaş c. Suisse</i> č. 29086/12, 10. januára 2017	40
<i>Oyal/Turecko</i> , č. 4864/05, 23. marca 2010.....	168, 182
<i>P.V./Španielsko</i> , č. 35159/09, 30. novembra 2010	53, 100
<i>Panovits/Cyprus</i> , č. 4268/04, 11. decembra 2008	241, 251
<i>Papageorgiou a iní/Grécko</i> , č. 4762/18 a 6140/18, 31. októbra 2019.....	41
<i>Paradiso a Campanelli/Taliansko</i> , č. 25358/12, 24. januára 2017.	81, 111, 119
<i>Parfitt/Spojené kráľovstvo</i> , č. 18533/21, 20. apríla 2021	168, 184
<i>Pedersen a i./Nórsko</i> , č. 39710/15, 10. marca 2020.....	124
<i>Perovy/Rusko</i> , č. 47429/09, 20. októbra 2020	41
<i>Petrov a X/Rusko</i> , č. 23608/16, 23. októbra 2018.	46
<i>Ponomaryovi/Bulharsko</i> , č. 5335/05, 21. júna 2011.....	52, 63, 167, 180
<i>R.C. a V.C./Francúzsko</i> , č. 76491/14, 12. októbra 2016	215
<i>R.K. a i./Francúzsko</i> , č. 68264/14, 12. júla 2016.....	215
<i>R.R. a iní/Maďarsko</i> , č. 19400/11, 4. decembra 2012.....	198, 215, 242, 265
<i>R.S./Poľsko</i> , č. 63777/09, 21. júla 2015.....	88, 109
<i>Rahimi/Grécko</i> , č. 8687/08, 5. apríla 2011.....	199, 223
<i>Rantsev/Cyprus a Rusko</i> , č. 25965/04, 7. januára 2010	132, 156
<i>S. a Marper/Spojené kráľovstvo</i> [VK], č. 30562/04 a č. 30566/04, 4. decembra 2008.....	225, 231
<i>S.F. a i./Bulharsko</i> , č. 8138/16, 7. decembra 2017	198
<i>S.M./Chorvátsko</i> , č. 60561/14, 25. júna 2020	156, 157
<i>S.N./Švédsko</i> , č. 34209/96, 2. júla 2002	242, 263, 264
<i>Sahin/Nemecko</i> [VK], č. 30943/96, 8. júla 2003	36, 47
<i>Salduz/Turecko</i> [VK], č. 36391/02, 27. novembra 2008	251
<i>Saviny/Ukrajina</i> , č. 39948/06, 18. decembra 2008	119
<i>Schneider/Nemecko</i> , č. 17080/07, 15. septembra 2011.....	87, 98
<i>Schwizgebel/Švajčiarsko</i> , č. 25762/07, 10. júna 2010.....	20, 112, 126
<i>Selçuk/Turecko</i> , č. 21768/02, 10. januára 2006	254
<i>Şen/Holandsko</i> , č. 31465/96, 21. decembra 2001.....	205
<i>Siliadin/Francúzsko</i> , č. 73316/01, 26. júla 2005	152
<i>Simões Balbino/Portugalsko</i> , č. 26956/14, 29. januára 2019	110

<i>Slivenko/Lotyško</i> [VK], č. 48321/99, 9. októbra 2003	84
<i>Smirnova/Rusko</i> , č. 46133/99 a č. 48183/99, 24. júla 2003	254
<i>Söderman/Švédsko</i> [VK], č. 5786/08, 12. novembra 2013	133, 160
<i>Stavropoulos a iní/Grécko</i> , č. 52484/18, 25. júna 2020	35, 41
<i>Strana kresťanských demokratov/Moldavsko</i> , č. 28793/02, 14. februára 2006	36, 49
<i>Strand Lobben a i./Nórsko</i> , č. 37283/13, 10. septembra 2019	90, 112, 124
<i>Stummer/Rakúsko</i> [VK], č. 37452/02, 7. júla 2011	195
<i>Suur/Estónsko</i> , č. 41736/18, 20. októbra 2020	124
<i>T./Česká republika</i> , č. 19315/11, 17. júla 2014	111, 121
<i>T./Spojené kráľovstvo</i> [VK], č. 24724/94, 16. decembra 1999	241, 249
<i>Taplis/Taliano</i> , č. 41237/14, 18. septembra 2017	132, 149
<i>Tarakhel/Švajčiarsko</i> [VK], č. 29217/12, 4. novembra 2014	199, 221
<i>Terna/Taliano</i> , č. 21052/18, 14. januára 2021	88, 100
<i>Tuquabo-Tekle a iní/Holandsko</i> , č. 60665/00, 1. marca 2006	198, 205, 212
<i>Tyrer/Spojené kráľovstvo</i> , č. 5856/72, 25. apríla 1978	136
<i>Üner/Holandsko</i> , č. 46410/99, 18. októbra 2006	199, 221
<i>Uzbyakov/Rusko</i> , č. 71160/13, 5. mája 2020	124
<i>Uzun/Nemecko</i> , č. 35623/05, 2. septembra 2010	231
<i>V. K./Rusko</i> , č. 68059/13, 7. marca 2017	141
<i>V.C./Taliano</i> , č. 54227/14, 1. máj 2018	133, 164
<i>V.C.L. a A.N./Holandsko</i> , č. 77587/12 a 74603/12, 16. februára 2021	132, 156, 157
<i>V.D. a i./Rusko</i> , č. 72931/10, 9. apríla 2019	87
<i>Valdís Fjölfnisdóttir a i./Island</i> , č. 71552/17, 18. mája 2021	73, 81
<i>Valsamis/Grécko</i> , č. 21787/93, 18. decembra 1996	39
<i>Vavříčka a iní/Česká republika</i> , č. 47621/13, 3867/14, 73094/14, 19298/15, 19306/15 a 43883/15, 8. apríla 2021	184
<i>Vec „Týkajúca sa určitých aspektov právnych predpisov o používaní jazykov vo vzdelávaní v Belgicku“/Belgicko</i> , č. 1474/62, č. 1677/62, č. 1691/62, č. 1769/63, č. 1994/63 a č. 2126/64, 23. júla 1968	71
<i>Vejdeland a iní/Švédsko</i> , č. 1813/07, 9. februára 2012	70
<i>Vidal/Belgicko</i> , č. 12351/86, 22. apríla 1992	47
<i>Vojnity/Maďarsko</i> , č. 29617/07, 12. februára 2013	88, 100
<i>W./Fínsko</i> , č. 14151/02, 24. apríla 2007	263

<i>W./Spojené kráľovstvo</i> , č. 9749/82, 8. júla 1987.....	120
<i>Wallová a Walla/Česká republika</i> , č. 23848/04, 26. októbra 2006.....	111, 119, 191
<i>Winterstein a i./Francúzsko</i> , č. 27013/07, 17. októbra 2013.	169, 190
<i>Wolter a Safert/Nemecko</i> , č. 59752/13 a 66277/13, 14. decembra 2017	71
<i>X a i./Bulharsko</i> , č. 22457/16, 02. februára 2021	131, 139
<i>X a ostatní/Rakúsko</i> [VK], č. 19010/07, 19. februára 2013	70
<i>Y.I./Rusko</i> , č. 68868/14, 25. februára 2020	111, 118, 124
<i>Y.S a O.S./Rusko</i> , č. 17665/17, 15. júna 2021.....	88, 109
<i>Yazgöl Yilmaz/Turecko</i> , č. 36369/06, 1. februára 2011.....	206
<i>Yocheva a Ganeva/Bulharsko</i> , č. 18592/15 a 43863/15, 11. mája 2021.....	169, 194
<i>Z a iní/Spojené kráľovstvo</i> [VK], č. 29392/95, 10. mája 2001	
<i>Zaiet/Rumunsko</i> , č. 44958/05, 24. marca 2015	124
<i>Zorica Jovanović/Srbsko</i> , č. 21794/08, 26. marca 2013.....	133, 165

Judikatúra Európskeho výboru pre sociálne práva

<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd./Česká republika</i> , sťažnosť č. 96/2013, 29. mája 2015.....	138
<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH)/Slovinsko</i> , sťažnosť č. 95/2013, 27. mája 2015.....	138
<i>Defence for Children International (DCI)/Holandsko</i> , sťažnosť č. 47/2008, 20. októbra 2009.....	21, 30, 191, 192
<i>European Action of the Disabled (AEH) proti Francúzsku</i> , sťažnosť č. 81/2012, 11. septembra 2013.....	172, 175
<i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF)/Francúzsko</i> , sťažnosť č. 114/2015, 24. januára 2018 ...	180, 186, 196, 206, 169, 197
<i>European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC)/Česká republika</i> , sťažnosť č. 157/2017, 17. júna 2020	34, 117
<i>European Roma Rights Centre (ERRC)/Írsko</i> , sťažnosť č. 100/2013, 1. decembra 2015	61
<i>European Roma Rights Centre (ERRC)/Taliansko</i> , sťažnosť č. 27/2004, 7. decembra 2005	192
<i>Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE)/Írsko</i> , sťažnosť č. 89/2013, 12. septembra 2014.....	158

<i>General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GENOP-DEI) a Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY)/Grécko, sťažnosť č. 65/2011, 23. mája 2012</i>	<i>172, 196</i>
<i>International Association Autism Europe (IAAE)/Francúzsko, sťažnosť č. 13/2002, 4. novembra 2003</i>	<i>67, 172</i>
<i>International Centre for the Legal Protection of Human Rights (INTERIGHTS)/Chorvátsko, sťažnosť č. 45/2007, 30. marca 2009</i>	<i>175</i>
<i>International Commission of Jurists (ICJ) a ECRE (European Council for Refugees and Exiles)/Grécko, č. 173/2018, 26. januára 2021.</i>	<i>15, 30, 33, 34</i>
<i>International Commission of Jurists (ICJ)/Česká republika, sťažnosť č. 148/2017, 20. októbra 2020.</i>	<i>34, 246, 251</i>
<i>International Commission of Jurists (ICJ)/Portugalsko, sťažnosť č. 1/1998, 9. septembra 1999</i>	<i>33</i>
<i>International Federation for Human Rights (FIDH) a Inclusion Europe/ Belgicko, sťažnosť č. 141/2017, 9. októbra 2020</i>	<i>67, 175</i>
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Francúzsko, sťažnosť č. 14/2003, 8. septembra 2004</i>	<i>30, 168, 186</i>
<i>MDAC/Belgicko, sťažnosť č. 109/2014, 4. júla 2018.....</i>	<i>67</i>
<i>Médecins du Monde – International/Francúzsko, sťažnosť č. 67/2011, 11. septembra 2012</i>	<i>174, 192</i>
<i>Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulharsko, sťažnosť č. 41/2007, 3. júna 2008</i>	<i>34, 67, 172, 175</i>
<i>Syndicat des Agrégés de l'Enseignement Supérieur (SAGES)/Francúzsko, sťažnosť č. 26/2004, 15. júna 2005</i>	<i>53</i>
<i>World Organisation against Torture (OMCT)/Grécko, sťažnosť č. 17/2003, 7. decembra 2004</i>	<i>33</i>
<i>World Organisation against Torture (OMCT)/Írsko, sťažnosť č. 18/2003, 7. decembra 2004.....</i>	<i>30</i>

Ako hľadať judikatúru európskych súdov

Európsky súd pre ľudské práva: Databáza judikatúry HUDOC

Voľný prístup k judikatúre ESHP umožňuje **databáza HUDOC**: <http://HUDOC.echr.coe.int>.

Databáza je dostupná v anglickom a francúzskom jazyku a poskytuje používateľsky optimálny vyhľadávací nástroj, ktorý uľahčuje vyhľadávanie judikatúry.

Video návody a príručky pre používateľov sú k dispozícii na stránke **Help** (Pomocník) databázy HUDOC. Podrobnosti a príklady používania filtrov a vyhľadávacích polí môže používateľ získať ukázaním myšou na napravo od každého vyhľadávacieho nástroja v rozhraní databázy Hudoc.

Odkazy na judikatúru v tejto príručke poskytujú čitateľovi komplexné informácie, ktoré mu umožnia jednoducho nájsť celý text citovaného rozsudku alebo rozhodnutia.

Pred začatím vyhľadávania si všimnite, že predvolené nastavenie zobrazuje rozsudky VK a komory s cieľom uverejňovať najnovšie rozsudky. Ak chce používateľ vyhľadávať v iných zbierkach, napríklad v zbierkach rozhodnutí, mal by začiar knuť príslušné okienko v poli **Document Collections** (Zbierka dokumentov) zobrazenom v ľavom hornom rohu obrazovky.

Najjednoduchším spôsobom vyhľadávania vecí je zadať číslo žiadosti do poľa **Application Number** (Číslo žiadosti) v časti **Advanced Search** (Rozšírené

vyhľadávanie) v pravom hornom rohu obrazovky, a potom kliknúť na tlačidlo „Search“ (Vyhľadať).

Na prístup k ďalšej judikatúre týkajúcej sa iných otázok, napr. otázok súvisiacich s deťmi, môže používateľ použiť **Search field** (pole Vyhľadať) označené lupou v pravom hornom rohu obrazovky. Vo vyhľadávacom poli môže používateľ vyhľadávať v text pomocou:

- jedného slova (napr. dieťa)
- slovného spojenia (napr. „migrujúce deti“)
- názvu veci
- štátu
- Boolovské vyhľadávanie (napr. dieťa IN náhradná starostlivosť)

Na pomoc vyhľadávania v texte je k dispozícii **jednoduché Boolovské vyhľadávanie** kliknutím na šípku zobrazenú v **Search field**. Jednoduché Boolovské vyhľadávanie ponúka šesť možností vyhľadávania: this exact word or phrase (presne toto slovo alebo fráza), all of these words (všetky tieto slová), any of these words (ktorékoľvek z týchto slov), none of these words (žiadne z týchto slov), near these words (v okolí týchto slov) alebo free Boolean search (voľné Boolovské vyhľadávanie).

Po zobrazení výsledkov vyhľadávania môže používateľ jednoducho zúžiť výsledky pomocou filtrov zobrazených v poli **Filters** (Filtre) na ľavej strane obrazovky, napríklad „Language“ (jazyk) alebo „State“ (štát). Na ďalšie zúženie výsledkov možno použiť filtre jednotlivo alebo v kombinácii. Užitočným nástrojom môže byť filter „Keywords“ (Kľúčové slová), pretože často obsahuje pojmy vybrané z textu EDLP a je priamo prepojený s dôvodmi a závermi súdu.

Príklad: Vyhľadávanie judikatúry súdu o otázke vyhostenia žiadateľov o azyl, ktoré ich podrobuje riziku mučenia alebo neľudského zaobchádzania, alebo trestania podľa článku 3 EDLP

- 1) Používateľ najprv zadá do **poľa Search** frázu „asylum seekers“ a klikne na modré tlačidlo **Search**.

- 2) Po zobrazení výsledkov používateľ vo **filtrí Violation** (Porušenie) zvolí v **poli Filtre „3“**, čím zúži výsledky na tie, ktoré súvisia s porušením článku 3.
- 3) Potom môže používateľ vo **filtrí Keywords** vybrať príslušné kľúčové slová s cieľom zúžiť výsledky na tie, ktoré súvisia s článkom 3, ako napríklad kľúčové slovo „(článok 3) Zákaz mučenia“.

Pri významnejších prípadoch je v databáze HUDOC dostupné právne zhrnutie. Zhrnutie obsahuje popisné zhrnutie súdneho rozhodnutia, stručnú prezentáciu skutočností a práva s dôrazom na body právneho záujmu. Ak existuje zhrnutie, vo výsledkoch sa zobrazí prepojenie **Legal Summaries** (Právne zhrnutia) spolu s prepojením na text rozsudku alebo rozhodnutia. Alternatívne môže používateľ prehľadávať výlučne právne zhrnutia začiarňnutím okienka „Legal Summaries“ v poli **Document Collections** (Zbierka dokumentov).

Ak boli uverejnené neoficiálne preklady danej veci, vo výsledkoch sa zobrazí prepojenie **Language versions** (Jazykové verzie) spolu s prepojením na text rozsudku alebo rozhodnutia. Databáza HUDOC poskytuje prepojenia aj na internetové lokality tretích strán, ktoré sú hostiteľmi iných prekladov judikatúry ESLP. Ďalšie informácie pozri v časti Jazykové verzie sekcie Pomocník databázy HUDOC.

Súdny dvor Európskej únie: databáza judikatúry CURIA

Databáza judikatúry CURIA poskytuje voľný prístup k judikatúre SD/SDEÚ: <http://curia.europa.eu>.

Vyhľadávací nástroj je dostupný vo všetkých úradných jazykoch EÚ.⁷⁴⁹ **Jazyk** možno zvoliť v pravom hornom rohu obrazovky. Vyhľadávací nástroj možno použiť na vyhľadávanie informácií vo všetkých dokumentoch týkajúcich sa uzavretých a prejednávaných vecí pred Súdnyim dvorom, Všeobecným súdom a Súdom pre verejnú službu.

⁷⁴⁹ Dostupné od 30. apríla 2004: angličtina, dánčina, fínčina, francúzština, gréčtina, holandčina, nemčina, portugalčina, španielčina, švédčina, taliančina; od 1. mája 2004: čeština, estónčina, litovčina, lotyščina, maďarčina, poľština, slovenčina, slovinčina; od 1. januára 2007: bulharčina a rumunčina; od 30. apríla 2007: maltčina; od 31. decembra 2011: írčina; dočasné výnimky stanovuje [nariadenie \(ES\) č. 920/2005](#) a [nariadenie \(EÚ\) č. 1257/2010](#). Sekundárna legislatíva platná k dátumu prístupu sa prekladá do chorvátčiny a postupne sa bude uverejňovať v [osobitnom vydaní Úradného vestníka Európskej únie](#).

Sekcia **Pomocník** je dostupná na <http://curia.europa.eu/common/juris/en/ai-deGlobale.pdf#>. Každé okno vyhľadávania má aj stránku pomocníka, na ktorú sa možno dostať kliknutím na ikonu a ktorá obsahuje užitočné informácie, ktoré používateľovi pomáhajú využívať nástroj najlepším možným spôsobom.

Najjednoduchším spôsobom vyhľadávania konkrétnych vecí je zadať celé číslo konania do vyhľadávacieho poľa s názvom Číslo veci, a potom kliknúť na zlaté tlačidlo Vyhľadávanie. Vec možno vyhľadať aj pomocou časti čísla veci. Ak sa napríklad do poľa Číslo veci zadá číslo 122, nájdu sa všetky veci pod číslom 122 z každého roka prejednávane pred ktorýmkoľvek z troch súdov: Súdny dvor, Všeobecný súd a/alebo Súd pre verejnú službu.

Alternatívne možno na vyhľadanie spoločného účastníka konania použiť aj pole **Mená účastníkov konania**. Toto je zvyčajne zjednodušená forma mien účastníkov konania.

Spolu existuje 16 multifunkčných vyhľadávacích polí dostupných na pomoc zúženia výsledkov vyhľadávania. Rôzne vyhľadávacie polia sú optimalizované a možno ich použiť v rôznych kombináciách. Polia často obsahujú vyhľadávacie zoznamy, ku ktorým sa možno dostať kliknutím na ikonu a výberom z dostupných pojmov vyhľadávania.

V prípade všeobecnejších vyhľadávaní poskytuje použitie poľa **Slová v texte** výsledky na základe vyhľadávania kľúčových slov vo všetkých dokumentoch uverejnených v periodiku European Court Reports od roku 1954, a od roku 1994 v European Court Reports – Staff Cases (ECR-SC).

Na špecifickejšie vyhľadávania predmetu úpravy možno použiť pole **Oblasť**. To si vyžaduje kliknúť na ikonu napravo od poľa a vybrať príslušný(-é) predmet(-y) úpravy zo zoznamu. Výsledky vyhľadávania sa potom zobrazia ako zoznam vybraných dokumentov týkajúcich sa právnej otázky, ktorá sa rieši v rozhodnutiach Súdneho Dvora, Všeobecného súdu, Súdu pre verejnú službu a v stanoviskách generálnych advokátov v abecednom poradí.

Webová lokalita CURIA obsahuje aj ďalšie nástroje judikatúry:

Číselný prístup: táto sekcia je zbierkou informácií o konaniach v každej veci prejednávanej pred jedným z troch súdov. Konania sú zoradené podľa čísla a v poradí, v akom boli zaznamenané v príslušnom registri. Veci možno

konzultovať kliknutím na číslo veci. Sekcia Číselný prístup je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

Prehľad judikatúry: táto sekcia ponúka systematickú klasifikáciu zhrnutí judikatúry o základných právnych bodoch uvedených v predmetnom rozhodnutí. Tieto zhrnutia vychádzajú čo najviac zo skutočného znenia daného rozhodnutia. Sekcia Prehľad judikatúry je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/.

Poznámky právnej vedy k rozsudkom: táto sekcia obsahuje odkazy na anotácie právnych komentátorov týkajúce sa rozsudkov vydaných tromi súdmi od ich prvého zriadenia. Rozsudky sú vymenované samostatne podľa súdu alebo tribunálu v chronologickom poradí podľa čísla veci, pričom anotácie právnych komentátorov sú uvedené v chronologickom poradí podľa dátumu. Odkazy sa zobrazujú v pôvodnom jazyku. Sekcia Poznámky právnej vedy k rozsudkom je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/.

Databáza vnútroštátnej judikatúry: do tejto externej databázy sa možno dostať cez webovú lokalitu CURIA. Ponúka prístup k príslušnej vnútroštátnej judikatúre týkajúcej sa práva EÚ. Databáza vychádza zo zbierky judikatúry vnútroštátnych súdov a/alebo tribunálov členských štátov EÚ. Informácie boli zhromaždené selektívnym výberom z právnických časopisov a priamym stykom s viacerými vnútroštátnymi súdmi a tribunálmi. Databáza vnútroštátnej judikatúry je dostupná v angličtine a francúzštine na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/.

Právne nástroje, na ktoré sa odkazuje

Právne nástroje OSN

O problematike zmlúv OSN vrátane Dohovoru o právach dieťaťa a ich monitorujúcich orgánov pozri: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/coreinstruments.aspx>.

O Haagskej konferencii o dohovoroch medzinárodného práva súkromného týkajúcich sa medzinárodnej ochrany detí, rodiny a majetku pozri: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions>.

Právne nástroje Rady Európy

Všetky právne nástroje Rady Európy sú k dispozícii online na stránke <http://conventions.coe.int/Treaty/>. Informácie o stave prijatia právnych nástrojov Rady Európy členskými štátmi EÚ sa nachádzajú v databáze EFRIS na webovom sídle agentúry FRA na: <https://fra.europa.eu/en/databases/efris/>.

Skrátený názov	Celý názov
Práva detí/občianske práva	
<i>Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd</i>	Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd zmenený protokolmi č. 11 a 14, CETS č. 005, Rím, 4. 11. 2000, s. 1 – 15.
<i>Protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</i>	Protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zmenený protokolom č. 11, CETS č. 009, Paríž, 20. 3. 1952, s. 1 – 3.
<i>Protokol č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</i>	Protokol č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, CETS č. 177, Rím, 4. 11. 2000, s. 1 – 3.
<i>Európsky dohovor o výkone práv detí</i>	Európsky dohovor o výkone práv detí, CETS č. 160, Štrasburg, 25. 1. 1996, s. 1 – 10.
<i>Dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva</i>	Dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva, CETS č. 085, Štrasburg, 15. 10. 1975, s. 1 – 5.
<i>Dohovor o ľudských právach a biomedicíne</i>	Dohovor o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny: Dohovor o ľudských právach a biomedicíne, CETS č. 164, Oviedo, 4. 4. 1997, s. 1 – 12.
Otázky osobnej identity	
<i>Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín</i>	Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, CETS č. 157, Štrasburg, 1. 2. 1995, s. 1 – 10.
<i>Európsky dohovor o občianstve</i>	Európsky dohovor o občianstve, CETS č. 166, Štrasburg, 6. 11. 1997, s. 1 – 13.
<i>Dohovor Rady Európy o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti súvisiacemu s nástupníctvom štátov</i>	Rada Európy, Dohovor o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti súvisiacemu s nástupníctvom štátov, CETS č. 200, Štrasburg, 19. 5. 2006, s. 1 – 7.
Rodinný život a rodičovská starostlivosť	
<i>Dohovor o styku týkajúcom sa detí</i>	Dohovor o styku týkajúcom sa detí, CETS č. 192, Štrasburg, 15. 5. 2003, s. 1 – 13.
<i>Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný)</i>	Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný), CETS č. 202, Štrasburg, 27. 11. 2008, s. 1 – 11.
<i>Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti</i>	Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti, CETS č. 105, Luxemburg, 20. 5. 1980, s. 1 – 12.
Ochrana detí pred násilím a vykorisťovaním	
<i>Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním</i>	Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201, Lanzarote, 25. 10. 2007, s. 1 – 21.

Skrátený názov	Celý názov
<i>Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu</i>	Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, CETS č. 126, Štrasburg, 26. 11. 1987, s. 1 – 9.
<i>Dohovor o počítačovej kriminalite</i>	Dohovor o počítačovej kriminalite, CETS č. 185, Budapešť, 25. 12. 2001, s. 1 – 27.
<i>Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi</i>	Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, CETS č. 197, Varšava, 16. 5. 2005, s. 1 – 21.
<i>Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu voči ženám a domácomu násiliu a o boji proti nemu</i>	Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu voči ženám a domácomu násiliu a o boji proti nemu, CETS č. 210, Istanbul, 1. 5. 2011, s. 1 – 31.
Hospodárske, sociálne a kultúrne práva	
<i>Európska sociálna charta</i>	Európska sociálna charta, CETS č. 035, Turín, 18. 10. 1961, s. 1 – 18.
<i>Európska sociálna charta (revidovaná)</i>	Európska sociálna charta (revidovaná), CETS č. 163, Štrasburg, 3. 5. 1996, s. 1 – 29.
Migrácia a azyl	
<i>Európsky dohovor o repatriácii maloletých osôb</i>	Európsky dohovor o repatriácii maloletých osôb, CETS č. 071, Haag, 28. 5. 1970, s. 1 – 9.
<i>Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov</i>	Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov, CETS č. 093, Štrasburg, 24. 11. 1977, s. 1 – 14.
<i>Európsky dohovor o sociálnom zabezpečení</i>	Európsky dohovor o sociálnom zabezpečení, CETS č. 078, Paríž, 14. 12. 1972, s. 1 – 42.
<i>Európsky zákonník sociálneho zabezpečenia (revidovaný)</i>	Európsky zákonník sociálneho zabezpečenia, CETS č. 139, Štrasburg, 6. 11. 1990, s. 1 – 33.
Ochrana spotrebiteľa a údajov	
<i>Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov</i>	Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov, CETS č. 108, Štrasburg, 28. 1. 1981, s. 1 – 10.
<i>Európsky dohovor o cezhraničnej televízii</i>	Európsky dohovor o cezhraničnej televízii, CETS č. 132, Štrasburg, 5. 5. 1989, s. 1 – 20.

Právne nástroje EÚ

Všetky právne nástroje EÚ sú k dispozícii online na stránke <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=sk>.

Skrátený názov	Celý názov
Zákaz diskriminácie	
<i>Smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES)</i>	Smernica Rady 2000/43/ES z 29. jún 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22 – 26.
<i>Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní (2000/78/ES)</i>	Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16 – 22.
<i>Smernica o rovnakom zaobchádzaní s mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám (2004/113/ES)</i>	Smernica Rady 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu, Ú. v. EÚ L 373, 21.12.2004, s. 37 – 43.
Rodinný život a rodičovská starostlivosť	
<i>Prepracované nariadenie Brusel IIa</i>	Nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí, Ú. v. EÚ L 178, 2.7.2019, s. 1 – 115.
<i>Nariadenie o vyživovacej povinnosti (ES) č. 4/2009</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti, Ú. v. EÚ L 7, 10.1.2009, s. 1 – 79.
<i>Smernica o mediácii</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. EÚ L 136, 24.5.2008, s. 3 – 8.
<i>Smernica o prístupe k spravodlivosti (2002/8/ES)</i>	Smernica Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch, Ú. v. ES L 26, 31.1.2003, s. 41 – 47.
<i>Smernica o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom (2019/1158)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, Ú. v. EÚ L 188, 12.7.2019, s. 79 – 93.

Skrátený názov	Celý názov
Ochrana detí pred násilím a vykorisťovaním	
<i>Smernica o mladých pracovníkoch (94/33/ES)</i>	Smernica Rady 94/33/ES z 22. júna 1994 o ochrane mladých ľudí pri práci, Ú. v. ES L 216, 20.8.1994, s. 12 – 20.
<i>Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1 – 11.
<i>Smernica o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii (2011/93/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV, Ú. v. EÚ L 335, 17.12.2011, s. 1 – 14.
<i>Smernica o obetiach (2012/29/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57 – 73.
<i>Smernica o povoleniach na pobyt pre obete obchodovania s ľuďmi (2004/81/ES)</i>	Smernica Rady 2004/81/ES z 29. apríla 2004 o povoleniach na pobyt vydaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi alebo ktorým bola poskytnutá pomoc pri nedovolenej imigrácii, a ktorí spolupracujú s príslušnými orgánmi, Ú. v. EÚ L 261, 6.8.2004, s. 19 – 23.
<i>Rozhodnutie Komisie (2007/698/ES)</i>	Rozhodnutie Komisie z 29. októbra 2007, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2007/116/ES v súvislosti so zavedením dodatočných rezervovaných čísel začínajúcich sa 116 [oznámené pod číslom K(2007) 5139] (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 284, 30.10.2007, s. 31 – 32.
<i>Smernica, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií (prepracované znenie) (2018/1972)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1972 z 11. decembra 2018, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 321, 17.12.2018, s. 36 – 214.
<i>Smernica o poskytovaní audiovizuálnych mediálnych služieb (prepracované znenie) (2018/1808)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 zo 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb, Ú. v. EÚ L 303, 28.11.2018, s. 69 – 92.
<i>Smernica o elektronickom obchode (2000/31/ES)</i>	Smernica 2000/31/ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informáciej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode, Ú. v. ES L 178, 17.7.2000, s. 1 – 16.

Skrátený názov	Celý názov
<i>Smernica o súkromí a elektronických komunikáciách (2002/58)</i>	Smernica č. 2002/58/ES týkajúca sa spracovania osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií, Ú. v. ES L 201, 31.7.2002, s. 37 – 47.
Migrácia a azyl vrátane sociálnych práv migrujúcich detí	
<i>Procedurálna smernica (2013/32/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 60 – 95.
<i>Dublinké nariadenie (EÚ) č. 604/2013</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 31 – 59.
<i>Kvalifikačná smernica (2011/95/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany, Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011, s. 9 – 26.
<i>Nariadenie (EÚ) č. 492/2011</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie, Ú. v. EÚ L 141, 27.5.2011, s. 1 – 12.
<i>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Text s významom pre EHP), Ú. v. ES L 158, 30.4.2004, s. 77 – 123.
<i>Smernica 77/486/EHS o vzdelávaní detí migrujúcich pracovníkov</i>	Smernica 77/486/EHS z 25. júla 1977 o vzdelávaní detí migrujúcich pracovníkov, Ú. v. ES L 199, 6.8.1977, s. 32 – 33.
<i>Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES)</i>	Smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny, Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003, s. 12 – 18.
<i>Smernica o dočasnej ochrane (2001/55/ES)</i>	Smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov, Ú. v. ES L 212, 7.8.2001, s. 12 – 23.

Skrátený názov	Celý názov
<i>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 96 – 116.
<i>Smernica o návrate (2008/115/ES)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, Ú. v. EÚ L 348, 24.12.2008, s. 98 – 107.
<i>Smernica o osobách s dlhodobým pobytom (2003/109/ES)</i>	Smernica Rady 2003/109/ES z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom, Ú. v. EÚ L 16, 23.1.2004, s. 44 – 53.
<i>Nariadenie (ES) č. 562/2006 o Kódexe schengenských hraníc</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc), Ú. v. EÚ L 105, 13.4.2006, s. 1 – 32.
Ochrana spotrebiteľov a osobných údajov	
<i>Smernica o právach spotrebiteľov (2011/83/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 93/13/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES a ktorou sa zrušuje smernica Rady 85/577/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 64 – 88.
<i>Smernica o výrobkoch, ktorých vlastnosti sa javia ako iné, než v skutočnosti sú, a ktoré preto ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť spotrebiteľov (87/357/EHS)</i>	Smernica Rady 87/357/EHS z 25. júna 1987 o harmonizácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa výrobkov, ktorých vlastnosti sa javia ako iné, než v skutočnosti sú, a ktoré preto ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť spotrebiteľov, Ú. v. ES L 192, 11.7.1987, s. 49 – 50.
<i>Smernica o predaji na diaľku (97/7/ES)</i>	Smernica 97/7/ES Európskeho Parlamentu a Rady z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku – vyhlásenie Rady a Parlamentu k článku 6 ods. 1 – vyhlásenie Komisie k článku 3 ods. 1 prvej zarážke, Ú. v. ES L 144, 4.6.1997, s. 19 – 27.
<i>Smernica o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (2001/95/ES)</i>	Smernica 2001/95/ES Európskeho parlamentu a Rady z 3. decembra 2001 o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (Text s významom pre EHP), Ú. v. ES L 11, 15.1.2002, s. 4 – 17.

Skrátený názov	Celý názov
<i>Nariadenie o potravinách určených pre dojčatá a malé deti, potravinách na osobitné lekárske účely a o celkovej náhrade stravy na účely regulácie hmotnosti</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 609/2013 z 12. júna 2013 o potravinách určených pre dojčatá a malé deti, potravinách na osobitné lekárske účely a o celkovej náhrade stravy na účely regulácie hmotnosti a ktorým sa zrušuje smernica Rady 92/52/EHS, smernica Komisie 96/8/ES, 1999/21/ES, 2006/125/ES a 2006/141/ES, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/39/ES a nariadenie Komisie (ES) č. 41/2009 a (ES) č. 953/2009, Ú. v. EÚ L 181, 29.6.2013, s. 35 – 56.
<i>Smernica o bezpečnosti hračiek (2009/48/ES)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/48/ES z 18. júna 2009 o bezpečnosti hračiek (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 170, 30.6.2009, s. 1 – 37.
<i>Smernica o poskytovaní audiovizuálnych mediálnych služieb (prepracované znenie) (2018/1808)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 zo 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb, Ú. v. EÚ L 303, 28.11.2018, s. 69 – 92.
<i>Všeobecné nariadenie o ochrane údajov (2016/679)</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES, Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1– 88.
<i>Smernica 2002/58/EC týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES z 12. júla 2002, týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), Ú. v. ES L 201, 31.7.2002, s. 37 – 47.
<i>Smernica o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov (2016/680/EU)</i>	Smernica (EÚ) 2016/680 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV, Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 89 – 131.
<i>Smernica o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom (2005/29/ES)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22 – 39.

Skrátený názov	Celý názov
<i>Nariadenie č. 536/2014 o klinickom skúšaní liekov na humánne použitie</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 536/2014 zo 16. apríla 2014 o klinickom skúšaní liekov na humánne použitie, ktorým sa zrušuje smernica 2001/20/ES (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 158, 27.5.2014, s. 1 – 76.
Trestné súdnictvo a alternatívne konania	
<i>Smernica o práve na tlmočenie a preklad (2010/64/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 280, 26.10.2010, s. 1 – 7.
<i>Smernica o práve na informácie (2012/13/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 142, 1.6.2012, s. 1 – 10.
<i>Smernica o prístupe k obhajcovi (2013/48/EÚ)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody, Ú. v. EÚ L 294, 6.11.2013, s. 1 – 12.
<i>Charta základných práv</i>	Charta základných práv Európskej únie, Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391 – 407.
<i>Smernica o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní (2016/800)</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 132, 21.5.2016, s. 1 – 20.
Deti so zdravotným postihnutím	
<i>Rozhodnutie Rady 2010/48/ES</i>	Rozhodnutie Rady z 26. novembra 2009 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskym spoločenstvom, Ú. v. EÚ L 23, 27.1.2010, s. 35 – 36.

Veľké množstvo informácií o Agentúre Európskej únie pre základné práva je k dispozícii na internete. Sú prístupné prostredníctvom webového sídla agentúry FRA: fra.europa.eu.

Ďalšie informácie o judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva sú k dispozícii na webovom sídle ESJP: echr.coe.int. Vyhľadávací portál HUDOC umožňuje prístup k rozsudkom a rozhodnutiam v angličtine a/alebo vo francúzštine, prekladom do vybraných jazykov, stručným informáciám o prejednávanych prípadoch, tlačovým správam a ďalším informáciám o práci súdu.

Ako získať publikácie Rady Európy

Nakladateľstvo Rady Európy vydáva publikácie týkajúce sa všetkých aktivít organizácie, zahŕňujúcich ľudské práva, právnu vedu, zdravie, etiku, sociálne veci, životné prostredie, vzdelávanie, kultúru, šport, mládež a architektonické dedičstvo. Knihy a elektronické publikácie z rozsiahleho katalógu si môžete objednať online (<http://book.coe.int/>).

Virtuálna čítareň umožňuje používateľom bezplatne nahliadnuť do výňatkov z nedávno publikovaných hlavných diel alebo úplných textov určitých oficiálnych dokumentov.

Informácie o dohovoroch Rady Európy, ako aj ich úplné texty sú k dispozícii na webovom sídle Oddelenia zmlúv: <http://conventions.coe.int/>.

OBRÁŤTE SA NA EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky centier Europe Direct. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete online (europea.eu/european-union/contact/meet-us_sk).

Telefonicky alebo písomne

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoľatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696,
- prostredníctvom formulára na: https://european-union.europa.eu/contact-eu_sk.

VYHLADÁVANIE INFORMÁCIÍ O EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie na webovej stránke Európa (european-union.europa.eu).

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ si môžete pozrieť alebo objednať na webovej stránke op.europa.eu/sk/publications. Ak chcete získať viac výtlačkov bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne dokumentačné centrum (https://european-union.europa.eu/contact-eu_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1951 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Otvorené údaje EÚ

Portál data.europa.eu poskytuje prístup k otvoreným súborom údajov – datasetom z inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne bezplatne použiť na komerčné aj nekomerčné účely. Portál poskytuje prístup aj k mnohým súborom údajov – datasetom z európskych krajín.

Deti plnohodnotne požívajú práva. Sú držiteľia všetkých ľudských a základných práv, ako aj subjekty osobitných predpisov vzhľadom na ich osobitné charakteristiky. Cieľom tejto príručky je ilustrovať, ako sa prostredníctvom európskych zákonov a judikatúry uspokojujú osobitné záujmy a potreby detí. Takisto ilustruje význam rodičov a poručníkov alebo iných zákonných zástupcov a v prípade potreby odkazuje na to, kde sú práva a povinnosti v najväčšej miere zverené opatrovateľom detí.

Cieľom tejto príručky je zvýšiť informovanosť a zlepšiť poznatky o právnych normách, ktorými sa chránia a podporujú práva detí v Európe. Ide o odkaz na právo Európskej únie (EÚ), ako aj Rady Európy súvisiace s týmito predmetmi a vysvetľuje sa v nej, ako je každá otázka upravená podľa práva EÚ vrátane Charty základných práv Európskej únie, ako aj podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), Európskej sociálnej charty (ESC) a iných nástrojov Rady Európy.

Táto príručka je navrhnutá pre právnych odborníkov bez špecializácie, sudcov, verejných prokurátorov, orgány zaoberajúce sa ochranou detí a iných odborníkov z praxe a organizácie zodpovedné za zabezpečenie právnej ochrany práv dieťaťa. Je v nej vysvetlená kľúčová judikatúra so zhrnutím dôležitých rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ), ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP).

FRA – AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko

Tel. +43 (1) 580300 – Fax +43 (1) 58030699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

x.com/eurightsagency

RADA EURÓPY

67075 Štrasburg Cedex – Francúzsko

Tel. +33 (0) 388412000

EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

echr.coe.int – publishing@echr.coe.int

x.com/ECHR_CEDH

ODDELENIE PRE PRÁVA DETÍ

coe.int/children – children@coe.int

x.com/CoE_children

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie